

Catholicki Posel.

Chrlwinski czasopis,

wydawany wot towarzystwa S. Chrilla a Methoda
w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Piąty létnik.

W Budyschinje.

Ciśnęcał L. A. Donnerhal.

1867

W o p s c h i j e c j o.

	Str.
Katholske serbske pišmowstwo. Wot redaktora	1.
Missionska stacijā w Tibetu w Azii. Wot r.	2.
Romske katakomby a jich wažnoſć. Wot P. Ludwika Angermannā.	9.
Nowa čitanča. Wot fararja Schneidera	11.
Prěnje lětne wopomnječjo ziewjenja we Philippssdorſje a nowe spodžiwsue wuhodenjo. Wot r.	17.
Meſčniſka draſta pschi božej mischi. Wot kapłana Eusejanſkoho.	33.
Wopisanjo křižowoho pučja w Jeruzalemje. Wot M. Rôle.	41.
Golgotha. Wot r.	49.
Baczerej psched jěđu a po jěđji. Wot P. Ludwika.	57.
Proklamacija Polakow k ludam a knježestwam w Europje. Wot r.	60.
Zutrowne jeſka. Wot r.	65.
Mjeno Jan. Wot r.	73.
Bože khostanjo. Wot r.	81.
Jesuitojo. Wot kapłana Duczmanā.	89.
Londonſki archibłop Dr. Manning. Wot Hermanna.	99.
Bamžeo ſteja pod zaſitom Božim. Wot J. Eusejanſkoho.	105.
Swjaty Alojſius — tež jesuit. Wot J. D. (pschef. D.)	113.
Moje pučzowanjo do Roma. Wot r. 115. 121. 129. 137. 145. 153. 161. 169. 177. 185.	
P. Marian Suchi. Wot r.	123.
Prědowanjo s. wótcia na dnju ſi. Pětra a Pawoła.	162.
Katholske towarzſtvo rjemieſniſkich w Budyschinje. Wot J. Hermanna. . .	180.
Cyrkwiſke nowinſki a powjescze.	
3 Euzjich a Sakſkeje.	
Naležnoſće towarzſtwa.	
Cyrkwiſki powěſtič ze serbſkich wosadow.	
} Stajne rubriki.	

Vſchispomnjenjo.

Wysše ſchějcz knjezow ſobudželacjerjow, tiz su pschi naſtamlač horjela mjenowanii, podachu I. Herrmann (kotryž je tež dwě čjisle redigirowat), I. Duczman a I. wucjer Kral několre razž pschinodſki do „Cyrkwiſkich nowinſkow atd.”, lotrež su wot nich podpisane; do rubriki „3 Euzjich a Sakſkeje” dopisowachu I. farat Schneider z Kulowa, I. farat Wels z Wotrowa, I. kapłan J. Wowęzert z Kulowa, I. P. Innocenc Jawork z Marijneje Hwězdy a I. wucjer Kral z Radworja. Do „cyrkwiſkoho powěſtička ze serbſkich wosadow” mójachmy to ſtajč, ſttož nam I. farat Kucjanek z Budyschyna, I. farat Wels z Wotrowa, I. kapłan Duczman z Radworja a I. kapłan Eusejanſki z Kalbic poſlachu.

W o z j e w j e n j o.

Nasche towarzstwo bude tež w nowym lěće tutón časopis wudawacj a
prěnje čísto wuńdze 11. januara. Na tymle dniu bude drje nam móžno, tež
piatich zeschivk „Ziwijenjow Swjathych“ sobustawam na lěto 1867 podacj.

Bjez tym njech so naschi čitarjo z nowa hako sobustawh towarzstwa psched-
placzeja pak pola podpisanoho, pak pola k. schulskoho direktora Scholth hako
pokladnika, pak pola swojich mosadnych k. duchownych, kotrejch z nowa wo
hromadzenjo pschinostek a wo rozpošlano „Póšta“ w mjenje dobreje wěch
naležnje proshmy.

Duž Božemje na zašhywidzenjo!

Michał Hórnik,
kapłan hako redaktor k. p.

Katholicki Posad

Wukhadza prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyholētna płacična na pósce
a w kiharci 15 nsl.

Cyrkwiński časopis,

wudawany wot towařstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Číslo 1.

5. januara 1867.

Létnik 5.

Katholické serbske pismowstwo.

W počlenich 20 lětach je jo našte katholické pismowstwo vjše pozběhničko. Bjez tým zo so wone w předawávých cjaſach najbóle jenož w jenej džekawej ruch zjenocžesche, kaž w cjaſu Michala Waldy (zemr. 1794) abo P. Cecelina Mietcha (wudawarja knihow wot lěta 1809—1835); je wot lěta 1846 wjetšcha čyrjodka serbskich katholickich spisowarjow z luboſcje k wěrybratram džekawa byla. Su to po cjaſu swojoho prěnijohho spisa cíle: njeboh kanonik kantor Haſchka (wuda katechismus), farar Schneider (wuda cíjantku), farar Kucjanek (wuda Dutnicžku, modlejſte atd.), scholastik Buš (powjedańčla), direktor proghymnasijski J. Buš (zapocja nowh zakonu wudawacj), njeboh vikar Miklawš Chý (powjedańčko), kaplan Hórnik (redaktor Poſta atd.), kaplan Ducežman (wuda modlejſke, legendu atd.), P. Ludwik Angermann (wuda knihu: Katholik a joho církvi), M. Wojnat (wudak: Mejsku pobožnoſć atd.). Do najważničzych spisow tutych katholickich spisowarjow (wothladujo wot druhich jich džekow za zhromadne Serbowstwo) sluscha zavérno legenda, wot k. kaplana Handrija Ducežmana spisana pod napisom: Živjenja Svjatých, kotrež našte towařstwo po zechiwickach wudawa.

Legenda Svjatých je w katholickim pismowstwie wžchudžom jena najprěniſchich knihow, dokelž pšiſklađi Svjatých k svjatosći zbudžuju, a bychmy so dživacj džrbjeli, cžohodla našti předownich njeſu žanu serbsku wudali, hdj bychmy njerow-wopomnijeli, zo je naštich Serbow tak mało katholickich wostało, za kotrychž je cžejko wjetšche a drožsche knihy wudacj. Živjenja Svjatých wot k. Ducežmana su wopravdže hakle prěnja serbska legenda, dokelž historiske knihy z lěta 1659 věčnu jenož bibliſke stawizny a tež „ſtawizny nowoho zakonja“ z lěta 1814 wot njeboh Cecelina maja na lónču jenož wosom stronow, kij su wýše taf mjenowaných bibliſkich stawiznow. Tuta prěnja serbska legenda budže po założenju, da-li Boh, tež najwjetšha kniha

za katholickich Serbow, mjenujich wjeticha dñzli Waldowe modleriske abo Ceceli-nowe stawizny nowoho zakonu.

Spisowac njeje swoju legendu, kaj tež waschnjo je, po měsacach a dnach zrijadował, ale won je ju po čjaju, w kotrymž su Šwycerji živi byli, abo „po rjedje chrkwiniskich stawiznow“ zestajał. My móžemy také rozpołożenjo jenož kwalicę, dokež našci katholicki Serbia žanth chrkwiniskich stawiznow nimaja a tak dostanu je w živých wobrażach abo živieniopisach. Schłož chec potom Šwjatoh abo Šwjatu, kij so wéstný džen ſwycerji, w legendze wupytacj, změje pozdzijszo prothecjny register pſchidat.

Dotal su, kaj je znate, tsi zechiwki „Živienjow“ (12 listnom) wujske. Prénzej dwaj wopſchijeschtaj hiſcheze zwjeticha, schlož fo w bibliſkich stawiznach z krótką naspomina, najnowiſki tſecži zechiwk pač hižo podawa cítarjam wjele tajkoho, schlož fo tak husto njeſopisuje a tež w předowanjach njeſopowjeduje. Schéjcho wopisane su (za tym hač žórkla to dowola) tele živienjena: s. Apollinar, s. Klimant, s. Ignacij, s. baniž Aleksander, s. knjezna Serafia a s. wudowa Sabina, s. Polikarp, s. Justin, s. Shymforian a s. Theofil, s. Irenej (zemrjet w lécje 202) atd.

Wysche toho, zo je tuta legenda Serbam trébna, ſkuž jim tež k cíesci, dokež je prénjotny (originalny) spis. Zo je w cíistej serbſkej ryci ſpisana, njeſtrjebam hake pſchijpomnicę. Nashe towarzſtvo wudawa ju we trochu wjetich písmistach, zo byſchnej tež ſlabſchej woci w njej derje cíitacj mohek.

Duž pſchejemž z dobrým prawom, zo by k. spisowac swoje wulke dželo po čjaju z Bożej pomocu k žadanomu konec pſchimydet a zo by naſhe towarzſtvo pſchecj na ſobustavach a dobrocjerach pſchibjerało a je tak ſpěchniſho wudawacj mohto. Duž wostańce ſwérni a cíincie naſhe towarzſtvo ſs. Chrilla a Methoda z jeho Katholickim Poſlom dale znate! To je naſhe, nowoletne zdychnjeni cíko.

Miſſionſka ſtaciſa we Tibetu we Aſii.

Zaſtužba, zo po minjenju wjac dñzli doſpołnoho lětſtotka ſo zaſy poſphyt k założenju katholickiego miſſiona w Tibetſkej ſežini, pſchijeuſha francózſkomu lhoniſkomu towarzſtu k rožſhérjenju wérh. Tele towarzſtu, k kotromuž hač ſrédzjſchęzu miſſionarſte proćowania wſchęch krajow ſo pſchizantynu, je ſej wot dawnego čjaza kruće ſtejiſhco w Chinesiſkej dobylo; jeho miſſionarowje późnachu ſo z dlejšim pobyczom bjez Chinesami z nabožniſkimi naſladami a waſchnimi w tamnih krajach a pſchijwojich ſej k tomu pſchez wobkhađenjo z chinesiſkimi zaſtojnikami trébnu kruoſę a pſchijeuſhne tamniſche prawizniſke formy. Pſchez to buchu miſſionarowje tohole towarzſtu najbóle khamani, tele wobstejenja hiſcheze bôle wobkručicę a swoje ſkutkowanjo dale k wječoru rožſhéricej. Wokolo lěta 1845 wobrocžichu ze wſchę mocu swoje proćowania k Tibetſkej. Ale prénje poſphytki ſo njeporadzichu; dwójení ſtipichu katholickich miſſionarowje do Tibetſkeje, prén kroč k. Huc a k. Gabet, druhí kroč k. Renou; ale jim njebu dowolene, tam ſo zaſyhdlicz. Tu wuhlada ſej Renou druhí pucz. Bjez tym zo bě jo won a jeho předowmien do Tibetu pſchijeuſz

prócował wot Su-čjenu po wúslęj wojeskiej drożh, kotaż wot Pekinga do sáha hacž ſi Harluku, předj poměznej rěch w Tibetſkej, wobroči ſo Renou w lécze 1845 do Yun-nanu, ſi połdnju wot rěki Yancze-Kianga, a pſtřiūdje tak do Tibetu. Křít-koraniſcha tale krajina Tibetu wúživa dotal hiſcheje wéstu njewotwijsnoſcz; duž mějeſche Renou tudh jednač nic z chinesiſkimi mandarinami (zaſtojnikiſi), ale z tuđomnimi wjerchami, kotsiž ſu horži na ſwoju ſnadnu njewotwijsnoſcz. Čzarong t. j. ſolný doł mjenuje ſo male wjerchowſtwo hjez Dibongom a Brahmaputru ležace a 22 ſhodliſhcejow wopſchijace; wot kniežerja tutoho wjerchowſtwo kipi Renou truch lěſa pod mjenom Bonga t. r. koreň ſi jedži. Z pomocu kſheſčjanow z Yani-nanu powołaných pocž Renou njewuſtaſao lěš puſhčieč, žita ſam wuſhvač a wobhdenia a khaapku zarjadować. Zo by ſej polo duchowneje džélaſoſeje wutworik, puſhčiwozm ſi ſebi džéčci dochla njezdželanth splahow, kiž ſi połdnju wot Bongi bhyla, a wuwucjowasche je w kſheſčjanſkej mučjbje a w zaſkadnich wedo-moſczach. Tibetanowje ſo nad tym jara ſpodžiwachu a njemóžachu zapſchijec, z kaſeje puſhčiſin ſo miſſionar za wbohe džéčci ſtar, kiž ſu herwač chle ſebi ſamym zaſtoſtajene, ale ſpóznachu puſhi tym derje, kaſka dobrota ſo z tym džéčzom ſtanje, a puſhipomhachu miſſionarej po ſwojej možnoſći. Renou powoła ze Su-čjena miſſionara ſagu na pomoc, a wobaj mějeſchtaj w lécze 1858 wołoko ſebje hižo malu džélavu woſadu, wobſtejacu z 12 wobročených Chinesow, z nehdjuſchoho tibetanſkoho duchownego a joho mandžiſteje a ze 17 džéčzi. Hlej! tu ždaſche ſo, kaž bh tute tak ſprócnje wudobhyte ſtejiſhcejo na jedyn raz znicžene hyc dyrhjako. Wujitne ſtukowanjo katholíſkich miſſionarow mjenujich njewuſtje ſedžnoſczi tibetíſkich zaſtojnikiſow. Ze zawiſeču hlađahu won na poradžene miſſionſtwo a buddhiſtiſch (pohanſch) duchowni bojačhu ſo, zo ſwoje dołhody zhubja; chinejſich wobkeſbowach zaſtojnich dyrhjachu ſo najwjetſcheje njehnadh ſwojich předkſtejicjerow boječ, zo je počzinano cuznikow jich ſedžnoſczi wuſhko. Njeſtřeſzelſtwo puſhčiſmo miſſionaram započza ze ſtrony duchownykh (lamas); wſchelake potvěžowanja wěſhčjachu hróžniſchi raz za nadžiypełnych miſſion. Džen 16. ſeptembra 1858 napadže fanatiſka wobronjenia čròda, kiž ſi bližkomu buddhiſtiſkomu kloſčtru kſuſchesche, kſheſčjanſtu woſadu; we wołomilnenju běchu durje a woſenich wułamane, kule buchu wutſelene, hjez toho zo hycu koho trjechile. Tſecži džen motčahnhchu zazlobjench, ale bórži ſo wróčiſchu, dokež ſo wobaj miſſionarej přenjonomu puſhepađenjenju njepodaſchtaj; ſlonečnje pak dyrhjefchtaj ſwoj miſſion wopuſhčieč a podaſchtaj ſo do Su-čjena. Tak ždaſche ſo tute ze wſchej pröcu započjate džeko znicžene hyc, a z tym bu do-pokazmo podate, zo je zaſydenio w Tibetu njemóžne. Ale Renou, muž kruteje woſe a na najbóle zdželant, njezadwelowá; won da chle ſeſto ſo minheč, předj hacž z nowa ſphyta, ſo do Bongi wróčiſz; tola w nazymje 1859 woteńdje do Mangama, chinesiſkoho wojerſkoho ſtejiſhceža puſhi hornej Brahmaputre. Z raznej wotwryjenoſczu žadaſche Renou wot mandarinow poſhofstanjo ſloſtnikow a narunajo ſchfodh za wobſchlođenjo twarjenja we Bonga; ale wězo njeſta ſo po joho woſi. Tola Renou njeda ſo zatraſhieč a puſhebhywasche puſhi wſchech jomu cžinjenykh hroženjach w Mangamje; haj na joho namjet buchu jomu hiſhče ſchtyrjo miſſionarowje puſhipoſkani, dokež chyſche ſo won do Lhasy podac̄ a poſa tamniſkih za-

stojnistrov so wobczeżowacž. Ale mandarinowje wjedžachu joho wotmýslenja skazacž. Renou njeśmiedžesche z Mangama. Rówe nadžije wožiwicu po wujednanjach Francoskeje a Venzuelskeje z Chinesiskej, kotrež tež misionarojo w Su-čjuenu w lécie 1861 zhonicu. Pschedsyda tamniſchoho missionswa a japoschtoſki vikar za Tibetsku doſta tež dovolace papery k pućzowaniu a woteridže do Mangama. Po spo-mlinenych wujednanjach smědžachu ſo nětko misionarojo w duchownej draszcze na pućz podacž. Ale w nastupanju swojoho prócowanja k wožiwienju missionskeje sta-ſcie w Bondž trjeſtichu na stare zadženki. Desmazure džesche pſchez Mangam hacž do Čjam-da; ale tndy dyrbjeſche ſo wróćicž. Desmazure wotjedże do Ewropy, ale Renou a joho pschewodžero njewiftawachu, za prawom žadacž a na ſeſinjenie wujednanja ſo zepjeracž. A ſkončnje radži ſo jím, chinesiskich zaſtojnifikow tak da-loko pſchiwjeſcž, zo ſo počzachu wo ſwoju ſlužbu bojež; wjihſchi mandarin w Su-čjuenje da krute rožkazy k lepſhomu missionarow. Tak wudobu ſej Renou po pječlětnym prócowanju ſkönčnje ſwoje prawo; tamni złostních buchu z puſami khostani a missionarowje mějachu tu radoſcž, zo smědžachu ſo zaſy do Bongi wró-ćicž z pſchiſlubjenjom, zo budža pſcheſiwo wſchomu njeprawu zakitowanii. Bohuſel njeſoſeſche Renou wjach pſchedſtajenj missionskeje stacie, z joho prócu zaſoženej, bycž; won podleža w Mangamje, 51 lét starý, 16. džen̄ oktobra 1863 dohloſtejne khorocži. Wo njoho je wulch ſchoda; won wuznamienijeſche ſo nic jeno z woſe-bleiſe rožladnoſcž we wobſhadženju ze zaſtojnifikami; ale znajesche tež jeniceſti do-ſpołneſe tibetſku rycž a jeje narycze (ludowe dialekt). W naleču 1863 zjenoči ſo cyla missionska stacia z nowa we Bondž a wobſtejeſche ze 6 woſobow. Swjatki poſkoza młoda woſada cyla woſobnoſcž a ſwiatocžnoſcž katoliskeje chrkwy. Teje naj-hkoroniſcha starocž je zložena na wobroczenjo woſolnich woſow. Na koncu lěto 1863 zdaſhe ſo trébne, k wſchelakim ſtacijam z cjaſami missionara wotpóſlač, zo by tam předowal, ſchęzik, ſpowjedač a druhe ſakramenth wudželač. Na tajfe waſhynjo je we Bondž wudobhyte přenje krute poſtejenjo a je zaſožena přenja kſcheſczaň ſka woſada w Tibetu. Wězo budže to wjach lětžesatkow tracž, hacž budže možno ſo pſchedrēcž z woſamotnjenje Bongi k woſrjednym ſtejnischciam buddhijſtſkoho ſiwiennja, do Lhaſh, „meſta bohov,” do Lazhjumpa, „ſydeła nadobneje ſlawy”; ale može to bycž ſpočatki za wſchitke poždžiſche missiony do znutſkomnoho. Za bližiſte lěta pak woſtanje Bonga jeniceſte měſtно, hdež je missionaram dovolene pſchebiwacž a Khrystuſowu wucžbu předowacž.

Po Emiliu Schlagintweitu.

Cyrkwiſke nowinki a powięſcze.

Němſka. Po rozpadnjenju předadſhoho němſkoho zwjažka je nětko wulſe hibaniſo we wſchech tſioch wjetſkich wotdželeniach tamneje měſteńcich; ſchtož ſu po-noononěmſki zwjažk pod Bruskej, někotre němſke a ſlowjanſke džele khezorſiwa, a po-łodniſhoniemſke kraje: Bajerska, Würtembergſka, Badenska a Hefſenska. Pſchi wſchej žadocži za ſwobodu a ſamostatnoſcž ſenotliwych kruhów Němſkeje zbeža ſo

pszech mocniſho ta strona, kotaž chce zjenočene Němcowſtwo. Pucz ſi tomu wi-
dži tale strona w połnocnoněmſkim parlamente, do kotaſho manh mñ, wobydlerjo ſakſkoho kraleſtwia, w bliſſich dñach wuzwoleſz. Ale naſchi 23 ſakſki zapoſtanch
buđza tam žałosna mjenſchina, býrnie z nimi hiſcheze někotre němſke krajki ſo zje-
nočile! Duž ujemozemny wulki dobytk za Šakſtu z toho wěſchęciz; ale to na
chr̄winiſkim ſtejiſchezu ſtejo wěmny, zo kažkuli němſka wèc w pschichodnoſeſzi wupa-
dnje, ſtončinje wſchitko pozběhniſenju naſcheje katholiske cyrkwe powiedze.

Pruſſia. We powjetſchenym kraleſtwie je nětko 8,328,000 katholikow bjez
23,521,259 wobydlerjemi, potajkint po annektirowanju wiele protestantskich krajinow
tola hiſcheze dobra tſeczina.

Rakuſſia. W měſeče Wels piſhi Donawje da ſo 17. novembra z. l. žid-
owſki wojetſki hejtman B. T. wot tamniſchoho pólnoho kaplana kſchęciz. — To-
horunja doſta 19. novembra ranjeny židowſki feldwebel Leich ze Szegedina po
trěbnym powučzenju ſwiatu kſchęceniу we St. Nikolaus we Tyrolſej.

Rakuſſie k h e ž o r ſ t w o. Po žałosnym zbiczu w poſlenjej wójnje a po wu-
ſtorčenju Rakuſkeje z němſkoho zwiazka zbehaja ſo tudy wſchitke stron, taſ ſo nute-
kowne hibanja runje taſ ſtraſchnje hroža, kaž w swoim časzu zwonkowne. Kenje-
žerſtvo chce zaſy dwé poſojch ze ſebje cžinicz; jena změja ſwoju kraju radu
(Reichsrath), ale hinaſchu halo přeni kroč, a „wuherske“ kraje (w ſotrychž paſ je
wjac̄ Slovjanow a druhich ludow dyžli wopravdžithych Wuhernow abo Mađarow),
změja ſejm (Landtag) w Peſchęze. Ze wſchoho je widžecz, zo ſu z kniježerſtвom paſ
z nowa wſchitke ludy njeſpoſokojne, hac̄runje je tam cježko, wſhem prawje cžinicz.

Z Rom a. Město je hiſcheze měrne. Tež hodowym thđenj njebe ani wo-
lanjo po hafach ſlyschez, hac̄runje ſo tehdrom lud wſchudžom we wulkich črōdach
zhrromadžuje. Revolucionarjo ſo hiſcheze boja haru zapocęciz; ale woni kaſaja na
lepſchu pſchiležnoſeſz. — Bamž je Boži džen kaž hewat Božu mſchu na bamjiſkim
woktarju w cyrkwi ſ. Pětra w pſchitomnoſeſzi wiele luda džeržat. Nowoletne zbožo-
pſchecza wot wſchelatich zaſtojnifikow a poſlancow ſtachu ſo kaž druhé lěta porjadnje
w hodowym thđenju. — Bamž je 3000 toleri thudym ſwójbam rozdželicz dat.

Francózſka. Piſhi nowoletnym pſchedſtajenju czýzh poſlancow je khezor
Napoleon jara měrlubowace ſlowa ryczał a woſebje na to pořazowaſ, taſ zhrromadna
swětna wuſtajenca w Parizu lěſta wſchē ludy mér lubowacž naučiſi. Kaž ſo
zda, chce Napoleon lěſta změrom wofiaſz!

Turkowſka. To je w tu kheviu jenicžti kraj w Europje, w ſotrymž ſo
z mječjom a z tſelbu wojuje. Hac̄runje tež Boharowje, Serbja, Rumunowje a
Grichowje na ſuchim kraju pſcheco wjac̄ wot sultana žadaja, je tola zjawnje wojo-
wanjo jenož na kupy Kandia (predy Kreta mjenovanej). Tale pléDNA a tež
horata kupa leži w ſredžokrajnym morju a je 190 ſchtriróžknych mil wulka.
Wona ma 150,000 wobydleri, ſotrychž wulka wjetſchina ſu wot starých časow po
narodže a ryczi Grichowje. Po wěrhwuznazu ſu ſchismatiſch kſchesczenjo, a ſteja
pod archbiſkopom z 15 biſkopami. W lěče 1669 ſu ſej Turkowje (kotyž nětko
jenož we khevnym měſeče wjetſchinu tworja) tule kupu podejſiſtli. Nětožiſki
zbez ſda ſo zbožowniſki býc̄ dyžli předadwſke poſphyti. Tónkročz nochcedža kſchę-

scjenjo pomhacj kchescjanow podcijishejcz; Francoska a Vendzelska dawataj sultanej radu, zo by něko k skonczenju krawnoho zbezka Gricham swobodu dał. Biez krejscheleca njeponidze tež wuswobodzenjo Skowjanow, Rumunow a Grichow w drugich dzelach Turkowskej.

Ruso w s ka. Knjezerstwo hizon dawno na to dzela, katholsku chrkej we swojich krajac potkocjic. Hizon pod khezorom Miklawschom bu w Litwie wokolo 6 milijonow katholickich do rusejce chryswje pschimocowanych. Wjele bohathich katholikow je pschez dwaki, jim wern dla napołożene, wolkhudnye. Zadny katholiski njesmě we krajinach Litwie, Volynskej, Podolskej, Ucrainie a Veleruskej leżomnosce kupicj. Teno Russojo smiedja je kupowacj. Wschitko by so hischce znieslo, hdj bych u jem wero vostajili. Wosebje njedzeli a swiaty dzen dze ruska wyschnosc na popad duschow, wosebje na wsach. Wyjsci policajski zaſtojniki dze ze sudnikom a wojeristim zaſtojnikiom a popom na pucz, hdzej burjo do swojeje chryswje dzeja. Woni jim z dobrymi słowami dobytk wopisuju, tiž zmęja, hdj so katholskej wern wotrjeknu. Hdj so burjo z leſtnymi słowami wojebacj njedadja, pschemenja czile teſaczní missionarojo swoju rycz a spytuju z hroženjom, a jich pscherwodzerjo, wojach, wobkruczeja jich słowa z puſtami. Husto staji so buram praschenjo: „Za koho ſeje, za khezora abo za swojego měchnika?“ Tu njeplaczi dopokazowanjo njerozomnho praschenja, ale maja wotmowicj, pak „smu za khezora,“ abo „smu za měchnika.“ Wupraja-li so za khezora, placzi to tak wjele, zo su so k khezorowej schismatisej werie pschirjekli. Njechadza-li to, ſezhuje ſurowe biczo, a drybja kózdy dzen weste khostanjo placicj. — We biskopskej wosadze Wilna je 40 farow zbehnienych, tak zo weri wina bože ſkužby njemoda. Do druheje wosadzy njezmiedja biez dorowacoho wopisma hicz. Prędowaniya su wchudzom zakazane. Tež napisma na rowach so wjach njezjerpa. — Czas pschesczehanjow zmieje tež swój konc a swérni ſebi węczniu krónu zaſluža.

D.

Amerika. Njedawno bu w měsće Chikago wěſtih Rosencrist kradnjenja dla wobſkoržen. Psihi najzjawniſich dopokazanjach pscheczivo njiomu přeſeche wón swoju winu, pozběže k wobſwedečenju prawdy prawicu k njekjesam pschisahajo, zo by Boh hñdom joho jazyk ſtaſzyl a jomu na měcze, je-li winowath, wumrjez dał. Ćedma běchu tele słowa wuprajene, pocja jo wón hñdom tſchasez a padacj, a předhacj mózachu joho podepjerač a na pomoc myſlacz, běſehe wón hjo morw. Psihitomni naſtrojicu ſo jara, hdj Bože ſudzenjo tak nahle hréſchnika trjechi. Wjele thſac ludzi pschiniđe na czelo hladacj.

3 Lujicy a Sakſkeje.

Z Budjſchina. Podawaniy dzens chryſtinſke powieſcje z naſcheje wosadhy z proſtivu, zo bych u tež wſchē druhe ſerbie wosadhy nam taſke pschipoſkali. Zaſdzenie lěto narodži ſo w budjſtej katholskej wosadze 91, potajkim 4 mjenje dnyſli lěto předy; biez nimi běchu 12 njemandzelske a 1 morvorodzene; 24 z tamnych 91 zafarowanych njebu pak tudy ſcheczenych. Pschipowjedanjow běſehe 30, wěrowa-

njom pač 14; bjez pošledničimi běchu 4 po wěrywuznacžu dželene. Zemrječko bě 130 čłowjekow, potajkim 48 wjac hýzli leto předh; bjez nimi běše 47 džecži do 14. leta swojeje starobý, bjez 20. a 40. běchu 29 (bjez tými 9 w lazareče zemrjethy rakuſtich a pruſtich wojaſow); bjez 40. a 60. lětom zemrje 24, bjez 60. a 70. pač 15, 11 bjez 70. a 80., 3 bjez 80. a 90. W tuthy běchu 24 man-đelsich, 18 mandželsich hoſpozow, 16 wudowow a 6 wudowow. Na pohrje- niſhce ſ. Mělkawſcha tudh bu 118 pohrjebaných, 10 pač na filialnym we Mni- ſchoncu a 2 druhdže. K božomu blidu běše 3756, po taſkim 255 injenje džyli leto předh, w kotrymž běše jubileum.

Z Budý ſchin a. Po najnowiſhim cyrkwinſkim ſchematiſmje a po zapisu němſkeje katholſkeje prothki „Sankt Benno-Kalender,” kotruž z tuthym naležnije po- ručamih, je we Lužiſkej diöceſy wýſche biſkopa hýſče 31 duchovnyh (z kotryhž jedny hafo präſes ſerbſkoho ſeminara w Praži píchebyva). We herbifkrajnej abo dřeždanskej diöceſy je wýſche biſkopa 28 duchovnyh, z kotryhž ſtaj dwaj na wot- pocíjku (w pensione). We wýšech 59 duchovnyh wobeju nětko w parſhonje hnadnoho ſ. biſkopa ziemoczenju diöceſow je 22 Šerbow.

Z Budý ſchin a. Kaž ſkyſchimy, je jena z džowkow ſ. hrabje Stolberga do rjady miloſciwych ſotrow w Aлаchenje zaſtupila.

Z Budý ſchin a. Z pícheblaſada wudowow a dohodow Ihonſkoho towař- ſtwa k rožtěřenju wěry wídžimy, zo ſtej wobě diöceſy we Gaffkej 920 toleri narodaļo; do Bonifacijovoho towařiſtwa pač je ſo wloni 504 toleri wotpoſlato.

Z Budý ſchin a. Popołdnju 21. decembra, poſleni ſchulſki džení píched ho- dami, běſhe za wjac hýzli 150 džecži z tachantskeje ſchule wobradzenjo Božeho džecža. Rímale wýše ſchulſki džecži zhromadzíchu ſo we wulkim ſalu, w kotrymž wulki woſwěleny ſchomik ſtejſe a ſpěvachu najprjedy hodowny ſpěv pod wje- dzeniom kníjezow wuczerjow. Na to džerjeſe ſchulſki direktor ſ. Schökt a píchi- hodnu vyc, na kotruž hýſče jedny ſpěv ſcěhovasche. Z wjeſokym džakom do- ſtarachu ſkóčzne džecži svoje dary, drasty, wobucze, knížki a druhé wužitne wěch.

Z Budý ſchin a. Zańdžem ſchtwórt naſtupi nowy konſistorialny aſſessor ſ. vyczník Adolf Junge swoje zaſtojniſtwo.

Z Kulow a. Džení 13. decembra je lutherſka wudowa we naſchej farskej cyrkwi wuznacž ſwiateje katholſkeje wěry zjawnje píched woltarjom wotpožiła. Na božej mſti doſta wona ſwiate wopramjenjo. Tuta wudowa je w ſuſodnych kathol- ſkich woſadach derje znata a my ju poručamih nutrnym modlitwam wýſtitkých wě- riwych, zo by we klinje katholſkoho zhromadzeniſtwa žadani mér dufche namaſala a wobkhowaſa. — Toho runja je w naſeju w naſchej cyrkwi katholſke wěrywuznacž wotpožiſt Handrij Jacka ze Stróže; wón běſhe hafo wojaſ ſobu we wójnje a je ſo njedawno ſtrów a čjerſtwy do naſchej wokolnoſcje wróćiſt.

Z Kulow a. We domje naſchich duchovnyh kníježnicžkow (miloſciwych ſotrow) bu píched hodami wobradzenjo božeho džecža za 38 thudych ſchulerſkich džecži wotdžerjane. Dary luboſcze běchu dobročerjo woprowali, tež z měſchczanskeje poſtaſtach bě džecž tolerjow píchiſhko. We khaapej kníježnicžkom a we podla- ſtich ſtrach ſwězachu ſo tři krásnje wudebjene hodowé ſchomiki; ſchtyri blida běchu

ze wschelskiej draſtu, z piecziom, z jabłkami a warzuchami a z druhimi nadobnymi węcami napielniene. Na woſtarſku paſt ſtejsche woſkowe znamjo małoho Ježuſ- džeciątka, wobdate wot Marije a Józefa a wot klečachy paſthrjow. Po wuſpewanym rjanym kherluſchu dzerzejche farař pschiſprawnu rycz a napominaſche džecji, zo býchu stajnje hodowe ſweczki pobožnoſće, piſloſće a džakownoſće we wtrobie wobkhowale a we žinieju ſweczic dake. Wulke běſche wjeselo tych wobdarjenych džecji; wiele woſadnych ludzi bě ſo zechko, tež z Wojerec a z Dreždjan běchu hoſcio pschitomni. Wſchitkim lubym pscheczelam a dobroczerjam, kž ſu tutón ſwoje- dzen z jaſnoſćiami a pschinioſćiami podejperali, prajmij z chleje wtroby: za- pkac z Boh!

Z Kulowia. We naſhei kuſowſtej woſadze je ſo we zańdzenym lécze 1866 narodžilo: 69 hólczatkov a 66 holčatkov = 135 džecji (8 wjac hacz w lécze 1865). Bjez nimi ſu tsi dwójniſki a 12 njemandželskich. — Wumrjeti ſu: 68 muſtich a 55 žonſtich = 123 woſobow (22 wjac hacz 1865). — Pschipowje- daných je 33 mandželſtrow a wérowaných 23 (13 mjenje, hacz 1865).

Z Radwora. W zańdzenym lécze je ſo w naſhei woſadze 60 džecji (27 hólczatkov a 33 holčatkov) narodžilo. Pschipowjedane bu 19, wérowane paſ 11 mandželſtrow. Wumrjeto je 56 woſobow (bjez nimi 26 džecji). K božomu blidu bě jich 1625.

Z Žemic. W tudomnej ſchleiczerni je w tu khrilu 11 katholſkich ſchulſkich džecji, kotrymž duchowny z Žudyschima wot novembra zaſh kózdy thđeniu juuru ſchleiczanſku wuejbu džerji.

Naležnoſće towarſtwia.

Sobuſtarow na l. 1867 (kotyž ſu zapłacjili): ff. 1. Hanža Gudec z Dalic; 2. Michał Delan z Lutowęza; 3. kapłan Jurij Eusejanſki z Ralbic; 4. Khrystiana Donatec z Khełna; 5. wuczer Kral z Radwora; 6. kapłan Duczman z Radwora; 7. kublerſki syn Jan Müller z Czemeric; 8. Jan Koplanski z Budyschima; 9. Jan Bětka z Budyschima; 10. Jakub Schpan z Budyschima; 11. Marija Duczmanec z Budyschima; 12. Khrata Duczmanec z Budyschima; 13. Michał Schneider z Budyschima; 14. poſonč Miltawſki Kheilan z Budyschima; 15. Jakub Wjenka z Budyschima; 16. Michał Maj z Budyschima; 17. žinnoſcer Bit Kral z Makiec; 18. Jakub Haſcha ze Zajdowa; 19. Michał Rjeckta z Dženikec; 20. Hanža Pietschyna z Budyschima; 21. kubler Michał Domſki z Kozaric. (Pſchipodnie dale.)

Cyrkwinski poweſtnik ze ſerbskich woſadow.

Z Budyschima. Kſcheczenaj: Hanža Karolina, dž. Jana Wjenki, khejerja w Mniſhoncu; Jan Jakub, s. Jakuba Karaſa, khejerja w Dženikecach.

Z Radwora. Kſcheczeni: Madlena Francista, dž. Gust. Mor. Paula z Epeje; Marija Augusta, dž. Wylema Petolda we Měrkowje; Jan August s. Michała Kmečja z Lutowęza; Hanža Marija, dž. Jurja Jeſekli z Měrkowa. — Žemrjeta: Hanža, m. Jakuba Schmidta z Radwora; 35 l. 9 m.

Katholicki Posłanie

Wukhadźa prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolētna płaćizna na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Crkwiński časopis,

wydawany wot towarzstwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Číslo 2.

19. januara 1867.

Lětnik 5.

Romske katakomby

a jich wažnosć z a katholicku cyrkę.

Husto je snadž tónu abo druhí čitař Pósla wo katakombach slyšchal a neje wjedzał, schto wone su a čohodla so wo nich piša. Katakomby su tamne podzemiske próznejich, do kotrychž we starym časú wschelake ludy (kaž Egiptowscy, Persiscy, Grichisci, Romscy) swojich morwych hrebachu. Najstarsche katakomby su egyptowske; wone so namakaju najbóle po brjohach rěki Nila a su zwjetša derje zdžeržane. Nahladnijše z nich maja na měsće, hdež so do nich nutř khodži, pschidwórk, wjele khódbow, halow a pschikhódbow z jamami, we kotrychž mumije*) leža; we najnutškownischem su druhdy tež wurezane swjecžatka pschibohow. Najwoſobnijše katakomby su kralovské pohrjebniſcheža blízko Thebena. Po egyptowskich katakombach, kž pohanske časy, pohanske waſchnja a pohaſku wěru wotznamjenjeja, pschiñdu, schtož čas naſtupa, grichiske a italske, kž so na wjacorych blakach we Italſkej namakaju, woſobnje pak we Romje, pschi měsće Neapolu a Syrakuſach. Neapolske leža wokoło cyrkwe swjatoho Januaria; wone maja we třech ſchosach wjele khódbow, kž so do wjele cellow wotdželeja. We tuthých cellach namakaju ſo najrjenijsche wobražy z druhoho lětſtka a zamurowane čěla we starym časú wote-

*) Mumije rěkaju z myru (maru) a wſchelakimi žiwicami a ſlonjemi žalbowane ze bawlmjanymi powjazami powite čěla, kž so pschez tele žalbowanjo na wjele ſtew abo týsacow lět psched pschetkajenjom wobwarnowacu. Egiptowscy hako pohani mjenujich wěrjachu: zo dushe wotemrjetých tak dolho we swojich čělkach wostanu, kaž doňho čěla swoju ſchaltnosć ſej zdžeržowacu; tohodla wobkhewacu tajke žalbowane čěla druhdy wjele lět pschi ſebi we swojich wobhdenjach a pschinjeſeču je halle potom, hdyž bě ſo jich wjele nahromadžiko abo hdyž jich prijedowne živjenjo wjacu ujeznajachu, do tamních katakombow.

mrjethch. Shrafusse su wubjernie wjelbowane, hac̄ 10 stopow wysoke, a maja tež swoje celle a malby (wobrazh) jenož z tej wschelakoſcju, zo su poslednje najbole swetne pſchedstajenia. Najwaznijše katakomby za nas pak su katakomby we Romije. We Romje, hdzež skoro kózda kroczel po hach na wjele wopomnikow zaſtarſkich časow pokazuje, bě boža předkividzownosc̄ woſobniye wjele drohich poſkadow z najstarſkich časow za wēru a chrkę we katakombach njezranjene wobkhawata. Romiske katakomby nastachu ze starých pěſkoježnych a ſalkoſtých jamov, z kotrychž wobhulerio města k twarjenju potřebne materiale bjerzechu a kotrež najſkerje jich hľubokoſcje dla wopuszczeciu. Wone wobſtoja z mnichich njeporjadnych khódbow, kiz we tſjoch ſchofach na wjacorých mětnach hromadu běža a so pſcherézuju. We najprénſkim čaju, hdzež buchu kſchesčenjo wēry dla kóncowaní, běchu poſtajene, jich ſwjate powoſtantki wobkhawac̄. Poždžiſho pohrjebachu kſchesčenjo pſchi thchle ſvjathch čzélach a powoſtankaſh tež ſwojich wotemrjethch, dokołž je nochchdu dac̄ na pohanke waſchnjo kaž wobhulerio města pohrjebac̄. Zenož najstarſche romiske katakomby, kiz su čežko pſchitupne, su njeporjadne a bjez twarskoho kumſchta wumyſlene a ſem a tam so rožſchérjace khódy; poždžiſho wutwarjene pokazuja we wſchém wjach poſradnoſcje, haj wobſvědeča druhdy nafožovanjo wulfkoho kumſchta. Wone maja ſchérſche a wjetſche khódy, wjele halow, komorow a wjelbow, kiz su husto z najrjenskimi malbami a rězbami wudebhene. Pohrjebniſcheža we thchle katakombach su na wſchelake waſchnjo čijnene; najbole su podokhoſte do pſchibocžnoho pěſka wubězace džery, z kamjeſtnymi taſliežkami zaſtajene, na kotrychž so ſvjecžatka, wſchelake znamjenja a napiſma a jara husto tež mieno khovanoho, ſmíertne lěto atd. namaſafa; husto su wone tež rjane wulſke hale abo kaž wjelbowane khaſaki (we poždnisckich katakombach) na wſchelake waſchnjo wudebhene. We tajich podzemníſkich halach a khaſakach ſvjecžachu najprénſki kſchesčenjo we Romije lětne wopomnječjo ſvjathch marträxow a ſarkofag toho ſwjatoho, kotromuž ſo k čeſezi ſtarasche, bě woſtarne blido, na kotrymž ſo boža mſcha dzeržesche. Dotekz bě žinjenjo najprénſkich kſchesčanow we ſtajnej straſhnoſcji, poſtajichu předkſtojic̄erjo romiskeje chrkve ſvérnych a ſpuſčejomnych mužow, kiz we čaju božich ſlužbow nutſkodh do katakombow wobwachowachu, zo jo njebhdu njeſchecželovo a pohan ſkradžinje nutſ kamali a ſvjate města pſcheradžowali. To běchu ſtražnich (oſtiarii), kiz wot biskopa pſchez modlenjo a žohnowanjo k tomu wuſvjeczeni buchu.*). Hac̄ poždžiſho wſchě tele strachi ſo zhubichu a ſo kſhesčanstwo tež bjez pohanami pſchi-pózna, natwarichu na měſce nekotrych katakombow rjane chrkve. Najwjetſche katakomby su katakomby ſvj. Boſćijana, kiz maja ſvoj nutſkód we chrkvi tutoho ſwjatoho a tohodla ſo takle mijenuja. Wone ſo milu daloko pod zemju města Roma rožſchérloſczeja a maja 15—20 stopow we wysokosci.

(Pſchič. dale.)

*) Woni běchu pſchi napadach pohanow najprénſchi, kiz buchu pſchecžehani, zajecji abo na měſce ſkócowani. Zich wirowatosej bě tež, do domow wěriwych hicej a jimi čas a hodižnu božich ſlužbow wožiewic̄. Po dokonjanym měreje pohanſta ſ chrkvi a zamjedženju zwonow wobstarachu zwonjenjo, wobkhawachu chrkvine klucze, wurjedžihu a wudebihu chrkę atd. . . . Oſtiariat je džensa hisheže jena nižſich ſvjecžiznow, kiz kózdy duchowny dostanje.

N o w a c ğ i t a n k a . *)

Nova čitanika za našte serbske katholske škule je čijehciana a wukhadja nětko i potrebanju za wucjerjow a schulerjow. Shtož hdj taſtele knihi spisował je, kotrej džecjacomu rezomej pschiměrjene być dyrba, tón derje wě, kajfu prou a kajfe džeto z nimi ma. Pschetož wulka je wschelakoſz, za wetroscjenich pisač abo za mólicjich; schtož tamnem tyje a so spodoba, njehodži so za džecji. Prawu duchownu chrobu mólicjim pschihotowacj, njeje snadna wěc.

Nascha nova čitanika, mot pscheczelow serbskeje mlobosje zestajena, je r̄ana a, kaž so mi zda, der je radžena. Na 128 stronach wopshimuje wona za přenje tsi abo schyri lěta schulskoho časa doſej nuznych a wazitnych wěcow i wucjenju a wuknjenju; rozwucjenja postrazeja we prawym rjeđe, mot lohkoho i čejškomu a su z bliskoſe a ze wschednoho pohladanja džecji wuzberane; prosaiske a poetiske schueckli so měſcheja, zo so džecjom wuknjenjo njeſtostudji; specjalki tschescjankeje wnczby za přenje rozwucjenjo we swojej wěrje, kaž za poſtyljenjo pomjatka njeſtu zabyte. Čeſci džel čitanki, kotryž na 14 stronach serbku a nemſku rycznici we pschitkach z krót-kim poſazanjom na wschelakoſz mjez serbskej a nemſkej ryczu predkpočoži, je wuschtinje a pscheladnje zestajenj a doſaha doſpočnje za cikl schulski čas we naſtich wjesnyh schulach.

Kraſne su schyri i pschidate, z kamjenja čiſhczane taſlicjki ze serbskimi, nemſkimi a kac̄anskimi piſmikami, kiz piſanjo po genetiskim waschnju wucza, to-hodla wucjerje piſanske rozwucjenjo polóża, a kiz wosobniſe to dobre na ſebi maju, zo stare róžkojte kac̄anske piſmiki zahnaju a nowy spodobny rucjný cikl do naſtich schulow zavedu.

Tež čiſhcej a papjera čitanki spoſoſatej wſchē požadanja: pschetož za małyh spocjerjow, kotrychž woczi a ruczki hischce doſej wuwuczenje njeſtu, dyrbí cijſhcej wulki a wurazny, papjera kruta być.

Tohorunja zaſkuži wſchū lhwalbu, zo je čitanika we nowym piſmje wuscha. Čzas staroſti piſanja, kotrej požadanju nětčiſhceje wědomosje wjac doſcječinicę njeſože, je wuběžak. Nowy džen svita. Wſchityc čjeſceni wucjerjo, kiz hacž dotal po starym piſanskim waschnju we swojich schulach rozwuczelji su, proſča ſo luboznije, woni čhyli z tym nowym piſaniem ſo pscheczelicj a kuf proč a ſejerpliwoſeje na joho nauknenijo zložicj: budža ſo w krót-kim pschewdnicj mōc, zo je nowe piſanjo lohke a za- konjam serbskeje rycze, kaž jeje nutſkownomu twarej pschisprawne.

Samo ſo rozymi, zo wſchē čłowjecze džeko cyle doſpočnje być njeſože. Pełnoſeje a rjanoscje nowej čitaniki po sprawnosći pschipóznaniji dowolam ſej, na nětore mjeſtne braci ledzbirowskich wobrocicj, kiz njenastupaju rozwucjeniſte jadro (Lehrſtoff) we tutych knižkach, ale ſystemski porjad pschi přenim čitanju a piſanju. Da ſo zwažu, nic, zo bych porokował, pschetož, kaž kóždy wě, porokowacj je stajnje lóžsche bylo hacž lepje čzinicj, ale wjedzheny mot pschecja, zo bych po mojich snadnych mocach naſtej nowej čitanicy pschi druhim naſkadej**) i wjetſhomu wudoſpočnjenju dopomhać možt.

Samozynki na stronje 1. ſu po genetiskiej methodze prawje zestajene, ale ja tam njewidžu wulke samozynki, kaž wulke ſobuzynki pořnuj małyh na

*) Hacžrunje je tute rozmudženjo za našch čjasopis trochu dołhe, podawamy je z pschifuskym džakom tola cykle, zo bychmy ſwoju njeſtronitoſej dopokazali; dowolam ſebi jenož po mojnoſeji krótkie pscheczeliske pſchisprawnjenja i nětorym wuprajenjam a wotewrjanym z tym dalische rozhcjowanje serbskim k. schulſkim inspektorom a wucjerjam.

**) Druhi porjedžomny wudawak tuteje čitanki njeda taſ dołho na ſo čakacj kaž pschi dotalnej, kotruž ſmž dwachcji lět meli.

stronje 8 wotecjihczone su. Z toho scjhajuje, zo make serbske džecji cuze, wosebje biblijske mjena, na pschitkad: Abel, Izak, Esau, haj tež we samotnych zwuczowanstich kruchach stowczo „Ach“ na stronje 18 ejtacj njemoga, dokelž wulke samozynki hishcze widzeli a nauwili njeſſu.*). Tele wustajenjo njeplacj wet kamjenjocjihczoneje taſſicjki pschepisnow, hdjez make a wulke samozynki stewarſhene su.

Jednore samozynki steja na stronje 1, ale nic dwójzynki abo diphthongi: ej, ēj, yj, oj, ūj, aj. Kož so mnnohoſcjenje sobuzynkow wucjic̄ dyrb̄i (Jan, Jan, konc, končk — raj, kraj, sprawny), tak tež mnnohoſcjenje dweju samozynkow abo diphthengow, a tele rozwuczenjo dyrb̄i zdebem po jernyech samezynkach pschinc̄, z pôdlanskim pschispolnenjem, zo we diphthengach „i“ kaž „i“ zyueci; pschetož hewak džecji zaſi hstewczo „pōj“ na stronje 8 ejtacj njemoga. Tu halle preni diphthong, kaž skradžu wuſty, so namaka!**).

Zjenoſcjenje samozynka z njeſtowanym a z jstowanym sobuzynkom ma so na stronach 2 hacj 12. Sobuzynk stajnje do pređla dje a samozynk scjhajuje (na str. 2—7), kotaž so mi po tudy pschijatym waschnju cyle spodobacj njecha. Džecji dyrb̄ia so wucjic̄ jednore sylb̄y ejtacj, hdjez sobuzynk w pređku a zadji steji, nic jeno: nu, ne, na, ra; ale tež: un, ou, an, ar a t. d. Młody schuler, kotrež sylb̄y ze sobuzynkom na pređku derje c̄ita, kiuſka nahle, hdjez sobuzynk na koncu widzi. Wuprajenje sylb̄y, kotrež ma sobuzynk zadji, jomu c̄eže panje. Tohoda je nuzne, zo we ejtancach sobuzynki pak na pređku, pak na koncu sylb̄ow so stajnje wotmienjeja.***). Po tuthym rozwuczeniom rjedje bě so tež njezabyko na wukonežne s (str. 5), kotrež halle pschi i wulkich pismikach na str. 11 njevjadch so pređstaja.†)

*) Wulke samezynki su ze zamyskom tohoda na stronje 1. wuwostajene, dokelž many jara mało serbskich stowow z poczatkowym samozynkom. Horjeka spomnjenje biblijske mjena njeſteja w preñim džele ejtancku; z wulkim samozynkom na poczatku sadow pschihadža pozdjiščno jenož A a O. Tutaj dwaj pak može wuczer pschi pôdla, hdjez w ejtanju tam dôndze, nauwucjic̄. Jenož do systema so nam njezadashe skushec̄ hnydomne pschistajenje wulkich samozynkow, hdjez tola wjetshina tyhsam (J, U, E, Y, wulke ē, O) w preñim serbskim džele njeſchihadža. Kaki by to wujitk był, körzy pschi speczatku tanine schesc̄ abo hnydom wosom pismikow džecjom do pomjatta zaſtežepic̄, hdjez je pschi praktissim ejtanju potom ani jedyn króej w 1. džele njewohlađaja a ejtim mjenje wospjetuju? Pschidam radj, zo moglo so na stronje 15 stajez (kotaž pak wucjer, kaž prajachmy, sam pschipôdla scjini): IV. Husto prikhadžacaj wulkaj samozynkaj. „A = a. O = o.“

**) Pschi prjedawſchimi pisanju: ei, ūi, hi atd. běſche to wopravde trěbne; ale hacj pschi nětcjihchimi: ej, oj, yj atd., hdjez ma „i“ swój naturalski žynk, to zavostajam dalishchomu rozfudženju.

***) To by trěbne bylo, hdjez by so w nowej ejtancach serbske a němske ejtanjo měſchako, kaž w nashei prjedawſchej abo we wekemaj nowymaj lutheriskimaj. Hdjez pak my najprjedy, kaž to natura węch žada, jenož serbske ejtanjo wucjimy a hdjez we serbskej rjezi njeſchihadžeja sylb̄y ze poczatkowym samozynkom (un, on, an, ar atd.), njeveny, c̄johodla dyrb̄eli hijom te njetrěbne skoti wucjic̄. Hdjez su džecji serbsti džel̄ pschedželate a k němskomu ejtanju pschitupja, maja hijo tajtu wěstoſež wo žynku wščech tam pschihadžacyh sobuzynkow, zo zamoža ejtacj tež: an, ar, un, on atd.

†) Wukonežne „s“ njeſſny na stronje 5 zabyli; dokelž wone tam ani njeſluscha, hdjez many jenož wotewrjene sylb̄y, ale žane wukoncy stowow. Njech sebi džecji najprjedy jenož jenu formu tutoho žynka „s“ derje nauwtku.

Sobuzynk **ł** (na str. 5) běž ja radh za písmikom **I** (na str. 2) stajeny widjať, tež we kamerenocjischcejowých pschedpismach, a zdobom po nim **w**, kaž tež **d** a **t**, **b** a **p**, **č**, **ł** a **łh**, z a **s** wuzyczenja dla hromadu zestajene su. Po tojskim bě tež **sf** na str. 5 z písmikom **z** na str. 6 bôle pschiwisało. Písmik e na stronje 4 njeſmě po mojimi zdacju wot písmika **sf** na str. 7 rózno torhamy bycę.*)

Wažnisti hacž tele snadne wustajenu je tón zmolk, zo je zynečjenjo w ukon- cžných písmikow **ł** a **w** we čítancach chle pscheladane a zabyte. Mjeniujey na koncu sylb y nejstej **ł** a **w** sobuzynkaj, ale samozynkaj, kaž krótkie u klinzacej,**) n. psch. pit = piu, dak = dau, dziu = džiu. Stawa so tohodla z wěstoſežu, zo je džecžom njemžne, na stronje 8 po kna, na str. 9 kał, w oka, tija wka čitacz; budža wopacjnje wuprajicž: poſna, kaſ, woſka a t. d. Sobuzynkaj **ł** a **w** na předu sylb y a wukonežnaj samozynkaj **ł** a **w** staj chle a po swojej naturje róznodželenaj písmikaj, hacž runje **ł** a **w** do **l** a **wj** so womjehožo pschewobrocža (kał, w kale; row, w rowje), kaž **ł** do **cz** (ruká, rucžny). Dyrbjeſche so tohodla po druhim abo tsecžim rozdželku čítanki (na str. 8 abo 12) wosebnite rozwrczenjo z wukonežnymaj samozynkomaj **ł** a **w** zaplescz.

Nic mjenje so mi zda, zo bě trjeba bylo, na stronje 14 pod číškom 5 pschi- stajicž, zo **j** po i na koncu a **h** tež na koncu zynka nimataj, zo so pak píſataj, dokož so pschi podlěſhenju ſłowa trjebataj, n. psch.: lij = ki, kije; Boh = Bo, Boha. †)

Wuežerjo naſlepje wjedža, kaſtu eježu džecži pschi čítanju maja, hdž so w předu abo na koncu ſtemow sobuzynki mnohoſeža. „Na, nan“ so lohcy wupraji; čejſche je: nanf, nort, dwór, ſkót, swědk, čjropk; najčežſche: kónčk, pjerſchež, ſtóležk, zwonečk, zbracž, ſpryčk, ſchitra, ſtron, ſchtwórk. Čítanjo ſłowow z wjele sobuzynkami dyrbí so w ſchuli husežiſho předkwazac̄, předyhac̄ uježbiňow jazycž moliczkich i či- ſtemu wuprajenju so zwuciž. We naſherj čítancach je tele wažne rozwrczenjo na dwě em aji stronomaj (12 a 13) wotcžinjene a nic z wjetſchimi písmikami, kaž so to cžejſkoty dla žada, ale z drobnym píſmom. Běch radh widjať, hdž bě runje tu- ton čítanski kruch bôle rozcžehnjeny byt. ††)

*) Tudy požadany rjad ma něchtia za ſo, ale tohorunja tež naſh podath. My ſmy w čiſhceju „jeniſčch serbske“ písmiki na koncu podali; w pschedpismach podawamy rjad, w kotrymž može ſo píſanjo po měrje mjeniſcheje abo wjetſchene cžejſkoty wu- cžicž. Kotryž wuežer chec jenož serbske ſłowa píſacž, pschewmužnje němſke písmiki na 1. taſli. Hischje lepski rjad wěmý, hdž so píſanjo a čítanjo na dobo wueži; ale w naſchich čiſhcejernajach nimaja kurrentne písmiki, z najmjeniſcha nic nowoho duktusa!

**) My bychmy prajili, zo mataj wukonežnaj „w“ a „ł“ ſwoj naturſki zynk; nje- wuprajataj ſo ani „u“ ani kaž „ſ“. Hacž budža serbske džecži „połna, kał, woſka“ atd. woprawdze (bjez wuežby, zo ſtaj to samozynkaj) čítacž: „poſna, kaſ, woſka,“ na to njech wuežerjo wotmokwja!

†) Zamjeſčenjo písmika „h“ wueži ſo na str. 14 (Boh pomhaj!); „ij“ njeſrjeba ſo ſo kaž „i“ wuprajicž, ſkyſhinn tež woprawdze: lij, pii.

††) Bychmy we tym rad wjach dyžli dwě stronje podali, hdž běſche nam za přeni džel čítanki wjacy dzgli tſi líſtma pschizwolene bylo. Shtož píſmo naſtrupa, ſmy čiſhcejerja žadali wo trochu wjetſchene za str. 12—20, ale won njeſeſche za tuto wjetſchene píſmo žane dospołne serbske písmiki, a mjeniſche serbske do wjetſchoho němſkoho píſma měſhcež ſo nam njechaſhe. W tej samej čiſhcejerni wukhatžea drje serbske lutherſke ſpěvaſke z wjetſchim píſmom, ale tež w tutym píſmje po- brachowachu nam hischje: ž, ž, ē, ń, ñ, ó, ę, ı, w. A na ſkazanjo a lečjo a pschiphóſtanjo tutych písmikow čakacž njeſožachm; komunikacija z Liskom w časju čiſhcejenja serbskoho džela bě wójny dla pscheterhnenja, a ſtara čítanka bě

To su te snadne wustajenja, kotrež ja wo nowej čítancach pschečelam našich serbskich škulow i mikomu wosudzenju poskićiz sej zwążik sym, kotrež pak cykolu krajsnemu skutkej we najmjeñšim nježo njeſchłodža. Ja sym zjawnje we tutych čítęnach rycerž, dokelž ja knjeza zestajera a tých, kiž su jomu we tym wažnym džele pomhali, wysoko čeſečuju. Byli mi jedyn napschečiwi: twoje wustajenja nježo njeplacja, pschečož my mam we našich škulach čítanske maschinu, kiž twoje pscheča wurunaju; dha bych jomu wetmokwi: dobre, ale na čítanskej maschinje dyrbi so drobnischo wuciež, shtož we čítancach z krótka wobjate je; čítanka njeſme z čítanskej maschinu systemski porjad pschečelac a porazyc; dječji dyrbia tež doma so prćowac, hdjez čítansku maschinu nimaja.*)

Z nowym pschečom wobzanemu moje krótkie rozprajenjo. Bo-by so našchej duchownej wyschnocji a tomu wysoko čeſcijowanemu spisowarjej čítanki, mojomu drohomu pschečeje, spodobačo, nas a našche serbske škule sterje a lepje z nowym katechis muſom, z wuczahem bibliſkih staviznow a z čítanku za wjetſche dječji zwjeſelic! Po mojim měnjenju dyrbjaka wjetſcha čítanka (za poslenje šktryri lěta škulskeho čjata) wopſchimyž we serbſkim rožđelu: powjedancja, baſniczki, pěsniczki, rozwucjenja wo hospodařstwie, ratařstwie a ſadařstwie; we němſkim rožđelu: realſke wědomosće, halo historiju, zemjopis, pschirodopis, rozwuczenjo wo czèle a duschi čłowjeka, wotčinske (patriotiske) pěſnje a pschidark wo tym, shtož našch lud we wſchědnym wobkhadzowaniu potreba (lith, zlicžbowanki abo računki, kwitowanek atd.**)

Luba nowa čítanka! Stupaj won do serbſkoho kraja a boža hnada pschewodź tebe na twojim puczu, zo by wucjerjam a škulerjam bohate žohnowanjo pschinjeſta! Dwachczi lět su so minyše, zo twoja přjedomnica, štuk ze ſlabej ruki, swoje puczowanjo po serbskich škulach zapocza; bjez njezami tamnoho a nětežischoho čjasa wofriedža leži zbožowne ſ्�pěčjo našeho narodnoho piſmowistwa. Wusyj dobre symjo do mlodych wutrobow, zo bych su njebeſke brožnje napjelnike ze ſnopami a płodami k božej čeſcji kaž k spomoženju njeſmijertnych duschow!

Kulowski.

Cyrkwinske nowinki a powjescje.

Z Rumburga. W blízkim Philippendorfje je so zaſy ſpodžiwe wutrobenjo na zaſtupnu proſtwu ſwiateje Marije ſtačo. Madlena, džonka třeleskoho pôſta Langhansa z Georgswaldu, kiž veſje třinac̄e lět thora a hromadu ſczechnej nozy mjeſeſe, je 8. t. m. pschi modlenju lauretanſkeje litanije w Kaderc khečh nahele wotkhorjela a hnydom po ſtinje thodžic̄ möhla. Bohu budž džak! Pónđzelu

hijo dorozpschedata! Město wjetſchoho piſma sym z wopredka rynczli bōle rózno ſtajec̄ dali.

*) Psihi zestajenju čítanki je so na to džiwačo, zo našche škule čítanske maschinu maja; na titul to ſtajic̄ nježachmy a woſt přjedyrycje je našcha wysokoſtojna wyschnocž wethladala. Hdje by so na to nježiwačo, budžachmy wězo ſtrony 1—12 wjele rozežahyli. W přjedyrycji bychmy tež někotre čiſtchcerjowe a lithograſowe zmółki naſpomnili, kotrež pak so na piſanskej papierje lohko porjedžic̄ hodža.

**) To su jara dobre namjeti, kotrež su z djeła wutwiedzenju blízke. Z cyka je trjeba, zo bychmy my serbscy duchowni a wucjerjo hiſteče bōle literarisch džekawi byli. Zo bychmy derje serbscy piſali, dyrbimy ſo wězo wſchoho pschimac̄, shtož je za žhromadne Serbſtvo dobre wuſchko abo wukhadža.

běsche tam pření lětní wopomijenjski džen hnadownoho wopýtanja s. Marije; wo cíjíz w pýchidným cíjíle wějce rozprawu damy.

I talška. Královski pôskanc jedna tudy dale dla domojwroczenja wuhnathch biskopow. Njedawno je so tež kardinal-archibiskop Sforza na swoje sydlo w Neapelju vrózil. Wězo namakaja biskopojo swoje diöceši jara pýchemenjene; chrkwijske kubla su pýchedate, klóschry su zbehnjene, chrkwijske wonječežene, seminarij pod swétnu wýshinoſc̄ stajene. — Král je deputaciji we Florenzu prají, zo může tak imenované romiske praschenjo (t. r. wotewzaczjo swětnoho králestwa bamžovoho) hafle po cíjatu dokonežene bhez.

Z Roma. Bamž je strowy a město je měrne; to je ta stara a pýchec nowa nowinka, na ktoruž so njepýchečelojo chrkwijske hněvaja. Su pať tež tudy wšchitke wrota, hosczeńich, železnich, a pýchipuczowach cíjih derje wobfedzbowani. Tak zadžena so revolucionarami a pýchipoſtanju třebow pýches nich. Měrniſchi revolucionarojo so ani njehibaja, dokelž so jim cíjas hýše pýchidný njezda. Denož mala strona je, kíž za měsac februar abo měrc wjetſchi zbežk wějceži. Cíjich je tudy wjese; tola wotnajimaja sej kwartiru nětk jenož měsacjnje.

Francózka. Diöcesa w Algírſej w Africh je na archibiskopstwo pozběhnenia a nowowuzwolenomu archibiskopej buschtaj tohorunja nowowuzwolenaj biskopaj w Oranje a Konstantine poddataj.

Z Londona. Tudy bu nowa katolska chrkwi pošvyczena, tohorunja jena we Chartage.

Amerika. W mějce Cincinnati pýhestupi ſlawny lekar Dr. G. Fries do katolické chrkwi; archibiskop Purcell sam wubželi jomu svjate ſakramenty.

3 Lujic a Šakskeje.

Z wokolnoſcze Kamjencu. W pýchedpoſlenim cíjile Póška je prajene, zo so w Kamjencu w ſchpitalskej chrkwi (kotraž je tak wulka káž wotrowſka) jen ož ſchějcz krócz za lěto kemshe wotdzeržuja. To je zmóst, kotoruž tež w němíſej katolické prothch ſteji. Porjadnije drje džerža so bože ſlúžbího kózdu wóſmu njedželu, ſtož by 6 abo 7 krócz bylo; ale wýsche toho ſu wone tež na s. džen s. Marije Madleny, patronki chrkwi, káž tež jenu njedželu w advencje a jenu njedželu w poſcje, kelsko tamna wóſma njedžela do tejhule chrkwinemu cíjasmu njepadnje; duž by to 8—10 krócz bylo. Pýchispomnicž cheu, zo je w Kamjencu a wokolnoſci 300 katolikow, kíž ſu spomijenej chrkwi bližko; duž je hódno, za nich farſki ſystem a woſebitu faru założicz, káž je ſej to klóſchyr wotmýſlit. Hýzo lěſha ma ſo twarjenjo farſkoho domu (a tež woſebitej ſchule, kotraž bě dotal we fórbarkowych twarjenjach), zapocjež. To budžesche ſo hýzo wloni ſtało, hdh by njebyla wójna tomu zadženvala. Hdžz klóſchyr farſte městno założi, budže to wulka dobrota za naſchu wokolnoſcž. Hdžz je chrkwi z duchownym w bližoſci, tam ſo naſhi katolikowje ſkerje zakupja, wostanu a z tym chrkwi rožcherokoſcža; hdžz pať to njeje, tam woni radž dohlo njeſſu, a z tym ſo stanje, zo druždy rjane wobſedzenſtwa — njemýſlo na ſvojich potomnikow — zaſh Lutherſkim ſusodam pýchedadža. Tak wi-

džimy we wjeho wsach. Któż su trochu daloko wot katholiskeje cerkwi, katholiske wobyczajnośtwo wotebjeracj, haj chle jo zhubicz. Husto jo też stanje, zo pšchez mječjaſne a njerozhladne pſchedawianjo wobſedzeniſtwow na cuzych maklerjow a pšchez pſchećzajowanjo naſchje katholiskej swójbh wokhudni. Duž, kaž prajachmij, wopokaže kłoschtur ze założenjom farſkoho měſtna naſchej wokolnoſci wulku a wopravdžitu dobrotu. Dokelž pak su katholikowje naſcheye wokolnoſeze z wjetſcha Serbja, by wujſtne bylo, hdy by pſchichodny farař nie jeno nemſkeje, ale tež serbſkeje rječe mórem byl. Lubož, któż do ſamjenca na Bože ſlužby khodža, su drje z wjetſcha khudži, ale woni maja luboſc t' cerkvi; su tež woktař, kletku atd. wupyschiez dali. Czim přednje hnadne kłoschturje kmejstwo swoje wotmyſlenjo wuwiedźe, czim wjetſha joho zaſtužba!

Z Drežđan. Dworski kaplan a präſes koniſtitorija herbſkofrajneje diöceſy, wysokodostojny f. Józef Müller je rycerſki kſchiz zaſlužbnoho rjada jako pſchipoźnačo swojego dohōlētnoho ſtukowaniſa doſtał. Wón je, kaž ſamy tudy piſali, wloni 50letní duchovniſki jubilej ſwecził. — W tudomnih wuſtawach a ſchulach je ſo, kaž we wſchēch druhich herbſkofrajnych, pſched hodami wobradzenjo božoho džesčja džeržato.

Naležnoſcje towařſtwa.

Na leto 1866 zapkaſiſhu ff. 263. kubler Miftawſch Suchi z Różanta; 264. kubler Jurij Kilauf z Różanta; 265. Jan Rjencz z Bremjenja; 266. Michał Wieczaz z Bremjenja; 267. tachantſki hajnik Jurij Pětranc ze Zdjerze; 268. Jurij Žulk ze Zdjerze; 269. wucjer Jan Žur ze Zdjerze; 270. pjeſař Józef Libšch z Różanta; 271. kubler Mift. Čornak z Nowoſlic; 272. kubler Mift. Pjetruſha z Różanta; 273. žiwnoſczer Jakub Čornak z Koſlowa; 274. Michał Krawe z Koſlowa; 275. towar Š. Žofka z Dobroſcie; 276. kheznił Š. Žofka z B.; 277. Michał Lukasch z Radworja; 278. wucjer Hanuffa z Różanta; 279. kubler Jakub Scholka z Khróſcic; 280. Jakub Bryl ze Staroje Čhełmnic; 281. Jakub Schewe z Hory; 282. Pětr Měſcher z Měrkowa; 283. Hanža Pjetrſtowa z Budyschina; 284. M. H. z B.; 285. Š. Ź. z B.; 286. Š. L. z B.; 287. M. L. z R.; 288. M. Th. z R.

Na leto 1865 zapkaſi: Š. P. z R.

Dobrowolne dary: M. R. z Radwerja 10 nsl.; kublerka Marija Nyčerjowa z Nuknicy 10 nsl.; M. W. z R. 5 nsl.; Marija D. z Budyschina 5 nsl.; Hanža Haderkowa ze Ž. 5 nsl.; kubler Pětr Duzman z Bozanke 15 nsl.

Zemrjetý ſobuſtaw: kubler Jurij Herrmann z Khróſcic, 5. januara 1867.

W Budyschinje, 16. januara 1867. Pětr Scholka, ſchulſki direktor,
poſtañnik towařſtwa.

Cerkwiński powěſtnik ze ſerbſkich wosadów.

Z Budyschin. Zemrjeta: Marija Madl. rodz. Wojeſte, m. kublerja Jana A. Gudy z Dježnica, 36 lét 9 m. — Werowanaj: Michał Bräuer z B. a Haná Niedlec ze ſerbſkich Pazlic.

Z Wotrowa. Kſchiczenie: Hanža, dž. Michała Hejdana z W.; Miftawſch, f. Mift. Scholka z W.

Smilne dary. Za ſwj. wóteca: 5 nsl. pſchez k. kapłana R.

Czijſchciał L. A. Donnerhaſ w Budyschinje.

Katholicki Pojazd

Wukladza prēnju a třecu
sobotu w měsacu.

Cykolētna płaćizna na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Ewangelicki časopis,

wydawany wot towarzystwa S. Cyrilla a Metoda w Budyschinje.

Redaktor : Michał Hórnik.

Číslo 3.

2. februara 1867.

Lětník 5.

Prēnje lětne wopomněczo zjewjenja we Philippssdorfje a nowe spodžiwnie wuhodenje.

Pónedželu 14. januara 1867 swěczejsze so we Philippssdorfje prēnje lětne wopomněczo zjewjenja s. Marije a spodžiwnoho wuhodenja Madleny Kadec, dokelž njedželu 13. januara, wopravobžitnym lětnym dnu tohole wyrjadnouho podavka, tuta swjatočnoſć dla Božich službow we farſkej cyrkwi so njeby derje dzeržec̄ mohla. Bjeze wšeho pochnunwanja pschez duchownych abo gmejnſkoho předkstejic̄erstva bu wot wohydlerow Philippssdorfa a ſusodních wšow tale swjatočć kraſnije zarjadowana. Wjezor 13. t. m. běſche Kadec khežka z „hmadnej iſtwu“ z někotrymi ſtami lampow woſwětlena a z pschihodijnimi transparentami wudebjena; na měſeče zjewjenja ſamym swěczejsze so na poſtafkѣ ſtomu pschiiprawjenym 140 lampow. Zmutska a zvonka běſche hmadna iſtwa ze ſtami wěntow wuphjhena, wšichſte khež a khežki we Philippssdorfje a Wiesenthalu hac̄ do Georgswaldu běchu z tyſacami ſwěcžfow a lampow woſwětlene, tež najkhudſchi wohydlerjo běchu wšcho móžne ſtomu cžinili, z džela wot někotrych bohatſkich Georgswaldežanow w tym podpjerani. Tele woſwětleno ſta so kaž na jedyn raz bjez wjele pschedthadzachych wuradzenjow — ſufod prajeſte ſusodej: „Ty dyrbiſch tež ſobu woſwětłeč.“*) Někotre cžestne wrota z pschiiprawijnimi transparentami běchu na drozy, ſtomu khežkem vjedzacej, natwarjene, někotre ruce hſiſceje njedželu psched ſwjatočnoſću. Pónedželu 14. t. m. rano w 9 hodžinach zhrromadžihu so we ſchyryjoch wſach georgswaldskeje woſady 400 muži hascherſta (Feuerwehr), wojerſke towarzſtvo, mlodžencojo a kňujejim, tute ze ſwěcž-

*) Tež protestantowje pomhachy ſwjedženji porjeſtſhie. Tak dari jedyn muž ze ſusodního Gersdorfa transparent z wobrazom s. Marije a z napiſnom: „Swjaty wjezjerje, pschiuntz bórzy zaſy!“ a hſiſceje druhi z khwalbijnimi ſłowami: „Debjenſtwo njebeſes, ſpokojo zemje, Marija, budz poſtrowjena!“

fami, fotreż mjačahu ſo w khejžen woprowac̄, potom mužowje a žony, we Philippſdorfje tež ſchulſte džecži, a njekazane pſchiūdžechu tež ſobuſtawu gmejnſkoho predkſtejerſtwa a wjele uahladiuhyh muži z woſad̄y. Wſchitcy ežile zhromadžichu ſo na wuežinjenym měſeze ze ſwojimi khorhovjemi a z dwemaj muſikomaj, zezrjadowachu ſo a čehnijechu do georgſwaldſkeje cyrkwe, hdzej na žadočež philippſdorffikeje gmejnij z džakonnoſče za wſchitke w lēce 1866 doſtate dobroth a t ežecži ſwiateje knježin Marije z pſchiužowanjom pječiž duchownych kniez wokreſny vikar Schubert ſwiatocžnu Božu miſtu džerjeſche. Wjele ludži njemójeſche ani do cyrkwe, dokelž běchu tež někotre thſac̄ z dalofa pſchiſtke. Po Bozej miſti poda ſo zrjadowaný a nětko wjele powjerscheny ſwjedženſki ežah w modlenju a ſpěwanju kherluſhov do Philippſdorfa. W ežahu bě pſchi wſchej zymje džejac thſacow (tawžintow) ludži; wjele thſacow běſe do predka khwatako. Woſrjebz ežaha džechu někotři we Philippſdorffie wuſtrowjeni, kaž tež jedyn z georgſwaldſkich duchownych, wot gmejnſkich predkſtejerſerjow wjedžený, ale bjez cyrkwinſkeje draſty, dokelž bjez biskopovoho wuprajenja abo wobkruczenja cyrkwinſke wobdželenjo hiſcheze dowolene nijeje. We Philippſdorffie ežacachu někotre thſac̄ na ežah a jenož z wulkę proču a pſchez haſu, wot haſcherjow a wuſkužených woſakow tworjeniu, inojeſche proceſſion hac̄ t khejž dónič, hdzej t. kapłan Storch ſudej krótku ryc̄ džerjeſche.

Wón praſjeſche: „Subowani bratſja a ſotry! Prjedy hac̄ tudy krótku, ale nutrnu pobožnoſež dokonjamý, njemóžu ſo toho wostajic̄, zo bých někotre ſłowa na was wſchitkých zložil. Njewznicze tele ſłowa haſo plôd dokhoho pſhemyslenja, ale haſo wuraž mojoho pſhevědczenja, fotrež mi tele ſłowa do wutroby kladže a pſchez moj hort pſchinjeſe. Ežle ſpodžiwna pſchičina to je, třiž naš pſchi teſle khejž w tajkej muhohoſzi hromadu wjedže. Dženja pſched lětom bě ta ſama hiſcheze ſmětej njeznate wobhdenjo khudeje tkalſteje ſwójby a tale jſtwa tudy pſchebýk ežech khoruje a cjerpiace. Komu z naš by dženja pſched lětom do myili pſchiſtke, t teſle khejž pucžowac̄, w tutej jſtvi ſo modlic̄, tudy změrovanojo a poſoj pytač za eženu a ežwelowanu wutrobu, tudy w ežekoj eželnej nuž a khorocži ſo zakitej wſchohonidenoho a zaſtupnej proſtwje naſcheje ſwiateje macžerje Marije poruczeč, tudy měſtno nutrnuje pobožnoſež, z jenym ſłowom hnadne měſtno pytač? A hlej eže, pola Boha nijeje ničjo njemóžue — komu bě móžue, we woſkomifrenju to wſchitko dokonječ. Alni wy, moji pſhevěljo, njeſeſe to ežinili, — ani my, waſhi duchowni to njeſim započeli. Tudy ſtuklowaſte wſchohonidna ruſa Boža! Nje wopisuju Vam ſpodžiwny podawk, fotryž ſo tu pſched lětom ſta — njelicžu te ſežehwki, třiž je to mělo a z ežimž ſu thſac̄ pobožuje a tež ujepobožuje zahorjene byké — njeryječ ſo tudy doſtathych dobrotach, třiž jena po druhéj Božu miſtoſež wopokazowachu — ujepowiedam wo tých njeſměrných thſacach, fotrež z bližka a z dalofa, haj ze zdalekých krajow w lēce 1866 ſem pſchiſpucžowachu, zo býchu ſo tudy zakitej a zaſtupnej proſtwje ſ. Marije porucili — njewopominam te najnowiſte nahele wuhojenjo 11 dohých lět ežech khoruje woſoby, fotrež je nowe wobkruczenjo wſchěch druhich hnadnych wopokazanow naſcheje ſubeje, ſmilneje, dobrocživeje nje bjeſeke knježin, — ale hdzej was wſchitkých tu woſoko ſo w njeſpſchehladnej muhohoſzi ſtejachych wiđu, dha ſo praſham: ežohodla jeze wj wſchitcy ſem pſchičahnli?

A moja wutroba dawa mi wotmiołwienjo, kaž zawérno tež wasche wutroby: dżakownośce d'a. Haj, moji lubi, dżakownośc je, kij je was wschitlich sem pschiwjedla, zo býschče lětne wopomijeczo swieczi, kotrej je jenice we swoim waschnju a nieskyschane w naszej wulkej wosadze, haj nieskyschane w mjezach naschoho cykloho scherokoho wótcenocho kraja. Hdyž so přenje lětne wopomijeczo ziewjenja s Marije w La Salette we Francózskie swiecze, býsche tam 50,000 ludzi pschitomnych. Byli nascha swjatočnośc do lětnijoho časa padnyla, my bychmy hischče wjac hudy tudn měii, dokelž dženjnicchi zymski dženj je telfo týsacow z blízka a z daloko tu zjenocík, kotrej je wschitke ta sama wéra, ta sama dowéra, ta sama lubošc, ta sama dżakownośc sem pschiwjedla. Nic prózne měnjenjo, nic hole wumyšlenjo, nic žadošc za hrožacej haru (demonstraciu) pscheczivo tym, kotsiž nadž tu wěc njeznaia abo jej napshoczivni su, — to wschitko nic, ale dżakownośc sama, z nowa to praju, je nas pochnula, zo tonu hnadnonu městnej swoje počešiczenjo wopofazijem a so z nowa hnadle toho Knjeza poruczamy. Haczrunje nam chrytwinsta wschitnośc ze swoim słowom hischče njeje k wopravdze chrytwiniskej swjatočności na tymle měsće prawo dala, njeje nascha mysl pschez to njezwěriva, nascha nadžija wostanie tohodla sylna a móena, zo Bóh tudn tež pschichodnie móć swojeje rutki wopofaże, tudn pschez swoje džiwapolne skutki so pschekrajni, zo so runje tu něhdyn krasnih twar k joho czechci a k czechci nascheye s. macjerje Marije pozběhnie, a zo tónu Najeobraczivschi něhdyn wschitke wutroby k tomu městnej powiedze. Haj, moji lubi, w tymle wjesokym wocžakowanju a na te wotmyšlenjo, zo chęt Bóh tule naschu nadžiju dopjelnicz, dokončy někto swoju pobožnośc k Mariji, macjeri toho Knjeza, k naschey mócenej zaſtipječej pola Jezusa, jeje Syna."

Po tutej ryci bu lauretanfa litanija z pschislušchachmi modlitwami spěvana, na cjož czech georgswaldskich dželbérjerow w najlepšim rjedze spěvajo a so modlo hac̄ na georgswaldske torhoschę došidze. Haczrunje bě pschi tajkej mniohoſczi czechczenica wokolo hnadnego městna wulka, nješta so tola žadny njeporjad a wschitke zadžeržachu so pobožnje a czechzownje. Posledni nastork k tutej wulkotnej swjatočności doda drje spodživne a cyle nahle wuhojenjo jeneje georgswaldskeje knjeziny.*)

Madlena Langhansec mjenujc. kotař je 33 lět stara, lejše hižo 11 lět a 3 měsach na njewuhojnu khoroscz rjapowych mozhow (Rückenmarksleiden) a na widliščeja (wiru) cyle bjez moch stajnje we kožu. Wot wóšin lět býschej jeje nožy tak zefšíwjenc, zo měsche kolenia na hornim žiwoče a pjatih pschi sezechach; ani na prawo ani na lewo njemožeshe so sama wobročic; hlowu dýrbjesc he pschez z mokeh rubiškom zamjazam měč. Pschi slabym žoldku wuživashce wona jara malo, druhdy wjac dnow skoro njež; czelesnowy spinik zacizni jej často hubi na 8—14 dnow, tak zo měsche jož tehdom jenož ſídfa chroba pschez zubowce schjerebim podawana býc. Lékarstwo hižo wjac lět njewuživashce, dokelž ju kóždy lékar za njewuhojnu wuprají. Wona njeznije žann haru ani jaſniſche dženice světko, mě-

*) Scjhewace wopisanjo wuhojenja je dospołniſche hac̄ te němske czechczenie, dokelž smy tež rukopisne wopisanjo knjeziny Donatec wutřebali, po kotrejž je tamne němske zestajane.

jesche stajnu bolesz̄, jara často frejbluwanjo a jedmo na lewej stronje, a tole wschitko hishcze poslenje dñih psched spodzivnym wuhogenjom. Z kózdym létom bu wona mjenišcha, kschiwic̄ha a slabicha, za wjehch, kotiž ju widzach, zrudny na pohlad. W angusze zaúdzenego leta běsche jo dala na hradne mestno we Philippendorfje donjesz̄, ale wróezi jo z jara malym wolózenjom; tola wona njezhubi pschez to swoju doréru. „Bytne tež ja khora woſtafa,” praji wona, „hdži jenož wjèle druhich wotchorje.“ Pschi wschich czeipjenach a boleszach wobthowa wona stajne wjefolu mysl a bohypodatoſcz̄, tak zo derje rozymieszhe, druhich zrudnych a tjschnych zawiſecz̄. Tu žadaſche na dobo w přenich dnach nowoho leta swojich frejnych pscheczelow, zo dyrbja ju do Philippendorfa donjesz̄, dokelž je wo ſnie ſwiatu czeipjerku Lidwinu, swoju woſebitu patronku, w tjsioch nocach za ſobni widzala a wot njeje napominana byla, jo do Philippendorfa donjesz̄ dac̄, hdžez̄ je jej macz Boža něchto zathowala. Khora woprowasche tež pobožnoſcz̄ k czejeſzi ſwiateſe ſamilije a jeje čeſkanja do Egipſteje. Skonečnije 7. d. m. dopoldnia w 10. hodž. dopjelnich ſeje stajnu proſtu, hac̄zrunje bě khora bôle na mręjacu džili na ſiu ſpodoſna, a pschinjezechu ju do poſleſchęow chle zawaſenu we derje pschitkých ſankach do Philippendorfa. — Na puczu hiſhcze njedaloko Kadec pluwaſche khora hiſhcze krej do rubiſcha. Hdži tam dojedzehu, njewjedzeh ſebe wo ſebi a pschitwze hakle za něhđe hodžinu (ſchtundu) zaſy k ſebi. Poł hodžinu měachin ju na hradnym nějeſe ležo; jeje ſlabe wočko zloži jo hnydom na ſwieczo ſ. Marije, zandželi pak ſo bórž zaſy. Na poſledku praji wona: „Ja dyrbju zaſy prijeſz̄; zymny powětr tuđy mi dych zaſtaſa.“ Běſche pak tež tak zyma, zo bě woda w frejpejich zamierzla. Duž wotnjeſechu khoru we poſleſchęach do mjeniſcheje Kadec iſtwiečki, iich něcejſichoho wobhdenja, hdžez̄ ju chle bjeſ ſebe poſožichu. Uni w hodžinje za zhamadnu pobožnoſcz̄ khorych poſtajenu (w dwemaj hodž.) njedonjeschuhu ju do hradneje iſiwy, dokelž běſche pschecjara ſlaba. Jenož tohodla doſtachu dorownoſcz̄, zo móžachu tam pschez noc woſtaſz̄. Hizo psched połnocu chchcze khora radu do hradneje iſiwy donjeſena bjeſz̄; ale hakle w 1. hodžinje (8. januara) zwolſiſtej do toho jejnzej wothladařech (jeje ſotra a jeje pscheczelica Wilhelmina Donatc̄) a poſožiſtej ju tam bližko ſwieczenoſho ſamjenja. Šotra khoreje klečeſche pschi hlowach, Wilhelmina Donatc̄ naſrjež ſoſtaſka a Maledena Kadec k lewic̄. Sedyn z tam poſtajenych nocnych ſtražnikow, Langhaus z Wiesenthala, běſche pschi durjach. Khora pak běſche, hdži ſo tamne tſi za nju modlachu, tak ſlaba, zo wokolo $\frac{3}{4}2$ zeſiſha ſwojej ſotſe praji: „Mi je tak zlé; ja drje wumru, daj mi tola někotre krepki čerſtweje wody.“ Hdži bě ſo napila, chchcze, zo býchu wózje ſpewali. Wone ſpewachu lauretanſku litaniyu, pschi kotrejz̄ ſpočatlu wona hiſhcze jedyn króz krej wupluny. Hdži tſi króz ſpewam ſtrójmu: Marija, Ty ſtrōwo khorych! prajachu, ſawoſta ſotra khoreje na dobo: „Hladajcze nětk ſta jo džiwo! Wona wupſcheſtrjewa ſwojej noz̄!“ A woprawdze wobě noz̄ běſtej z poſleſchęow wupſcheſtrjenej widzec̄. Litania bu ſkonečna a nětk ſejehowachu hiſhcze wózchenajch a džewjeſz̄ ſtrowaſh-Mariow k czejeſzi čeſkanja do Egipſteje z potajnoſežu: Ježus, z kotrymž ſi do Egipſteje čekeſa. Pschi thchle modlitwach czejeſche wona ſkódku wón, kotraž ju tak poſhlni, zo ſwoje wobwiaſowace rubiſchko wot hlowh wza, ſo

pozbeże a praj: „Nětko šym cyle ſtrowa!” Hdyž bě modřewace poſleſcheža na bok ſunyla, poſlaknū ſylzy radoſeže vonjo a woſochowasche měſtno zjewjenja z muſkej nutruſežu a běſeže po ſtoučenej džakownej modlitwje, jenož maſo podepjerana, po ſichtympach do Kadec bydleniſteje iſtwieſki, hdež tſjo druzh ſtražních němi a proſeži ze ſpodžiwanja ſedma ſwojimaj wočomaj wěrich ju zaſtupiež widžachu. Wona poje hiſcheže poſkiczeniu polinku (ſopku) a pôſpa pola Kadec. Bot tamnoho zbožownoho woſomitnjenia pak nječiuije wona žaných bohoſeži, wſchē widliſcheža ſo wotſtronjene, jeje jědmo a druhe bolace ranę na cyle ſu cyle zahojene, wona wuživa toždu jědž bjez wobeženioſež, a je, býrnje hiſcheže jara ſucha, tola čerſtwa a ſtrowa. Prěnje dnę po wuhojenju dýrbjeſche drje takrjec z nowa khodziež wulfnež a běſeže hiſcheže trochu ſlaba; tola džen wote dnja bu mōniſcha a w krótkim njebudže w jeje cyhym napohladanju ničo wjac dopomujec na přjedawſtu hubjenioſež a žalostni khoroež. Wobydlenjo wuhojenje je na torhoſežu w Georgsmaldež w tak njenowanzej gmejnſkej khězi bližko cyrkwiſe a fary: tħsach pobudu wob lěto w teſle khězi (jeje nan je poſok pola měſežanſkih tħelcow) a ſu ſwēdch jeje čežkeje khoroež, jeje mnogich čežpjenjow, fotrež wona z pobožnej poddatoscež ſnijese. Wona bě we Philippendorfje jenož ſmijerež pytała (k ſwojim prajo: „tam aheu, býrnje wumijež dýrbjata”) a nadendže tam ſiňvenjo. Schtóż w thymle podawku wſchobonuocni ruku Božu ſpóznaež nochce, toho wobčzo je kaž z huftej mſchu a z cjemnymi ſchlewjerom zaſvobžete! Praja tola ſwēdkojo tohole naſtchoho wuhojenja, zo ſo njeda wopíſac, ſchtóż ſu tehdom zacžuwali a zo tónle podawku najwjetſcha radoſež ſich ſiňvenja woſtanje. My pak myſlimy a prajimy: Spodžiwny je Bóh we ſwojich ſtukach a joho ruka njeje ženje pſiktrótiſhena. Khwaka budž jomu ſamomu, kotrež je na zaſtupnu proſtwinu ſ. Marije tudiž k zbožju čłowięſcow ſtukował!

Cyrkwiſte nowinki a poviſeſče.

Pruska. W měſeſe Hamm je čeſežehodny fabrikant za ſwojich běžaczeſtrow rjanu cyrkvi z cyheloſi we gothicim ſtylu a tež bydlo za fararja natwaricž dak. Druž fabrikantojo derichu moſtar a druhe trěbne wěch za tónle dom Boži. — Poznański archbiſkop hrabja Redochowſki je w Berlinje pobyl a wot krala jara počeſtečeny był. Powieda ſo, zo archbiſkop pruske knježerſtvo proſy, zo by něſhто k woſoženju podežiſhezenjow katholſteje cyrkwi w Rusowſkej cziniko.

Z Prahi. Džen 24. januara ſwječiſche ſo 25-lětne wopomnjeſzo po wyjšenja archbiſkopa wjercha Schwarzenberga hako kardinala. Wón mějſeſe cijehu Božu mſchu pſchi rowje ſwojatoho ſana. W 9. hodžinje běſehe pontiſkalna Boža mſcha za njoho w cyrkvi Wſchę ſwiatyh w pſchitomnoſi ſapitla, wjele prälatorow, kaž tež druhich wysokich duchownych a ſwětnych zaſtojnikow. Toho runja běchu Bože ſlužby w druhich pražſkih cyrkwiach a w cykli archdiöceſy. Wjerch Schwarzenberg, něko jedny z najstarſhih kardinalow po wužwolenju, je tseci kardinal w rjedze pražſkih archbiſkopow. — Tudonne towarzſtvo Józefa Arimathejskoho je koſtše ſeto 1515 kudym kſheſejanow cjeſzownje poſrjebačž dak.

Rakuška. Gene zienoženstwo we Wini je wypisuje tež lěta zhromadne pucžowanjo do slubjenoho kraja (Palästiny). Wjezenje z chrobu na morju a kraju budže w druhéj rjadowni parneje kódze 430 a w přenjej 500 schěnačkow placicž. Pucžowanjo nastupi so z Wina 26. a z Triesta 28. měrca.

Z Roma. Do redakcije nowin „Unita cattolica“ pščinidže njedawno 100 lirow (nörtow) pětrowoho pjenježka wot — žida z Modeny z tajsimle pščipisom: „Jednu žid z Modeny, kotrež sej myslí, zo dostojoñosć a njewotwornost romskoho bamža žada, zo njebyl byl poddan žanohe druhoho krala, a kotrež je pščesvědečený, zo nic jeno w interesu (wuzitku) katholikow ale tež njefatholikow a tež židow leži, zo by widžomna hłowa teje wěry, kž na 180 milijonow licži, kral byla, — wopruje k pětrowomu pjenježkej 100 lirow z tym zamyskom, zo by služit k džerženju swětnoho knježstwa bamžowoho.“

Z Londona. W jenej katholickej zhromadžiznje praeſche tudomny archibiskop bjez druhim tole: „Jeli samo statny wychški měščník Rom wopuszczi, njebudže do címy dalokohu swěta cíjsnjeny. 45 bamžovo buchu z Roma wuhnací abo njeprščinidžechu ani tom; jeli by so to samo schěfci a schreytomu ťalo, njebudže z toho žadyn strach a žana bojosež.“

Z Endželska. Katholické cyrkwy a klóštry so tudh rozmnožuja. Njedawno bu nowy klóštry w kúpje Wight njedaloko pščimóřskoho hrodu kralovny dotwarjeny. Budawki na twarbn a fundaciju (12,000 puntow šterlingow t. j. wokoło 80,000 toleri) je hrabina Klareowa zapłacíla.

Z Fernsalema. W krótkim pocznie so nowa tséha na cyrkwi Božoho rowa twaricž město stareje. Wo to bě so wjele lět jednato bjez katholickej a schismatiskej cyrkwy.

Chinesiska. Z pomocu towarzystwa „džecžatswa Jezusowoho“ bu w lěce 1864 wuſčených 357,000 pořanskich džecži a 24,000 shrotkov wuſčených; w lěce 1865 bu pořežených 375,794 a wocžených 37,474. — W Pekingu, hłownym měsće Chinesiskeje, wotmjetaja staršíci swoje džecži jara husto, pak je kladu na měščanskeje murje, pak cíjnu je do měščanskich hrjebjow, hdžez je kšesčenjo na počoju wot psow wobfusane, z mrowjemi, muchami a druhim njerjadom pokryte namakaju. Provinie chinskeje provincie Szechuan f. Mabilleau (kž je 29. septembra 1865 jako marträ wumrjeł) pisáše w septembru l. 1864 pšchednjé mjenovanoho towarzystwa, zo je wosebje w poslenich wósmom měsacach wjele džecži wot svojich starších skóncowanych bylo, a to hłoda dla, tak zo su někotři tež mjaso swojich džecži jědli; dwě džecži widžich, zo starskéj mjaso jeju bratra jěstaj, stocžištej do rěki a wuřdžeschtej tak podobnomu wojudzenju.

Amerika. Do Texasa je w oktoberu 21 duchownych z Francóziskeje pščiělo, mjez nimi 7 Polakow, kotsiž někto duchownstu službu w tamních cíjích wosadach wobstaraja. — W novembri wročzi so do katholické cyrkwy we Hagerstownu (w Marylandskéj) f. Steward, předař němško-reformowanej wosady we Pittsburghu, ze swojej mandželskej.

3 Lujicyn a Sakseje.

Z Kulow a. Piszczele we naszej farjskiej cyrkwi su nětko chle hotowe, tutón kraſny ſtuk, natwarjeny Bohu k čeſčzi a woſadže k wjedelu a powyſchenju pobožnoſcie. Wyſokodſtojný duchowny konſistorij w Budyschinje je hnadu měl, nam stare piſczele tačhantskieje cyrkwo za 300 tolerjow wotſtupic; k. Janek z Kamjencza je tele piſczele z wuſchitnej ruku wuporjeđał a we naszej kulowskiej cyrkwi zasy ſtaſiał. Piſczele mějachu ſprěnia 25 klinzachych hlosow, někotři woſadni dobroczerjo paſ dachu wot k. Janka hiſcze nowy poſawniſti hlos za 68 toleri piſhidželač, tak zo nětki piſczele z mócnym hlosom naſch rjany dom boži napjelneja. Pjenjezne wuložki za piſczele wuczinja: 1) fuþ 300 tolerjow; 2) piſhiwoženjo z Budyschina do Kulowa na pječ ſuſtich woſach 55 tol.; 3) pódlaſte twary we kulowskiej cyrkwi (piſhitwar za duſadka, ſchpun- downio a zahajeno khora atd.) 480 tol.; 4) knj. Jankej za porjeđenjo a natwa- rjenjo 350 tol.; 5) tomu ſamomu za nowy poſawniſti hlos 68 tol.; po taſkim hromadze 1253 tolerjow. Tele pjenjez (z wuwaczom tych pomjenovaných 68 tolerjow za poſawniſti hlos) buchu zakończen po tſeczinje nadate wot hnadneje knjenje we klóſtirje Marijinej Hwězdze haſo patrónki kulowskieje cyrkwe, wot kulowskiej měſchczanskiej poſklađnich a wot zafarowaných woſadnych wsow. Bóh chce wſchitkim bohacze zaplaćc, kiz ſu twarjenjo naſchich piſczelow ſpěchowali a podpjerali; knjeza Janka z Kamjencza paſ poruczamy haſo mudroho a tunjoho twarca wſchitkim cyrkwiniskim woſadam.

Z Wotrōwa. Za naſchu farſtu cyrkę ſu w tu khwilu nowe ſtaci- jony w Oſtrizu ſkazane; wone budža wjeli wjetſche džiſli naſhe dotalne. Tež je ſo tudž za nowy wulki z wón hromadziec poczalo. Hdyž běſche jedyn do- broczer k tomu 150 toleri wuſtají, ſu nětko družy woſadni na te ſame wot- myſlenjo hdyň na woktar ſwoj wopor ſkadowali, kotrež roſleni poſta toleri wuczinja. Žim wſchitkim zaplać Bóh! — A dokež k wſhomu dobromu tři wěcy ſkuſheja, bu naſhej cyrkwi k božomu džeſežu hiſcze nowy rjany krónski ſwěžnik darjeny wot Hanu, mandželskieje Jakuba Schimana (Brankacza) z Kanec. Bóh daj tej mjezitym wotemrjetej dobroczerech naſheje cyrkwe nětko w tamnym živjenju ſwěžic te wěžne ſwětko!

Z Wotrōwa. W zańdženym lěče je ſo w naſhej woſadze 11 džeſci narodžilo. Piſhipowiedaných bu 9 mandželſtrow, wěrowane paſ 4. Wumrjeko běſche 11 woſobow, injez nimi dwě džeſci. K Božomu blidu běſche 1147 wěriwých.

W.

Naležnoſcie towarzſtwa.

Sobuſtawu na l. 1867 (kotſiž ſu zaplaćili): 1. 22. farař Schneider z Kulowa; 23. wuečer Jakub Scholtka z Kočjinej; 24. tačhantski vikar Dienſt z Budyschina; 25. ſchulſki direktor Scholta z Budyschina; 26. Marija Wjerabec z Radworja; 27. M. K. z Radworja; 28. kublerka Marija Ryjerjowa z Ruknich; 29. žiwnoſciec Jurij Lebzha z Ruknich; 30. piſchekupc Jan Domanja z Khróſczie; 31. žiwnoſciec Jakub Domanja z Eufcza; 32. Jana Haderkowa ze Židowa; 33. Pětr Haſcha ze

Zajdowa; 34. pscheluce Michał Polan z Mnichowca; 35. kubler Petr Duczman z Bezanec; 36. kapłan P. Schekta z Kulowa; 37. kapłan Wewczętek z Kulowa; 38. P. Marian Suchi z Różanta; 39. Jurij Kózlek z Nowoslic; 40. kubler Michał Czörslich z Jawory; 41. kubler Miskawisch Barzenk z Jawory; 42. kubler Miskawisch Wawrij z Jawory; 43. foreczmar Michał Bisolt z Jawory; 44. Michał Rjencz z Jawory; 45. Milt. Krawe z Jawory; 46. Petr Krawe z Jawory; 47. Petr Bryl z Jawory; 48. kublerissi syn Jan Krawejcik z Jawory; 49. Michał Rjencz z Mitočic; 50. M. Hórník z B.; 51. hejtman Michał Schwejda z Panczic; 52. mlynk Jurij Wawrik z Kanec; 53. rendant Michał Besser z Marijneje Hwězdý; 54. zankar Jan Schokta z Panczic; 55. schwalecza Madlena Rycerzowa z Mitočic; 56. murjer Milt. Nowak z Kanec; 57. pječar Petr Želnač z Kulowa; 58. khežkar Hanški z Panczic; 59. kubler Jakub Pječ z Vaczenja; 60. kubler Michał Pječ ze Swinjanje; 61. kapłan P. Tadej Natusch z Kóschtra Marijneje Hwězdý; 62. N. N. pschez P. Tadeja; 63. N. N. pschez P. T.; 64. Jakub Lukash z Budyschina; 65. Maria Wjeniec z Čemjeric; 66. Dr. Petr Duczman (Deutschmann), lekar w Budyschinie; 67. farař Wjels z Botrowa; 68. pscheluce Milt. Schokta z Botrowa; 69. kubler Jakub Eusejanfli z Wetrowa; 70. Milt. Böhme z Botrowa; 71. Milt. Rjencz z Wetrowa; 72. Karl Nowak z Kanec; 73. Petr Höthig z Kanec; 74. Jakub Schokta z Kaschec; 75. Milt. Koch z Krépjec; 76. Petr Weelich ze Žuric; 77. Jak. Krawejcik ze Žuric; 78. Milt. Cyž ze Žuric; 79. Božejz Weelich ze Žuric; 80. Mich. Schöphel z Radworja; 81. wiczerz Rösmij z Němcow; 82. M. Natushowa z Čejmjeric; 83. prämonstrat Cyrill Židek z Innsbrucka; 84. Jan Kral z Čemjeric; 85. Maria Čemjerina z Čemjeric; 86. kubler J. Rěžák z Vělcjee; 87. Madlena Schokcic z Jawory; 88. kubler Mich. Mróz z Kamjenej; 89. Madlena Vjarschowa z Khełna; 90. kublerka Madlena Wiczajzowa z Pravoczie; 91. khežkar Jak. Schokta z Hórkow; 92. žiwonosczer Jak. Vnr z Jasenich; 93. žiwonosczer P. Just z Jasenich; 94. Jakub Wawrik z Nowej Wieski; 95. Mich. Větka ze Smijeciek; 96. žiwonosczer Mich. Haščka ze Sulshec; 97. Michał Cyž z Budyschina; 98. kubler Jak. Rab ze Žuric; 99. kubler Jak. Smoka z Kaschec; 100. kubler P. Smoka z Botrowa; 101. Petr Čzumpjela z Botrowa; 102. Jak. Rjencz z Kaschec; 103. Mich. Bulank z Botrowa; 104. Jakub Scherač z Neuhosa; 105. Haná Čemjerina z Neuhosa; 106. administrator P. Benno Kral z Różanta; 107. Haná Suchec z Różanta; 108. mlynk Mich. Lipicž ze Černjan; 109. Michał Kuba z Pěškec; 110. Jak. Větka z Pěškec; 111. Madlena Wawrikowa z Radworja.

Dobrowólne dary: kubler Jan Kral z Čemjeric 5 nsl.

Cyrkwiniski powěstnik ze serbskich wosadów.

Z Budyschina. Kschcjeny: Emil Bruno Anton, syn Emila Peraka, direktora fabriki w Hajnicach. — Zemrjeta: Julia, mandž. Emila Peraka z Hajnic.

Z Botrowa. Wěrowanaj: Michał Bräuer ze Stareje Cyhelnich a Madlena Rycerzec z Botrowa. — Zemrjeta: Madl., m. Jurija Pelca z Botrowa.

Z Radworja, w januaru. Kschcjeni: Marija Augusta, dž. Jana Zimmera, foreczmara we Nowych Beranecach; k. Augusta, s. Michała Brankacza z Radworja; Jakub, s. Jana Delana, wobylslerja we Lutowcu; Hanža W., dž. k. Augusta Nawki, wobylslerja we Khełnie; Miskawisch, s. Miskawischka Spana, wobylslerja we Radworju. — Wěrowanaj: Jurij Czörslich, khežkar we Zdieri a Madlena Rjecjek ze Zdierje. — Zemrjeta: Hanža Schmidte z Radworja, 68 l. 7 měs.; Petr Wiczajz, wumiňkar z Čornocho Hodlerja, 67 l. 11 měs.

Katholicki Poroč

Wukhadźa prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cytołetna płacična na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Chrkwinski časopis.

wudawany wot towarzstwa S. Cyrilla a Mlethoda w Budyschiuje.

Redaktor: Michał Hórník.

Cislo 4.

16. februara 1867.

Létnik 5.

Nomiske katakomby

a jich wažnosć za katholicku cyrkę.
(Skončenjo.)

Te hiſtežje wobstejace katakomby, wot kotrychž je wjèle do prěnjoho lětstotka sahach, buchn a ſu we najnowšim času ze wšeho piłnoſciu pſcheptyane; pſchetož wone wobkhowanu nie jenož wopomniki kſcheczanſkoho wumjefſtwa wot 1.—4. lětſtotka, ale dawaju tež ſwědzeñjo za wěrnoſć naſtežje ſwiatej wěry, dokelž ſo muſka mnnohoſć ežekov ſwiatych marträjow we nich namaka, kž ſu zdobom po japoſchtoſkých čaſach za naſchu wěru ſwoju krej a žiwenjo dali. Nic mjenje wažne kaž za wěru pſchezchylje, ſu wone pak tež za wěſte wěrnoſče naſteje wěry wobſebje, kž ſo wot njevěriwych we naſchim čaſu a to z ujeprawom zacziñujeja. Tak namakaju ſo tam ujezapřejomne ſledy a dopokazy za wobſtejenjo naſkich ſydom ſwiatych ſakramentow. Niekatholicki maja dwaj abo tři ſakramenty a njechadža wot druhich 4 abo 5 ničo wjedzež, wudawajo, zo jich tež wjac wjebe we prěnjej kſcheczanſkej cyrkwi. Schto checđa k tomu rjec, hdźi katakomby, z kotrychž wjèle do 2. lětſtotka sahaja, potajkim ſkoro hač do japoſchtoſkoho čaſa, jich nejšto druhe wučja? Schtóż naſtarishim ſwiatym cyrkwiniskim wótcam wěrič njecha, tón dyribi tamnym cjemnym halam a komoram wěrič, hdźi je wophta a we nich malu khwilkę ſo wobhladuje.

Zastup do cyrkwe ſo ſta ze kſcheczeniu, kž po cyrkwinſkej ryci hako druhí narod za wězne žiwenjo pſaczi. (Jan 3, 4.) Na ſpočiatku cyrkwe ſu kſcheczeniu z wjetſha wotroſčenii doſtali, pohani mjenujich, kž buchn najprjedy we Chrystuſowej wuczbje rozwučenii a po dojſpolnym rozwučenju a pruhowanju po ſwiatej kſcheczenich žadachu. Tajch na kſcheczeniu pſchitotujomni rěkachu katechumeni, kž pod wobledžbowanjom jenoho „mijchra“ ſtejachu a w joho pſchitomnoſći tež wěſte džele božej

ſtužby ſchachu. We pohanſkim Rómje, hdež kóždomu, kij we 1.—4. lětſtotku křečjanſké církvi píštiupic̄ chchſche, najboleszivscha ſmierč hrožesche, němožesche pak lohfo rozwučenjo tajſich katechumenow ſo ſtač, runje kaž wudželenjo ſakmenta; tohodla zromadžitnu njebojazni a za ſpomoženjo dujchow zahorjeni ſwyczi marträro taninych wuejownikow abo katechumenow we wobſhérivych podzeinſkých halach katakom- bów a píšhihotowach jich na křečenici. Hale k tomu poſtajene ſu cementowe a ſkalovite komory bjez woltarja, bjez ſwyczatkow na ſczenach, bjez kóždohó wopisma abo ſymbola. Jenož někotre ſazojte džerh po bołach poſazuj a wophtarje, zo ſo junu w nich lampy ſweczach; kamejntna ſawka pak, kij po třioch bołach komorh běži, kaž kamejntný ſtôlček píšti durjach poſazujetaj, zo je tudy junu wuczeř był a joho píšhipoſlucharjo (katechumeni).

Kaž katakomby poſazuj, zo ſo w nich rozwučenjo katechumenow wudželeſche, tak poſazuj wone tohorunja, zo je křečeńca ſama w jich čemnojtych halach wudželenia byla. Katakomba ſwateje Hanže wopſchija ejeſzowne město „k žorlam ſw. Pětra“ abo město, „hdež ſwath Pětr křečeňſke.“ Tež namakaju ſo we wjacorych hřeče ſledy podzeinſkých křečeňſkých ſtudnjow, we kotrych ſo křečeńca píšez, podnurjenjo do wodby“ wudželeſche. Wysche tutoho waſchnia křečeňſkich wobſtojſche, kaž tam na ſczenach namakan ſwyczatka a „křečeňſke karany“ poſazuj, hřom na ſpočatku církvi tež te waſchnio, khorých a druhe parſchom, tij běchu wot církvi wěſtych winow dla wuwzate, píšez „wobleczo z wodbu“ wu- křečeř; ſwyczatka křečeńciu taſle píſchedſtajace poſazuj na tſeeži lětſtotk. Najlepje zdjeržaný křečeňſki wopomník je wulka wodowa ſtudnia we katacombe Pontiana, na kotrejž ſo křečeńca Křyſtusowa we Jordanije wotznamjenjuje. Wobhlađuji-li ſo napiſma na jednotliwych rowach, dowidži ſo, zo wone nic jenož na křečeńciu wumrjetoho poſazuj, ale tež na nutškownu píšez nju doſtatu hnabu a nutškowne píſhewobroženjo abo zaſynarodženjo čłowjeka k wěčnomu žiwenju. Tak rěka jene rjane napiſmo: „Sow wotpoczuje Fortunatian, zaſynarodženy we nje- bjeſkej wodze a wěčnije žiwý we měrje; jene druhe: „Sow drěma Achillia, hafle we krótkim wobjwětlenia; wona bě živa jene ſeto a tſi měſach.“ Zene tſeče taſle: „Swojomu najlubjhomu ſynkej Severiej nan Laurentius; 4 lěta 8 měſacow a 5 dnjow starý, bu won 7. januara wot božich jandželow wotwiedzenj. Skoro na wšich rowach namaka ſo znamjo křečeňeho čłowjeka, imenuej „rybicžka“ pak ſama za ſo, pak píſchedſtajena, kaž ſo wona wot jenoho jaſoſhtola we ſneži abo na wudze wuczahuje, po wuprajenju Tertulliana, kij piſa: „My ſmy rybicžki po rybje Ježuſu Křyſtusu (grichijc IXΟΥC, cíitat ichihys); my ſmy rybicžki narodžene we wodze a píšez joho ſpomožnu moc (t. r. ſwatu křečeńciu wumožene.*)

Po rjedže katechismusa ſczechuje na křečeńciu ſirmowanjo, we církvi „žygł“ abo „wobžglowanjo“, kralowſke „žalbowanjo“ abo jenož „znamjo křiža“ imeno- wane (dokelž biſkop píšez žalbowanjo kralowſke znamjo křiža taſrječ hało wojerſki

*) Toho dla rělaſche tež křečeňſka ſtudnia píſcina t. j. rybnica, w kotrejž ryby ſo wobhlowaju a woczahnu.

wopon halo zgłs křečežanej na čoko sežini). Wone bu w přenjej chrkwi hižom džecatlam po swjatej křečeženich wudželene a bě tak prajo skončenjo křečeženich. Symbol firmowanego widzi so we bělém holsku (Matej 3, 16); dofelž won Ducha swjatoho dosla a psíhez njoho mōc, zo može z lochkoſču holska njsče zadžewki (we wérje a za wérni) pschelētač a pschewinhež. Napijma na firmowanjo wumrieteho pokazowace, maja ſłowa: „duch“, „swj. duch“, „swj. boži duch“ abo „duch kňeza.“ Tak praji jene napijmo z lěta 269: „Tutón ſamjeń ſtati Leutes Severje, ſwojej najlubſej džowęziežach a jejnomu ſwjatemu duchem“; jene druhé grichiske najſterje z přenjeho lětſtotka taſle: „Tu wotpočjuje mjaſo Julije Evaristh Boha lubomaceje; jeje dušha, pak wobnowjenia písež ducha Křiſtusa, bu we janželiskej ſchaltuſceži horje wzata do Křiſtuſoweho králeſtwia.“ Na pohrjebniſčezu mandželskej dowidža ſo ſežehowace ſłowa: „Deju křečežiſche a žalbovaſche (Lavit et unxit) měſchnik Probianus.“ Te najrjeňeſhe ſłowa ſo pak namakaju na jenej wopomnjeňskej taſlicěž ze 4. lětſtotka (drje wot bamža Damaja zefajene) a ſu tajſe:

W bžy glo wa jew najwyschoho paſtryra ruka te wowcy,
Zmyte, kž buchu w njebeſkej rěčez wot kždeje winy;
Pſdymuž ſem, w kujole roženy, h dž ež d uch ſw jathy cze we ťa,
Sw oje tu dary wudželejo wón z miſeſzu bójſkej.
Wuk ſpíhez do ſtath křiž ty czělačz wichoram ſwěta,
Krucje tež pohnuth k tom' ſpíhez wažnoſež tutoho města.*)

Najwjač wopofaznow namaka ſo na najstarſich pohrjebniſčezach we ťatolombach za najswjecziſchi ſakrament wołtarja, runjež tudy jenož najmuzniſche ſobudželiny. Wotznamjenja na tutón najswj. ſakrament pokazowace pſchedſtajnuja nic jenož mater in k tomule ſakramentej, ale tež wopravdžitu pſchitomnoſcz Žežuſa Křiſtusa, pſchežohnowanje, taž ſo na božej mſchi ſtawa, a winowatoſcz tutón najswjecziſchi ſakrament doſtačz a k njomu ſo modlicz. Prěni ſymbol (znamjo) tohole ſakramenta ſu písmiki **IXOYC**, ſtož halo ſłowo tak vjele je faž: ryba**) abo halo písmiki wot ſo wotdželene dawa píeč ſłowow: Žežuſ Křiſtus, Syn Boži, Wumožnik. Tak rěka jene z rybu a ſotwicojnym křižom debjene napijmo:

Čeſežowna Maritima, žhubila njeſhy na jíſkodſche ſw ďek; kňeza.
Dokelž ſy ujeſta pſchi ſebi **IXOYC**, ſtwarjenjow njeſmjerſtnoho
Twoja nazbózna luboſcz wuzběhnuje cze do wěčznoho.

Napijmov z rybnej podobiznu je nimale 30 a doſahnu wſchitke hacž do tſjich přenjich lětſtotkov. Husto ſo trjechi, zo je pola znamjenja „ryby“ tež ſymbol křleba. Tak ſo namaka we pohrjebniſčezu Lucim (do ſotrohož ſo najbóle ſemjanſež

*) Na tymſamym měſciſe bu we starej vatikanskej baſilich wot bamža firmowanjuo wudželane.

**) Ze starožitnoſčow židovſich wěmy, zo ſu židža podobiznu „rybicžki“ jara czesczowali a halo ſpomozne potajne znamjo na svojich píerscheženjach a píečatach wuryte měli, tohola najſterje, dofelž za to džeržachu, zo je ryba jenitke ſtwarzenujo bylo, wot zafleca lijench wuzvate (faž Křiſtus wot zafleca hřečha). Dale ſtužesche ryba wot najstarſich časow ſem k jědži, ſtož ſobu poſazuje na doſtačzo Křiſtusa pſchi wopravjenju.

hrjebachu) we prēnej hali na sczēnje swieczo jeneje na modze płowaceje ryby, tiz na swoim kribiecze pleczenu korbałku z 5 khlébami a schleńczañ khelusck czeć wjeno ho wina njeje, bjezdwlne pschedstajeno khléba a wina, tiz po wérje nascheje cyrkwe pschez wschohomōcośc IXΘYC do Khrystusowoho czela a krewje so pschewobrocji. Hnijace wotznamio najswi. sakramento namaka so we katakombach w druhzej komorze, w kotrejz so we 3. lēftotku bamžowje hrjebach. Blisko rowa jeno ho bamža widzi so pschi rowje swieczo, tiz woporne blido pschedstaja, na nim leži khléb a ryba we plackojej schkliczch, na kotruž musi we czerwienojtym mantlu pożohnujo ruch wupschestrjewa; — jomu napschezo pak widzi so żonim wobraz, tiz kleczo swojej ruch zbehā a so modli. Stajimyli we myslach na město muškoho měchnika, na żonine město wěriw lud abo swj. Mariju jako zaftaetku a zaſtejerku cyrkwe, dha manu wobraz pschezohnowanja na bozej mſchi we tſeczim lēftotku. Kotry protestant mož dha pohorsck bracę na najsej bozej mſchi, hdyz tola tajse a podobne wobrazy z najprěnſchich časow cyrkwe wobhladuje? Nam katholikam moža tajse z ruku pschimliwe wopokazma z najprěnſchich lēftotkov jenož witane byc, pschetož wone nam poſazija, zo to, schtož my wot swj. sakmenta a božich službow džensa hischeze manu, žane pschiwérki abo lud zaſlepjace wnnamakanja pözdnischoho časa njeſu, ale kruče poſtajene wěrnoſcze (dogmata) prēnjeje ja poſchtołſkeje cyrkwe!

Kroczymyli k schtwtomu sakamentej, k „połucze“, tiz ma ze zaſhywoczenjom hręſchnika k Bohu cjinic, dha namakam stroo we wschech komorach katakombow za wudželenjo tohole sakmenta we starym času najjasniſche wopokazma. Wschudzom wophtarjej swieczo „dopr oho paſthryja“ napschezo ſtupa, na lampach, schklenicach a pohrjebniszechzach, druhdy kumschtne druhdy bjeze wschohu kumschta wurhje wot rufi bkočkowarja. Najbóle njeje dobrý paſthry wownu abo (hako ſymbol hręſchnika) kózlika na swoimaj ramienjomaj, kaž tele swieczaſko hischeze husto wuhladam; husto widzi so kózlik na joho ramienjomaj a k joho prawicy, bjezny zo (nje-winowata) wownca k joho lewicy so namaka, schtož chee prajic, zo ma hręſchnik, tiz so połepſci, pola Boha hischeze město ežeſeze psched njewinowatym, tiz poſuth nietrjeba. Šu tež swieczaſta, tiz poſazija, zo je Jezus móć hręchi wodawanja ja poſchtołam a jich sczehowarjam po dał. Tak widzimy we katakombie Kallista, kaf jedyn ja poſchtoł dobromu paſthryej (Khrystusej) tu zhubjenu wownu pschiwjeſe, — a kaf te poſkuſhne a ja poſchtołej zwolniwe zdeſheczom hnady so wobkrepjeja (rosu hnady abo wodaczo hręcha doſtanu; po Jan. 20, 23). Tež namakaju so we pohrjebniszechu swj. Haniže ſledy wot ſpowiedże do wuſchow a krucho staroho waschnia, tiz hręſchnikow hac̄ do časa połepſchenja wot cyrkwe a božich službow atd. wuzankmy.

Najmjenje wopominjenſkich dopolazmow dawaju nam hac̄ dotal katakomby wot sakmenta poſlennoho woliowanja. Hijo we prēnjeje cyrkwi bu tutón sakment khoromu po ſpomiedzi wudželeny kaž dženſniſchi džen; k najmjenſhomu to zjawnje dowidzimy ze ſpisow najstarſzych cyrkwinſkich wótcow. Najwažniſchi dopolaz za tutón sakment, tiz so wot mnogich cyrkwinſkich starozitnoſczerjow

naspomina, je mały kaſchcik ze złoczanej taſliczki (najſkerje ze druhoſo lęſtſotka), na ktorym ſo grichifke napiſmo namaka: „O kſchijo wuczicę mje! — Za wo- pſchisaham tebe, ſatanie, zo ty ſenje wach swoje měſto niewopuſtſich we mjenje Krizeza, živoſo Boha. — Tak pſchedeſitane we býdlenju teje ſam ſneje, kotruiž ſym jaſbowat.” Hac̄ pak tele wopſchisahanijo a žalbo- wanjo ſo runje na poſlenje wiſliowanjo zložuje, niechadža woni z wěſtoſcu wob- krucicę. Tola dowidzi ſo, zo je hižom we najprěniſhim čaſu móć ſwj. kſchijza napiſeczo złomu duchej (exorcismus) trjebania byla, taž to hiſcheze ſo ſtawa pſchi ſwiaty kſchecieñych.

Wulki kameń poſtorča je za njeſtſcezelow cyrkwi ſakrament měſchniſke je ſwječižny, pſchetož dawa božej cyrkwi fundament (widžomnoho wječha) a twierde ſtolpy (biſkopow) božomu ſidej pak we cyrkwi ſwojich paſthyrow a rjedziejerow. A tohoda je tež jara ważne, wiedzieć, zo je z tymle ſakramentom we japoſchtoſtſich čaſach a prěniſlach lęſtſotkach runje tak džeržane było kaž nětk po 19 lęſtſot- kach. Katakomby nam powiedzaju cykl cyrkwiſki hierarchiju a poſazuj, zo je we njej džens hiſcheze ta ſam a porjaduſež taž we prěniſlach lęſtſotku cyrkwi. My trzechimy w katakombach woſebje twarjennu tomoru k poſrjebanju bamžow, namkam tam jich mjenia a ſeta jich regirowania, njezapręjonne znamio, zo bamž hižom pſched 19 lęſtſotkami runje tak nuzny bě kaž džensa. My widžimy na jednolitych poſrjebuſtſezach napiſmo **EPISCOPUS** (biſkop) abo **SACERDOS** (měſchnik) a to nam praji: zo pod taſkim wopomnikom biſkop wotpočuje. We najprěniſhim čaſu rěkaſte biſkop tež **sacerdos** (= měſchnik), dofeł po prawym jenož wón ſwiaty wopor božej mſchě woprowaſte a jenož we miąż abo za- džewanu ſo wot **presbytera** t. j. pod nim ſtojacoho duchownego zaſtupicž daſte. Po biſkopu mjenuju grichifke a kaſčaniske napiſma: **presbytera**, **diakona** (druhdy tež ministrator t. j. ſlužobník mjenowanu), **subdiakona**, **lektora** (prędeſitarja) **exorcista** (wopſchisaharja), **akoluthow**, **ostiarijow** a **fosſorow** (rowryjerow). Fosſorow je w mjeachu bjez wiſhkitimi nižkimi cyrkwiſkimi ſlužownikami na jeczeſtſe dželo. Gim bě po prawym dželo pſchicpěte, tamne podzeinſte khódbý, hale a próz- nienych, tiž ſo mile daſoko we katakombach rožščeřeja, wudželacž a do nich čela ſwj. martrarjow a prěniſlach kſcheciejanow po hrjebači. Dofeł tele jich dželo žakoſnie wjele ſtrachow ſobu pſchinjeſe a wjele kſcheciejanſte ſmužitoſeže a ſejerpoſeže žadaſche, wuznamieni jich cyrkwi we prěniſlach lęſtſotkach pſched druhiſi wěriwymi pſchez to, zo jich do rjada cyrkwiſkih ſlužownikow ſtajeſte a k tomule hamtej dowiedźe. Swjath Hieronimus mjenuje jich **klerikow** (t. j. do klerusa pſchisluſtach) a praji: zo woni wiňowatoſež mjeachu, krawne čela ſwjatych mar- trarjow do platnych rubow zauwieč, row (jamu) z kameńemi wupoloſiž a čela do nich pſchistajicž. Dale wón piſa (*epist. ad Rusticum*): „Na najnižiſhim ſkodzenku cyrkwiſkih ſlužownikow ſtaja fosſorowje, tiž ſu ſtajne napominani, po Tobiasowym pſchikkadze morwym poſrjebač, zo býchu pſchez ſwoje dželo ſo ſtajne dopomili na pſchichodne horjeſtačo mjasu a wjeho radu a Boha dla činiſili.” Woni mjeachu row pſchez zaſtajenu kameńtnu taſli začinič a na tu taſli ſe swojim blokomi tež wiſhlaſke podobizny, znamienja a ſwjeczatka wudypacž, taž n. p.

jehnjkto, holbika, kschijz, mieno Chrystusowe, wolijowu halzu, miecż, martronwih grat atd. Też pschistajich woni druždż we schlećzanych krystallowych ſudobjach nažberani krej swj. marträ rjow, kaž so wjele tajſich ſudobjow we katakom- bach hiſčeje namakaju. Cerkwiſta ſlužba ſoſforow pscheſta z pscheſtacjom ſuro- wych pscheſčenjow a z wróćenjom měrniſkich časow za cerkej a wěriwih. Kaž kataombu wot ſpodźiwnoho duchownoho porjada cerkwiſteje hierarchije a ſwia- tych winowatoſejow jeje ſtaſow ſwedeča, tak dawaja nam tež druhe wažne zjewjenja; wone wopokazują: zo je cölibat abo nježenjen oſcž duchowny (kotryž po wuprajenju njeſatholſkich napſhečebo bożej woli a ſwiatomu piſmu býz dherbi) we přenich časach cerkwiſte runje tak wobſtejał, kaž we nětčiſkim čaſu, pschetož njenamała ſo žane jednitke napiſmo na rowje presbytera (wot biskopow ſo ſamo rozmii), kif by nam pokazało, zo by pschi nim tež joho mandželska wotpocžowała, bjeztym zo tola napiſma na rowach wſchěch mandželskich to wopſchijea. — A zo je ſakrament měſchniſteje ſwječizny wot biskopa pſchez na počkoženjo joho rukow wudželany býk, kaž to hiſčeje ſo ſtawa, je po pscheptanjach we kata- kombach tež wjach džili k wérje podobne. W kataombie ſwj. Hermesa mieniſkich namaka ſo ſriedža wjele bibliſkich ſwječatkov jedyn wobraz, kif bjezdvweliſje wu- dželenjo tutoho ſakramenta pſchedſtaja. Młodženc we dolhei ſuſni (podobnej nětčiſhei albje, kif duchowny ſpody cerkwiſteje drastu ma) klečo kaž ſo modlith je ze ſwoim wobliczom ludej pschiwobroczenj. Psched nim pał je na wobrazu powyſhem ſtoliſt (cathedra) wiđeč, na kotrym ſtarh čeſciowym muž ſteji a na mkođenca ſwojej ruch w upſchěſtrjeva.

Skóńczone dawaja kataombu tež ſwedečenjo za poſleni ſakrament, mandželſtwo. Po wucžbie wſchelatich nowotarjow njeje mandželſtwo žadny ſakrament a njetriebataj mandželskaj tež žane cerkwiſte požohnowanjo a móžetaſ, jelizo najmieniſchn pscheſčinu mataj, zaſy rózno hič a ſo wopuſtſcieč. Nic tak po wucžbie naſcheje cerkwiſte; po jeje wucžbie je mandželſtwo ſakrament wot Chrystuſa nutſtajenj; mandželſtwo je njerowazjajomne, hač do ſmiercze traſace a potrjeba toho- dla tež požohnowanjo a wudželenjo pſchez cerkej. Na najjaſniſho ſo tale ſwiatosć mandželſtwia a nutſtajenjo wot Chrystuſa pſchedſtaji na pičnych kheluſtach, ze kotrychž pschi kwaſnych wjeſoſteſjach piſacu. Wone maja najbóle napiſmo: „Njech ſtaj ſiwaſ we Bohu“ a pſchedſtajeja nawoženju a njewieſtu, kaf ſebi bječ ſobu prawu ruku dawataj, ſriedža njeju je wiđeč pał Chrystus ſam (abo ſymbol Chrystuſa), pał kaž wón ſej ſtroniuje. Na tajfim ſudobu wuſladataj ſo nawoženja a njewieſta kaž pſched w oltarjom klečacej a wyſche njeju ſej ſtroniowach zbožník k znamjenju: zo je mandželſtwo, kaž ſ. Pawoł praji, ſakrament we Chrystuſu a cerkwi. Chwalbne ſlowa na pohrjebnischem mandželskich, kaž: „Tón wotemrjeh (ta) bě ze mnou we ſwiatym mandželſtwie ſiwy (ſiwa)“, „bě pschikkad njeviňotoſeče a čiſtoty“, „bě połny ſwiatyje ſwěr- noſeče a luboſeče“ — pokazują zjawnie, z kajkej wažnoſežu kſcheczenjo wot mandželſtwia haſko ſakramenta myſlachu. Symbol za tutón ſakrament ſtaj dwaj na wolijowych halžtach wotpocžowacaj abo z jeno ho no паſchka piſacaj holbikaj. P. L.

Cyrkwienske nowinki a powiescze.

Niemyska. Z Barlina. Sylne so powjeda, zo budze probst pschi cyrkwi s. Hedwigi, kiz je tez najwyschsi wojerzki duchowny w Prusce, na biskopa powyscheny.

Schwajcarcka. Dobrocizny kloschtyr na horje Sankt Gotthard zaftara konische leto nimale 9000 chudych puczowarow wschelakich ludow, z kotrychz 63 chorych a napol zmierzujenych dlieshi czas lekowasche. Dokhodz 8507 frankow (nortow) njedosahachu na wudawki; duż su kniezerstwa wsech kantonow hromadzenjo darow za tōle kloschtyr domolite.

Rafuska. W chym mōcaństwie je 443 jesuitow.

Z Roma. Boži džen wumrje 70letny franciszan P. Ladislaw, kiz w kloschtrje Ara coeli swjate žiwienjo wiedzesche. Won bē Polak a hakle psched něotrymi letami do Roma pschishol. Schesz dnow běsche joho čelo w cyrkwi wustajene a wjese luda, tez najwosobnischego, so tam zhromadzowasche. Psched pohrjebanjom rubachu jomu hiszce jedyn króz žiku a krej hiszce połaje bězesche, wobliczo bē čejewjene, kaž pola spjacoho.

Z Bendželskeje. Mjez tym zo zastojnikojo ruskojo thęzora katholickich wobydlerjom pólskojo kralestwa ze swrowej mocu potkoczeja a katholsku wēru we tamnych krajinach wukorjenicz so prouja: schadza nashei cyrkwi wjesoka nadzija w Bendželskej, a pschihotaja so tam dobycza, na kajez psched schesnacze letami sebi człowiek ani pomyslicz njewerjesche. Hdyz we leczę 1850 kardinal Wiseman jendželsku zemju nastupi, zo by duchownstii rjad znova założil we kraju, hdzej bu předy božu mischu dżerzeč abo skyshecz ze smierzu shostane: niefstaj wón swoju nadziju na sudnistwa a kniestwo, ale na dobre zmyslenjo, strowy rozom a sprawne rozsudzenjo jendželskoho luda, kotryž běsche dotal jeno kę a njewerność wo katholickej cyrkwi skyschal. Joho dorwera njesche rjane plody, a joho széchowar, archbisop Manning, mózgħe pschi nastupjenju biskopskeje služby prajic, zo wón to za swój nadawki dżerzi, chku Bendželsku za cyrkli dobycz. Bendželski lud katholsku cyrkci wjach njezapreje a njezastorka, ale je iej swobodu dat. Wjez żadżewta wobstaraja netto 13 biskopojo swoju službu, dżerża zhromadzizny a założuja wužitne cyrkwienske wustawy. Nicħto jum wjach njewobara, cyrkwie, kloschtry a wuczerenje założecz. Knijestwo njezucha tam na cyrkwienske zamojenjo. A sħidu wudżerzi tam cyrkwie a duchownstwo a cyrkwienske wustawy? 1400 duchownych a 1000 cyrkwiow a kapalkow wudżerzi so z wunoscika zběrkow za cyrkwie a duchownych. We spoczątku leta 1865 běsche tam 187 kloschtrów a 58 kloschtrskich towarzistw (lētsa je tam hiżon 204 kloschtrów a 63 kloschtrskich towarzistw), 15 katholickich gymnasior, 23 wuczerenjow za wosobnych, a 59 wyschschich holčich wuczerenjow a wulka mnogości wuczerenjow za chudych: a wšho to je założene a wudżerżane mot darniwoċże jendželskich katholikow. Nekotra bohata swjiba wudżerzi druhdy sama cyrkli kloschtry. London sam mjejsche we leczę 1865 hiżon 70 cyrkwiow. A hladajch, halo vyħqu ze zemje wurostke, so jich sieżba po kraju pschisporja. Tele cyrkwie, najbóle jara rjenje natwarjene, su z nutnika na najrijeńšcho wudebjene a wuznamjenjeja so psħeq wullu cjiestoscż.

Cyrkwińska draſta je často wot wosobnych knjenjow džekana a cyrkwięm darjena. Wschitko to pokazuje na to, zo je mjez jendželskimi katholikami živjenjo. Pohlad na wophtarjom cyrkwie to same wobswědčja. Kunje wosobni dawaja rjany psichikad pobožnosće. Woni swěrni cyrkwińskie pobožnosće wophtuju a so njehańbuja, rózarije nosyń a spěwacj. Woni najhuscijšcho swjate sakramenty wužiwaja. Psched jědžu a po jědži njezakomđa pacēr. — Starschi swoje džeczi za wěru kubkuja a scézlu je do cyrkwińskich wuczeńjow, a popřeheja jim čas k wuknjenju. Tak so młodzina cyrkwińskim živjenju psichiwuezuje a zeznaje swoju wěru dospołnje. Z toho psichitidže, zo ma cyrkje tam tež mjez swětnymi ludźimi wustojnych zakitarjow. Dokelž swoju wěru derje znaja a swoje živjenjo a zadzjerjenjo po njej zriaduja, njenamaka so tam tejsko khabłakow, to je tajkich człowiekow, kotsiż chedža wschelakosć wěrow z tróškotom zawodzecj: „Wsy wschitce do jenoho Boha wěrimy,” schtož ma we horče tajkich człowiekow tola jeno rekacz: „Wschitke wěry su jenak dobre.” Z tajkej khabłatoscę pak nikomu pošlužene njeje.

Naležnosće towarzstwa.

Sobustawy na l. 1867 (kiz su zapłaciłi): ff. 112. Marija Madlena Eisnerowa z Czornych Nowic; 113. živnoſczer Mitt. Ducezman z Dzěžnikie; 114. wuczer Mitt. Hieka z Ralbic; 115. Marija Lubkec z Ralbic; 116. kubler Jak. Czornak z Roniec; 117. wuczer Czorlich ze Gulschec; 118. pschelupc J. Hörnik z Worle; 119. Ma-rija Pölke, kublerska dżowka z Dubrjenka; 120. kubler Michał Lebz z Kulowca; 121. kubler P. Mróz (Lipisch) z Dubrjenka; 122. Marija Wykelina z Kulowca; 123. pschelupc Hörnik z Kulowa; 124. Mitt. Nobel, kublerski syn z Baczonja; 125. schweski mischtur Mitt. Hennig ze Smjeczec; 126. kubler Mitt. Domsch ze Smjeczec; 127. živnoſczer Mich. Kęrencz z Jasenich; 128. kubler Jak. Bér z Libonja; 129. kubler Mich. Kolla z Pozdec; 130. kublerski syn P. Bér ze Zyjje; 131. kubler Jurij Piech z Chrósczic; 132. kublerka Hanja Ducezmanowa z Nufuich; 133. schwależa Madlena Wujeschec z Chrósczic; 134. kooperator P. Ludwik Angermann z Różanta; 135. farać Jak. Nowak z Radworja; 136. Marija Wostec z Kielna; 137. Hanja Lehmanowa z Radworja; 138. Michał Lubk z Bronja; 139. Madlena Wünschec z Radworja; 140. katechet P. Augustin Fischer z Pilzna w Czechach.

Dobrowolne dary: M. D. ze S. 5 uſl.; M. W. z Kh. 5 uſl.; H. L. z Radworja 5 uſl.

Cyrkwiński powěſtnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschinia. Žemrjetej: Francisca Č., m. thěžnika a točerja Jana Zimmera z B., 37 l.; Marija, dž. njeboh živnoſczerja J. Diznarja z Natarjee, 78 l.

Z Ralbic. Ksječzeni: Marija, dž. Michała Domaški z Koſlowa; Hanja, dž. Michała Jancy z Vitka; Marija, dž. Jurija Wijana z Koſlowa; Wörſcha, dž. Petra Horjenja z Kazla; Jurij, s. Michała Matti ze Smjerdzaceje; Jurij, s. Jakuba Kuczanka ze Schinowa; Petr, s. Jakuba Pórnatdžika z Ralbic. — Žemrjetej: Madlena, njeboh Jakuba Schotku zawostajena dżowka z Kazka, 53 l. 4 m.; Hanja, Jurija Jenki mandž. ze Sernjan, 59 l. — Wěrowanaj: Jurij Rehork z Němickich Pazlic a Marija Studniczec z Ralbic; Jan Merečnik z Bělzech a Marija Kocorec ze Schinowa; Michał Bul ze Sernjan a Marija Czornakec z Nowoflic.

Katholicki Poroč

Wukhadza prěnu a třeću
sobotu w měsacu.

Cyloletna płacična na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Cyrkwiński časopis,

wudawany wot towařstwa SS. Cyrilla a Młetcheda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórník.

Číslo 5.

2. měrca 1867.

Létnik 5.

Měschniška draſta pschi božej mſchi.

Po powiščitowym waſhchiju wuznanienjowachu ſo hižom we najstarších čjaſach zjawni statni zaſtojnich pſchez woſebitu draſtu, kotoruž dyrbjachu k najuijeniſhomu pſchi ſwiatocžnych pſchiležnoſczech noſyčz, zo býchu pſchez to ſwojomu ſluktowanju tež wjetſhmu ſzonkowmu nahladnoſci dali. Bóle hižče věchu we wſchech čjaſach poſla wſchitkých ludow měſchnicu pſchi božich ſlužbach pſchez woſebitu draſtu wuznanienjeni. We starym zakonju bě, kaž tež wſcho dnuhe, ſehtož ſo na bože ſlužby počzahowasche, tež draſta měſchnikow a leviton pſchez poruczoſcę božu pſchedpiſana. Z tutej draſtu, kiz bu ſwjata draſta njenowana, dyrbjelche ſo Aaron ze ſwojimi ſynami zdraſečz, „zo býchu mi ſlužili a žalbowanojo jimi ſpomožne bylo k wěčnomu měſchniſtu, praji tón knyžez.“ (2. Mózef. 40, 13.) Tak je tež ſwjata cyrkje měſchnikam pſchi ſwječezenju božich ſlužbow, woſobniye pſchi hkonym džele thđjaných, pſchi božej mſchi, woſebitu draſtu pſchedpiſala. Njeje drje runje k tomu wot ſwojoho bójſkoho začojerja poruczoſcę doſtala; tež wón ſam njebe, prěni króč tón ſwjath wopor ſwojoho čzela a ſwojeje krewje ſwječež, we woſebitej draſce, a tohorunja uic eži ſwječeži jaſoſchtalojo we tamních za kſchečejanſtu tak zrudních čjaſach, hac̄runje hižom tehdom tam a ſem woſebita zdoba měſchnika pſchi wołtarju wuznanienjowasche. Tak ežitamh my wo ſwjathym Jakubje mklodſim, zo je wón pſchi ſwječezenju ſwjathych pótajnoſczech na čole jara drohi pas noſyl; ale powiſčitowije nietrijebaſhe ſo we tamních čjaſach woſebita draſta pſchi božich ſlužbach. Tola ſchtó zechce tohodla prajicž, zo dyrbí to pſchecy tak woſtač? Njeſmeđa dha ſo dnu měra a wuwojowaneje ſwobody rozeznawacž wot dnou pſchesčehowanija? Njedyrbi ſo wěriwý lud tež pſchez to fedžbliný čjiničz na wſhotu doſtojnoſcę a potajni ſwjatoſcę božej mſchi, a njedyrbi ſo tež ſami měſchnikojo pſchez ſwoju woſebitu draſtu na to dopomincž, zo ſu woni wuwoſeni a žalbowani Khrystuſowi, poſtajeni ſvjetzicžerjo mjez Bohom a člowiečami?

Hac̄ je našča něčijíšča měščniška draſta z draſty židovských měščníkow abo, taž druzý dopofazac̄ pytajú, že wschedneje draſty tamných cjaſow naſtała, njeje wučijnena wēc; tola to wēm̄, zo je z prěnich ſchęćzanſkých ſtoekow z nětorymi pſcheměnjenjemi we rēzu a wulkoſezi na naš pſchiſhla. — Wschē fruchi teje ſameje poczahuju paſ ſo tež na te draſty, z kotrymž bu Khrystus pſchi ſwojim hórkim cjerpienju woblekan.

Najprěniſhi fruch, z kotrymž ſo měščnik ſ ſwyczenju božeje mychē wobletek, je tak mjenowanuſ naramenit (humerales, Schultertuch). Wón je najbóle jum ſak doſhi taž ſcheroke běle platowe rubiſhko, kotrež ſebi měščnik woſoko ſchije zwie, taſ zo wone ramjenja a horniſchi džel thribjeta pſchiſtenje. We ſtarých cjaſach draſezachu ſo ludžo taſ, zo ſchija naha wofta; pſchi ſchęćzanſkých božich ſkužbach zdasche ſo pſchiſtojujiſche bhez, zo ſebi měščnik, na kotrohož běchu wschedch wocži zloženie, ſchijn pſchiſtenje. Ale běſche to tež ſponuſne a wužitne, dokež pſchez tute wobzeče ſchije zakitachu ſo tež ryczidla (Sprachwerkzeuge), kž ſo pſchez modlenjo, předowanjo a ſpěvanjo jara napinachu. Tohodla trjebaſche ſo ſ tomu rubiſhko, kž na ramjenja poſožene tež chtu ſchiju wodže. Chtej wobkhowa tež hiſcheze pozdžiſho tute rubiſhko we ſwojej draſce, hac̄zunje nětko wjac̄ ſ tomu njeſluži, ſ cžomuž je ſo předy trjebalo. — Tute rubiſhko dopomni paſ naš tež na tamne rubiſhko, z kotrymž hrubi woſach Ježuſej po joho wotſudzenju ſ ſmjerči wocži zawiaſzachu.

Druhi fruch měščniſteje draſty, je doſha běla platoſta koſčula (alba), kotraž cyle cjele wodžewa a woſoko paſa ſo z paſkom ſ životu pſchiwaja. Staré je waſhno tuſe bělu draſtu trjebaſ, a jara rjane to, ſchtož wona znamjenja. Dokež ſwiate piſmo praji, zo we njebeſach ſwycze boži we bělých draſtach pſched tym jehnječiom ſteja, a dokež tež Khrystus we ſněhbělej draſce pſchi ſwojim pſchetaſnjenju tym wucžownikam ſo pokaza, tohodla ahe ſwjata cyrtej, zo by měščnik pſchi woporje toho njeſwoblaſtanohho jehnječa bělnu draſtu ſo wobletek; a zo by ſo tak runjal zbožijnym we njebeſach, haj runjal tomu wěčnije pſchetaſnjenomu bōjſkomu wyschichomu měščniſtej, hdžež wón joho město zaſtupi. Kaf rjenje pſchiſteji runje běla draſta tomu ſwjatomu ſtutkej, kaf bohata na wucžbach a napominanjach za měščniſta a lud. Dopomni woſobnje na mutekomu cjiſtotu duſche, z kotrež dyrbi měščnik ſ wołtarzej ſtupic̄, a z kotrež dyrbja tež wěriwi tym wysokodostojnym pótajtoſčam ſo bližič. Tohodla ſpěva měščnik, hdž ſo albu wobletek: „Zmij mi je knježe, a wucžiſč moju wutrobu, zo bých cjiſče wumyſt w krewi toho jehnječa džel měč moħl na wěčných wjeſtelach.“ Alba dopomni naš tež na tamnu bělnu draſtu, z kotrejuž Herodes Ježuſa wuſměchowaſche.

Zo by doſha a ſcheroſa alba měščniſtej we khodženju ujezadžewala, pſchiwaja ſo wona z paſkom kruče ſ životu; tež to njeje bjez znamjenjenja. Wopasani dyrbjachu židža jutrowne jehnjo jěſč, te pſchedznamjo jutrownoho jehnječa nowoho zaſtonja, wopasam je tohodla tež Ježus ſam poſlednju wjecze ſwjecžil. Wopasam je dale znamijo poměrnosće a cjiſtost. Hdž tohodla Khrystus praji: „Wasche ledžbý mjech ſu wopasane“, wulkožuje ſwjath Gregorius to: „My wopasam ledžbý, hdž ſadoseče naſchoho mjaſa pſchez zðjeržliwoſč pojimam.“ Tak napomina tuton paſt měščnika a lud, zo te naſczíſčiſche jehnjo bože, kotrež ſo tam na wołtarju

wopruje, wschéch, kíž su wotroczech swojich nječíšich lóšchtow, wot swojoho wopora wuzankuje, jich tež něhdý njepršípuszczí k tomu njebjeskomu kwasej.

Potom týkni sebi měšchník na swoju lémici tón manipel. Tuto njebe předh nježo druhe, hacž plátové trjenjo, z kotrymž móžesche sebi měšchník pšchi dolko-trajach a joho moch jara napinach božich službach pót wotrécz. Pozdžíšho njebe drje taifne pótne trjenjo wjach trébne, tola k wopomnječu zdžerža so manipel we mjeňschej a pšchistojnišchej formje a z teje sameje tkanin zeschith, kaž rězwo a stola. Hako něhdusche pótne trjenjo dýrbi wón nětko z nim zdraſzenoho na džela a próch dopomnicz, kíž ma radn a z lubošču we službje božej na so wzac̄ a noshez, kaž tež na plodh dobrých ſlukow. Na to dopomni měšchníka tež biskop, hdyž joho smječzi, dokelž pšchi pšchepodáču manipla praji: „Wzmi manipel, pšchez kotryž so znamjenjuja plodh dobrých ſlukow,” a pšchi týknienu toho samoho na lémici spěva měšchník: „Ecžii nje hódnoho, knjež, zo vých nošez mohť manipel sylzow a boloſče, zo vých potom za to něhdý we wjesokoſeži wužiwał te myto za dželo.“

Stola je tamia ze ſchije pšchez ramjenja předku dele wiſaca a na kſchij poſožena binda. We starých časach bě stola jeno dolha zwjeřina draſta, kotraž pak so nětko wjach njetrjeba. Stola je po prawym znamjo měšchníſkej hódnosče a teje pšchez ſvjath sakrament měšchníſkej ſvjecízny doſtateje moch. Tohodla zdraſenji so z njeju měšchník, tak husto hacž we swojim zaſtojnistiwe swoju měšchníſtu mōc wužiwa, pšchi wudželenju ſvjathých ſakramentow, pšchi cyrkwiſkých žohnowaniach, pšchi pohrjebach, pšchi předowanju ſłowa božoho a pšchede wſchim pšchi božej mſchi. Hacž-rimje stola potaikim měšchníſtu hódnosče znamjenja, je ta ſamia tola wjſche toho znamjo hnadý božej, z kotrejž móžesche so ežlowěſtwo po hrěſche přenjeju ſtarſcheju zas k swojej hódnosče, haj k wěčnej zbožnoſeži pozběhnyež. Kaž něhdý tamní dobrý, miloſciwý nan ſvojemu zas pohnadženomu ſynej najlepšemu draſtu (stola, praji ſvjate ſeženjo) woblec da, a jomu pšchez to swoju wótcowſku luboſč zaněſeži, tak chce ſvjata cyrkſe, naſcha mac̄, zo výchui jeje měšchních pšchi wſchich ſlukach jich zaſtojnistiwa, woſobniye pak pšchi božej mſchi stolu noſyli hako znamjo a základ hnadý božej, kotrejž wudželerjo woni ſu. Tohodla proši tež měšchník, hdyž ſebi won ſtolu wokoło ſchije položi: „Wróć mi, knjež, draſtu njejmertuoſež, kotruž ſhm pšchez njeſkut mojeju přenjeju ſtarſcheju zhubit, zo vých, ſo bližo k twojim ſvjathym potajnoſčam, hacžrunje ſhm njehódn, tola hódnym namakan vňt wěčnych wjesokoſežow.“ — Zo ſebi měšchník pšchi božej mſchi ſtolu předku na kſchij položi, dýrbi za njoho znamjo v्यež, tak ma pšchech, woſobniye pak pšchi božej mſchi tón kſchij Chrystuſowý we swojej wutrobje noſež. — Paſk, manipel a stola dopominja naš wjſche toho tež na te ſchtrýki a puta, z kotrymž bu Ježiš we swojim czeſpjenju wužiwaſan.

Poſlední ſtrich měšchníſkej draſtih pšchi božej mſchi je rězwo (casula). Bě to předh dolhi koſwokoło zaſtujeny, ežle eželo, tež ramjenja a ruch zafrywach zwjeřiſník (zwjeřina draſta). Zo pak výchui ſo tola ruch k potřebnomu dželiu wužiwaž mohle, wužběhny ſo na woběmaj bokomaj a pšchitkñ ſo na ramjenjomaj, tak zo tuta draſta předku a zadn dele wiſasche, na bokomaj pak bě wotewrjena. Po něčím naſta potom něčíſcha pšchi hódníſha forma rězwa, kíž kózde hibanijo z

rukomaj a z ramieniomaj dowoli, a tež wjele krótsha je hało przedawšhi dołhi zwjetſchniſ. — Tež rēzwo njeje bjez myſchjchoho duchownohho znamjenjenja. Znamjenja woſobnije ſwiatu luboſcz, z kotrejz dyrbi měſchnik runja ſwojomu bójſkomu miſchtrey wſchēch woſchimyčz a tafrejce pod ſwoj plaſtečz zhrromadžic̄z. Tohodla praji tež biſkop pſchi pſchepodac̄zu tuteje draſtu nowoſwijeczenomu měſchnikej: „Wzmi měſchniſku draſtu, kotraž luboſcz znamjenja, dokež mócný je Bóh, zo we tebi luboſcz wonnoži a ſtut doſpolnoſcę.“ — Tute rēzwo dopomni pak nas tež na purpurowym plaſtečz, z kotrymž c̄i woſach Jézusa po ſchwifanju wuſměchowac̄.

To ſu te ſwiate draſtu, z kotrymž ſo měſchnik k bozej miſchi zwobleka. So rozymi, zo dyrebja teſame najprjedy wot biſkopa abo wot jenoſho měſchnika, kiž je k tomu móć doſtał, ſo woſwijecziej.

Kaž je znate, njeponazaja wonie pſchey tu ſamu barbu, ale rēzwo, ſtola a manipel ſu druždny běle, druždny čeřweme, druždny zaſ zelene, druždny ſiaſkowe a druždny zaſ čjorne. Čeho znamjenju, na c̄o dopomni naš tutu chr̄twirſte barba?

Běla je we pſchirodze (naturje) barba ſwětloſcę, w duchovnym zmiſle pak znamjenja běla barba wěrnoſcę, ſwēciu wěry, čjiftotu wutroby, njewinowatoſcę a ſwiaſtoſcę, wjeſtoſcę a wěčznu zbožnoſcę. Tohodla wužiwa c̄yrkeſti uſe bělu draſtu: 1. na ſwiedzenju najswijeczisheje Trojice, dokež Bóh je ta wěčzna najjeſteſzischa ſwēca, njeſchemeńita wěrnoſcę, najwyschicha ſwiatotoſcę a doſpolna zbožnoſcę; 2. na wſchēch ſwiatych dnach naſchoho Zbóžniſta, dokež Chrystus je jo zjewiš hało ſwēca a zjwieſno, we kotrymž wicha wěrnoſcę, sprawnoſcę a ſwiatotoſcę a zbožnoſcę za čjlowiekow ſwoji knjóz ma; 3. na ſwiatych dnach naſzbóžniſsheje knježym, kiž bu čjifta a nje-woblaſkowana podhata a narodžena, kiž je we čjiftotoſci a njewinowatoſci živa byla, kiž je toho najjeſteſzischoho porodžila a we doſpolnej ſwiatotoſci ſwoje ſimjenjo ſton-čjila a najwyschichu zbožnoſcę bjez ſimwjeniem doſpěla; 4. na dnach ſwiatych jan-đzelow, tutych čjiftich zbožnych duchow pſchi trónuje božim, kiž ſu ſo ſamii hufio we bělých draſtach čjlowiekam zjewili; 5. na dnach ſwiatych wuznawari, kiž ſwēci ſwojich dobrých ſtukow pſchez ſwoju we luboſczi ſtukowacu wěru tež pſched čjlowiekami ſwětloſcę dachu, a nětko zaſhli ſu do kraliſtwa ſwětloſcę; 6. na dnach ſwiatych knježnow, kiž běchu we njeranijej čjiftoc̄ ſiwe, a nětko te jehnijo pſchewodzeja, kiž ſo mjez ſilijemi paſe; tohorunječa na dnach ſwiatych žónſkich a widowow, kiž ſwoju zbožnoſcę jeno we Bohu pytachu a 7. na dnju wſchēch ſwiatych, kiž wſchitich wudebjeni z draſtu kraſuoſcę nětk ſo z tym ſtujezom zraduji.

Čeřwena je barba plomjenja a krewje a znamjenja luboſcę. Hdyž toho-dla pſchi jenej potajnoſcę a we jenym ſwiatym woſebieče luboſcz ſo poſkazuje abo kruta ſwera we wěrje, kiž ſo tež pſched ſmjerču njeſtroži, ſwječi c̄yrkeſti ſwiatoc̄noſcę tuteje potajnoſcę abo tohole ſwiatoho we čeřwjenej barbie; tak najprjedy 1) ſwiatki, hdež ſwiaty duch, ta luboſcz we bójſkim bježu, pod ſchtaſtnoſc̄u woſuitwych jaſzikow ſwiatym japoſchtolam ſo ſobudželi; tuton ſwiaty duch napjelni tež naſche wutroby z luboſcžu, a tohodla ſwječa ſo wſchē bože mſchē k joho čjeſczi we barbie luboſcę a plomjenjom; 2) ſwiaty dnj ſwiatych marträri, kiž z pſchelc̄om ſwojeje krewje za wěru do Chrystuſa ſwoju doſpolnu luboſcz k njomu woſjewichu; 3) ſwiate dny, na kotrychž ſo luboſcz Jézuiſowa, kotruž je nam pſchez ſwoje hórké čeřpjenjo a

Krewjepiščelecjo woposzał, swječji, tak wſchē dñj k čeſečji ſwiatoho kſhiža, ſwjedžeń joho droheje krewje atd.

Zelená je barba we načežu wotnjezaceje pſchirowdy na zahonach a leſach, a znamjenja nadžiju. Tutu barbu trjeba cirkel we časju prenjeje njedžele po tſjoch kralach hac̄ do njedžele Septnagesima (jelizo drugi ſwjedžeń na njedželi njepanje), a chec z tym na to ſpomnič, zo Žežuš hýjom we ſwojej mlodoſći ſvet z nadžiju na bliſke wumioženjo napjetni; runje taſ na wſchēh mnedželach po ſwiatlach hac̄ do adventa, zo by nas dopomnila, zo taſ we načežu zemja zas so zeleni a nas z nadžiju na bohate žne zwjeſeli, tež zroſče kraleſtvo bože na zemii k mócnomu ſchto- mej, pod kotrymž ſo wſchē ludh zhromadža a pod kotrymž moža ſo z wěſtoſežu nadžec na zbožnoſci we węčnoſeži.

Diſalkowa barba znamjenja žarowanja a pokutu. We tutej draſeči ſo ſwj. cirkel 1) we časju adventa a dopomini nas z tmy na to, k čomuſi nas ſwiaty Dan napomina: „Cžinče pokutu, dokelž njehjeſte kraleſtvo ſo bliži,” injeniſej k wěri- womu wočakowanju a k pokutnomu pſchihotowanju na zbožapoſkih narod toho Zbóž- nika; 2) we časju wot njedžele Septuagesima hac̄ k zelenomu ſchwörteſej, dokelž dyrbí tutón čas woſobniſe rožpominanju Žežuſowoho čeřpjenja a kruteje pokutu ſo naložec; 3) na ſuhih dnach, dokelž tež tute ſi poſutne dñj; 4) pſchi wſchēh božich mſchach a zjawnych modlitwach, we kotrychž my Boha wo wodacžo naſchich hréchow, wo wotwobročenjo joho ſprawnoho hněva a zaſluženoho khostanja proſyun, dokelž može jeno pokutna wutroba wuſkýſhenja ſo nadžec; tak na ſwiatoho Marka, na kſhižowych dnach pſched božim ſpěčom, we wſchēh božich mſchach k wotwobročenju wójnow, khorofeſow atd.

Cžorna barba znamjenja wuhaſnijemi ſwěci, ſmjereči, zrudbu a žarowanjo. Cirkel trjeba tule barbu wulſi pjat, haſo na ſmierſtym dñju ſwojoho nawoženje a pſchi božich mſchach za wotemvjetych. Počna luboſeče a ſobuželnoſeče žaruje cirkel pſchi ſmjereči ſwojich džec̄i a je zrudna z tmy zrudnymi, taſ Žežuš z tamnymaj wo ſwojoho bratra Lazar a plakacymaj ſotromaj plakafache. Tež dyrbí nas cžorna barba na węčnu cžmu, do kotrejž ſu wſchitcy njepokutni hréſchnich zaſtorczeni, do- pomueč a nas napominač, zo bychmy jim z modlenjom a dobrymi ſtulkami pomhali a jich ze cžmym pſchewjedli k ſvetloſeži węčneje zbožnoſeže.

J. S.

Cirkwinſke nowinki a powjescze.

Z Prahi. Katholiske knihovnic towarzſtvo (Dědictví Svatojanské) mějeſtce w zaſidzenym leće nimale 24,000 ſobuſtanow. — Twarzſtvo k dotwarjenju archi- biskopſkeje cirkwje ſ. Vita je zaſy někotre wjetſhe dary doſtaſto. Tak dari ſwječačan biſkop Pětr Krejci 10,000 ſchěnaſow k twarjenju abo pſchetwarjenju wulſkoho wo- tarja. Zamоženjo towarzſtwa, kotrež dotal kózde lěto nějšto zintefka abo zvonka cirkwje porjedzeč dafše, wučinja w tu khwiln 27,965 ſchěnaſow.

Schlezyńska. Wrótſlawſki wjerch-biſkop Förster je paſtyřſki liſt wudał, kiz pſcheczehanjo katholiskeje cirkwje w Póſkej rožpomina. Bjez druhim wón praji:

„Tam su archeinopja a biskopja ze swojich stołow wotchnaczi a do wuhnaniſta poſlani, klosktry su zbehnjene a jich pobožni bratja a sotry do swęta wustorżenii. Mniohoſc̄ farſtich cyrkwiow a duchownych je wiele pomjeniſhena a ſtukowanjo duchownych pschez zakonje a rozkazh tak zadziewane, zo je duchowpaſthyſtwo njemózne, bjez tym zo ſu wériwmi pschez wabjenjo abo ſuworoſc̄ k wotpadej ſphtowani. A hdyž je taſle pscheſczehauj cyrkwi kóžda žiwiejska ſila podwijazana, je někto tež hiſcheze zienoczenjo ze ſwiatym stołom we Romje eyle zbehnjene a tak wojuje ſo z wotmyſleniom na jeje zaniczenjo. Tohodla je bamž we zrudobje swojeje wutroby w zhromadzijne kardinalow ſwoj hlos pozběhnyk k wſchitkim biskopam a wériwym a wobojich napominak k zhromadnemu modlenju. . . . A dokelž je modlenjo jerieſki ſredk, z kotrymž možem ſaſhimi pscheſczehaujnym werybratram w tamnym kraju pomhač, a dokelž je zhromadnej wobſtajnej modlitwy wuſkyschenjo ſlubjene — proſymy Was, ſobuměſhnikow: 1. zo we kóždej Bożej mříži woſebite Memento w tej naležnoſći pschidacze; a proſymy 2. tež Was, wériwych, zo buſhćeze pschi wſchēdnych modlitwach na pscheſczehaujnych werybratrow ſpominali.“

Z Póznańia. Archbiſkop k. hrabja Ledóchowſki tudy a tež biſkop k. von der Marwitz w Chełmnie ſtaj paſthyſki liſt wudaloi, w kotrymž k modlitwam za katholickich Polakow w Piſiowskej napominataj.

Z Pruska. Na wyſokich ſchylach we Kralowcu (Königſberg) běhu dotal katholikojo z wiejeríſtich městow eyle wuzamknjeni. Wot někta ſmedža tam tež katholick professoře vhez.

Z Baſejška. Z dowolnoſežu bamža je archbiſkop we Mnichowje poſtaſik, zo by w cykli dioces̄ lětne wopomnječjo cyrkwiſwoczenja (kermuſha) tseczn njeđzeli oktobra ſo ſwječilo, kaž to w Rakuſkej je.

Z Rakuſka. Hrabja Günther ze Sternberg (rodžený 1835), prjedy thějorſti myſki pschi kóžſtwje (Flotte), kotryž je wiele pnczowanjom cínič a wiele nědominoſc̄ow ſej na hromadzík, zaſtupi 11. z. m. do rjadu franciſkanow we Salzburgu.

Z Wuherska. Dotalník rabíſki biſkop Dr. Jan Simor (rodžený 1813) je za graňſtiko arcibíſkopa a wuherskoho primasa wuzpoleny.

Z Roma. Bamž je wóndanjo wjetſchi ličbu (mnohoſc̄) nowowuzpolenych biſkopow wobkručit, bjez nimi tež wuherskoho primasa arcibíſkopa.

Z Roma. W cyrkwi ſ. Petra počinaja ſo hýzo pschihotowanja na 1800letne jubileum marträſtwa ſ. Petra 29. junija t. I. a na ſwiatoprajenjo někotrych marträſtrow, wuznawarjow a kriježnow. Bamž je, kaž ſmy ſpomnili, wjſchich biſkopow, kij moža wotenc̄, na tóne wulfotny ſwjedzeń pscheproſyk. Wón je něk tež tu nadžiju wuprajik, zo drje dwě tsecžinje biſkopow, potaſtim wokoło 600, do Roma pschihodžetej. Concil abo cyrkwiſta zhromadzina pak njebudže. — Bamžowe wójſko je někto 12,000 muži ſylne; z tuthyž ze poſoſca w Romje. — Bamž bě ſe 20. januara w cyrkvi San Salvatore, hdyž bě requiem za njeboh kardinala Villecourta. — Njeměrnic̄ njeſſu drje ſej dotal žanu harn dowolili, dokelž je bamž wot romskoho luda jar a ſubowany.

Z Italſka. Ministerſtvo w Turinje je wjſhitke duchowne zaſtaranoſt woſjka

zaſtajiko a wojeſiſkih kaplanow wotchnalo. — Zamоženjo někotryh biskopow bu konfiscirowane.

Francozjška. We Bergerac (departement Dordogne) wumrje zaídzenj měſac wudowa, 105 lēt ſtará. Jeje syn, farař we Beaumont-du-Périgord, 84 lēt ſtarý, wotdžerža ſam pohrjebne ceremonije.

Turkovſka. Křečeſčenjo ſo we wýchodnich krajinach evropéſkeje Turkovſkeje píchech bôle hibaja a ſwoje prawo žadaja. Na kupje Kreta (Kandia) ſu křečeſčenje w nowiſkim čaſu z nowa dobywali.

Z Jeruſalem. Město ma někdo něhdže 7100 židow, 5000 muhamedanow a 3400 křečeſčenow. Bjez poſlenini je, kaž z cyla w Paläſtinje, najvojach grichow (2000); potom pſchindže 900 katholikow atd. Bjez muhamedanami namata ſo jenož hřeče wóſom ſwojbow, kotrež ſo kvala, zo ſu wójnich towařſchojo ſultana Saladina, dobywarija Jeruſalema w čaſu křečeſčnych čahow, byli. Bjez židami njeje žana zaſtarſka ſwojba; wone ſu wíše w nowiſkim čaſu ze wýchodních krajow Evropy a z Egipceſkeje pſchicahnyki. Tamniſchi křečeſčenjo, fiž k klójchram abo k pôſtanſtwam njejuſteheja, ſu z wjetſcha pſchetupen.

Afrika. W křečeſčinje Maroko bu w nazymu nowotwarjenia katholika cirkve w Tetuanje, w l. 1860 wot Spanijskich dobytym měſeče, k čeſeči ſ. Mariej ſvječzena; pôdla cirkve ſteji klójchy franciſtanow, fiž tam bože ſlužby wobstaraja.

Amerika. W měſeče Chikago natwarichu ſei katholikowje wulku cirkve za ſtečej měſacow.

Amerika. Rújovſta pyta píchech wjetſche pſcheczelſtwo z polnocinej Ameriku. Někt chce za zjenočenjo ſwojeſe ſchismatiſkeje cirkve z protestantiskej epifkopalnej cirkviu džélacz a do New-Yorka rújovſkich duchownych pôslacj. Ale chce zjenočenjo rozběhnuje ſo do niežoho, kaž te předh ſpytaue podobne zjenočenjo we Žendželſtej. — Město New-York ma milijon wobydlerjow, bjez kotrejmiž je 350,000 katholikow, kotrejž maja tam 32 cirkvov z 93 duchownymi. Tele cirkve wopíchijeja něhdže 200,000 čłowjekow a ſu najbôle pſchepjelivjeue; ſchtož je zavérno jara dobre zuamjo. K ſvatomu wopravjenju pobudze tam kóždu nježelju wokoło 5000. Katholikſke wobydlerſtwo pſchiljera kóžde lēto wo 20,000. Miſkojeſiwe ſotry twarja tam nowy klójchyr a ſchulu za 300,000 dollarow. — Šlavný němſki předař za ameriſkých Němcow k. Weninger džeržeſche ujedawno jara wopýtanu miſſion w Sankt-Bernhardu pola města Cincinnati.

Amerika. Píchi miſſionje paſſioniſtow we Pikesville wotpožiſtaj naſladnaj muzej k. Swane a k. Dimick (syn generala) zjawnje katholikſte wěrywuzuzačo. Tež doſtachu někotri wotroſčeni křečeſčen. — W poſlenich měſacach buchu, zaž učkotre nowe cirkve dotwarjenie.

Z Rújich a Sakſkeje.

Z Budjſchina. Paſthyſki ſiſt, kotrež budže jutſe z křečki wozjewjeny, rozeſtaja po zawodních ſłowach pohnunawa dobrociſwosće za cirkviſke naležnosće. Ma

podkožku tohole rozejtajenja napomina hradny knjez biskop, zo bychňt so we lubočzi wobdzěeli na porjadnych kóždolétnych woporach za kynek misione towarzivo, za Bonifacijove towarzivo a za swjatoho wótcia, a wipisuje potom wurjadny wopor k dotwarjenju cyrkwinieju tórmow we měsíce Scherachowje. Za pšchihadzach pôstnem čas wobnowjeju so postajenia předadwskich lét.

Z Budyschina. Z nowinow a druhich žórkow jny zhonili, zo staj wot rakuſkoho khzora tež dwaj duchovnaj herbokrajneje (dreždanskeje) diöceſný ſiad (orden) doſtaſkoj za ſlužby, wloni hčorſtym ranjenym woſakam wopotazane. Staj to k. Seul, dwórski kaplan kraloveje Marije (rodženém z rajuſteje Pruskeje), kž je kom-thurski kſhiz ſiada Franeza Božefa doſtaſ, a k. Wahl, pomocny dwórski predař (rodženém z Würtembergiskeje), kotoruž bu ryečeſti kſhiz toho janoho ſiada pſchepodatý. Z tutym ſeželenym woběmaj knižomaj najpſherzelnitsche zbožopſchečza z kužiſkeje diöceſy.

Z Budyschina. Naž dreždanske noviny piſaja, pojedze tež naſch hradny k. biskop k 1800-létnemu jubileju marträſtwa ſ. Petra do Roma.

Z Dreždān. Schtwórtá lětna rozprawa „bratrſtwa k věčnomu modlenju pſched najwiceſiſhim ſakramentom a k podpjeranju thudnych cyrkwiow pod zakonom ſ. Bernia“ wopotazuje, zo měsíče wloni 527 tol. dofhodow a 264 tol. wudawków. Twarzivo je zhotowilo 8 woktařnych rubow, 10 aibow, 7 rocheitow, 15 ministrantských draſtow atd. Tež buchu towarzisu wſchelake wěch darjene. Wobdzělene buchu 9 cyrkwiow we kraju a wukraju. Sobustawow je 294.

Naležuſcie towarzisu.

Z tutym čiſkem deſtaſowaſt ſobuſtawny towarzisu ſchitwóry zefchivk knihi: „Ziwiſenja Swjatých.“ Nowe ſobuſtawny moža přenje tſi zefchivki po 5 nsl. doſtač. W knihiſtuſtach placzi kóždy zefchivk $7\frac{1}{2}$ nsl.

Sobuſtawy na l. 1867 (kž ſu zapfaczili): k. 141. ſenior tachantſtwa J. Pjeh z Budyschina; 142. ſarař M. Smeka z Něbjelczie; 143. kubler M. Wölman z Luhá; 144. žiwoſeſer Jurij August ſekla ze Žajdowa; 145. Jan Kraſa z Bělečec; 146. Madlena Žurec ze Šteneje Borskeje; 147. khějník Mich. Delenk z Budyschina.

Dobrowolne dary: k. kapitular a ſenior Pjeh z B., 15 nsl.

Cerkwiński powěſtnik ze ſerbſkich wosadów.

Z Budyschina. Kſchęzeny: Otto Jurij E., syn naſentka Hendricha Bayerna z Grubelczie. — Žemrjetý: Michal ſobel, wumělca z W. Bielekowa, 73 l. — Wěrowanaj: Petr Kral, žiwoſeſer w Džehorecach a M. M. Barjenec z Grubelczie.

Z Wotrowa. Kſchęzeny: Miklawſch, ſ. Jakuba Kába z Neuhoſa. — Wěrowanaj: Mikl. Hejdan z Mikocje a Hana Halic z Wotrowa. — Žemrjetý: Jan, ſ. Mich. Ryčerjo z Žedlic.

Z Malbic. Kſchęzeny: Mich., ſ. A. Opica ze Schunowa. — Žemrjetý: Mich. Michaltec, kubler z Konjec. — Wěrowanaj: Mikl. Schneider z Hörlov a Hana Schreiberec ze Smjerdzaceje.

Katholicki Pósl

Wukhadź prěnu a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolenna płaćizna na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Cyrkwiński časopis,

wydawany wot towarzystwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor : Michał Hórnik.

Číslo 6.

16. měrca 1867.

Létnik 5.

Wopisanjo kschijowoho pucža w Jeruzalemie.

Njeje snadź prawoho kchesczana, kiz by uježdać wohladac tamny kraj, kotryž je Jezus Chrystus, Syn Boži a Wumoznīk swęta, ze swoim žiwienjom, czeŕpieńjom a pszechórkej smierczi poświeczę. A ze wschem prawom poważujem thich za zbożownych, tiz móža rjec: „Stejejsztej našej uroži w twojich potorhochczech, Jeruzalemie.“ (Pſ. 121). Ale ze wschelskich pschiczinow njeje kóždomu móžno, naftupicž daloki pucž do swjatoho kraja. Budźe toho dla zawęscie wschem horliwym kchesczana witanie, učshto wo tamnych pomijeczadnych městach zhonię. A tak powiedu swojich cztarjow džensa tamny pucž w Jeruzalemie, po kotrymž we duchu hízno často kroczać, tamny bołostny pucž, po kotrymž naši Zbóžnički Jezus Chrystus pod czeſkotu kchiją na horu Kalvariu džeshe. Kóždy katolik rozponina rad kchijow pucž; póstym čas je wot swjateje cyrkwi wosobnię k tomu postajenni, a pschede wschem swjath thidzeń kóždoho lěta napomina nas ze swojimi wobrjadami (ceremonijemi), zo býchmy z wutrobu a ze wschemi zaczuczem pschebywali na kraju kalvarskiej horje, hdzej na kchiju wiſačce našich Wumoznīk a pola kchija stejeſtcejho bołoszcziva macz. Zo býchmy tułe pobožnoſć pschichodnie z čim spomožiſciej bołoszczu wukonač móhli, checmy taunne poſwiatne města pschenicž, kotrež su z czeŕpienjom Synia Božego poświeczęne.

Zastupimyli na raijskej stronje ze schępaniſkimi wrotami do Jeruzalema, dyrbimy po wuzkych haſtach hicž, hacž dónidzemy na wjeřech doſež wysokeje hórkı Altry. Tow steji na lewym boku wysoke a dolhe twarjenjo, nětko turkowska kaſarna. Na tym měsče stejeſte nehdhy Pilatowý*) hród, hdzej bu Jezus k ſudej wjedzony. Tow

*) Pilatus z pschinjeniem Pontius abo Pontifl, bě pjeti romski běhot židovského kraja za khezora Tiberia wot lěta 27 — 36 po narodzie Chrystusowym. Wón

potaikim je přenja stacija (stacijón, zaštał) křižowoho pucža. Hacž dotal je wi-
dzeč z wonkowneje strony tuteje kaſarny zamurjowane miasto, hdzej běchu něhdý
wulke marmorowe ſthody, po fotrychž Křejiſtu ř ſudnomu ſtolej Pilata wjedzechu.
Tute ſthody, wobſtejace z 28 ſthodzeńkow, namakaju ſo nětko w Romje blízko late-
ranſkeje cirkve w klapcej „sancta sanctorum“ (w najswiętliſtej ſwiatnich).

Wot ſponmijeneje kaſarny dže ſo po haſy zaſ z horn dele. Nimalo w połoſi
tuteje haſy — 120 krocželi wot taninohho miasta, hdzej něhdý Pilatowe ſthody běchu
ſteji na prawicu klóſchtyr ſionikich džonkow*) wot Ratisbonnea założonyh a
natwarjenyh. Z hornjoho poſthoda tohoſamoho pina (wjelbuje) ſo woblik píchez haſu
na napschezijn dom; je to woblik imienowaný **Ecce homo** (hlej čłowiek).

Na tymle měſeje wupinajſe ſo w čaſu kniženja Pilatowoho, fotrohož hród
hacž jow doſahowaſche, tamny woblik, na fotryž romski bohot naſchoho ſenjeza do-
wjeſz daſche, a z fotrohož z černjowej krónu wobwenczenoho Bohaczlowejka rož-
nemidrenomu židowſkomu litdej pakaza prajiey: Hlejče čłowiek! (Jan 19, 5). Pod
tymle woblikom je druha stacija na křižowym pucžu, to je na měſeje, hdzej
na Křejiſtusowe ramjenja napokožichu čežki křiž. Kaf hlinoko hnuje tale stacja
čłowiekfa! Pſchetoz jow po kožichu na lahoodne ręko Žbóžnitowé, hýzno wot píchebo-
loſtnoho ſchwifanja rozbite a zeflabjene, čežki křiž; tu zdychuje křeječanſki putniſt
(pucžowar) a proſy ſenjeza Ježuſa wo hnadu, ſtajnie ſo hréchow zdalicz, zo by z
nimy Joho křiž hřeječe wjac njeſejewał; tu čini ſwiaty ſlub, zo po pſchitkladze
Bójskoho čerpterja njeſeje budže w duchu pokornoſeje ſwoj ſamym křiž t. j. nje-
zboža, khorosze, wſchelate njeſlube podeňdenja, fotrychž ſo nichto ujemóže w tymle
ſylzowym dole zmimycz.

Hajſta wjedże píchech vole ſ dolej dele, kónečnyc ſo učhdje 158 krocželi poła-
nowohho rakuſkoho putniſkoho domu, fotryž w dole Thypeon ſteji. Dow ſo zeſtdu
tſi haſy. 5—6 krocželi wot putniſkoho domu a jomu napschezio ſteji stare twa-
rjenjo, fotrež je mitska na poł rozpadijene. Hýzno píchi zwonkownym poſladu
pýtnieſch, zo bě to učhdý klapalka. Pſched njej ležitaj dwaj čerpterjenaj ſtokpaj, fo-
krajj ſuadž z wopředka za portal (wrota) křeječanſki. Tajle ſtokpaj činitaj tſeču
staciju na křižowym pucžu, pſhetoz namakataj ſo na tym měſeje, hdzej Křejiſtus
prení króč padim pod čežkotu křiža. Křeječanſki putniſt hladajo na tutaj ſtokpaj
rozpomina z rožkatej a pohnutej myſli bołostne padjenjo Ježuſowe, žadajo píchi
tym wo hnadu, w dobrym wutracz, zo by z uawrdejezjom do předaduſkich uje-
ſprawnoſćow njeſiui Žbóžnikej z nowa bołosze, kaſtež bě pſcherzterjet na ſwojim
krwawym pucžu.

je, wot židowskeje rady naſchejuwanym, Ježuſa ſ ſujerci wofſudžit. Wozdžiſko pak
bu swojich ujeſprawnoſćow dla zefadzeny a do Francózſkeje zapokazany, hdzej tež
je ſemirjet.

*) Tón klóſchtyr bu 1862 ſwjeczeny. W nim bydla knižny „džonki ſioniske“,
kž ſu z wjetſka z Francózſkeje a maju powoſanjo, holežki wucieč a wo jich wobro-
czenjo ſ křeječanſkej wěrje ſo ſtaracž. Alſens Ratisbonne, kž je tón klóſchtyr zaſo-
žit, je z bohateje židowskeje ſwojby ze Straßburga w Elſastej rodzeny a bu w lécie
1842 ſchczęzeny.

Putnik na lewicu so wobrocziwski zaśdże w dalskości něhdje 40 kroczeń wot marmorowemu stolpow do wuzkeje haſki, kotraž rumi měru k něhdyskomu hrodnemu Pilata abo k nětečjszej turkowskej kaſaruije wjedze. O pomnijeczahódnia to haſka, kij runjerza nima na chlym swęcze! Pschetož hdźż Jézus z čežkim kſchižom na ramienju, roszchwikanu na chlym swoim ežełe, dónidže k městu, hdźż tale wuzka haſka do ſchérſcheje haſh wubehuje, pſchińdże jomu napshečebo bołosćiwa Joho macz, zwolniwski wot Pilatowoho hrodnego krótschnu ſcheczu, zo by so ze swoim lubowanym ſhnom zetkać moħla. Bołosne tele zetkanjo twori ſchtwórtu staciju kſhižowoho pucza. Žane pjeru njezamóze wupiſac, ſhto pſchi zetkanju na tymle měscze ežuje iſtaj Shn a Macz! A ſak njemel ſcheczanski putnik so zrudzież a płakac w swojej wntrobje ſtejo ma thunle měscze!

Po 24 kroczeńach dale dónidzem k haſh, kotraž so bóržh wobroczi na prawu stronu, so wysche a wyšche zbehajo. Na jeje kóncu poda so, zo židža kſhiž z ramienja Jézisowoho wzachi widżo, zo nima wjac moch jón dale njeſč. Na tymle měscze pſchinięcziu Symana Ehrenſkoho,*) zo by Khrystisowu kſhiž njeſč. (Mat. 27, 32. Mark. 15, 21. Euf. 23, 26). Kruch stolpa we muri woznamienja trile p̄jatu staciju, pſchi kotrež ſcheczanski putnik lubi swojomu Zbóžniſce, poħladało na joho pſcheczeſki kſhiž, zo chee wſchitke a tež najhōrſche čerpjenja z poforknoſežu njeſč po nadobnemu Joho pſchikkadze.

Krocžimyli dale po tutej haſch, dónidzem po 102 kroczeńach k domfomu, kotrež na lewym bofu ſteji a niežo woſebitoho pſched druhimi domami nima. Ženož delefka wuħladsach malu wumurjowanu wuſtupk, na kotryž něſhto ſkhodženiekow wjedze. Na tymle měscze ſtejſche něhdj dom ſwiateje Veroniki, zbožnieje dñſche, kotraž ze swoim rubiſhkom zetře Knjezowe wobliczo, hdźż bu na horu Kalvariu k ſmierci wjedzeny. Tu je ſchesta stacija, hdźż ſebi pobožny putnik pſchipomina, ſak mitruje żadaſche tale ſwjata ſlužobnica Boža zmērnici bołosz Knjezowu. A ſak nadobnije zaplaćti Bóh tón Knjez jeje ſobużelmu luboſz, wostajiwski swoje wobliczo na jeje rubiſhku wocžiſcieſzane!

Hdźż so dale po tutej na horu wjedzacej haſch podam, pſchińdzem ſejiniwski něhdje 80 kroczeń k městu, hdźż woblik jo rozpimie. Dow ſtejachu něhdj ſak mjenowane ſudne wrota, z kotrymiž so město k wjezioru kónczſche, ſak zo ſejehowace stacije kſhižowoho pucza hiżno z woufa města běchu. Dow je na prawej stronie w nadworce kruch stolpa, kij je znamjo ſedmeje stacije, hdźż putnik rozmyſljuje druhe Zbóžniſkowe padnjenijo pod ežežu kſhiža.

Wot ſudnych wrotow poczyna nowa haſa, kotraž z horu dele wjedze. W tutej haſen je na lewym bofu wojsma stacija, wot ſedmeje nimale 30 kroczeń zdalena. Tidy zetka so Jézus z płakaczymi Jeruzalemſkimi żonami a napominanymi je, zo běchu płakale nad ſobu a nad swojimi džecžimi; pſchetož jich ſamue a jich

*) Wo Symanu, z Cyreny w Afrycy rodżenym, so njevě, hači bě žid abo poħan. Swjath ſeženik Martus joho njeniue „nana Aleksandra a Niūsa,” kotraž ežitarjam joho ſ. ſeženja węscze znataj běchtaj. Po starej legendze wobreczji so Syman na ſcheczansku wěru a bě pozdjiſho biskop w měscze Bochara w Arabii, hdźż tež marträſke ſmiercie wumurje.

dżęści hręchi, kaž tež niesprawnoścze chłoko czerwonego spłaha ū wina Bożego boloścze. Ma tymle měsce rozpomina putnik wulkosz a mniohośc ſwojich hręchow a piſcieſtupienow.

Wot woſmeje ſtacije dżęſie na lewicu dale woſebity pucz, kiž je někto zatwarjeny; po taſſim njeje móžno, rumu drogu z woſmeje ſtacije k dżewjatej dónie. Putnik ma jo k něhdyškim ſudnym wrotam wróćic a wottudź jo piſtez doſez doſku haſu podac hacz k abyſſiſtoku klóſtchrej. Piſched tymle klóſtchrom leži tolkny ſtolp, kiž woznamienja dżewjatu ſtaciju, piſchedſtajejo tſeeje padnienjo Chrystuſowę pod kſhižom. Piſchi tutej ſtaciji rozmýſli ſebi putnik, zo naſtha zatwierdzenioſc w hręchu wina tſeejohu padu Zbóžniſtowohu bę.

Někto podajmy ſo do chrkwy ſwiatoho rona,*) hdjež druhę ſtacije kſhižowohu pucza woſladamy.

Piſchedſtajmy ſebi wulkotnu, rumu chrkej z dwemaj ſo wipinachmaj kúpłomaj (kulotwaromaj); zaſtupiwsz do tuteje ſwiatnych a kroczych k prawej stronje dóndžemj k ſchodam. Smyli po 18 ſchodziſtach horje ſchli, ſtejnym w klapach, kiž je ſtwarjenia na horje Kalvarii a to na tym měſeje, hdjež bu Jezus kſhižowaný. Ma poſlednim ſchodziſtku cžinimy džefatu ſtaciju; je to tamne město na kſhižowym puczu, hdjež wojaſe Jeziſa draſti ſletachu. Rozpominiuſi tudh potupienio naſchomu Wumozniſkej cžinjenc, a hórkoscze, taſfez zaczu, hdjež jomu kſhižowarjo měſio woſchewjacohu napoja dachu napoj kſala ze ſoležom ſmeſchanohu. (Mat. 27, 34). O kaf hórkę czerpieſte Zbóžnik za naſhe njehańbitoſcę a naſchu njepoměrnoſc!

Na horje namakamy ſo we doſez rumnej klapach ze tſjom i woltarjemi ſedma tſi kroczele wot ſeby zdalenym. Woltar na prawej stronje woznamienja jědnatu ſtaciju; piſhetož ſteji na tym měſeje, hdjež bu Jezus Chrystus na kſhiž piſhibith. O ſchtó by tu njeſpoſlaſmy a ſylzy ronjo njewoſkoſil měſio, hdjež ſińca Wumozniſkowe cžeko, hižno z eſla krwawe, na kſhiž rozpjachu a na njón z hoſdzemi piſhibiachu!

Ronu woltar w ſpomijenej klapach cžini dwanatu ſtaciju na kſhižowym puczu. Steji wón na tym měſeje, hdjež běſhe kſhiž ze Zbóžniſtom na nim piſhiſtym zaſadzeny.

Mjez wobémaj woltarjomaj kalvarſkeje klapakti ſteji hiſheje mały woltar, znamieniac tſinatu ſtaciju. Je to město, na kotrymž macer Jeziſa cžeko ſwojeho Šuria na klin wzą! Poſta tutoho woltarja ma putnik piſhiležnoſc, rozmýſlic ſedmore boloſcze macerje Jeziſa Chrystusa.

Zeftupim někto po tych 18 ſchodziſtach zaſy dele do chrkwy, woſkoſtwinſki duh kameń, na kotrymž Nikodem a Józef Arimathejski żałbowaschtaj Chrystuſowe cžeko, a podajmy ſo k ſchyrnatej abo poſlednjej ſtaciji — k Božomu rowej. Tóule row namaka to pod wulkotnej kúpli a twori woſebitu klapaku. Ta je wupłyſhena z małej kúpli na waſhniſo węże (torma) a nutſka ze ſtolpami a marmorowymi ſeženami wudebjenia a herwač rjenje rozwęſlена a dželi ſo do dweju

*) Tule chrkej Božoho rowa natwarischtaj w l. 326 kſezor Konstantin a joſho macz f. Helena. Ju maju někto Turkoſi w ſwojej moch; ſola moža katolikowje, Grichowje, Armenowje a Koptoſi w njej Boże ſlužby dzerżec.

dželov. Z tříepotaté krocželu do přenjoho wotbzela zaſtupiwschi, steji putnik we tak mjenované jandželské khapalch. Woſrjež widži tam tón kamieni, kij bě pſchiwaleny k rowej Žežuſowomu a na kotrymž na džen horjestačja ſedžeſe jandžel prajich žonam: „Njeboječe ſo! Žežuſa phtače Nazaretskoho: wón je ſtauhł, njeje tu; hlejče město, hdež joho połožiſtu.“ (Mark. 16, 6). Po kolenach poda ſo putnik do druhoho wotbzela pſchez jara wuzku džeru a ſkoruwschi hewni koſki — row ſwojoho Bwinožnifa! Widžecž je tu na prawej stronie kaſkež z běloho marmora, z kotrymž je též hola ſkala wobkladžena. O ſelko bu tu pſchelatych ſylzow roſfacža, luboſeče a džakownoſeče z woči milijonow a milijonow putnikow, kotrymž bě w běhu 18 stow lét popſchate, poſlathcež na tymle ſwiatym měſeče! O ſelko tñſacow khaſeſanow namaka tu pola rowa ſwojoho Bbóžnifa nowu ſylnosć, wožiwojacu hnadi, njebojeſki ſpojk za dalshe puzowanje w ſylzowym dole nazemskoho žiwenja!

M. R.

Chrkwiſke nowinki a powjescze.

C ž e ſ k a. Khudži chrkwie twarja! Na ſchlezynskich mjezach Ějeſkeje ſtaj ſtaraj mandželskaj bjez džeczi živaj, kij ſo ze wſchědnym dželom žiwitaj. Žadoſcž mandželskeje Madleny L., kij chec rady ſwoju khaſeſicžku ze ſwječecžom (ſtatui) ſ. Marieje wudebjem měč, ſo dopjelni. Swérnu mandželski kupi tajſe ſwječzo w Reichenbergu. Hdyž to we wſy, kotrejež wobhylterjo ſu $\frac{3}{4}$ hodžim wot cyrkwie zdaleni, ludžo zbonichu, pſchimndzechu, a to woſebje ſtari a khori k tymaj mandželskimaj a proſchachu: „Ach, natwariſt khaſalku na ſwojej ležownoſeći, zo býchim tudu znaimjneſcha rózarije ſo modlicž a ſnadž drnhdy Božn měchu ſhſtečež mohli.“ W dowěrje na Boha wotmyſliſtaj ſej mandželskaj, dokelž to wſchitko hako bože wjedzenjo ſpóznawaſtaj, pſchi wſynej khudobje, zo checaj twaricž zapocjecž a po ſwiedzenju Božoho Ějela pſched ſchtyri lětami pocjeſchtaj woprawdze. Hdyž bě ſchtaj wot wýſchnoſeče dowolnoſeč doſtakoj, pſchecžiſtaj Madlena tola ſwoju wolni, zo bu wulkoseč khaſalki na 15 locheži doſhoſeče a 12 locheži ſcherje poſtajena, hacžrunje duchowni z wýſchnoſežu pſchi khudobje a ſtarobje mandželskeju na mjeniſchú měru radžachu. Poła wýſchnoſeče wuečini Madlena wſchitko ſama a wjedžesche ze ſwojej wěru a dowěru wſyňe zadžewki wofſtroniež. Za dwě njedželi wuryſtaj mandželskaj ſamaj základ (grunt). Ale kaf dale twaricž bjez pjeniez? Duž pſchedaſchtaj hako prěni wopor ſwoju jeniežku krimu, zo býchtaj něčto kamieni a khaſka kuptitoj. Mandželski ſamasche wſyňe trébne kamienje ſam, žona je na farje wotwožowasche; chhele wožeſchtaj tež z karu, 30 kruhów na jedyn raz, ſchtundu daſoko, a po khaſka ſchtaj hifšeče dale. Tak džekalſchtaj ſamaj chke ſečzo a mějeſchtaj jeniežho mnſerja. Boža hnada poſylniſeche ſpodžiwanje jejū móć. Na ſwiatohu Wjaceſlawa (Wencela) bě zwonkowny twar hotowy a k radoſci cyrkje wſy pozběhowaſche ſo khaſalka abo chrkwička z tórmifom na hórech, 50 krocželi wot domu teju pobožneju. Dokelž ſebi wonaj wſchui pomoc wot gmejnym zakazaſchtaj, wohſtarachu bjez jejū wjedzenja wjeſni mlodžencojo a knježym tón tórmik a male zwony; a drugy dobročerje daricžu někotre ſwječata. Ale wjele hifšeče bě trieba.

Zo býshtaj po času thscherja a druhich rjemijskikh zaplačilej, pocjeshťtaj ze malym skotom (drje pjerowym?) wíkowacj, hdjž běchtaj sej něshto mało z dželom zašlužilej. Wscho so derje radži. Za tsi lěta móžešťtaj 200 schéšnakow zaplačicj za woknia, durje, lávę, wóltar a male piščicje. Hdjž bě tale khapalka powieczena, dowoli sej t. farač wopor piščipowiedzicj, ale mandželskaj jón wotpokaſtaj prajich: „Našchju gmejnu tola nocheinmoj wobežowacj.“ Nutskownoscj chrfwje je jara lubozna; swiezo j. Marije z Jezusówczekom je na wulfim wóltarju. Boža mīcha so w khapalej híščeze njeje džeržala, dokelž t tomu trěbne wěch pobrachuja. Tola do létušchich jutrow budže wscho wobstarane, a potom budže radoſc̄ dospolna. Dotal pak bi tam hižo křečjanſka wuečba džeržana, rózarije spěwane, stacijon wophytowanje. Piščez to wscho pak dawataj tannaj mandželskaj Bohu česecj, a nic sebi. Tež mataj kaž t Bohu tež luboſc̄ t bližšhomu, hdjž staj piščed lětami hižo slepu proscheiku chle do swojoho domu wzałoj! Dži a čiūi tež tak, t. r. podobne dobre štukti po twojej moch!

Z Barlina. Žandžel pěston w swojej ſlužbje! W tsečim schoſu jenoho domu na oranienburgſkej droži hrajkaja džeczi pišči ſkhodze a bjez nimi pěstoni holečka poškolalétneho holečka na ruce. W piščizemju (parterre) woka holečec na horjeka hrajkace džeczi; te a z nimi ta holec z tym holečkom, načzahuja so na ſkhodowne wobloženjo, zo býchu dele pohladake; tón holečk so někaf wutorhuje a zleci z tsečzho ſkhoda dele. Žakofne křečjenje napjelni cykly dom a wobydlerjo piščiběžach, a hlej! na ruczjich gazowejce rohy (Gasarm) w přením schoſu wiſh za ſuňcieſku njezranjene džeczo a machota wjeſele so smějo z ruczkomaj a nôžkomaj!

Stará Pruska. W nowej pôlskej kniži wustupuje kanonik Hildebrandt za naturiske prawa pôlskeje rycze w Pruskej. Wón dopofazuje, zo je piščeczivo rozmnomu wuczenju (pädagogich) a njeuwjedzomne, hdjž checđa ludej macjeńni rycz wzacj; piščetoz rycz je naturiske prawo a wobſedzenſtwo kóždoho luda, a na nim wotpoczuje nabožniſtwo (wěra) a dobre waſčenjo; tež ſchula je t widočeniu abo rozwijenju ducha a mitroby, a nic jeniečey město dressury, a tohodla je macjeńna rycz powětr (loft) za prawe žiwjenjo. Z tajkim rozmnomym zakitanjom wězo njeje wuzamknjene, cuzu rycz abo cuze rycze wufnycz, ale tola z pomocu a na zaſkadže narodneje rycze. Kóždy budže rožnubicz wjedzecj, fakt njeprawý pucj to je, hdjž wuczeř rycz děſcza njerozmni a džeczo nic wuczeřjowu!

Nassauſka. We přjedawšchim wójwodſtwje Nassau čerjachu hjebožnych wíkowanjo z lubzimi. Za małych pjenjeznych zavdat radži so jin, zo staršchim holečom a holečki wuryczęchu, kotrejchž potom do Francóziskeje, Žendželskeje, Ameriki, a najhuszjisscho do Australiſe zavjezechu, hdjž jich pod lubzenjom, zo budža pišči piščekupitwje a druhim pomocni, potom t njeđowolenym wěcam a njeſcězimowſci triebachu. Někto je tam pruske knježerſtwo wozjewicj dało, zo kóždy, ſchtóz tajkich wohidušch ludzi pišchedawarjow piščeradži, 100 schéšnakow myta dostonje!

Schwajcarſka. We Münichowje zemje njeđawno knježna Emilia Lindnerec, rodžona z Basela we Schwajcarſſej, najwjetscha dobročeřka we baselskim biskopſtwje. Hižo za swoje žiwjenjo činjeſche wona wjele dobrotoſ ūatholikam we Ba-

selu; pſched ſmijerežu paſ wotkaza 280,000 frankow baſelskomu biſkopej za chr̄twinſke a ſchulſke potrēbnoſće a měſtej Baſelu 46,200 frankow.

Z Roma. Bamž je, kaž to kōžde lěto waſchnjo je, wſchitlích poſtuných pře-
darjow pola ſebje z ryczu powitał a jich k ſwiatomu ſlutkej požohnovał. — We
februariu bu čeſczechódný Benedikt z Urbina, mócný předat̄ a miſſionař z rjada
kapucinow (zemirje 1625) w chr̄twi ſ. Pětra zbožnoprzejem. Kaž hewaſ zchroma-
džihu jo k tomu kardinalowje a druz̄y wyjſoch zaſtojnich. W mjenje bamža bu
joho liſt čiſtaný, w kotrymž ſo Benediktej title a čeſceže zbožnoho dawaja. Pſchi
zvonjenju a tſelenju kanonow bu zapowiadane ſvječeo zbožnoho wotkryte. Potom
mejſtej kardinal patriarh Konſtantinopolski Božia mſčku. Popoledniu pſchiidze bamž
reliquije počeſcejež. Wyſchicí kapucinarjo pſchepodachu bamžej jemu z reliquijow,
joho wobraz, ſiwijenjopis a wonjeſcko kvečkom hako znamjo počeſciwoſći zbožnoho.

Italska. Dokelž ſu w cyklym králeſtiwje klóſchtrę zbožnijene, podawa ſo někto
wyjetſchua muichow do Ameriki, zo býchu tam w zaſtužnym miſſionarſkim džele
pomhalí. Jenož tute ſchtyri klóſchtrę z wonka bamžovych krajow wobſteja: Monte
Cassino, Aſſisi, Porciunkula a Rivotoro.

Francózſta. Protestant Guizot píſa wo pſchibjeranju katholſkoho ſiwijenja
we khejorſtwje bjez druhim tole. We lěcje 1822 za kožiſchtaj khudaj ſlužobnaj
we Lyonje towarzſtwo k rozſcherjenju wěry a k wobročenju ujerěviwych (miſſionſte
towarſtvo). W lětomaj 1823 a 1824 znídže ſo k tomu 80,000 frankow;
w lěcje 1864 paſ 5,090,041 frankow, z kotrychž běſche 3,479,290 frankow
z Francózſkeje. A někto džerži tele towarzſtwo miſſionſke ſtacijom po cyklym
ſwěcze. Joho lětopiſh wukhadzeja w 170,000 exemplarach. W meji 1833
zienozíchu ſo woſmjo ſchudneži k wopytowanju khorých w Parizu. Dwachceži
lět pozdžiſho bě w samym Parizu 2000 ſobuſtawow, kotrež 5000 familiow wo-
pytowachu a podpjerachu. Tajlich towarzſtow ſ. Vincence je w Parizu 500,
tohorunja tež w druhich katholſkich krajach. Do lěta 1862 běſche jich 3000
ze 30,000 ſobuſtawami, kotrež 100,000 potrjebnih ſwójbow wopytowachu. Mi-
koſciwych ſotrow je 18,000, bjez nimi 16000 francózſkich. Bratsja khejczanſkoho
wuczenja mějachu w lěcje 1865 ſamí 920 ſchulow. Wot 15 lět ſem bu we
Francózſkej 10,000 chr̄twiow nowotwarjenyh abo porjedzanyh atd. To ſu
krasne ſwědczenja!

3. Kujcie a Šakſkeje.

Z Budyschinā. Z pjatym čiſtom Poſla je naſhe towarzſtwo ſchwart̄y
zeſchiwki „Ziwijeniow Swjatych“ wot k. kaplana Ducjmana wudalo. Ta ſama
khwalba, kotruž ſuň tſečomu zeſchiwkej dali, ſkuſha tež ſchwart̄omu. Wobſchér-
niſcho wopominaja ſo tudž: ſ. Felicitas, ſ. Perpetua, ſ. Pontaniena, ſ. Hörban,
ſ. Cäcilie, ſ. Borbora, ſ. Benantius, ſ. Agatha, ſ. Nestor, ſ. Lucian, ſ. Marcian,
ſ. Afacius, ſ. Lawrence, ſ. Cyprian, ſ. Fructuosus (zemirje 259). Pſchi wopisanju
ziwijenja namakaſa ſo husto wſchelake powuczenja wo ſtawiznach tehdomnoho časa a
wo wuežbach naſheje katholſkeje wěry.

З Kulową. Wueżba we wueżerui w Pişanym Dole, kij bě wójnskoho časa a cholery dla w zaidzenym lęce zastała, je so w spocjatku tutoho leta zaš zapocząta. Jedyni tudomni wueżer podawa so kózdy tydzień tři króz tam a wot- dżerži po założeniu poštajene hodžinu. Schulerščich dżeczi je tu nětk 13. Tola je strach, zo budże traž tale stacjia zaš zastać dyrbječ, dokelž wobśedżeř schleiczeje, kij je protestant, swój pschinostk dale wjac pschilubieč nochce.

З Drežđanu. Srjedu běsche w dwórskiej cyrkwi swjatočeje requiem za njeboh pryncesu Sofiju (rodž. 1845), mandželsku wójwodę Karla Theodora we Wajeriskej (wot 11. februara 1865), kotaž je zaidzeniu sobotu po krótkej khoroſeſi zmrvjela. Maſcha wiſen zružena kralowska ſwójsba, kaž cuzy poſlanczojo, wysoch zastojnich a wojač běchu pſchi tutej žarowanſtej swjatočeſcej.

З Drežđanu. Zaidzeniu njedželu běsche přenje lětujche ſerbſte předovaniſo w dwórſkej cirkwi za drežđanskih a wokolnych Serbow. Druhe budže kaž hewak 6. njedželu po jutraci, tſecze njedželu do s. Michala a ſchtworte 1. njedželu adventa.

З Chemniča. Sem je mlodiň duchowny k. Müller z rajnſteje Bruſkeje za kapłana pſchiſhoł.

З Lipſka. Tudomne towarzſtwo ſ. Vincenca k podpjeranju potřebnych mě- jesche w zaidzenym lęce 1966 toleri dofhodow a 1747 tol. wudawkow. Wuda ſo bjez druhim 242 tol. za khleb, 13 za tepienjo, 15 za pomoc w khoroſeſi, 126 za draſty, 992 za potřebnoſce towarzwoho domu (aſyl), hdzej je 17 khudych džeczi, 84 tol. hato dan za pozčem ſkapital atd.

Naležuоſce towarzſwa.

Sobustawh na l. 1867 (kij ſu zapłacili): k. 148. registrater tačantskoho konſistorija Jurij Banda z B.; 149. Jakub Lefchawa z Pěſfec; 150. Michał Vjedrich ze Smjerdzaceje; 151. mlyukowa Khata Serbinowa z Nowoslic; 152. Jurij Schotka z Nowoslic; 153. khězkař Jakub Hanski z Kukowa; 154. wuežer Handrij Bräuer z Radworja; 155. Jakub Herrmann z Radworja; 156. Jakub Chž ze Strožiſhcza; 157. Petr Lukasdi z Khasowa.

Na lěto 1866 dopłacichu: 289. k. z B.; 290. B. z B.; 291. f. k. ze Sch.; 292. M. B. z k.

Na lěto 1865: B. z B.

NB. Dopłacene pſchinostki zaidzenych lět njeſwitirujemy w 1. abo 2. cjiſle po doſtačju, ale hdyzkuli ſo nam měſtna dla hodži.

Dobrowolny dar: Michał Chž w Budyschinje, 10 nsl.; Mich. Vjedrich ze Smjerdzaceje, 5 nsl.

Cyrkwiński powěſtnik ze ſerbſkich wosadów.

З Budyschina. Kſchęznaſi: k. Michał Pawoł, ſ. Boſcziſa Žofki z Budyschina; E. Pawoł, ſ. Kublerja G. Adolfa Klauſha z Dalic. — Zemrietaſi: Jan August, ſ. Kublerja Jana Schusteria z Budestec, 1 l. 11 měſ.; Jan Jurij, ſ. Jana Wieſzaja z Budyschina.

Czíſhečak L. A. Donnerhaſ w Budyschinje.

Katholicki Posłanie

Wukhadźa prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolētna płaćizna na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Cyrkwiński časopis,

wudawany wot towarzystwa S. S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cisło 7.

6. häpryla 1867.

Létknik 5.

G o l g o t h a.

„Požběžech ſwojej wocži k horam, wot kotrychž mi pomoc pſchiidže: moja pomoc pſchiidže wot toho ſenjeza, kij je njebo a zemju ſčinil.“ Taſke ſłowa wupraji psalmista (ps. 120), hdž ſpomina na potajnoſcę, k kotrychž wozjewienju je Boža luboſć horę a hórkę wuzwolila. Moria, Sinai, Horeb, Ararat, Karmel, Sion ſu taſke wuzwolene horę, hdžej běſche ſo Bóh we ſwoim býčzu, haſo wěčny kniež a zakonjedawař, ale tež haſo dobroczeř a wumozęt wopokazař. Tež Šyn Boži, hdž wocžowjeczeni na zemi kħodžesche, pſchebħvajche radž na horach we modleniu a je najwjetſche ſlukti ſwojoho žohnowanego živjenja na horach ſpočař a dokonjal. Na khaltořich horach, na kotrychž Bethlehem ležesche, narodzi ſo Jézus, w hórkim městačku Nazareče wjedzesche wón ſwoje zakhowane živjenjo do tſich-toho lěta; na nahejch wjeshinach wokoło Jericha ſpoča wón ze ſchtyrcežidnijowiskim poſtom ſwoje wupoštanjo; na jenej horje džerjesche tamne předowanjo, kotrež cħly zakoni luboſcę wopſchija; na hórkach pola Kafarnauma, Tiberiasa a Bethjaidu wuſtroujeſche wón wjese khorých a nahejzi hľodnych; na wjerſchu wjehoko Thabora bu wón pſched tamnymi tſjomi ja poſchtolami pſchekraſnjeny; na hóreč Sionje ſwječeſche poſlednju wjeczeř a potajniſto ſwojeje luboſcę; na wolijowej horje zapocža ſwoje čerýjenjo, kotrež ſo z tym ſwētumomožnym woporom joho živjenja na tej horje dokonja, kotrūž cħle kħeječjanſtvo woſehje w poſtuńm cjaſu naſtrupuje, na horje — Golgotha, „wot kotrejež je tež nam pomoc pſchiidka.“

Golgotha abo Golgatha je hórka, kotrāž w cjaſu Khrystusowym žwontka Je-ruzalementa, a to k dolhomu wjecžoru wot města a tež bližko pſchi tym ſantym (Jan 19, 20) ležesche; několik leži wona po tamnym wjachkvežnym zapuſčenju (pod kħeżorom Titom, pozdžiſčho pod Hadrianom) a po wſchelakim pſchetwarjowanju abo rozſcherjenju města w tu stronu nimale woſrjeđ dženſniſčho ſejuza.

Golgotha (wot hebrejskoho gulgolet, nopl), wot Romjanow abo Łaczańskich **Calvaria** mjenowana (wot łaczańskiego calvaria abo calva, shtož tež nahi nopl bjez wlošow a kóžki rěka) písheložuje so w našcej ryci najlepje z mjenom: nopoja (hora), nopoježica. Tele mjeno dosta drje hórkę tohodla, dokelž bě nopoježne twořena; wona zdaſhe so na pohladanjo tajka, dokelž njebe wyjsoka, a k tomu kulojta a naha bjez ſchotow a druhich roſtlinow. Po wſchědnym měnjenju mějeſche pak hórkę tele mjeno, dokelž tam, kaž praja, noph k jinjerci wotprawienych njezahrębane wokoło ležachu. Tele měnjenjo naſta najſkerje z píſtiſtawka ſwjatoho píſma, kotrž so píſhi mjenje Golgotha namaka, mjenujc: quod est calvariae locus (t. r. ſhtož je městno nopa abo nopow: nopoježczo; píſhetož w přením tekſtu ſezenja ſ. Mateja tónle píſtiſtawek njeſteji. Pola Židow njebuchu złotních z mječjom wotprawieni, tak zo mohle tu jich noph ležec; pak buchu kamienjowani abo kſchijowanii, a jich čjela njewostachu nепohrjebane (dokelž so židža jara wſchitkoho znejczíſzenja píſhez bližkoſez wotemrjetoho čjela bojachu), ale wone buchu ſpalene, a w Jeruzalemie běſche woſebite městno, dol Gehenna, w kotrémž so tohodla ſkoru ſtajnje woheň paleſche. Židža ujemějachu ani žane woſebite městna, hdzej buchu złotních wotprawieni; taſte woſebite wotprawniſčej naſtachu halke we čjemu Romjanow. Woni běchu ſebi Židow podežiſli a poſtajichu tež w Židowskej woſebite wotprawniſčej, woſebje píſhi krajnych a wojeſtich drohach; tež ta hórkę, kij hižo předy Golgotha rěkaſche, ležesche píſhi drožh do Joppe wjedzacej. Ze ſezenja ſwjatoho Mateja wukhadžia, zo tamna hórkę hižo píſhed píſtiſthadom Romjanow do Židowskeje ſo Golgotha mjenowaſche („kotraž Golgotha rěka,“ nic rěkaſche, ani: kij nět k rěka).

Po čjeſčehödnej powjeſci Žakuba z Edeſſy, kotraž pak drje ſo jenož na píſhi runanjo Křeſtua z Hadamom w jenym liſe ſ. Pawoła (1. Korinth. 15, 22. 45) zložuje, je hora Golgatha ſvoje mjeno dostała wot Hadamowoho nopa, kij je tudy pohrjebany byl.

Na horje Golgotha a wokoło njeje je ſo wjele wažnoho ſtało, z čimž bu to píſchedznamjenjene, ſhtož je Žežus na teſle horje dokonjal. Wona tworjeſche džel horinę Moria, kotraž z wjacorých horow a hórkow wobſtejſche. Hora, na kotrejž Boh Abrahamej ſyna woprowac̄ porucži, je pak Moria, a ſ. Hieronymi a ſ. Augustini prajitaj, zo bu Izaak, kij bě píſchedznamijo Žežuſa, runje tam na Golgotha na drjewowých woltar̄ położenih; tu pokaza ſo boran w černjach zaſchmjatah, kij bu potom město Izaaka wopravanth; a dvaſ týſacaj lět pozdžiſho wozkwi ſo tudy tón píſchedznamjenjam wopor z černjowej krónu na hlowie, zo by na woltarju kſchijowanowho drjewa ſo woprawał. Wokoło Jeruzalema píſtiſtudze Melchijedech, wjſchſchi měſhník ze Salema, Abrahamej napíſežiwo a woprawaſche jako džak za píſhedobhežo Chodorlahomora Bohu chléb a wino, tamnū wopor, kotrž Žežuſowý wopor a joho wčežne měſhníſtwo píſchedznamjenjeneſche. A město Melchijedechowoho wopora njebe drje žane druhe džili tale hórkę na Morii, kotraž bu pozdžiſho, kaž powjeſci praji, píſhez profetu Elijea, kij tudy Hadamowý nopl wuhlada, Golgotha pomjenowana. W tutej wokolnoſci bu Lot píſhez Abrahama ze elamitskoho zajeſza wuſvobodzeni a wiſha dobytwa Chodorlahomorej wotewzata. A na tym

samym měscze woprowasche Jezus swoje mjaſo a kres, a wumogi nas z jaſtwa wjericha cjemnoscze a woźmje jomu joho dobroćzo, taž s. Pawol praji: „Wón je nas wumozil z moch cjemnoscze hdyž wumazny zapisimo, kotrež pſhocijivo nam świedcęſche, je na tſchiz pſchibi a njeſcheczelske ſylnoscze a moch zwotbroni a nad nimi dobroćzo ſwjecęſche.“ Kol. 1, 13; 2, 14. 15.

Ale kaf dha pſchindze, zo tale z hukobimi potajniſwami poſwyczena hora w swojej cjeſci tak ſpadnij, zo bu měſto wotprawjeniom? Kunje taž ſplash krala Davida ſłonczenie taf wokhudzi, zo joho potomnica s. kniežna Marija swojego jenicj-chrodzenego w jenej hródzi porodzi a do jenoho žlobja połoži; to ſta jo na poſtajenio toho, tiž praji (J. 55, 8): „Moje pucze njeſju waſche pucze, a moje myſle njeſju waſche myſle.“ Pſchi wuzwolenju tejele horz k wotprawjeniu mějachu Rómienjo swoje myſle a wotpohladz, a Bóh mějecze ſwoje; tamni phtachu wotprawniſhčzo za złostnikow, Bóh paſ da Golgotha wuzwolici, zo by wopor woprowanu był tam, hdyž běch u joho pſchedznamienja poſazane, a zo by wſchitko ſo dopjelniku, ſchtož je wo Mefiasu piſane: „Wón je do złostnikow liczeny (rachnowany) był.“ J. 53, 12. Tam potajnim, hdyž bu dotal kres złostnikow pſcheli-wana, tam dyrbjescze njewinowatoſc̄ a ſwiatoczeſc ſama runja złostnikam wunrjeſc̄; tu dyrbjescze ſpoznate byc̄, zo Jezus za ſebje njemrěje, ale za złostnikow, tiž ſmū my, a zo je kóždý hréchnit za ſo tajku ſmijerež zaſlužiš, tajkuž złostnicu wumru, dofeļ ſieje žana wjeticha a pſched Bohom žadkawicza złoc̄ dhyli hréch. Tohodla chyjiche Jezus na tymle měſtnje tſchizowanu byc̄, zo by, dofeļ bě winu hrécha na ſebje wzał, tež cyku ſchtrafu hrécha njeſt, a zo by tam, hdyž bě wotprawniſhčzo złostnikow, palma marträſtwa ſo pozběhnyka, a zo by pſchichodnie to, ſchtož ſmū hało ſchtrafu za hréchi njeſli, někto cjeſc̄ a doſtojnosc̄ a plódnoſc̄ na zaſlužbach k zbožnoſc̄i doſtało.

Duž pozběhnyh pobožnje ſwojej woczi k tej wuznamnej a pomnječahódnej horje Golgotha, z kotrejēž je nam pomoc pſchischka wot Jezusa Chrystusa, naſchoho Wumognifa!

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Němiaſka. W Aachenje budze wot 10. hac̄ do 24. juliya ſwiatocznosc̄, kotrej so kóžde 7. lěto wróčza, mjenujey zjawné wuſtajenjo tamniſhich wulſich a małych reliquijow.

Czeſka. Piſmawjedźerzej jeneje fabriki w Skalicach kranh pruski podwysyſk 600 ſchěnatow pſchi wobczehnienju města 28. junija 1866. Pſched dlejchim čjaſom doſta wot jenoho duchownego z Brna (Brünn), hdyž bě tón wojak ſemrjeł, pſhi-piſmo z woźwierjenijom, zo móže ſeby 500 ſchěnatow, kotrež je z kranjenych pjeniez ſzelnoſc̄iwe zaſh wróčiš, někto zbožnyc̄ abo ſeby pſchipoſlač̄ dac̄. — W Praž wumrje naſchim duchownym derje znath professor Dr. Guntner 17. měrca.

Rakujska Schlezynska. W Opavje (Troppau) bu nowy konwent (kloſchty) duchownych němſtogo rycerſkogo rjada założeny.

Buheřska. Źemrjeł archwójwoda Schępan, wuj khezorowy, w ſwojim

czaſu palatin abo kralowſki namieſnik we Wuherskej, je 960,000 ſchěnaſow za wſchelake dobroczinnejſke wuſtawu (ſchule, hójeńje abo ſchpitale atd.) wotkaſal. — Njeboh kardinal archybiſkop Štitovſki (po narodze Šlowak) je za czaſ swojeho biſkopſkoho a archybiſkopſkoho zaſtojnjuſta ſe i chrkwinſkim a dobroczinjerſkim zamyhkam wysoku ſummu po kteſecza miliiona woprowaſ. Pschi tym možu pſchiſpomnicz, zo same krajne dawki joho archybiſkopſtu (granjskoho) kóždolétnje ſto thſacow (100,000) ſchěnaſow wucijneja. Wón ſam mějſeſte po tajtum hiſhce wjac̄ lětnych dohodow a možejſte tohodla wjele dawac̄; ale pſchech jomu cjeſcz ſluſcha, zo je teſko dał, pſchetož někotryhſkuli zeinjan w khejorſtwje, hdzej tu khrvili ſak zaſtojnje za chrkwinymi kublami hladaja, ma hiſhce wjac̄ a njeda ſe dobroczinjerſkim wuſtawam ničjo.

K r a j i n ſ k a. Šlawnemu missionarej Dr. Ignacej Knoblecherej (Knoblechar), tif̄ w lěje 1848 missionku ſtaciju w Chartumje hjez cžornochami (negrami) w Africѣ założi a tam hako japoſchtoſki proviſar wojoowomski z njeſticejelskim bliſatom a ze zatwjerđenym duchom wobydleri 1858 ſo wróci a w Neapolu zemrje, ſu w chrkvi joho narodnoho města Škocijan rjanh wopomnik ze ſlowjanſkim (krainſkim) napijnom ſtajili. Z nim běchu tež Šlowjencowje Mělharčić, Možgan, Trabant, Dovjak, Konciančić a Lep.

Z Roma. Dzień 25. měrca běſte bamž z kardinalemi pschi chrkwinſkej ſwiatocžnoſci w chrkvi ſ. Marije **sopra Minerva**. Tara wjele ludu bě wſchuďjom zhrromadžene, zo by bamža poczeſzilo. Wſhce drohi wot hrodu vatisana hac̄ na torhoſcežo Piazza della Minerva běchu z pokrywadłami (teppichami), pletwani a wěncami wupryſhene. Wſchudžom wołaſche lud pschi wohladanju bamžowoho woza **evviva** (njech je živý! Škava!). Hdjž wón nimo jědžeſte, mjetasche jomu ſe cjeſci wěnch a kwětki z woknou a wutwarkou (balconow). Wſchudžom zejmachu ſkobuki a machachu z rubiſhklami. Na wobliczu ſ. wótca bě widzec̄, zo je chle ſirony a pſchez tafle powitanju zwjeſeleny. Boh joho zdžeržuj dolho lěta! — Pschi móndanichim konſistorijnu buchu zaſy někotſi nowi biſkopja wobkruženi. — Bez ſwiatoprajeniſkim processjami pſchihotuje ſo tež tón, tif̄ zbožnu Germanu Cousin z Franchſkeje naſtupa.

Z Roma. We progandze (wucjeńi za missionarow) bu 13. a 15. januara kaž hewał ſwiedzeńi we wſchelakich ryczach ſwjeczenh; we 29 wſchelakich ryczach bu pſchednoſchowane, z kotryhž běſte 13 afiſtich abo afriſtich. Po pſchednoſhkhach (deſlamacjach) we naranshich ryczach ſejehowaſche najbóle ſkótki ſpěw z luda. K tomu ſwiedzeńej zhrromadži ſo kóždy krócz wjele hoſcji.

Z Roma. Bamž je we wjele twarjeniach, woſehje we klóſchtrach wobhydlenja za biſkopow pſchihotowac̄ dał, kotřiž w juniju ſe 1800 lětnomu jubileju marträſtwa ſf. Pětra a Pavola ſem pſchijedú. Tež ſu wſchelach romſch zemjenjo a zaſtojnich svoje hrody poſtieſili ſe hoſpodowanju wysokich hoſcji.

F r a n c ſ k a. W měſeču Amiens běſte 28. februara ſwiatocžnoſcz ſe wopomnječu tudy rođenoho njeboh missionara biſkopa Daveluh, kotryž bě multi piat̄ koniſhchoho lěta z djeſacžimi druhiſi missionarami we Korea w Afii marträſkeje ſmjerze wumrjeſ. Šwiatocžnoſcz wobſtejeſche w Božej mſchi ſe džafej za to, zo je

Bóh jenohó syna amieneskéje chrkwoje marträstwa dôstojnho džeržač. Wézo njebe to requiem a njeednašče so z tym ani wo česčowanjo marträra, dokelž chrké so njeje híšeče wo tym wuprajila. Dwaj kardinalej (archbiškopaj z Bordeaux a Rouena), 2 archbiškopaj, 14 biskopow a 800 duchownych (ze wschelakich diöcesow) a mnichosče ludu ze wscheje Francózskeje wobdzeličn so na swiatocznoſezi. Pamžowy nuntius (pošlanc) Chigi mjeſečje Božu mschu a halo ſubdiakon ſkúſeſte brat ſkóncowanoho biskopa. Za joho nana a macz kaž za wjele druhich ſtarow swójby běchu w chrkwi čeſtne města pſchipokazane. Swjedzenſku rycz džeržeſte ſlawny biskop Mermillod z Gensia.

Francózſka. Časopis *Le monde* podawa kaž hewal létu rozprawu wo jesuitach. Po njej mjeſečje towarzſwo Jezuſowe zařidzene lěto 4 affiſtench a 20 provinco; w Italſkej provinciu romſku, neapoliſku, ſiciliſku a venecianſku; we Francózſkej dželi so do 4 provinciu (mjez nimi je lyoniſka); w Němſkej je provincia rakufka, galiciſka, němſka z belgiſkej a hollandskej. Schpaniſka affiſtenca ma 3 (mjez nimi mexiſka) a jendželska 4 provinciu (mjez nimi 2 w Americh). Wsche prowinch mějachu 8167 jesuitow, 215 wjach džižli lěto předy. We francózſkých provinciach (z ktorých je wjele missionarow) je 2422 jesuitow. Pſchi wschitkim wotehnacju z Italſkej a Mexika roſeje tónle rjad. Tež z Regensburga běchu decembra 1866 wotehnacjí.

Z Pariza. Na swětnu wuſtajencu (hđež ſu produktu abo wupkody naturſke a človjekſke člóho swěta wuſtajene), ktoraz je 1. hapryla wotewrjenia, pſchiidzie z Roma modell katakombow (staroſteſčanskich pohrjebniſtčow) pod dohľadom ſlawnej staroſtinſczerjow bratrow de Rossi, z drjewa, ſkory, gypſa, platu a hliny zefajam. Rowne ſamjenje, rězby a malby (malovanja) ſu rjenje wuwiedžene.

Dan ſka. Hłowne město Kopenhaugen ma nětko 1500 katholikow bjez 160,000 wobhdylerjemi. Hac̄ do lěta 1849 běſte naſcha chrké w Danſkej jara potkoczena; tať dýrbachu n. pſch. džeči z měſchaných mandželskiv protestantske bycz, wobroczenjo k katholskej chrkwi bě krenče zakazane. Nětko pak ſo tam radosnitne katholske živjenjo rozvíja, wschelake katholske towarzſwa a ſchule ſo začojuja. Do lěta 1850 njemějachu w danſkej ryczi žane katholske pouvčne a nabožne knihy; nětko móže ſo hido mała katholska knihowňa zhromadžie; wot lěta 1853 wuthadžeja tež jene katholske nowiny w danſkej ryczi a towarzſwo ſ. Ansgara rožšherja katholske knihy. (Protestantske piſmowſtwo tam wězo njeje khrde, dokelž Danowje ſu poſdramilijo-nowym narod.) Via ſchtyri ſta ludži je l. 1849 hac̄ do nětka k naſchej chrkwi ſo wróćilo. Daj Bóh na zaſtupnu prôſtwu swjatoho Ansgara, swjatoho Kanuta a swjateje Brigitth, thdše swětkow z połnocnych stronow Evropy, zo by derje wobdarjem daniſki narod zash džel brał na žohnowanjach katholskej wěry, ktoruž je jomu předy wotpadník kral Khrystian III. w lécze 1536 z mocu dowudrjet!

Dan ſka. Najwjac̄ za katholske danſke piſmowſtwo cžini přjedawſki protestantski přeđar Hansen, kž nětko hato redaktor katholickich chrkwinſkich nowinow w Kopenhaugen bydli. Wón je hafle pſched někotrymi lětami k naſchej chrkwi ſo wobrocziel, wo fotrejž wěrnoſci bě ſo pſchi ſchtudowanju chrkwinſkich wótcow z božej hnadi pſcheswědečit. Šenjezrſtwo běſte jomu ſlubiło, zo pension doſtanje, jeli chce

hiszceje někotre lěta hało pastor we Fieldstrupje wudžeržecz; ale Hansen wupraji, zo so z joho pschevwěđenjom a swědomjom njeznjese, dotalne derje placzene zaſtojnſtwo a byrnje dzeń dale mjeſcz; na to bu bjez pensiona pschiczenh. Wón njenějſche žane zamoženjo, ale to joho pschi wſchich hubjenych wuhladach do pschichodnoſcze w časnym naſtupanju njewotraſti. Wón wotpozoži katholske wěrywuznacjo w Osnabrücku. Do Kopenhangena so wróciwski mjeſche tu radoſcz, zo tež joho mandželska a dwě wotroſczenej džowen k naſchej cyrkwi pschestrupichu. Młodſha teju džowfow je někto w novicjače rjada józefſkich fotorow we Chambery w Savojskij.

Ruſowska. Knjezerſtwo je ſej zamysliko, katholsku ſynodu (zhrromadžizmu zaſtojnifikow) hało najwyschſchu wýſchnoſc katholikow poſtaſicz, kaž je ruſowska ſynoda za ſchismatiku cyrkvi. Ale z teje wěch drje niežo njebudže; ruſowſch t. r. woſebej pôlſch wofstanu pod najwyschſhim wiedzicjerſtwom widžomnoho wjercha katholſkej cyrkwe.

Turkowſka. Kscheſčjaniske knjezerſtwo nuzuja fultana pschech bóle, zo by kscheſčjanam wjach prawow dał abo z najmjeñſcha te hžo date do žimjenja pschinjeſt. Serbja ſu w serbskim wječhowſtwje nimale cyle woſwobodženi, dokelž ſu Turkowje někto tež z tych někotrych twjerdžiznow wuczahntę dyrbjeti. Toho runja Rumunowſje. Alle w druhich krajinach europskeje Turkowſkeje dže ſo kscheſčjaniskim Slovjanam hiszce jara zlé. Grichow na Kandii drje budže fultan w krótkim k grichiskomu kraleſtwu pschidžellenh widžecz. Tola wſchē prćowanja kscheſčjanow wo ſwobodu žadaja wězo čas a wopory!

Z Jeruſalem. Na wobroczenjo ſchtyrjoch židow k protestantskej cyrkvi je londonſke towarzſtwo k wobroczenju židow 444 puntow ſchterlingow wudalo. Protestantomje tam z cyla mało dobýwaja. — Na wuporjedzenju cyrkvi Božoho rowa je ſo poczalo ſylnie twaricž.

A ſia. Na polkupje Korea, kij hało kraj pod zafitom Chineskeje ſteji, njeje francózſki admirál (wiedzicjer ſódži abo ſchifow) wuſtupicz moħł, dokelž mjeſche mało wojaſow a dokelž běchu wulke zymſte wětry. Wón bě poſlany, zo by poſtoſtanjo (poſchtraſowanjo) tych žadał, kotriž ſu kóniſche lěto miſſionarow zamordowali, a zo by za pschichodnoſc pscheſčelných zwjazk bjez Koreu a Francózſkej wuſtlowal. Wo kóniſchim pscheſčehanju tamniſtich kscheſčjanow ſu někto nadrobne poſjeſeje pschischke. Prěni naſtorik k tomu běſje pschikhad ruſowſkich ſódži, kotrež w mjenje ſwojoho knjezerſtwo wotſtupjenjo dželbý kraja žadachu, zo běchu tam hało dobrí ſuſodža pscheſčupſke ſydlischičzo měli. Prähncregent a nan młododoho krala ſo toho naſtrojza a powoła biſkopa Berneux do hkonnoho města, zo by z nim wurdžil, kaž a z kaſkim wudawanijom moħł ruſowſke ſódže wotpokazac̄. Alle miniftrowie cziſčachu krala, zo njebh žadyn zwjazk z Europjanami ſejzniš a jich měnjenjo bě: „Smjercz wſchém Europjanam w kraleſtwje! Smjercz wſchitkim kscheſčjanam!“ Regent pschizwoli a podpiſa porucznoſc k mordowanju. Biſkop, kotryž bě na pscheproſchenjo do hkonnoho města pschischol, bu zajath a 8. měrca z. l. z tijomi młodymi duchownymi ſejzath. Tsi dny poždžiſcho doſtaſchtaj hiszce dwaj młodaj duchownaj marträſku smjercz. W tym ſamym měſacu (wulki pjatř) bu tež biſkop Daveluh (z Amiensa) z dwemaſ duchownymaj ſtoucwanym. Hdyž bě kat joho prěni

raz rubnič a jeho smjertne raněk, zašta zdomov, zo by z královskimi zaštojnilišti wo myto za svoju službu jednač. To traješče doho, a čerpjači biskop leješče w swojej krevi. Skončenje bu dowijednane, a novaj razaj z inječjom dopomihajčitaj martrarjej do věčneje zbožnoſci. Přeč tych skoncowaných missionarow njebe hiſcheje 30. lěto dojšelo a schytrjo z nich běchu hakle 9 měsacow w Korei. Mission je tam w tu khlílu výcho zhubil. Domu missionarow su wuruhjene a jich věch dobytwa za regenta; nabozne knihi buchu spalene, knihičiſchezenu zapuſčena. Výše missionarow bu hiſcheze vjele druhich křesťjanow skoncowaných; druzy su cízeli abo khovaja so w počátkích všach abo na horach.

Egipt ſka. Tudemne (turkowske) kniježerſtvo wopokazuje ſo pſcheczelne pſcheczivo katholikam. Hdyž bu pſched 16 lětami w Alexandrii klóschyrtka církvi franciſtanow twarjena, dari naměstný král (vicekrál abo paſcha) twarne město a milion cíhelow. Tak vjele cíhelow da tež k církvi w Kairo pſched 15 lětami. Duchowný ze Schyanskeje twarjeſche tam khabaku k cíječi ſ. Marije a wobroči ſo na paſchu. Tón praji: Otw haj, dam poldra milijona cíhelow, a wy potom tež za mnje proſčeze pſched ſ. Mariju. Hdyž bu zaſtadny famjeni položeny, poſla wón ſvojich hudebníkow (muſiku) a 40 wojaſkow k zdžerženju porjada. Na výšček turkowských ſwiedzenjach ſeže kloſchtrej dar. Knježnam klarissam, kž maja w Kairje ſchuln, dawa wón potriebne žito a je prajík: Hdyž něčto potriebacie, pſchitidžce ſe mni, ja ſyn vaſch nan. K jich twarjenjam je 50,000 frankow (nörtow) darík. K pruhowanjam ſeže z francózskim konſulom ſvojich ſhnow. Franciſtanam dowoli bjez placenia na železnich jézdic. To je wopravdě dušejny Turka; ale to je wuwračo, dokelž turkowske kniježerſtvo je najvjetſe njezbožo za křesťjanſkých křejanow.

Połnocna Amerika. Stat New-Jersey ma něčko 190,000 katholikow, kž pod biskopſtvo Newark ſluſcheja. Něčijſki biskop w Newarku je Dr. Roosevelt Baylay z nahladneje ſvojiby w New-Yorku. Wón běſche předy rektor protestantskeje jenidželskeje církvi w Harlemie pola New-Yorka. Dokelž ſo w ſvojich nahladach katholické církvi pſchiblizovaſche, chejſche jeho jenidželski biskop wot toho wuhojic a pôsta jeho do Roma, zo by tam prawnu wohidnoſez pſched katholickim pſchibójſtviom, kaž wón halo protestant ſo wupraji, doſtarž mož. Ale to hinač wupadže. Baylay wobroči ſo w Romje k katholické církvi, hac̄ runje jeho tohodla džed ze zamovenjom 75,000 dollarow wotherbowa. Tež biskopový ſekretář Doane, ſyn protestantskoho archybifkopa w New-Jersey, je wobročene (konvertit).

3 Lujich a Sakſkeje.

Z Buduſhina. Žedyn pſcheczel ſerbſkoho piſmowſtwa wuda ſerbſké předovanjo wot njeboh Petra Ducžmana, w ſwojim časju kaplana w Radworju a na posledku w Annaburgu pola Torgaw (1793). Tute předovanjo ma napis: „Věžus, našich wuczel, ſchfit a tróſcht“ a je ſo w lécje 1778 w Radworju za bratrow a ſotry hiſcheze něč wobtejacoho bratrstwa wot Khrystusoveje ſmjerneje ſtyſkuſeze za mrějach a wotemrjeth“ džeržalo. Woſebje witane budje wone za tute bratrstwo; tola je w pſchedlomje tež něčtožkuli za druhich zajimawc, n. pſch.

zakłóżenju a winowatość bratrstwa, spomnienia wo fararju Michałku Waledże, wo Piotru a Janie Duczmanomaj, kaž tež rjad radwojskich fararjow (wot l. 1384) a kapłanow (wot 1733). Hdyż smy na pobożne bratrstwa pśchijsli, dowolam ſebi pſtećjo wuprajićz, zo by něchtó tež założenju a stanizm bratrstwa ſ. Bożejana we serbskich wosadach wopisał, kotrej hifcze nimam. Wo bratrstwie światoho rózarija w Kielowicje je naſch Poſok hijo w lęce 1864 naſtanek pſchinieſk pod napiſmom: Duchownym Serbin a kielowſkim bratrstwo.

Z Budyschina. Po poruczeńſći duchowneje wyſchnoſcie běſche zaſidzeny měſac we wſchęch cyrkwiach diöceſy światocžne requiem za njeboh prynceſnu Sofiju.

Z Dreždau. Po dleſčej khorocži zemrje w tudomnej khorowni ſ. Oſkar Fünfſtück, pomocny wuczeř na katholſkej klouonej wuczerni, rodžený z Budyschina, 24 l. starý.

Naležnoſcie towarzſtwia.

Sobuſtawu na l. 1867 (ſiz ſu zapłaciſili): 158. žiwonoſcer Franc Merežink z Bělcjee; 159. kubler Milt. Nel z Ralbic; 160. Hana Wiczajowa z Ralbic; 161. Jan Čornak z Trupina; 162. kubler Jan Wostki ze Strójſchę; 163. Marija Smolik z Bronja; 164. Marija Winklerowa z Khelna; 165. Jan Bjarsch ze Smjerdzaceje; 166. Hana Schotczina z Pazka; 167. J. Hoffmann, kapitular a kantor z Budyschina; 168. Mich. Frencl z Rózanta.

Na l. 1866 dopłaciſchu: 293. ſ. farat M. Smoka z Riebjeſcic; 294. Milt. Matijeski z Pazlic; 295. Hana Strancowa z N.; 296. H. Wiczajowa z N.; 297. J. Sch. z N.; 298. M. Fr. z N.

Dobromolne dary: ſ. wuměnkář Wiczaz z Chróſcic, 20 nsl.; ſ. kapitular a kantor J. Hoffmann z Budyschina, 15 nsl.

Cyrkwinski powěſtnik ze serbskich wosadów.

Z Radworja, w februaru a měrcu. Kſchcjeni: Marija Madlena, dž. khežkarja Jana Wowejeřka w Měrkowje; Karl, ſ. wobydlerja Michała Frencla w Kamjenej; Miltawski, ſ. zahrodnika Handrija Wierscha w Brémjenju; Jakub, ſ. žiw. Handrija Wrobla we Eupjanské Dubrawie; Michał, ſ. khežkarja Jakuba Henki we Radworju; Jan Ernst, ſ. khežl. Jana Müllera we Khełnje; Marija, dž. khežl. Jakuba Ledžbora w Radworju; Hanža, dž. khežl. Aug. Mattheſa we Radworju; Michał a Jakub, dwójn. ſ. khežkarja Piotra Krala we Khełnje; Jan, ſ. wobyd. Jurja Schotky w Radworju. — Wěrowani: Jakub Lehmann z Boranec a Marija Wórschula Lulakec z Kulowa; Michał Nel ze Swinarnje a Madlena Knoblochec z Kamjenej. — Zemrječci: Miltawski, ſ. wobyd. Milt. Spana we Radworju, 2 tydż. 2 dnj.; Hana Marija, dž. khežl. Jurija Jeschli we Měrkowje, 2 měs. 2 dnj.; Karl, ſ. wobyd. Mich. Frencla we Kamjenej, 2 tydż.; Jakub, ſ. žiw. Handrija Wrobla we Eupj. Dubrawje, 12 hodž.; Jakub, ſ. wobyd. Jana Delana we Lutowęžu, 3 tydż.; Wudowc Handrij Met z Eupoje, 36 lět; Hana Madlena, dž. Marije Brylec z Hrubjeſcic, 8 tydż.; Marija, dž. khežl. Jakuba Ledžbora w Radworju, 15 dnj.; Jakub August, ſ. khežl. Jana Bjarschha w Khełnje, 11 lět, 1 měs., 9 dnj.; Jan, ſ. wobyd. Jurija Schotky we Radworju, 5 dnj.

Katholicki Posłanie

Wukhadźa prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cykolētna płaćizna na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Orkwiniski časopis,

wubawaný wot towarzstwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórník.

Číslo 8.

20. hapryla 1867.

Létnik 5.

Paczerje psched jědžu a po jědži.

Znate je, zo modlenjo wotebjera. Preje-si iščto tele wuprajenjo, dha njeh jenož na wischlake modleške bratrstva hłada, kiž so we nowiškim času k wubudženju modleškoho ducha założichu. Hac̄runje pak so wischudżom prócuja, zo bých tutej duchownej ruzh wotpomhali, namakaju jo tola hřečeje wjèle línkých křesćjanow, kiž we nastupanju modlenja wot židow a turkow wutknejz móhli. Prawny cřesćjowař Mohammeda, prawowériwy turka, ženie swoje džélo njezapocynie, khiba zo je najpriyed̄ swoje džakowanju rano wuprajil a ruuje tak njeponudje so lehnyčz, khiba zo je psched swojim kožom na kolonmaj abo na wobliczu ležo swoju wjec̄zornu modlitwu wuspěval; haj samo pschi pućzowaniyu widžimy joho rano a wjec̄zor woblico na Mekku wobročic̄z*) a stejo swoju modlitwu Wótje wuprajiež. Spěva-li pak so z chłka z rědka we naschim času, dha so to stava woſobiňe z paczermi psched jědžu a po jědži. Na někotrych městach su tele paczery chle „z módy“ wischle, na druhich hańbuja so je wuspěvac̄ a tam, kdež je spěvaju, stava so tak husto bjez myslow a kędzbioc̄ze. — Městna, kdež je thranska móda tele paczery zahnala, su domy bohatych a woſebnych, bjez druhini wjèle cřesćjanych a mócných tutoho swěta. Drje wuhladach pschi jich wischedních hoſćinach blida z wubrannymi jěžemi wohiadzene, drje iškýchých jich wujinwarjow poskićene khłosćezinj khwalic̄ a jich pschihotowarzej dolke pschipitki wunjesež; ale na toho prawoho dawac̄zera wujinwarjch darow nichtó ani ze ſlowězkom njezpomina, ani domjach kniez ani hoſćo; přenjsi so boji, pscherprošchenym z dobrým pschikkadom do předka hic̄, poslednišchi pak su na tele modlitwy dawno zabyli. Stajne wujinwanjo čas-

*) Mekka je narodne město Mohammeda († 632) we Arabiskej, założerja mohammedskeje (turkowskeje) wěry.

ných kublów, nadobizna a bohatstwo je jich wutrobu tak zaślepilo, zo su na Boha luboho Krójeza dawno zabyli a wóchę boże darę sebi pschipisajú a nic Bohu wjer-schnomu. Hdy býchu tajen, kíž snadž ženie wóchendnu jédz sej zaškúzicž njetriebachu, spóznali, tak czeško so to we čjašu drohoty čini, a tak zaškúzaca moc (strowota) slaboho člowjeka wot Boha wotwišuje; wěšeče njebhachu na swoje paczerje pshed jédzu a po jédzí zabyli.

Druhe města, na kótrýchž so tele paczerje najbole занjechaja, su hosczench we wulkich mestach, stacijony na železnicach a korečmy. Shtož so hijom na železnych wjezefech, je to najsskerje ze samotnymaj woczomaj widział. Védom ma wjezenjo na hodžinu abo dwé kónc, wopuštečja ludžo wozh a khwataja do scheročo wotewrjenoho jédzinohu salona, zo býchu so na dalschi pucž pošlynili. Wulki salon je počny ludži, kíž wóchitch jescz žadaja; njewuhladaſch pač bjez wóchitkimi ani jenocho, kíž by sej pshed wujíwanjom swojeje jédze znamjo swj. Kschiza cjinil abo najkrótschu modlitwu spewal. Pschebywanjo na tymle měseče sředž cuzych ludži, smějate a harowace zhromadženstwo sobupuczowachch je kózdomu khrobku wutrobu wzalo, swoju wěru wuznacž a Bohu so džakowacž. Hac̄j joho tele zwonkowne zadžewki wot dospołknego spewania paczerjom pshed jédzu a po jédzí wotwiazaſia, je czeſch k wérjenju. — Toſamo, shtož na železnicach natrjehimy, namakam tež we wjetſich abo mjenſich hoscencach a korečmach. We prēnſich je waſchnio nastalo, zo so džen wote dnja wiele ludži zéndje k zhromadnomu wobjedej (Table d' hôte). Tunjoſcz zawiedze jich wiele we poſtajenej hodžinje pshiniež a na wobjedze džel bracž, ale nikomu modlitwa do myſlow ujepſhinde, předy hac̄j so k blidej synje. Zda so, zo ta kraspoſcz a phcha, kíž so na thcile městnach, husto kaž chrkwy wysokich, wuhlada, a wubrana jédz wophtarzej njedowola, swojoho ducha wokomil k Bohu zbehnycž a na něčto wóchische myſlicž. Dokelž ma kózdy bjeze wóchoho wuwzacaž k tajfim hoſčinam pshistup, dha je tež bjez džiwa, zo wóchelach ludžo so hromadje namaku: Židža, katholikomje, protestantomje, wérini a njenerini, kíž po wjetſichej połojet wóchich druhich pshes swój pshiklad strachoczivych cjinia a wot modlenja wotdžerzuja. Shtož dha je bojazn a so z khrobkoſcu njeweriniym na pshcezo ujestaji, čerpi ſchodus na swojej wérje a cjiní lépje wot tajfich wobjedow přyjež wostacž. Kaž dolho wjetſhi džel člowjekow wérini njebudze a swoju wěru zwonkowne wuznacž khrobkoſez njezměje, njebudze tež lépje z modlenjom na spominjenych městnach. Bohužel je tale njewera z mestow tež hijom po něčim pshesčla na wſh. Swójbinu nan je druhoh swojich wobſtarajow dla do města pshisichol a tajfomu wobjedowanju pshihladaſch a tež na nim džel brak, a je nětko za dobre spóznal, tež doma blidne paczerje zahnač a na jich město wopisané pohanſke waſchnio stupicž dacž; džecžom, kíž njeſcerpne na jédz čzakaju, so to tež lubi a dokelž herwak nicto njeje, kíž by modlitwu занjeſt, dha so pshes njerodu nana abo maczerje cyle zhromadne modlenjo zhubi. We wiele swójbach so drje hjschže pshed jédzu spewa, ale nic tež po jédzí. Tam maja domjach waſchnio, po jédzí sedzo wostacž a bjezobu so khwiku rozyječowacž, bjez tym pač so stanje, zo jedyn kaž druhí z njerodh na modlenjo po jédzí zabudze, stanje a wotěndze. Dyrbi-li jo we tutej wěci psheměnjenjo k dobromu so stacž, dha dyribi so wězo swójbinu nan a ho-

spodać za to staracż a pśchez swój pschikkad wśchęć domjachch f zhromadnomu hłosnomu modlenju nawiedowacż a pochniwaćcż. Domu płaczji wosobnije słowo swia-toho piśma, zo by swoje świętko pśched drugimi domjachmi swęćicż dał (Mat. 5, 16), a zo by dżeczi napominał a jimi porokował (Efkl. 7, 25) a jimi we wśchem z do-brym pschikkadom do przedka schol. Mjenje swědomicji starschi pści tajkich a po-dobnych pschileżnoścach węzo chku winowatośc dobreho pschikkada a sami swojego rozwieżenja wot so storkaja wudawajo, zo to swoim dżeczom a domjachym pschi-kazuja a hewaische dopjelnienjo tuteje winowatośc do jich wole stajeja, tak zo kózdy sam za so a sam pści sebi z mjeleczacej modlitwū tutej winowatoścji dośćcž czini. Tale wurhej paf nieżo njeplaczi. Schto by drje z domjacoho dżecza na-stalo, hdh by je domjach nan abo hospodać swoim dżeczom abo skujownym jenoż pśchikazał, a sam na jich dżeczo njechladał a je njezwobedźbował? Kózdy we domje by jenoż tak dołho dżeklał, kaž by so jomu lubiło a tak, kaž by jomu so dobre zdało. Hlej runje tak je z pacjerjemi pśched jędzu a po jędzi. Chce-li wón je jenoż poru-częcž, nic paf sam wótse sobuś pśewacż a na jich zhromadne spěwanjo kębzbowacż, budže to kózdy we domje hubjenje cjinieč, haj někotrykuli njebudže wjedecž, schto spěwa a čzohodla spěwa. Alle f cžomu poſęzeli moje dżeczi do schule, praji na to snadž njerodnū nan, hacž zo bhchu tajse a wśchę podobne modlitw a pobożne wa-schnja nauwke a je doma same spěwale. Na to dyrbiło so wotmołwječ: „We schuli twoje dżeczi tele pacjerje drje njetriebaju (dokelż so tam f wobjedej a f wje-čeri njezhromadža), ale zwonka schule, doma a we swoim živjenju. Wuczer abo duchowny ma winowatośc, jim pacjerje pokazacż, je jim wukładowacż, zo bhchu zrozumili a je tež druhdž z pomjatka wot dżeczi żadač; ale jich wopravdžite wu-spěwanjo dyrbi so doma stacż, hdh to trjebaja pod wobkeďbowanjom a na-wiedowanjom starschič. Wuczbh a nauwczene prawidla we schuli su jenoż puzpokazario za dżeczi; dżeczo, kif je jenoż we swoim pomjatku wobkhowa a je, hdh su we živjenju trěbne, njedopjelni, njemoże żenie dobry kschećian bhej, wojakej runja, kif drje pśchec z knihow wuknje, ale nauwczene żenie zwonkownje njewumjedze. Njezmērij so tohodla żadyn nan abo żana macz z tej wurhežu, zo dżeczi to a tamne we schuli wuknu, hewat mohko so zdacż, hako by jimał móć abo wuschiłnośc brachowała, to we schuli nauwknijene wot swojich dżeczi żadač a pod swojimaj wo-čjomaj a pod swojim nawiedzenjom cjinieč a wuwjeseč dacż. Woni wostanu wschat runje tohodla zam o kwiči woczechnierjo swojich dżeczi. Swědomicji a prawje kschećianich starschi to derje wjedža, a maja stare a rjane waschnjo wśchę pacjerje sami ze swojimi dżeczimi a domjachmi spěwacż a wśchę wopaczeńscze pści tym po-rokowacż a wotstronicz. We wśchem drugim njeđajm jo zamječi wot njewěriwych našchoho časa. Na božim żohnowanju je wščitko ležane. Modlenjo njeje żanu pśchivera, dokelż Syn Boži sam to hrsto cjinieče a nam to same pśchikaza. Mat. 7, 7; Luk. 6, 12. Schtož tohodla tohorunja nječini a na Boha zabhywa, ton budže tež zabhywanh wot Boha. Nješmeli jomu kózdy dżen bžałowi za te z joho ruki dostate darh, dha móże wón tež wukle pruhowanja a schtraf na nas dopu-schecž. Da-li wón jędz we prawym časju, smy my tež winoječi f njomu po-hładowacż a so jomu džakowacż. Schtož nas wěra a našch rozm hžom wucži-

taj, we tym njesmē nas žana njewera a žana bohazabhežiwosz mōlicz. Njech dha tōzdyň hako wēriwy katholik swoju winowatoſc̄ ejini a tak sobusktkuje bože králeſtvo hiez cžlowjekami rozfšerkoſc̄ieſ — k mjerzanju djabola a njeſtceſzelow kſheſčanstwa!

Nia koncu mojoho naſtawka pſchitajam jedyn podawſ. We hoſcjeniu jenoho měſta we Bajerſkej ſo wſchēdni hoſcjojo zemidzechu k wohjedej. Pſchithadžachy bě wjèle a hiez nimi woſobniye wjèle wojerſkich wjichich. Hizom wſchitcy ſedzachu a jēdzechu a powjedachu. Duž pſchitupi blidej mlodny muž bohacze wobleczeny, zaſta, ežinjeſche znamjo ſwiatoho kſchiza, ſpěwaſche někotre minuty a ſydzę ſo k blidej. Zo jo wſchitcy jara džimachu, hodži jo myſliz; někotſi ze ſpodiſwanjom na njoho hlaſachu, družy bjezſobu mjelečo pſchpotachu, množ pak ſo k tomu ſmějachu a poſazachu tež zwonkownje, tak njeſpodobne ſo jim joho zadžerženjo zdaſche. Cuzh ſo ſym, hlaſaſche z měrom na ſwojich pſchecžiwnikow a prajeſche: „Schtó to drje je, moji knježa, ſměmli ſo praſhez, zo jo wſchitcy tu na moje zadžerženjo pohorſhuja, haj ſo mi wuſměja? Šym dha ja ſnadž někomu winu k tomu dak? Al, wotmokwi jedyn mlodny officir, ſchtó dha njeſtřebjal ſo ſmiecž, hdyž my tajſe po božne wobliczo ežinjeſcheſe a ſo tak rjenje modleſtcheſe. Tak njeſtym ſo molič, wotmokwi cuzh, to je, ſchtó ſo wam tak ſměſhne zda? Njech eži knježa tola ſedžbuja, ſchtó ja praju; njeje zaučerno ničjo wulſe, jeli-žo ſo ſchthryčežo jeneje wěch dla ſměja, z nimi ſo ſobu ſmiecž, ale jich wuſměſhenju a hanjenju ſo na pſchecžo ſtajicž a ſamý lutki ežiniež, ſchtó ſinowatoſc̄ a ſwědomjo žadatej: to dokonja jenož kruta mužſka wola. Za ſym katholik, ja ſo njehaňbuju mojeje wěry a džakujn ſo Bohu za to, ſchtó mi wobradži. Wſchitcy něk mjeležachu a njezwazi ſo nichto wjach, ſo jomu wuſměč, hacž won ſtanu a paczverje po jēdži wuſpěva. Tu hodži ſo kōždoru praſicž: Dži a, jeli-žo trěbne, ežin tež tak.

L. A.

Proklamacija Polakow k ludam a knježerſtwam w Europje.

Pod tajtimile napiſmom je zjawnym liſt wuſchoł, w kotrym ſo najnowiſte a nětčiſte wobſtejenja Polakow w Ruiſovské takle wopisuju:

„Hdžekuli ſwojej wocži wobročimy, njevidzimy ničjo hacž wudowy a ſhroth, ſylzy a rozpadanki, — woprawdžite poſrjebiuſtſe, kraj zapuſczenja a žarowanja. Naiwutrobiežiſche džecži naſchoho kraja ſu padnyle, naſchi najlepſi ſobuſrajenijo žaſoſcza w jaſtwach abo we lodojtych krajinach wuhnaniſta. Wſchitka naſcha mlo-doež, wot 17. lěta ſpočinojo, je k wojſku wubrana, zo by ruſowske bataillonh na aſijskich mjezach wupjelniſta; naſcha ryž je zakazana, naſche zakonje ſu zbehnjene, naſche cyrkwoje ſu zavrjene; ſlužownich naſchich ſwiatych wolkarjow ſu rozehnacži abo wumrjechu marträſteje ſmicerze; naſche džecži njeſmědža katholich kſchczenje bjež a naſche rowy njeſmědža ſo požohnowacž; nuzuja naſ ſe wſchitkimi ſredkami, ko-trež ſamofnežerſtwo ma, zo bježmy wěru naſchich wótcow wotpſchisahntli a wu-žnacžo naſchich podežiſtežowarjow na ſo wzali. Kōždy džen dyrbja dolhe ežahi politiſich wotsudženych pucž do wuhnaniſta naſtupicž, hiez pſchelhſchowanja, hiez

judniškoho wotsudženja, na jeniczki podhľad (tušanjo); ani ſplash ani žana staroba njeje hnadu namaſala, a ſmý widželi, zo buchu džewjeczleńne džeczi wot Murawjewa hač ſt rěch Amurej (wot nas na ranijchej stronje Aſije) zaſudzene; cyle mejsta a wýh buchu wuprónjene, zo býchu wobhdlerjo do puſčinow pſchi Uralu wleczeni býli a tam zapocželi kraj wobdzelač. . . . Tysach (tawſent) žónſkich a džeczi wumru na pučju pſčez zýmu, hód a trádania, a fotſiž tam döidu, wumru tež, dokelž njebečha ženie rólnich."

Potom naſpominaja ſo officialne (wot knježerſta wudate a potajkim ſterje nižjego wzate) wobliczenja tých woporow, kíž ſu wot 1863 pſchinjeſene. Do Sibirskeje bu wotwiedzených: 18,682 parſchonow (mjez nimi 164 žónſkich a 174 duchowných). Do nutskowneje Rusowskeje bu wupokazanych 12,556 parſchonow (mjez nimi 218 žónſkich a 163 duchowných). Do stepow (puſčinow) pſchi Uralu bu poſlanych 33,780 parſchonow. Do wojaſow buchu za ſchtraſu thñjeni 2416. Na čas w jaſtwach džeržaných a potom do Sibirskeje wiedzených bě 31,500. W čaſu pſcheptytowanja wumrje w jaſtwach 620 parſchonow. Na bitwiſčezach zemrje jich 33,800. Wobwiedzených abo zatſelených bě 1468. Hato muhnanciojo cjetnýchdu do wukraja 7060.

Dlaſh ſwiaty wótc z wjele biſkopami je tute žakoſne njezbožo a hubjenſtwo pôlſkoho luda hždo wjac hŕoč zaſtupnej prôſtviwe nérivých porucžík. Božo, ſmil ſo nad Polakmi! Božo, wodaj jich pſcheſčeharjam!

Cyrkwienske nowinki a powjescze.

Némſka. Połnócnonémſki parlament w Barlinje je ſtönčenzh. Dokelž ſu Némich nětko z wjetſchoho džela pod jenu a tu ſamiu wojerſtu moc Prusſeje pſchischi; poczinaja jim Francózojo jich „zbožo” zawiđecz. Napoleon je tohodla, zo by Prusam a z nimi Némcam ſchodził, radu wójwodſtwo Luxemburg wot hollandskoho kraja ſupicž abo někaſ na ſo pſchinjeſcz chyč. Ale to lochej njeidže, dokelž ſu tam z čaſa némſkoho bunda a tež po woſebithch wujednanjach Prusſeje z Hollandskej a z druhimi europiſkimi mocami dotal pruscy wojacy. Duž je wulka zwada hjez Prusſej a Francózkej, fotraž može ſo pſchi wšichim wobronjenju wobeju ſtronow hýſhče na mérnym pučju wujednač; tola pač može to tež ſt wójnje wjeſcę. Boh zaſitaj nas pſched wójni!

Prusſka. We Frankfurcie nad Mainom budže na wýſhſchu pſchifazniu katolicka cyrkę bole wutwarjenia; hač na dalshe je ſt tomu foždolétnje 30,000 toleri pſchizwolených.

Prusſka. Králowna Augustia je 100 toleri ſt twarjenju katolickeje cyrkwy w Bremerhaſenje darila.

Póznaňſka. Wloni zemrjeth ſwježach biſkop Brodziszewski w Hněznie je po nětko wotewrjentym testamencze nimale ſwoje cyle zamoženjo, 80,000 toleri, ſt dobrým ſtukam wotkaſal. Testament kóneči ſo z tymile ſłowami: „Knježe, wot tebje je pſchischi, ſt tebi njech ſo wróci!”

P r u s k a. W chým králestvje je nětko 12 biskopstwów, kž rěkají: Kóln nad Rájnom, Brézíšlau, Fulda, Frauenburg, Hildesheim, Limburg, Münster, Dernabříš, Paderborn, Pelsplin, Bóznau a Trier. Nětko se syhlíje povídala, zo se tež w Varlinje biskopstwo začalo.

Z W i n a. Noviny „Correspondenz Bermannis“ pschinjesechú pſchehlad w tym, skto su Winsch za létušchi „fasching“ (čas wot ſf. třího králov hác do popelneje ſrijed) wudali. Tónle mjesoth čas je ſydom milijonow ſchěnačow pö-žrječ, a potom ſkorji ſo hiſchče na zle čash; tak bu za víno wudate 280,000 ſchěnačow, za piwo 1,900,000, za jídlo 1,800,000, tola tež za lekarjow nimale 505,000 ſchěnačow!

W u h e ř ſ k a. Abt benediktinskoho klóštra na horje ſ. Martina je potřebný tamní ſcheje wokolnoſeje 1693 khejorſkých měrcow žita a 1600 ſchěnačow pjeňez daril. Wysche toho dostava tam kóždý džen pſchez 150 ludži jěcž.

W u h e ř ſ k a. Zemřejeth archibiskop Lonovics we Kalocsa je 70,000 ſchěnačow k dobrým ſtulkam wotkaſal. Džel ſwojich wobrazow dari wón narodnoumu muzejí we Peſchče.

K h r o w a t ſ k a. Narodniye zimyſleny biskop Strožmaher we Džakovje bu haſko protektor a kanonik Rački haſko pſchedyſha južnoſlowjanſkeje akademije (wuczeňnoho towarzſtwa) wot khejora wobtivjerdzenij.

K h r o w a t ſ k a. Biskop Strožmaher je z dovolnoſčju bamža wubjekt wučených zefajíl, kotsiž maja tamní ſcheje ſlowjanſke cyrkwiſke knihí we glagolſkim piſmje z nowa pſchehladac̄ a porjedzic̄. Romka propaganda thce wſchě trébne knihí z nowa wudac̄. Smý hýo něhdý w Póslu ſpomnili, zo je něhdje 80,000 kaſholſkých khradowatorow (w Dalmacii atd.), kotsiž maja město kačzanſkeje ſlowjanſtu ryc̄ haſko cyrkwiſku, runje kaž zjenoczeni (unirowani) grichiflokatolských kruſhnojo, z tým rozželom, zo přenijsi tak mjenowane glagolſke a poſledniſki cyrilliſke piſmifi nakoſuňa.

Z R o m a. Džen 12. hapryla bu tež lětsa w chým měſeče jara džakownje ſvjeczenyh. Wójsko mějſeche revüi. Lud je wodnijo wſchidžom bamža wjeſele poſtronyal. Wjeſor běſhe město woſwělene. Kaž je znate, wróci ſo 12. hapryla 1850 bamž zaſh do Roma, z kotořož bě we zbežku 24. novembra 1848 cjeſnyc̄ dyrbjal; tohorunja bu bamž 12. hapryla 1855 pſchi ſpadnjenju wjelba w klóſtrje ſ. Šanže extra muros ze ſmijertneje ſtraſhnoſeje wumozheny. — Zaſh buchu někotri revolucionarjo zoječi; paſſionistu něhdželu běchu na měſchánſkých murach platoň pſchilépene, kotrež wobhydlerjow k zbežkej napominachu. Tola ze wſchitkoho je widzeč, zo je revolucionka ſtrona hiſchče jara ſtaba. Wona ma tež pſchech nowe mjerzanjo, dofeč kral Viktor Emanuel ſtajnje z Romom jedna a dofeč je bamž zaſh wjele biskopow za italske města wobkrucžil.

I t a l ſ k a. We Benedign poſazuje ſo husto njepſcheczelſtwo pſchecživo katholſkej cyrkvi a pſchecživo duchownym; tak bu móndy duchowny z klétki torhniyen a bith, bjezthymzo druži, kž ſo do cyrkvi ſeſtalu, do pobožnych pſchipoſluchařow cjepejehu. — W měſeče Bergamo, hdyž buchu njedawno tſi ſvjecžata ſ. Marije wot bjezbožnikow wonječeſčene, je cholera a wjele mlodých ludži je nahle na pſchi-

zajeczo (schlag) zemrjelo. — Z Genuy pišaja, zo je Garibaldi z nowa bôle khorj a zo je jomu ruka straschnje začekla; to drje je ta ruka, z fotrejj psched dleščim časom w restauraciji jene hólčísko w mjenje revolucije „křežijevche“.

I taljska. Knježerstvo je na prostwu mnichow mehitaristow slubiło, jich klóšthry S. Lazar o pola Benediga jim zawołajieć. W tutym klóštrje, fotrej je armenijski mnich Mechitar 1716 natwaril, je bohata knihownja a sławna knihičijskečeńja, z fotrej wjele knihow we ařijskich ryczach wukhadža. Tež ma klóštr wosobnu šhulu, hózej wjele Armenow z Ařije studiuje. Tež w Winje su mehitaristso a we jich tamniščej knihičijskečeńni wukhadžeja bjez drugim tež štowjanſke ſpij.

Francóz ſka. Archibiskop we Cambrai wotpóšla njedawno bamžej liſt z 154,000 frankami, fotrej buchi hodj ſkladowane, a z 23,000 frankami, fotrej běchu za njoho k nowomu létu katholſke nowiny *Semaine religieuse zhromadžile*.

Francóz ſka. Poštne předowanja w chrkvi křežovskoho hrodu Tuilleries džerjeſche lěſa mlody duchowny Bauer. Wón je z bohateje ſwojih a wuj Rothſchilda. Woczeñjeny we židovské wérje pſchecžini wón ſwoju młodocž w najwoſobniſtchich towarzſtwach wodnjo a w noch, w theatrach a restaurocijach. Na dobo pſchiňdože k ſpoznaču křežecžanſtwa a zastupi do rjada karmelitow. Dokelž pak za učotre lěta khorowatoſe dla njemóžeshe po wſchitkých regulach rjada živh bycž, bu ſwetsli duchowny. Wón je jara křhakent řežnik we francózſej a němſej rycži.

Jendžel ſka. Dwaj wuczenaj kandidataj jendželskeje protestantskeje chrkwy w Kanterbury stať krótko pſched ſwojej „ſwječiznu“ do katholſkeje chrkwy pſchestiuploj. — We Oxfordje je ſo pastor Kelf, magister ſwobodnejše chrkwy, do klina naſcheje chrkwy wróćik.

Jendžel ſka. We februaru zemrije w Londonje k. Anton O'Regan, biſkop w Chifago w Americh. Ze ſwojoho zamoženja wotkaza 20,000 tol. ſeminarej w All-Hallow pola Dublina, w kotrymž ſo missionarojo za Ameriku pſchihotuja.

Ruſow ſka. Minister Gorčakov je we wotmokwjenju na bamžowe ſkoržby bjez drugim prajk, zo je ruſowſke knježerſtvo wot staroho časa zniſſliwe (tolerantne) pſchecživo katholſkej chrkvi bylo. To pak je tolsta ſa. Wot Pētra Wulfoho hacž do netka ſu wſchitkých knježerjo Ruſowſkeje zlé zaſhadželi. Pētr daſhe katholikow koncowacž w lécje 1702 a 1703 a mori 17. julija 1705 mnicha Theofana Kribieszkyfroho pſched wołtarjom we Plocu. Pod křežornu Katharinu bu pſchecžhanjo katholikow a zjenočených grichow we Ukraine dale wjedžente. Tam buchu ludžo nuzowani ſwoju wérę pſheměnicž; duchowni buchu zajecži a 1200 katholſkich chrkwoj bu popam pſchepodatħah. Miklawjša I. njemože ničto zniſſliwoho imenowacž. Surowoſe pſchecživo klóšthyrskim knježiam we Minelu pſched 30 lětami a pſchewjedzenjo zjenočených křežecžanow w Běloruskej a w Litwjanſtej w l. 1839 znaje chla Europa. Na 700 duchownych bn tehdom do Sibiriſteje wotwiedžených, dokelž ničachu do ſchismatiskeje ruſeje chrkwy pſchepodatħah. Pod-čiſtežowace zaſonje z l. 1847 hiſceže wobſteja; n. pſch. ſchtóž chye ſchismatiskoho k druhej chrkwi pſchewjeſeč, dyrbi čas živjenja do wuhnanſtwa; starschi, kotriž ſvoje džecži w ſchismatiskej wérje njewočahnu, dyrbja jene abo dwě lécje na twier-

džiznje (Festung) za schtrafu dželacj atd. Kaf je so katholikam pod něčijim za miloho muvošanym khějorom schlo, je tohorunja znate.

3 Jeruzalem a. Dwě džoweh protestantskohho prēdarja, kij tudh pod protestantskim biskopom Gobatom steji, stej katholske wěrywuznaczo wotpokožiloh a žadataj do rjadu sionskich sotrow w Jeruzaleme zastupicj. Wloni je džowka protestantskohho missionara Sandrežkoho tu samu kročel sečinišla.

Chineſiſta. We hkonym měsće Pekingu bu 1. januara t. l. nowa biskopska cyrkj w gothicum stylu pošvjeczena pšchez japoſchtoſkohho vikara k. Moush w pschitomnosći 2000 katholickich křečejanow. Čelenjo wozjewjeſche druhim wypdlerjam tule svjatočnoſć.

Amerika. Wěſt k. Majon Hutchins je 100,000 dollarow katholiskomu ſchpitalej s. Józefa we měsće Filadelfia wotkažal.

Amerika. Wobydleſtvo města Washintona, w kotrymž knježerſtvo zjenočených statow bydli, je w tu khvilu bjez 115,000 dujchemi 40,000 katholickich. — W decembri wotpali ſo chrkej z klóſchtrrom jeſuitow we Sankt-Thomas (we stacjje Maryland), ſtož pšchez 40,000 dollarow ſchkodh wuczinja. Tuta chrkej věſte pſched 150 lětami twarjena a z tutoho klóſchtra wuńdže wjele missionarow.

3 Rujich a Sakſkeje.

3 Budyschina. W chrkwiach chkeje diocesu prosh ſo wot zańdženeje nježele za mandželsku prynca Jurija, kotaž pſchichodnij měsac dopjeljenienjo swojeje nadžije wocžakuje.

3 Lipska. Na s. Józefa džechu ſobuſtarvh towarzſtwa rjemjeſtniſtich (Gefellenverein) zhromadnje k Božomu blidu. Na tym samym dniu dari k. pſchekupe Becker towarzſtwowomu domej rjane ſwječjo (statuu) s. Józefa, patrona cykloho towarzſtwa. (Kath. Kirchenbl.)

3 Drežđan. Za tudomne towarzſtwo rjemjeſtniſtich ſu z nowa někotre wjetſke pjenježne darh pſchischke.

Naležnoſće towarzſtwa.

Sobuſtarvh na l. 1867 (tž ſu pſacjili): 169. Marija Věrkowa z Radwora; 170. Jan Čjörlich ze Zdjerje; 171. Jan Almert ze Zdjerje; 172. Miklawſch Matka (Vjedrich) ze Šternjan; 173. Hana Věrkowa z Radwora; 174. ūbler Mich. Jawork z Mikocic; 175. frater Jurij Jawork z Numburga; 176. ūbler Jakub Nowak z Nuknich; 177. ūbler Mift. Čjornak z Kalbic; 178. farař J. Mróz z Grunawy.

Čyrkwinſki powěſtnik ze serbskich wosadów.

3 Budyschina. Zemirjetej: Hanža rodž. Nowačec z Pazlic, zwudowjena Kočkina z Dježničec, 67 lět; Marija rodž. Kuečjančec z Horę, zwudowjena Bergerowá, khějerkla na Židovje, 37 lět.

Katholicki Posłanie

Wukhadźa prēnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolētna płaciźna na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Chrkwiński časopis,

wudawany wot towařstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Číslo 9.

4. meje 1867.

Lětnik 5.

Jutrowne jeſka.

Barbjene jutrowne jeſka dawaja w „Sorbach” kmočtja ſwojim móčzatam k zelenomu ſchtwórtkej a druhđe je waſchnjo jutrowničku, na kotrymž dnuj cyrkej bjez druhimi wěcamy jeja ſwjeci, tajſe jeſka haſo dar pschipoſlaci.

Hdži chcemt nětko wo tymle waſchnju pořeheče, dha može ſo nam praſic, zo ſmih ſo pozdže na to dopomili. Tola njech maja nas lubi cíitarjo naſchoho komđenja dla runje tak zamolwienych, kaž chcemt my jich naſhwatowanjo we dawanju jutrownych jeſkow, kotrež ſo druhdy hiži pschi ſpočatku poſta abo poſtnich stanje, doſahachych pschipicinow dla za pschipravne pschipóznač. Tež njedžerža ſo doſtarvarjo jutrownych jeſkow tak krucze cyrkwiſteje prothki a khowaja ſame tele jutrowne znamjenja hiſcheje dołho paſt cíele paſt wudypane. Duž dha pschech w prawym časzu pschipiūdzemym, hdži wotmoſtimy: Z cíoho je tele waſchnjo naſtaſo a ſchto wone rěka.

Najblížiſhe, ale dołho hiſcheje njeučzerpace wukładowanjo je tele. Po starſich cyrkwiſkim rjeđe, kotryž ſo tu a tam hiſcheje wobkedažuje, bě we ſchtyreh-czidnjowſkim poſće wuziwanjo jeſi, twarožkow, mloka a wſchitko, ſchtož z mloka ſo pschipotuje, zafazane. Jutrowničku ſmeđazachu ſo zaſy jeja jeſeč a pschi naſtupjenju tohole ſwobodniſchoho časa, hdžež bě zaſy dowolenc, jeja wuziwač a zjawiſje pschedawac, naſta ſpomijene waſchnjo, jeja haſo dar luboječe dawac. Cyrkci paſt ſwjeciſeje jeja, zo by jich wuziwanjo njeſchłodžilo.

Druhe wukładowanjo je te, zo ſu jeja znamjenja zboža. Kaž powjeſeč praſi, je ſokos ſtarſheju potomnoho romiſkoho khežora Alexandra Severa na joho narodnym dnuj cíewjene jejo znijska. Dokelž bu paſt Alexander za khežora wuzwoleny, dha je — praſa wukładowarjo — jejo za tajku wěc placiſeč počzalo, z kotrejež pschipodacjom ſu ſej ludžo bjez ſobu zbožo pscheli a wjeſokoſeč pschipowjedželi. Hdži

pač je jutrownicžta žwiedženj najwjetšcheje radoſeje, dha su barbjene abo piſane jeſka haſo znamjenja jutrowne radoſeje ſo dawake. Tola tele wukladowanjo je najbóle njepſtihodne, dokelž jeſa ptacža haſo jutrowne abo lepje naletnije dary tež pola druhich ludow, a nic jenož pola Romjanow. Dopomuñy ſo jenož na walkanjo z jeſemi w Delnej Euzjich pſchez cyłk jutrowny thđeñ, kaž tež na jeſakulenjo na „hrodžiſchku“ pola Budžyſhina jutrownicžtu.

Hižo pohanam běſche jejo pſtihodne znamjo ſtworjenja. Romjenjo jedžachu tohodla pſchi ſpočatku ſwojich hoſčinow jeſa, zo býchu tak ſpočatku wſchich wěcow poznamjenjeli, a romſke pſtihikovo: pſchi powjedanju „wot jeſa (ab ovo) započecz“ rěta podawki abo ſtawiznu wot ſpočatka powjedac̄. Toho runja ptaczeſe pohanam jejo haſo znamjo nowoho naletnijohu žiwjenja we ſtworbje, kaž ſo to z waſhniow a powjesczow wſchelatich ludow ſpóznac̄ dawa.

Kſhesčenjo ſu tele waſhniwo wobkhowali a jomu wjele kraſniſche wukladowanjo podpokožili, kotrež jomu tračzo drje za wſchón pſtichod we kſhesčianſtwje zavěſczi.

Nam kſhesčianam je jutrowne jejo pſchede wſchim znamjo horjestačza Ježuſa Khrystusa. Kaž ſo naraniſhi kſhesčenjo hiſteče dženiniſhi dženj jutrownicžtu poſtrowjeja: Khrystus je horje ſtamk (Ruſowje praja: Christos woſtrijes) a na to wotmotwjeja: Woprawdze je horje ſtamk (ruſej: Wo iſtinnu woſtrijes); tak pola nas jutrowne jeſka to ſame wuprajeja pſchez cyłk jutrowny čas. Jejo je potajkim tež nam dotal znamjo ſtworjenja, ale nowoho ſtworjenja, čžowjetow pſchez Ježuſa Khrystusa, kotryž je z rowa ſam wuſchoł a horje ſtamk k nowomu wěcznomu žiwjenju.

Z drugoho je jutrowne jejo tež znamjo naſchoho ſamſnoho horjestačza. Jejo woznamjenju dwoje narodzenjo, hdyz je najprjedy ſmijefene a hdyz potom wulehñjene ptacža woſziewia. Tež čžowjet je dwójch narodzenj, přeni krócz, hdyz na naturſkim pucžu do žiwjenja zaſtupi a drugi krócz, hdyz do drugoho ſwēta pſtihodže pſchez ſmijercz. Cyrkej wobhladuje tohodla ſmijertnij dženj ſwiatich haſo jich woſprawdžith a wěrm narodnym dženj, dokelž ſu woni po ſwojej ſmijerci w tamnym ſwēce ſwoje doſpolne žiwjenjo doſtali. — Prjedy hač može z jeja ſiwe ſtworjenjo wuńieć, dyrbi doſko woſziewane a potom joho ſchtorpizna złamana býež, zo by nowy pſcherajneny čžowjet k nowomu žiwjenju wuſchoł. Schtó jo njeſpodžiwa, zo z roźlamanoſho jeja ſtworjenjo wukhadža? Tež z roźlamanoſho čžela budže nowy čžowjet tworjeny, ze zeinſkoſho njebeſki. Tohodla ma ſ. Pawoł tajſu ſadoſež, zo by roźlamliwa ſchtorpizna joho čžela ſo roźlamala, hdyz praji: Schtó wuſwobodži mje wot čžela tuteje ſmijercze t. r. wot thchle ſlaboſezow a hubjeniſtow? Kotſiž we ſwojim budež horjestačio za njemójne džerja, ujech poſladaſa abo ſpomnja na jejo! W jeju ujeje ničo dyžli bělk a čjornik. Hdze je žiwjenjo w jeju, hdze je injaſo, hdze je pyſk, hdze ſu kſhidleschka, hdze ſtej wocži? A tola wutidže z tejele po zdaču bježžiwjeniſkeje měſcheńich živih ptacž. Tak zbudži Bóh tež morwe koſeže a da jim nowe žiwjenjo a nowu moc!

Z tječzoho je jejo tež znamjo naježiſcziſcheje a njezahiniteje radoſeje

w njebjesa ch. Zejo pschetrjechuje na czistocie wscie druhe jedze. Dokelj je ze schlorpiznu wobdate, njemoze z niczim zanjeschwarzajene bhez. Kur (abo kaf) nje- moze jomu schlodzec, popiel njemoze so do njoho zacziszcjec. Tez radoscje zboz- nhch su cziste a bjeze wscioho njeobroho pschimieschenja. Na zemi pak njeje zana wopravdzita radosc, kotraž njemohla z niczim njeubym zmieshana bhez. Tu je na pschitkach jedyn, kotryž ma wiele wedomnoscjom, ale khudoba joho cziszczi; tam je druh, kotryž wschelake bohatstwa swoje njenuje, ale won snadz je czlowiek, ko- trowuz gle swedomjo wscie wjesela horkie czini; zašn tseci na wschelake dobre po- czinksi, ale won je khory. Zemja ze zhromadnje dol sylzow. Zenož w njebjesach je czista, njezmieshana radosc: tam njebudze smjerc, ani czerpjenjo, ani žalosc, ani zrudoba. Tejeli czisteje a njezahiniceje radoscje znamjo je jejo. — Z tym je potakim tez nascha jutrowna nadzija wjesokoho horjestacza wobnowijana. Dokelj je Khrystus horjestank, dha tez my horje stanem k wiecznomu psche- krajsnenju.

Niech dha tez pschichodnje stare khwalobne waschnjo jutrownych jejkow wob- stei a njech tez jich serbske napisma na thch samych jenie thchle tijoch woznamie- nienjow (Khrystusowe horjestaczo, nasche horjestaczo abo najcziszciszhu radosc zboz- noho živjenja) wopominaju. — Takte hronečka niech nechtó zestaja k jutrownej radosci!

Cyrkwinske nowinki a powiescze.

Niemśka. W Mnichowje bu židowſki knihkupe Neuburger wobſkorzeny, do- kelj bē spis widał k wohanjenju katholickich duchownyh. Pschisahanh sud spózna joho za winowatoho a tak bu jomu jaſtwo na tsi měsach a khostanjo 100 schéna- kow pschisindzene.

Niemśka. W Essenje (W rajnikej Bruskej) dari pschekupe Lindemann 25,000 toleri šprotcej khēzi, kotraž pod wjedzenjom milosćiwych sotrow steji.

Z Prahi. W schpitalu milosćiwych bratrow bu wloni 3052 khorych wot- hladaných; bjez nimi běsche 86 protestantow a 32 židow.

Rakuſka. We 16 schpitalach milosćiwych bratrow we khjorstwie bu zai- dzene leto 16,934 khorych wothladaných. Z nich wustrowi so 14,652, 1542 jich zemrje a 740 wosta we wothladanju. Z khorych bē 15,682 katholikow, 979 protestantow, 107 grichow, 174 židow a 1 mohammedan.

Z Roma. W jenym tndomnych seminarow študiuje młody Vendzelszan k. Lane Fox, kiz je lětne dokhody (pschibjerki) 60,000 puntow sterlingow puszcziel, zo by k katholickej cyrkwi pschestupil.

Z Roma. Cyrkwinske swjatochnoscje martrownoho thdzenja běchu tez lětsa jara wot czyczch wophtowane. Introwničku bē tu wěscie 60,000 czyczch, bjez nimi něhdusiči bajeski kral, wotehnaty neapelski kral, wiele pryncow a pryncesnow, se- natorow a wotpolsancow atd.; hduž so w pschimierje 5 toleri na dzeń wndawskow liči, dha su Romjenjo dobrý pschibjerki měli. Bamž je pschi wschitkich ceremonijach pschitomny byl, a njeje so zwonkownje žana mučnoſc phnyka. Bamžowe požohno-

wanjo zeleny štwtórk a jutrowniczu urbi et orbi (městej a světej) bě z počným hlosom wuprajene. — Město je polojne. Džewecz džesacjinow měschčansví so malo wo to stara, zo je jara zestarjeny Garibaldi mějno „romski general“ pschiwzał; na joho proklamacije, kiz pschech to samo powiedaja, jo wjele wjac hnedžiwa.

Z Roma. Tudy je so towarzstwo na akcije założilo, kiz chec khudym ludzom strowe a tunje wobydlenja wobstaracz. Zhromadzeny kapital wuečinju 100,000 skudiorow (romskich toseri). Sobustawny darja pak 100 skudiorow pak bjeru na akciju mjeńšchu dań. Najwosobnišchi měschčenyo su k towarzstwu pschitupili.

Z Roma. Žene protestantske nowiny dostachu tajki dopis: Pius IX. zda so jara khory a ryci wo swojej smjerci; tež praji wón, zo běchu tele jutry joho poslensje a zo jenož hisheče k jenomu radoseje počnomu dnjej swojich kardinalow a biskopow (29. junija) zhromadži. Po druhich dopisach pak je bamž strowy.

Z Roma. Hrabia Boschetti z Modeny je w nowinach „Unita cattolica“ namjet stajik, zo byj so bamžej na swjedženju ss. Petra a Pawoła wulki album (wopominjeńska kniha) cyloho sta městow Italiskeje z pjenježnym darom hafo znamjenjom pschiniwiwoſeje pschepodał. Prędku budże znamio Piusa IX. a wokoło njoho 100 woponow italskich městow; na to pschitudo wschitkite adresuj pschiniwiwoſeje a poczeczowanja ze zapiskom darjenych pjenjež. Zapisowano je so hižo poczalo a dže pilnje dale. Zemianswi so pschi tym jara wobdžela; runje tak tež měschčanstwo. Najwjetšchi dar (100 Louisedorow) je dotal wot předadyskohho modenskohho wójwodý.

Z Italiska. We Benedigu je so nětko tež poczalo pschewydeženjo zakonja wo zbehhanju klóštrów. Džen 30. měrca pschewza kniežerstwo dwaj mužstaj a jedyn žónski klóštry.

Z Franciszka. Schule tež tudy jara pschibjeraja. Vjezthmo běsche w lécze 1863 bjez 37,510 gmejnami, kiz žaneje elementarnye (džeczaceje) schule njemějach, je tajkich nětko jenož 694. Z tym bu wot tamnoho lěta do nětka 1054 schulow założonych.

Z Belgii. Džen 3. septembra budże w Miechelnje zhromadžizna katholskich towarzistwov Belgiskeje.

Z Jendželska. W tñym kraju je, taž smy hižo často spominali, mócene pschiblizowanjo protestantow k naškej cyrkwi widżecz wot lěta 1845. Wuečownych Puſeja, kotrychž je wjele do katholskéje cyrkwy pschitupilo, so pschisporjeja, a tež tak mjenovaní ritualistojo, kotrijž pscheco bôle katholské ceremonijje (wobrjad) wobſedžuju, so spiszczeluju z cyrkwi samej. K tomu dže jendželska (anglikaniska) cyrkvi nicžo njeje hacj krajinj institut. W lécze 1866 bu w jenickej diöcesy Westminster (London) 1017 do katholskéje cyrkwy pschimzathch.

Z Iriska. Protestantsey biskopja w tñym katholskim kraju su jena z hlownych pschicjinow khudobu a hubjenstwa tamnišchich wobydleri. Khudži, ze swojoho wobſedženstwa wotchnaczi Trojo dyrbjia dwanače protestantskich biskopow z wulkej zdu zdžerjecz, samo tam, hdyž je jara mało protestantow. Sam protestantski biskop z Down wozjewia a dopofazuje, zo we pieczę protestantskich biskopijach jenož dwaj protestantaj na sto katholikow pschitidžetaj. Tak je w cykli diöcesy Cashel za 303 protestantow 25 farow z létymi dochodami 4218 puntow (punt = 6 tol.

20 nsl.). Katholikojo dyrbja tam za protestantiske duchownstwo dawac̄ a sami duchowni muzu czerpiec̄.

Turkowska. Spomnjenja hōdne je, zo je najlepschi general a wotpadnik (prjedy kschesjan) Omer-paſcha na Kandii všherzivo kschesjanam wojowac̄ spoczął.

Z Jeruzalem. Patriarch Balerga dawa w nowinach hako pschedsyda towarzystwa s. rowa, za kotrež so tež w Europje iſkladuje, rozprawu wo katholicki chrfwi w ślužbenym kraju. Z doſtathmi pjeniezami buchu dotalne stacije (missiony) katholikow bōle wobkruczene. Wjez druhim piſa wón, zo bu wloni 41 ludzi w pastyrſtej wih pola Bethlehema wobroczenych a zo so nēhdze 100 druhich k pschedstupieniu psichotuje. We Beit-Djalla je jich 53 pschedstupilo, w Gisneh a Birjet 12, w Taibeh 4. Wot dweju lēt many mission we Jaffa, hdzej je 80—90 ze schismatycznych kschesjanow k nam pschedstupilo. Za nich je tam khabafka a schula. Muhammedanojo (turkojo), pola kotrejch pschemienjenio wērywuznac̄za za njem ožne placzi, poczinaja so pschedzelniſki wopokazowac̄. Hac̄ do lēta 1845 kholasche turkowski zakon ze smjerezu nie jenož kōzdoho rodzenego muhammedana, tiž bē islam (turkowsku wēru) wopiszczeł, ale tež kōzdoho kschesjana, tiž bē zintylojtoſce a druhich śwētnych winow dla k turkowskej wēry pschedstupil a so potutnje zaſy do kschesjanstwa wróćziej chęt. Pschez prōcowanjo enropskich poſlancow je so nētko pschedstalo, smjerez pschedzidzic̄ tym, tiž do kschesjanstwa zaſtupia. Tak su tež w Jeruzaleme nēkotsi muhammedanojo bjez kſtrazy k nam pschedstupili. W tu kholisu je dzewiecz missionistich wuſtawow we patriarchacie; pječi wulkich chrfwowych je dokonjanych a dwie ſciej nimale dotwarjenej; ſchēz khabakow je za bože ſlužby wotewrjenych; ſchyrnac̄ze ſchulow je z wonka Jeruzalema; tudiž je seminar z 31 wučownikami, z kotrejch 9 na duchownstwo ſtudiruje, dale ſchpital atd.; ſchtož je wiſhitlo wot I. 1853 naſtało.

Z Jeruzalem. Ma chrfwi Božoho rowa je nētko nakhwilny wjeſt abo ktrym ſežinjeny, wjsche kotorohož so hiſcheze lētsa nowy kufotwar (Kuppel) twaric̄ zapoczątne.

China. Wot toho časa, hdzej je Francoska krucze žadała, zo dyrbi kniežerſtwo missionarow na pokoj wostajic̄, pytaja zaſtojnich bōle ſkradźu jim ſchłodziez. Tola je we wotrijesach, hdzej buchu kschesjenjo pszechy pschedzehani, nētko nimale 70,000 katholikow. Wotrijes Chong-Si ma 4 missionarow, 16 tam rodzenych duchownych a 13,832 katholikow; Cheng-Si ma 7 missionarow a 17 tam rodzenych duchownych z 23,000 katholikami; wotrijes Chang-Tong ma 7 missionarow a 7 tamnijszych duchownych z 10,751 katholikami; Hou-Po ma 14 missionarow a 14 tamnijszych duchownych z 16,063 katholikami; w Hou-Nan ju 3 missionarjo a 11 tamnijschi duchowni z 2207 katholikami; we Hong-Kong je 5 missionarow, 2 tamniſchej duchownaj ze 3000 katholikami.

Amerika. Kaž wondanjo dwaj kandidataj duchownstwa w angustijskim collegiju we Canterbury ſwoi pschedstup do katholickie chrfwowe wozjewiſchtaj, taf piſaja nētko tež z protestantskoho seminaru we Annandale (ſtat New-York), zo staſi dwaj wuſtupiloj a w tu kholisu hižo pola katholickich pauliſtow dale ſtudujetaj.

Amerika. We najwiežornym stacje Minneſota bu tež za hamža ſkładowane,

a to 3215 dollarow. — W měsíce St. Louis bu nowa chrkej s. Józefa swiatocznje wot archybiskopa poświeczena. Pschitomni běchu tsto drugy biskopja a wjele duchownych, biez kotrejmiž běschtaj tež slawnaj missionaraj P. De Smet a P. Weninger. Archybiskop predowaſche w jendzelskej ryczi a jedny z biskopow we němíſce. Twar tejeli kraſneje chrkwe dopomina na ſixtinsku kkapalu w Romje. — Chrkej s. Patrika w New-Yorku, kotrej bě ſo wotpaliča, budže jutry z nowa tak daloko hotowa, zo budja ſo bože ſlužby dzerzeč. — W St. Louisa ſluſcheja k najrjeniſhim nowym twarbam tamniſha chrkej s. Antonia a klóſchtyr wörſchulinkow. Pschi klóſchtrje je wulſta ſchula za holčki; k tej ſamej je bohaty pschekupc we St. Louisu najwjaſhach daril. Tež klóſchtyr wörſchulinkow we Westboro je nowu holču ſchulu natwaril. Ze wjehoſho je widzeč, zo praktiſch Amerikanojo wjele na ſchule dzerza a k twarjenju ſchulow wulſte kapitale dawaja. Woni derje wjedza, zo tak nałożene kapitale bohatu dan za čas a wěznoſć pſchinjeſi! Pola nas je bôle zređka ſchſeč, zo býchu ſo wjetſche kapitale jenož za ſchule dawale abo wotkaſale!

Počnóčna Amerika. K zhromadziniu biskopow w Romje ſu hižo pſchijec ſlubili: archybiskopaj z Baltimore a Cincinnati, a biskopja z Philadelphia, Newark, Richmond, Louisville, Wt. Paul, Detroit, Monterly a Los Angelos.

3 Budhſchyna.

Z Budhſchyna. Tudomne gynmaſium je 1. měje rjannu nowu khežu nje-daloko dwórníſcheja ſwiedzeñſch wobežahnýlo. Z tym bu ſobu zjenočene 300-létnę jubileum založenja staroho gynmaſia, kotrej bě ſo po pravym w 1856 ſwiedzeń dyrbjało; dokež 1556 bu tale ſchula wot čeſkoho krala, tehdomniſchoho knieza Eužicow, wobkručena. Wona wotdželi ſo wot katholſkeje tachantskeje ſchule 1527 w mniſhím klóſchtrje, 1540 z klóſchtra wicžahnýwſhi wza bydlo w michałskiej chrkwi a w zymje w nětčiſhzej nalutowatni; 1542 pak zaczeče do trochu pſchetwarjenjeſe baſtije z tormifom, hdzej je wjetſchi džel ſchulſkich ſtowow (mjenje w pódlaſtich twarjenjach) měla. Šwiedzeń je ſo derje radžil. Schtož ſo w Poſku woſebje ſpomnič dyrbi, je, zo ſu něhdvji ſchulerjo gynmaſia ſtipendium (létny dar) za jenoho ſchulerja založili; k tomu je ſo 1000 toſeri nawdalo a město je 500 toſeri pſchidalo. Pschipóznač ſo dyrbi, zo pschi ſtipendium katholſey ſchulerjo wuwzaczci njeſju. Kaž je znate, mamy w malej Šakſkej jenož 48,000 katholikow a za thich njemože ſo wězo gynmaſium založić. Duž tež katholſey mlodžencovojo z wuwzaczom thich, kiz chedža pozdžiſho duchownſtwo ſtudowacj, najbóle na tudomne gynmaſium khodža, a tohodla ſimy tež tudy ſpomnjeny ſwiedzeń wopominali.

Z Budhſchyna. Na naſhím katholſkim ſeminarn (w lécze 1850 založenym) je někto 30 wicžownikow, a to 7 ſeminaristow (pschichodnych wicžerjow) a 23 präparandow. Z poſledniſhich ſu po jutrach džewječo zaſtupili. Z tuthych ſo na wicžeſtwo pſchihotuja: Engler z Oſtriža, Blewka z Drezđan a Čornak z Wósporka; czi z nich, kiz chedža za dwě lécze w Praž gynmaſium dale wophtowacj, a potom duchownſtwo ſtudowacj, ſu: Bräuer (Piware) z Workle, Kniežek z Krépjec, Kubanik z Radworja a Truc z Pancjic; dwaj ſtaj hiſtice njeveſtaj wo

swojim pšichodnym powołaniu: Kral z Czemeric a Barjenk z Wyjokeje. Tak wjele šchulerjow njeje präparanda hiſcheje żenje měla. Njech tónle katholſki wustaw dale roſče a kežeje! Wjach šchule abo rozwuczenja džë nikomu njeſchodzi, býrnię njechał duchowny, prawiznik, lekar abo inceřer býc. Za katholikow je seminar z präparandu w Budyschinje jara ważny wustaw. Präparandje podobny wustaw manu jenož hiſcheje jedyn w Sakskej, proghniasium w Drežjanach.

3 Budyschyna. Džen 1. meje ſwyczeſche k. Schmidet, zaſtužbny wuczeř naſcheje tachantskeje šchule, swój 25-létny zaſtojuſki jubilej.

3 Radworja. Naſha wuczeřnja wopschija w tym šchulſkim lécje 204 džeczi, a to 53 přenjeje rjadowne, 52 druheje, 57 tseczeje a 42 ſchtwóreje. Zan- džene jutry wotendje 13 džeczi, a nowych bu 32 pſchijatich.

3 Ralbic, 24. hapryla. Wažny džen bě dženja za naſchoho wuczeřja kn. Miklawſha ſicku zaſwitał, dofež bě so 25 lét minylo, zo bu won k wuczeřkomu zaſtojnemu powołani. Hako běſche předy učkotre lěta w Budyschinje a w Schpi- talu pola Ramjence z wuczeřjom býl, je won něk hýon dolhe lěta pola nas wuczeř. A zo je won tudy, kaž tež na předawſkich městnach, z wulkej kvalbu ſtukto- val, pořaza prawje zjawnje dženjiſki džen; dofež blízka a daloka, z Pruskej a Sakskej, pſchitndzechu katholikowje a protestantowje, wuczeřjo a duchowni, rjemějnich a burja, do naſcheje wjih, zo býchu naſhomu wuczeřej wutrobné zbožopſchecza ertuje a w piſmach pſchepodali. Wuczeřjow běſche jo 14 zeſchlo, bjez nimi 4 protestantsch, a jedyn katholſki z Pruskej. Tež naſch serbski krajan, kn. Kochta, katecheta w Waldheimje bě ſem pſchijchoł, zo by ſwojemu staromu pſcheczelej zbožo pſchak a pódla předawſkich kollegow zas wohladal. — Dopolnuja $\frac{3}{4}9$ podachu jo pſchit- tomui, bjez nimi kn. farar Venich, na wuczeřnju a tóniamy powita jubilara w jeho a w mjenje tachantskoho konfiftoriya, kotrež bě jomu wjše toho pjenježny dar pôſtaſto; na cjož jubilar z krótkimi ſłowami swój wutrobný džaf wupraji. Na to poſtrowi jeho kn. wuczeř Fencz z Khróſcziec w mjenje Khróſcianſkeje wucž. konfe- rençy w dlejchej ryczi a pſchepoda kraſin ejazník ze ſlěborňmu wěnczkom hako dar ejeszejownoſće k wopominječu tutoho dnia. Jubilar džakowaſche jo ze ſylzojthmaj wořezomaj za tu jomu tudy wopokazanu luboſez a kózdomu wot pſchitomnych bra- trówſtu ruku zawda a jich powita. Na to podachu jo wjšeſtej do šchulſkeje ſtwy, hdež běſhi pod naujedowanjom kn. kaplana Eusejanſkoho džeczi w pſchnej draſeze zhromadžene. Hako jubilar do iſtwy ſtupi, poſtrowicu jeho džeczi z katholſkim po- ſtrowieniom a kn. Eusejanſki, kž je ſej we hodnym wuwjedzenju ſwjedzenja wulku prôcu dawał, jeho z luboznými serbskimi ſłowami powita a šchulſkim džeczem pređ- ſtaji. Na to wustupi šchulerka Madlena Kurjeczic z Ralbic a poſtrowi k wuczeřja w mjenje wjšečch druhich z wutrobnymi ſłowami, w kotrež džaf za dotalnu wuczeřu a zbožopſcheczo za dalsche derjehiczo wupraji, a pſchepoda jomu rjane porchlinowe piſanstwo (Schreibzeug), z tym pſcheczem, zo bh k. jubilar hiſcheje wjach hacž 25 lét z njeho piſat. Něk ſo pſchitomui, džeczi w pređku, w dolhim ejazu pod zwonjenjom wjšečh zwonow do božoho domu podachu, hdež dnybjeſche ſo ſwjedzeniſta boža inſha wotdžerjecz, a hdež běſche wjele woſadných hýo zhromadžených. Pſchi- tomui wuczeřjo, w ſwojej ſriedzinju jubilara wjedzich, podachu jo najprjedy k wol-

tarjei w cijiej modlitwie Bohu dżak prajich, zo je jubilarej tutón dżen' doczatacž dał. Na to bu spewana boža mischa wot kn. fararja Benjscha dżerjana a pschi tym serbske khérluskom: Swjath atd., pschi cijimž bu pożohnowaniu z najsmiejczishim wudżelene, wobzankujo so cyrkwinška pobożnośc. Po kemschach podachu so wschitej zas do wuczeńje, hdjež buchu dżeczi z piwom wókshewjene, a kóžde dosta k wopomnječju na dženskihi dżen' wot wucjerja rjane swiecžatko. Na to bě swjedženska hoſćina, na kotrejž wysche wucjerjow a jich mandželskich tež kn. kapłan Kujčanski, nětoti woſadni a pschečežlojo džel běrzechu. Pschi njej buchu wschelake Šlawy a pschipitki w němſkej a serbskej ryczi wunjesene. Bjez drugimi bu Šlawa wunjesena uaschom lubowanom krak, duchownom a swětnomu knjeſtwi, jubilarej a joho swójbie, wucjerstwej jich mandželskim. Podla jo němſke a serbske spewy spewachu, hacž do wjecžora. Popołdnju pschiundžeschtaj hiſcheže kn. kapłan Wowlcerk z Kulowa, kijž jubilarej w imjenje Kulowskoho duchownstwa a wucjerstwa zbožo pschejeſche, a kn. wucjer Wehla ze Židowa, kijž jomu zbožopſcheža z Budyschina pschedopoda. Bjez tym běchu hiſcheže wschelake zbožo pschejace listy, bjez nimi tež jednu wot wjekodostojnomo kollatorſta w z kłoskhyra Marinceje Hwězdzy, a wschelake dary luboſče pschipoſlane. Z wutrobnym pschežom, zo by kn. jubilar hiſcheže tež z božej hnadi złoth wucjerſki jubilej strojny swiecžik, podachu so pschitomni zas domoj.

K.

Naležnoſcie towarzſtwa.

Sobustawu na l. 1867 (kijž su placzili): 179. Handrij Majč z Bělczeč; 180. knježna Paula, priorka klóštra Marijnoho Dola; 181. proghymnastalny direktor Buſ z Drežđan; 182. Marija Kalič z B.; 183. Hana Balantowa z Nachlowa.

Na lěto 1866 zapłacilni: 300. kubler Michał Ćzornak z Kalbic; 301. direktor Buſ z Drežđan.

Dobrowolne daru: knježna priorka Paula z Marijnoho Dola, 15 nsl.

Cyrkwiński powěſnik ze serbskich woſadów.

Z Budyschina. Schreženi: Miltawskij Benno, s. žiwnoſejerja Jurija Augusta Rókle ze Žajdowa; Hanža A., dž. khézkaria Roberta Kruga z Dalic; Klara B., dž. schewea Almerta z Budyschina; Handrij Karl, kublerja Michała Müllera z Dalic; Hana Madlena, dž. Jana Karla Róle z Budyschina. — Zemrjeti: Jakub Mjen, rěznik z Budyschina, 40 l. 6 m.

Z Radwora, w haprylu. Schreženi: Pětr, s. zahrodn. Jakuba Lehmana (Wiczaja) w Ćzornym Hodlerju; Hanža, dž. khézkaria Jana Rječika w Nowych Boranecach; Hana, dž. khézkaria Jana Kubascha w Židjeru; Karl H., s. korežmarja Vjedricha Hermanna Suskbi z Nowoho Bronja; Marija A., dž. wobydlerja Pětra Barta w Měrkowje; Marija Madlena, dž. khézkaria Jana Lehmannia w Ćzornym Hodlerju; Marija A., dž. khézkaria Handrija Busche w Lutowęžu. — Zemrjecži: Hana Theresia, dž. žiwnoſejerja Jana Lehmana w Boranecach, 4 l. 4 m.; Madlena, mandž. žiwnoſejerja Jana Scholti w Lutowęžu, 58 l. 2 n.; Michał a Jan, synkai khézkaria Pětra Pawoła Krala w Khelnje, 3 n. 2 dnj. a 3 nědj. 6 dnj.

Czíšcežak R. A. Donnerhaſ w Budyschinje.

Katholicki pósł

Wukradza prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cylolētna płacizna na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Cyrkwiński časopis,

wudawany wot towarzstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórník.

Číslo 10.

18. meje 1867.

Lětnik 5.

Mjeno Jan.

Siněmeli z mnogošče svjatych a wuzwolenyj Božich wo wojsobnoſci mjenia ſudžic, ſluſcha mjenie Jan wyšoka cjeſeč.

W hebrejskej rjezi (w kotrejž ſu knihu staroho zakonja piſane) rěka teſe mjeno: Iochanan abo Iehochanan, a piſcheložene: Bóh je hnadin (miłosćiwy) abo Boža hnada. Grichisze piſchelstajenjo paſ (w piſcheložku staroho zakonja a w grichisze piſanym nowym zakonju): Ioanan, Ioannes abo Ioanes a kacjanſke w nowym zakonju po vulgacze Johannes abo Ioannes.

Hijo w starom zakonju je mjeno Jan rožschrějene; džewječjo mužowje je maja. Z nich ſpomnuim jenož na měchnika Jana staršeho, syna Simeonoweho, a Jana mlödšeho, syna Matthatiasa z piſhimjenom Gaddi (1. Mach. 2, 1), hlowneju wojovarjow w času Machabejskich.

Tola čile mužowje staroho zakonja njeſju mějeni, hdjž starschi ſwojim synam mjeno Jan abo džewječekam mjenio Johanna dawaja (Hana, Anna je porune mjenio wot channäh, hnada), zo býchu jim piſchiladly ſvjatoſeče a zaſtupnicu pola Boha byli; ale ſtaj to Jan kſchězenik, fotrohož je Bóh ſam tak mjenowac̄ porucíč, a Jan, ja poſchtot a ſczenik, fotromuž je Žežus na wutrobje wot počzowac̄ dat a fotromuž je ſwoju maczeč porucíč. Taminy je tomu Rijezej pueče piſchitolovał, joho w Jordanje kſchězik a za njoho ſvědečenjo dawał ze ſłowom a ſkutkom; tuton je joho wozjewiał jako Syna Božeho a jako wumoznika, pod fotrohož kſchilom běſhe ſtał. Wobaj ſtaj wothladujo wot najzbóžniſcheje kniežim z přenich ſvjatych po času a po ſwojej doſtojnoſezi. Jeju mjenio dawachu tohodla kſchězenjo ſwojim synam, a na jejú mjenio poſvjeczíchu ſwoje ſvjatnich a wſchelake wuſtawy. Najstarsche cyrkwe po ſwojim założenju je noscha, kaž w Romje lateřanska cyrkwe mjenio kſchězenika, a khaſala piſched kacjanſkimi abo latinskimi wrotami

mijeno japoščtoča Žana. Pošledničha steji na tym měsíče, když bu s. japoščtoč pod křežorom Domitianom v leži 95 do varjacočho volja týkujený, z křtrohož njezranjený zašlý wučidže. Tohorunja je cyrkje s. Žana na kopje Patmos, když bě wón hako wupokazany živý, a w Efesu nad joho rowom. Wjèle biskopstwom (diöcesow) a wosadov ma jenohu svjateju Žanow za patrona; tak je s. Žan křeženik patron wrótslavského biskopstva, do křtrohož našch řekulov nětko řluscha, a s. Žan japoščtoč je ze s. Donatom druhotný abo sekundarný patron*) mischnianského biskopstva, křtrohož džel je našcha křižka diöceſa, wot časa tak mijenované reforemacije pod biskopstvím administrátorom a tachantom w Budjichinje stejaca. Cyrik wopomina s. Žana křeženika woſebje na dnju 24. junija, s. Žana japoščtoča pak 6. meje (joho martaſtvo pſched kačaníkmi wrotami) a 27. decembra (joho smjereč).

Mjeno tejule svjateju ma potom wjèle druhých řlužovníkow a wuzvolených Božích. W nowisých křnihach je ſto a wosadžesat mužskich, křiž ſu ſvjeteči (sancti) t. r. w cyrkvi hako tajch čeſčenii, wjše wjèle druhých, wo křtrhých njeje žana powjeſč na naš pſchischta. Prěni tychle ſvjathych Žanow we prothęznym leži (10. januara) je s. Žan Kamillus, archibiskop w Milanje, křiž je w l. 659 zemrjet, poſleni pak je s. Žan Chisi, mnich wokoło řeta 1363. K nimi řluscha pſchede wjščeni tež s. ſeženik Márk, křiž po prawym Žan Márk (Zap. stav. 12, 12 atd.) rěkaſche, dale ſchthriatschěſzdeſat marträarjow, jedyn hamž (Žan I.), pječ patriarchov (mjez nimi je Žan Chrijoſtom z Konstantinopola), jedyn metropolit a týo archibiskopowje a pječadwachyži biskopow. Mjez týmle 64 marträarjemi je najbóle znath pražski kanonik s. Žan Nepomukski, křtrh ſo wokoło l. 1350 w měſtačku Nepomuku njedaloko klóſchtra Pomuk (wón rěkaſche Žan Haſil z Pomuku) narodži; wón bu 16. meje 1383 do Wołtawý cíjírujený, dokelž njechaſche kralej hréchi joho mandželskeje Johannu wozjewič; hacírunje bu joho row wot joho marträarſkeje smjereče wophtowaný, ſta ſo joho svjatoprajenjo tola hafle w leži 1729. Do tychle ſvjathych Žanow řluscheja někotri začožerjo klóſchthřſich rjadow (tak Žan z Boha, Žan ze svjatoho křiža, Žan z Matha, Žan Gualbert), ſchthriacze abtov a druhých pſchedſtajených, ſydomiacze mnichow a tež 17 pustnikow.

Schějčawosomdeſat Žanow je zbožňých — beati, ſhtož ſu po cyrkviſkim rjedje tajch řlužovníků Boži, křtiſiž ſo jenož w jenym biskopstwie abo kraju abo w jenej krajinje čeſčuju; duž njeje z toho ſudžic, hako by na ſvěče jich živjenjo doſez ſvjate njebylo. Mjez nimi je u. pſch. Žan z pſchimjenom Bošač, farač a pozdžiſko dominiikanar we Francózské, křiž hako zaſtaraczej křorhých w leži 1349 na mór wumre.

K tomu pſchiiidje hřiſteje 34 tařík, křtrhý je cyrik jméno „*venerabilis, cęſeſzowny*“ dała, a 694 druhých muži pobožnoho a ſvjatoho wopomnječia, tak zo je mnohocž tých ſvjathych duchow, křtrhý jméno Žan — Boža miloſez a hnada — ſvěčeſche, ze wjščeh ludow a powołanjow nimale týſac (994) wučinja. — Z čeſčowných je prěni po prothęznym leži Žan Triora, missionar z rjada franci-

*) S. Žan a s. Donat běſhtaj patronaj kathedralne abo hřowneje cyrkve w Mischnje. Prěni patron biskopstva bě s. Benno. Pſchirunaj R. Poſet, ležnik 1863, str. 73.

ſtanow w Chinesiſkej, fotrohož, hdnyž bě wjele króč a do kro Žejuſa dla w jaſtwie był, 13. februara 1816 zadajichu. Mjez tymi ſu dale: Jan ze Salle, założor bratrow křeſcjanſkich ſchulow, zemrjeth 7. hapryla 1719; Jan Gault, ſobuzaložer ſchpitala za khostancow na galerač we Francózſkej (1648); Jan Fisher, kardinal a biskop z Rocheſter, katholſkej wérh dla na porucznoſć jendzelskoho krała Heinricha VIII. ſczath 22. junija 1535; Jan Cou, marträc w Chinesiſkej, fotromuž bu 7. novembra 1840 hlowa wotrubana. — Mjez tymi, kij ſu w ſwiatym wo- pomnječu, ale biez zjawnego počeſčowanja w cirkwi, njech ſu wopomnjeni: Jan Pelleterus, fotrohož ſ. Ignac Loyola ſwiatoho rektora imenuje; Jan Meyer z Eck pola Augſburga, kij je pſcheziwo Lutherſtwu derje wojował; Jan Vianney, farar w Areu we Francózſkej, fotryž je po ſwiatym ſiwojenju 4. augusta 1859 wumrjeł a wo fotrohož zbožnoprajenio ſo hižo jedna.

Do zapiſta zbožnych (fotryž cjeſčowanjo je za wužiſche mijezh dovolene) buchu pod netečiſhim bamžom Piuſom IX. čile pſchimzacji: Jan z Britto, jesuit z Lissabona, kij bu 31. januara 1693 we Dreimirje w Indijskej ſczath; Jan Sarfander z rakuſſeje Schlezyjskej, fotryž po žakoſtnym cžwilowaniu wumrje 1620, dokelž nocheinſche ze ſpovedze niežo pſcheradžic; Jan z Rossi; Jan Leonard z Tusku. Do zapiſta ſwiatyň buchu pod netečiſhim bamžom ſtajeni biez druhimi ja- paňſch martrarjo z l. 1597; nowe ſwiatoprajenio učotrych zbožnych stanje ſo lěſta w juniju.

Hdnyž ſmy tak jenož z krótka ſpomnili na jene imeno, kotrež ſo po ſa naſ husto namaſka, dha hižo dyrbimy z pſalmiſtom praſic: „Wóh je ſpodživny we ſwo- jich ſwiatych! A hdnyž wſchitc wužwoleni Boži cjeſež wužwaja pola Boha („Ieli ſchtó mi ſluži, toho budže mój Wótc cjeſež;“ Jan 12, 26): dha jich tež my cjeſeſcujemy a doverjanu ſo jich zaſtupnej proſtwie.

Bože khostanjo.

Hdnyž w mjenje prijedawſcheje Šardinſkeje w lēze 1860 wjetſhi džel bamžo- wych krajow (Marki a Umbrisſu) nadpadžechu a nowomu italſtomu kraleſtwu pſchi- dželichu, pomhachu ſ tomu woſebje pječo husto mjenovaní mužowje: Kamill Ca- vour, fotryž 7. ſeptembra 1860 ultimatum (poſlenje ſtovo pſched pſchihroženej wójnu) kardinalej Antonelliej poſta; Manfred Fanti, wójnski minister, a taž ſo ſam podpiſowaſche, wſchitci kommandant wójska na mjezach Markow a Umbrisſeje; Karl Louis Farini, podpiſať proklamacije na Italſtch wot 9. ſeptembra, w kotrež rečaſche: „Šym ſwojim wojakam porucžil, Marki a Umbrisſi pſchimacz a ludžiſka, že wſchitckich krajow hromadu zbežane, rozechnač;“ Karl Persano, fotryž bamžowe pſchimorſke město Ankona potſelesche a ſo khwalesche, zo je we tſi hodžinach pſchez 1600 tulow do města ežiſnyc; a ſkonečne Hendrich Cialdini, fotryž w ſwojim dženiftim ſuſku 11. ſeptembra zmužith zaktitarjom bamža „rój pjaných cuznikow“ mjeno- waſche a ſwojim wojakam praſeſche: „Pobiyeze a rozpjerſcheze biez pſchelutowanja tych kupjenych dracžow.“

Kaſki bě konec ſchyrjoch přenijich? Ani lěto ſo njeminy, dha bu hrabja

Cavour, hdvž po jědži cigarru kuroješče, nahle z khorosčju napadnjenju a wunrje po někotrych dnach, bjez toho zo by so ze swojim Bohom wujednac̄ mohk, kotorohoz naměstniſkej běſche najlepſe krajinu wzala, na kotorohoz bě so pschiſlodžak a kotorohoz ekskommunikacij (wuzamknjenjo z chrlivje) bě hanit. Krótko potom bu Tanti z potajnej khorosčzi c̄zwilowanym, kotaž jomu dwě lécze ani prawje pschi ſiwnjenju bjez ani wnmrječ njeda. Na to bu Farini, tehdom pschedsyda ministerſtwa, z wrót- noſčju potřebehem a ſloneči zrudnje ſwoje ſiwnjenju w donje bludných. Persano bu 15. hapryla 1867 wotsudzeny k zhnbjenju senatorſteje a admiralskeje dostojoſnoſče, hdvž bě njepruſtchnoſče, njelepoſeſe a bojažnoſče dla pschi bitwie pola Lissi w dolhím processu wobſtorženym był, w kotorymž joho něhduski najnižſchi poddacži a wojač joho njeckmanoſeč wobſwědečzachu. Cžitanjo joho wotsudzenja trajesche tsi hodžiny, hdžej dyrbjeschę Persano w pschitomnoſči najwoſobniſkich ludži ſwoje nje- pocžinku wozjewjene ſkyſhecz. Pschedsyda wyjšeho ſuda běſche tónsamý ſenator Marzuechi, kotorž bě w oktobru 1860 dženſti porjad k čeſeſci Persana, dobywarja Ankony, zefataj. Persano cžehujiſche tehdom kaž romſti khezor do Turina, wot wyjšnoſčow a luda ſlawuje witanym. A někto běſche w Turinje, zo by hako wotsudzeny ſo wuhanič dák wot hólčiſkow na zjarnych měſtach. Pius IX. pak, kotorohoz ekskommunikacij bě Persano hidžil, knježi hiſheče ſlawuje, wot cyloho ſweta čeſeſenym a modli ſo za ſwojich njeprſtečzelow.

Wot tamnyh pječzoch je jenož hiſheče Cialdini njezranijeny, hacžrunje bě psched dwěmaj lětomaj tež čeſeči khor a wot toho čjasa ſo jara ſlaby čjuje. Hacžrunje wón na ſebi pytnyč njeda, njemóže tola zabheč, ſchto je ſo z tamnymi ſchtyrjomi joho pscheczelemi ſtačo.

Něchtóžkuši budže prajicž: to ſu jenož pschipady. Alle ſchtyri taſki pschi- padž bjez pječzimi, kotorymž je ſo takle zechlo, to dawa myſlicž, a to cžim bóle, hdvž tele pschipady ſo ſpočinachu po ryci, kotorž bě Ferrari, hlowym rvolucionar a wulſi njeprſtečzel bamža 27. meje 1860 w ſardinjskej komorje prajeſche, hdvž běchu runje Cavour, Tanti, Farini, Persano a Cialdini pschitomni. K tym wo- broczenym rjeknym Ferrari: „Bamžiſtvo, kotrež wj morwe abo połmormwe myſlicje, džeržu ja, kotorž je zavěſeſe pschermernje w čeſeſci nimam, za ſiwnjenjamōne; widžu, zo wſchitcy, kij je zwažniuſe pschimachu, hubjeny kone wzachu.“ Tamni ſo ſme- jačhi pschi thchle ſlovach a njedžimachu na ſylzy ſwjatoho wóteca. Schtyrjo wzachu woprawdze hubjeny kone! Straſchny pschiklad za tych, kij z ekskommunikaciju žor- tuja a jn wuſměchju.

Cyrkwiſke nowinki a powjescje.

Němſka. Trierſti biskop Peldram je 3. meje w ſwojim ruije dokonjanym 56. lécze po dleſchej khorosčzi zemirjet. Wón bě tam hafle psched dwěmaj lětomaj z Barlina tam pschijšok.

Rajnska Pruska. W Krefeldze běſche na běku njedželu 870 džecži přeni króč k Božomu blidu — z jeneje woſady, ſchtož drje hufio ſwojeho ruijecza njenamaka; haj wloni běſche jich tam 940. Krefeld ma 35,000 katholikow a za

thch jenož jemu faru; tola w bliżšim časie budzetej dwie nowe farje pśchiwatej, za kotrejż stej tu hjo dwie wulkej cyrkwi.

P r u ſ k a. Wulka diöceſa Brótsław (Breslau), kiz kąž naſcha njeprōdne pod japoſchtolskim ſtolom ſteji, ma po najnowiſkim ſchematiſmu (pſchehladu) w Prusce a w dzěle Rakuſſeje 1,776,238 katholikow, 832 farow a ſamostatnych duchowniſkich měſtow, 61 loſaliow, 1248 farſich a 194 druhich duchownyč, 18 jubilarow, 104 mnichow, 905 klóſtchyrſkich knježinow, 1062 farſich a 268 filialnych cyrkwiow, 487 klapalow. Schuſlow je 1786, w kotrychž 2863 wučerjo 272,581 katholickich ſchulerow wuča. Pruska Schlezenſta ma 77 archiprefeſteſratow (duchowniſkich wokrjeſow), delegatura za Brandenburgku a Pomorsku 4 a rakuſſi džel biskopſtwu 12. Wjerchbifkop je Dr. Heinrich Förster, rođený w I. 1800 a ſwjeczennym 1853. Šwjeczacy bifkop je Adrian Włodarski, rođ. 1807 a ſwjeczennym 1861. Kapitel ma domprobſta, tachanta a 10 kapitularow; wyšče toho je 6 čeſtnych kanonikow.

C ž e ſ k a. Njedawno bu rada měſta Egera z liſtom praſchana, hac̄ chee miłosćiwym ſotram ſo tam zaſydliež dac̄, zo pak město ſamo njeſtrejeba niežo k tomu pſchinioſchež, dokež chee jím woſobny kniež pſchiſprawni a rjanu khežu natwaric̄ a fond k džerzenju ſotrow założic̄. Měſtečenjo wotmowlivch 8. hapyyla, zo buđa jím ſotry jara witane. Někto ſo woſobny kniež nichto drugi njeje hac̄ něhdusihi khežor Ferdinand.

P o l ſ k a. Cyrkvi klóſchtra franciſkanow we Warschanje je po pſchikazni za wojſko poſtagena; ſu tam tſi wołtarje, jedyn za katholickich lačjanſkoho wobrjada, jedyn za zjenoženych (unitow, katholikow grichijoſkoho wobrjada) a jedyn za ruſiſkich ſchismatikow. Knježerſtwo je něk poruczoſlo, zo dybli tajka ſchłodna měſtečenca we wſchech farſich cyrkwiach Poſlfeje ſo założic̄. To tež, jeli knježerſtwo na ſwoim wobſteji, hinač njeprónidze dybli z mocu a nowym pſcheſežhanjom.

Z W i n a. Powſchitkowna zhromadzízna katholickich towařiſtow w Rakuſſeje je wobzankuſla, k 1800-leťnemu wopomnječu ſmiercę ſ. Pětra zhromadne puczowanjo do Roma zrjadować. Schtóž chee ſobi jec̄, dybli ſo do 25. mjeje pſchi konferenc̄ towařiſtow we Winje woſewic̄ a 30 napoleondorow abo 309 nôrtow do předka zaplaćic̄. Wotjehde ſo z Wina 10. junija a do Roma pſchijedze ſo 18. junija. Dompuč ſaſtuſi ſo 1. julija. Žónſke ſu wot zhromadnouho puczowanja wuzamknijene.

Z W i n a. Kanonikus Klein pſchi kapitlu ſ. Schęzpana we Winje, kiz je 9. hapyyla zemirjet, wotkaza ſwoje zamoženjo 100,000 ſchēſnakow tamniſhomu archibifkopſkemu hólcjomu ſeminarej.

Z R o m a. Němſich ſchitidenči z towarzima Winſtrida z wyſokich ſchulow we Brótslawiu, Bonnje, Tübingenje a Pelplinje ſu addressu (zjawnym liſti) z 700 frankow bamžej pſchepodac̄ poruczoſli pſchez jenoho duchownoſtio. Bamž je jím rjenje wotmowliv a jich požohnuwał. — Pſchech wjach bifkopow ſo woſewia k znatomu jubilieji.

S ch p a n i ſ k a. W léeze 1865 běſche w krajeſtwje 39,122 duchownyč pſchi wobhdeſtwe nimale 16 milijonow ſtlym. Hac̄zrunje bučku klóſchtrę 1835 zbehnjene, bě tola hiſhce 6560 mnichow a mnichów ſiwhych. Mužſke klóſchtrę ze

wobhodzenstwom w leżomnoścach tam potajkim nětko njejšu, ale tola wjchelake kongregacije z chrkwiemi a škulemi, kaž piaristojo, lazariojo, oratorianojo, ješuitojo atd.

Z P a r i z a. Schějcz židow mjenia Rothschild, najbohatšich ludži na celym swěće, muradzuje tu zhromadnje, zo býchu italskomu králej, kij chee radh ſchesta europska wulkomoc rěkac, něčto milijonow požejc na chrkwinſke kubla w Italſtej, kotrej chee wón zaſtajic.

Z P a r i z a. We ſwětověj wuſtajenych (ausstellung) zetka khějor wórdy priora trappistow, kotrej ſej z dwěmaj mnichomaj ratařke (võlniſke). wotdželenjo wobhla- dovaſche. Tónsamh běſche khějorej hido předny hako dobrý ratař (ökonom) znath a bě hido wjèle pjeniez k pscheměnjenju puſtých ležomnoſcjom do plodnych polow wot njoho doſtał. Khějor poſtrowi priora a mnichow k ſpodžiwanju Inda ze wſchej čejcju. Po dleſhim rozryežowanju praſi priorej pschi wotendzenju: „Mam vam hiſhce něčto prajic; pschiuňdze jutſe w jědnacích ke mni do tuileriow.“ Prior pschiuňdze a khějor poſvedaſche z nim wo wobdželanju nižinow w departementu Alin, kotrej prior naujeduje a da jomu papjerku, na kotrej ſtejſche: „Slubju, knjeze Augustinje, we wěſtých lětach 350,000 frankow k waschim ſtukam zaplaćic.“

Z O n d o n a. Zhromadzina wotpóſlancow wjetſich krajow je zwadnu na- ležnoſc, kotrejcz dla wójna bjez Francózské a Pruske hrožejſe, zańdzeniu ſobotu tudy takle wucžiniła: Luxemburg wostanje woſebite wulkowójwodſtwu pod hollandskim králem hako wulkowójwodu a pod zakitarſtwom wjetſich europiſkych knježerſtwow; jenož wulkowójwoda změje tam něčto mało wojaſow. Potajkim njeſluſha Luxem- burg wjac k Němſkej. Dotalna twjerdžina němſkoho zwjazka, w kotořož mjenje tam pruske wójſko ſtejſche, bydže wotnoſhena, tak zo ju francózski khějor pruskemu králej abo Němcam wjac zawiđec; nježo. Pruske wójſko wotčeňuje za někotre nježele. Pruska je Luxemburg radscho puſtějka, hac̄ zo by jón w mjenje ſta- roho bunda, do kotořož by dyrbjala khějorſtvo z nowa pschiwac, dale z mocu wobkhowac pýtała. Tak ſtaj Francózka, kotař ſej dobyčja wěſta njebě, a Pruska dyrbjaloj abo chchloj ſamej ſebje zaprēc; duž je na tute lěto z najmjeňsha měr na wjezornych mjezach Němſkeje wěſty. Za to móže w Turkowſkej něčto wudyricej; iſtož pak nam njeby iſkodžiko, dokelž naſhi wojach tam cžahnež njetrjeba!

Z e n d ď e l ſ k a. Młody marquis (hrabja) of Bute, jedyn z najwjetſich bohačkow w Europje, je z protestantskeje do naſheje chrkviye pſcheſtupil. Tele pſcheſtupjenjo je w Londonje wulke ſpodžiwanjo cžinito.

T u r k o w ſ k a. Ríšeſčenjo na Kandii ſo derje džerža. Dmer-paſcha pſchi- maſche 4. meje Šphaku a, hdvž bu wotehnatý, naſajtra hiſhce jumu. Wojowanjo traſejſche hac̄ na ranjo 6. meje. Paſcha bu zaſy zbitk a dyrbjefſche ſo do runinow pola Apokorony wročic.

T u r k o w ſ k a. Na kipje Skio je pſcheſtupjenjo dwachcilečneje holey, ſotry faulerja pſchi grichiflim konſulacie (poſkantſwie) do katholſkeje chrkviye žalostnu harn uacžinilo. Hdny mjenujeh wobydlerjo grichifſkeje (ſchismatiſkeje) wěry zhonichu, zo je ta holca z konſulata do hrodu katholſkoho biskopa cžeknka, zhromadži ſo wjèle ſtow ludži pſched thmle hrodom, kotsiž cžeknjenu najprjedy pſchez deputaciū a potom z načoženjom moch won žadachu. Na pſchirhęžowanjo italskoho a rakuſkoho vice-

konsula spokojoji ſo lud z tym, zo by z dovolnoſczi katholſkoho biskopa ta holeca do domu rakuſkoho vicekonsula pſcheniſenja byla. Hdyž běſche ſo grichíſki biskop z lidom zničerwał, džesche holeca zaſ do domu ſwojohho bratra. Francózſki general-konſul žadaſche doſeženjenje, wot turkowſkej twjerdžizn dyrbjeſche z 21 wintſememi z lauromy pſched francózſkimaj runje tam ſtejachymaj kódžomaj (ſchisomaj) ſalutirowanie bhez. Dokelž turkowſti gouverneur to njehaſche, je zwadna wěc do Konſtantinopla wotedata.

Połnocna Amerika. W unioniſtich statach je nětko poſkheſta milijona katholifow a, jeli dale tak pſchibjeraja, budža woni w lěce 1870 piatih a za 30 let tječzi džel wobhleſtiwa.

Połnocna Amerika. Z naivječorneje krajin Utah ſu mormonowje, ſtož je nowopohanſka wrótua ſekta, kujejerſtwie proſtuvi poſlali, w fotreji cheđza zakon zbehňienju měcz, tiž muhožóniſtvo (prawo, ſebi wjac hónorow wzac) zakazuje. Ale kujejerſtwie je jim kruče wotmoſwiło, zo je muhožóniſtvo zbyt pohanſtwa a barbarſtwa, kaž z cyka ſchłodne za kóždy stat a pſchečiwo bójſkim zakonjam.

Połnocna Amerika. Provincial duchownych redemptoristow poſla z města Baltimore 31,316 frankow haſo pětrowſki pjeniſej do Roma.

Połnocna Amerika. Mission, wot jesuitow we Philadelphia džeržam, běſche jara žohnowanju; na 10,000 ludzi pſchitupi k Božomu blidu a 50 da ſo jich do katholſkeje cyrkwe pſchiwac̄. — Archibiskop w Baltimore ſirmowaſche w haprylu 1500 ludzi na ſchtyrjoch cyrkwiach zwiaſkowohho města Washingtona; mjez ſirmowanymi běſche 131 wobroczenow (konvertiton). — Pſchi missionje w měſeze Muſkatine (stat Iowa) buchu dwanac̄o, w měſeze Iowa-City džewječzo protestaneži do katholſkeje cyrkwe pſchiwac̄; P. Smarius wobroczi w Mobile 35 čłowjekow.

(Duchowne rjady a zaſtojnſtwa.) Franciſkanojo wſtchech poddželow (konventualojo, kapucinarjo, minoritojo atd.) mějachu dotal ze ſwojohho rjada 5 bamžow, 60 kardinalow, 200 archibiskopow a kardinalow, a pſhez 2000 biskopow. W tu khwili ma tónle rjad 61 wyſokich doſtojnifikow, bjez nimi dweju kardinalow a 8 archibiskopow. — Z druhich rjadow maja piaristowje (wótcowje pobožnych ſchulow), wótcowje hnadi, trinitarowje, ſylvestrianojo, wótcowje wot najdrohotniſtcheje krewje, lateranach regularowje po 1 biskopje, theatinowje, paſſioniježi, oratorianowje, třap-piſeži, minoritowje a bafilianowje po 2, redemptoriježi a mechitariježi po 3, oblatowje 4, augustinowje, jeſuiczi a farmeliiczi po 6, benediktinowje 14 (3 archibiskopow a 1 kardinala), lazariježi 18 (bjez nimi 2 archibiskopow a 7 biskopow in partibus); kongregacija wonkownych missionow z Pariza ma 18 biskopow in partibus; dominikanojo ſkončenje maja jich 24 (bjez nimi 1 kardinala, 3 archibiskopow, 3 biskopow in partibus). Potajkim lieža duchowne rjady 123 wyſokich doſtojnifikow we ſwojich zapiſach.

Z Lujich a Šakſkeje.

Z Budýſchin. Naſch hnadiy knyez biskop wotjedže 3. junija do Roma a woſtanje tam hač k wulkomu ſwjedženjej 29. junija.

З Budyschyna. Runje bu nam němčka knižka pschipošlana, kotaž budje někotromužuli jara wítana. Wona reča: „Maria, das Heil der Kranken. Darstellung der außerordentlichen Vorfälle und wunderbaren Heilungen, welche im Jahre 1866 zu Philippsdorf in Böhmen sich ereignet haben. Von P. Franz Storch.“ Platčí 5 nsl. Wjele toho, ičtož wona wopstihia, je drje hýž znate a z džela tež w naschim Pošle cíjischézane; tola tu je wschitko w hromadze a tohodla poruczenja hódne. Prawo pschelozjenja je sej spisowat wuměník. Tola z tym nje-mohlo so začazac, hdý by něchtó serbski wuczah z tuteje knižki, snadž z pschidathym modlitwami wudacž chceš. Cíjisth dobytk z pschedarania spomijeneje knižki woteda so k twarjenju cyrkwe na hnadnym měsíce we Philippsdorfe.

З Drežđan. Tudy su katolischc měščenijo nowe towarzstwo założili, w kotrymž dýrbi na wěstych wječnorach něchto pschednoschowane abo rozwučzowane býc. Sydło je w jenej restauraciji.

Naležnoſcie towarzſtwia.

Sobustawu na l. 1867 (tiz su placzili): ff. 184. farař Jakub Bjenšch z Ralbic; 185. kublerka Wörtscha Kuczanowa z Ralbic; 186. krawe Michał Schweida z Khróscie; 187. Jan Bük z Wětrowa; 188. žiwnoſcer Jan Bryl z Hórkow; 189. žiwnoſcerka Marija Błožikowa z Kosłowa; 190. kubler Jakub Češla z Khróscie; 191. kowar Jakub Bawrik z Khróscie; 192. wuczter Jakub Pietasch z Khróscie; 193. kublerka Běrowa z Kopšina; 194. kubler J. Bük ze Zbjic; 195. kublerki syn Pjeh ze Zbjic; 196. žiwnoſcerka Bokowa ze Zbjic; 197. kubler Kummer z Tschacec; 198. Jan Kubasch ze Zdjerje; 199. kubler Michał Klimant z Róžanta; 200. žiwnoſcer Michał Hajna ze Šteneje Borschaze.

Na lěto 1866 zaplaczili: 302. J. Kubasch ze Zdjerje.

Zemřeli sobustaw: Jakub Hermann w Radworju, wumreje 3. meje.

Cyrkwiński powěstnik ze serbskich wosadow.

З Budyschyna. Kschejeni: Hana, dž. Karla T. Schereca z Dobrusche. — Wěrowani: Jurij August Koplanski, měščenjan a schewski mischtyr, a Marija Hilžbjeta Žurec; Ernst Handrij Guda, wobydler a džělaczér pod hrodom, a Barbora Kühnec z Ullersdorfa; Jan Schneider, měščenjan, a Madlena rodž. Frencleec, zwudo-wjena Rychtarjowa; Jakub Kschijank z Hory a Marija Libschee z podhroda. — Zemřela: Hana, dž. K. T. Schereca z Dobrusche.

З Botrowa. Kschejeni: Franc, s. Bernarda Hessy z Neuhofa; Hanža, dž. Miklawšcha Kocha z Krępjece; Miklawšch, s. Jakuba Kramcikla ze Žurie. — Zemřejat: Miklawšch Wenk z Neuhofa; Hanža Wolenske z Botrowa.

З Ralbic. Kschejeni: Karl, s. Antona Strobela z Pisanoho Dola; Maria, dž. Jana Marschnera z Nowoslic; Jurij, s. Michała Khežki z Žitka; Jurij, s. Miklawšcha Liesnera z Smierdzaceje; Hana, dž. Miklawšcha Nekli ze Schunowa; Michał, s. Jurija Wiežaza z Ralbic. — Zemřejat: Khata, njeboh Češha mandželska z Hornych Sulšec, 77 lět; Jakub Nobel ze Sernjan, 62 l. a joho mandželska Khata, 66 l.; Wörtscha, Michała Nuka mandželska z Róžanta, 66 l.; Khata, Petra Schmeifera zavostajena mandž. ze Schunowa, 67 l.

Katholicki Poroč

Wukhadźa prēnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cylolētna płaćizna na pósce
a w knihařni 15 nsl.

Cyrkwiński časopis,

wydawany wot towarzstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cislo 11.

1. junija 1867.

Létnik 5.

Se f u i t o j o .

Žadyn cyrkwiński rjad drje njeje wjach njepšteczelow namakał, žadyn drje bōle hanjeny, žadyn drje njeje z bōle njehaniežiwe wumyślentymi kemi wożorniowanymi, dýzli rjad jesuitow. A to nie jeno we předadnych časach, ale tež we našich dnjach maja wěste stronu to za najwjetšu krobloscž a za Bohu najspodobniši skutk, na jesuitow swaricž. Zo jo w našim času trochu maznišcho na nich kzi a do nich kopa, to czini zdželanoſć naſchoho časa, ktraž wjelcze pažorki pod wowezej kožu lepje zakrywacž wě. Schtóż je we časopisach rozhladam a sczehujię podawki we wsichelakich krajač, wě wo tym wsichelake wěcki powiedacz. Tež nasche „Budissiner Nachrichten“ poſticižachu lětja pſchez wjele čiſlow powiedančko, we kotrymž bu nie jeno jednotliwym jesuitam, ale cyłomu ich rjadej hubjena kvaliba dawana. Tež hewač so woni wsichelako kſchinje ſudža. Alle schto manu wo taſkich swarjeniach dzeržecž? Jesuitojo ſu dobrý, wužitny, kſheszanski, cyrkwiński rjad. To ſo najlepje z joho ſtawiznow, zarjadowanja a ſkutkowanja ſpónzaje.

1) Jesuitojo ſu jedyni z młodſzych rjadow a naſtachu we tym času, hdyz ſo cyrkwi pſchez nowe wuženja we ſcheinatym ſtoſtu ſchfoda pſchihotomasche. Dích założecž je Ignatius z Loyola, syn ſchpaniſkoho zemjana Bertrama. Wón ſo 1491 na hrodze Loyola narodzi. Zahe wón na dwór krala Ferdinandu V. pſchiidže a zaſtupi pozdžiſcho haſko wýſcht do kralowſkoho wójſka. Wón běſche dobrý wojak, ale hubjenu kſheszjanu, zaſhmijatañ do hréſčiñych wjeſelow ſweta. We lěcze 1521 bu wón pſchi zakitanju města Pampluna cjezech ua nohomaj raujem a do naſtovoſho hrodu Loyola k wuleſkowanju wotnjeſem. Tu joho zmica napadny a ronej pſchibliži; tola žiwjenjo bu jomu zdžeržane a mějelihe někto dokhi čas na doleſkowanjo čatač. To běſche jomu wostudne a wón kſheszhe ſebi čas z čitanjom pſchikrotſchicž. Dokelž tam ſwětne knihi njebeču, pocza wón ſwiate piſmo, žiwjenjo

Zézusowe a Swjathch ejtacé. Přchi spocžatku jo jomu to spodobacé njechaſche, ale po čjaſu ſlubichu jo jomu tute pſchikkadly ſchęſčjanſte kroboſcze. Dolhe bědzenjo joho dotalnych naſhliuſcزو z lěpſchimi ſpóznačom naſta. Z tutoho bědzenja wuſidže wón z wotmýkłom, do stopow swjathch ſtupacz a Zézusa ſeſzehowacé. Wodnjo a w noch woplatowacše wón ſwoje zabluđenja a hréchi. Hdny běſche jo leſkowanjo zbožownije ſkoncžilo, wopuſtſeji wón hród a woteidže do benediktinskoho klóſchtra Montſerrat, wotpokoži tam ſpomiedž wot ſwojoho cykloho živjenja, wujedna jo zaſy z Bohom, a wotpokoži ſlub wobſtajneje ejtſtoſcze, w lěče 1522. Na to woteidže do ſkalneje džerh pola Manreza a bě tam we cjezfim potučenju živý. Po 10 měſacach puczowacše wón do Italie a wot tam do Jeruzalema, hdzej 4. ſeptembra 1523 pſchindže. Tu jo joho wutroba z nowa a mócníſho za božu cjeſcz za hori, a wrózivíſchi jo do wózimy, pøeža wón 1524 we Barcelonje nižſe studie, pſchindže potom na wjſoku ſchulu do Alkala, do Salamanka a dokonja wuſtjenjo we Parizu. Tu wotpokoži wón 15. auguſta 1534 we podzemſkej khpakach we Montmartre ze ſchęſčomni towarzſhem ſlub ejtſtoſcze a khudobh. 1536 doſta z nimi we Benedigu měchniſku ſwječiznu a džesche do Roma. Wokolo jutrow 1538 zhrromadži wón ſwojich towarzchov k wuradzenju wuſtawow za nowe towarzſtwo a poda tute wuſtawki bamžej Pawołej III. k roziudzenju. Přchez bullu „Regimini militantis ecclesiae“ wot 27. ſeptembra 1540 buchu wuſtawki wobkružene a joho rjad pod imenom „twarzſtwo Zézuſow“ założených a Ignatius 1541 za přenjoho wjednika (generala) wuzwoleny. Tich dom běſche w Romje a 1543 bu jim dowolene, wjac hacz 60 ſobuſtawow měcz. Wjſche ſlubow ejtſtoſcze, khudobh a poſkuſhnoſcze ſlubichu woni, wſchudžom hicž, hdzejkuli jich swjath wótc na miſionjtwo poſczele.

Młody rjad zapocža ſwoje ſtukowanjo. Na žadoſć krala portugalskoho bu Rodriguez do Portugala poſlany, Frane Xavier džesche k pohaniam do Indie. Jan Nugnez a Ludwig Gonzales džeschtaj do Žez a Mlaroko, a 1547 ſchtyrjo do Kongo we Africę, někotre lěta pozdjiſiſho pak třinačjo do Abhſinie. Lahnez a Alfonſ Salmeron pſchewodjeſchtaj bamža na cyrkwinſku zhrromadžiznu do Trienta. Ignatius sam rozwučesche lud we ſchęſčanſkych wěrnoſczech a ſtarajſche jo wo duchowne zbožo ſwojich ſobučkow. Založi we Romje, hdzej móžachu jo Židža we ſchęſčanstwie rozwučecz dacz; runje tak druhi dom za padnjenie žónſke, we kotrymž buchu k poccžitowmu živjenju naujedowane; toho runja dom za khude ſyroty a dom za khude holcy, zo by je ſphtowanjam wutorhny.

Wot lěta 1546 pocžatku jesuitojo we Evropje jo rožſhérječ, najprjedy we Portugalu, potom we Španii, Niederlandach a Němcach. 1551 założidu we Romje Collegium Romanum, t. j. wjſołe ſchule pod wjedzenjom jesuitow, hdzej jo na naukujenjo ryčow wſchelalich ludow džekasche, k kotrymž mějachu woni haſo misionarjo woteic̄. Tež collegium germanicum za duchownſtwo z nemſkych krajow bu wot jesuitow założenjy.*)

Pjetnače lět běſche Ignatius general jesuitow a wumrje 31. julija 1556.

*) Nasch ſławny ſpíſowar P. Michał Waſka ſtudowacše we tymle kollegiu.

Wón bu 1622 swiatoprajent. Tehdom mjejšie joho rjad hizom wjacach hac̄ thiac sobustawow.

2) Przedn̄ hac̄ dalszhe stawizny jesuitow pschehlađujem̄, chcem̄ jich wustaw a zarjadowanjo našpomnicz̄. Najwyszszhi we cylym rjedze rěka „general“ a wuzwola so na čas žimjenja a pschebywa we Romje. Wón steji jeno pod hamžom. Joho wobdawajā stajnje jedyn napominař (admonitor) a štěseczo radničko (assistentes), kotrychž hłowna zhromadzizna wuzwola. Napominař je joho spowiednik. Za nim szczehuja provincialojo, kotsiž su jesuitam wjetſcheje krajiny pschedstajeni. — Präſidojo su pschedstajeni we jesuitſich domach. Nektorojo su wjedzięcerjo kollegiom t. j. wulkich škulow, k najmijenshomu z 13 wuczerjemi. Superior mjeniue so przedſtejer taifohu domu (residente), hdzej starschi jesuitojo pschebywa, zo býhu we wotpočinku na smjercz čakali abo zapocząte pišma dokonjeli. Kóždžy przedſtejer ma schthri króz za lěto swojomu przedſtajenomu powięſz wo swoich poddatych podac̄. Należnoſc rjada wuczinjeja so na hłownej zhromadzizuje wschitlich sobustawow. Ich wustaw je doſpolnū pschitkład konſtitucialneje monarchije. Zastojnikojo wuzwoleja so kóžde tsi lěta znova. Horjewzacz̄ do tutoho rjada je jara čeſke. Jeno schtóż je na čele ſtrony a na duchu derje wobdarjeny, smě nadziju mēcz, zo budže pschijath. Schtóż je za hłmanoho spóznath, zapoczątue dwelennu noviciat. We tuthm času nima niczo druhę wuknycz̄, hac̄ poniznoſc a poſkuſhnoſc. Potom smě ſluby čiſtotoſc, hłubohy a poſkuſhnoſc wotpołožic̄. Nekto ma pječ lět ſtudowac̄, zo by stare rycze, a filoſofiske a mathematiſke wědomoſcze a wyrzeſnoſc nauknhy. Na to stupi jako ſcholastik za wuczerja na gymnaſiu a wnci we pječ abo scherz lětach we wschitlich rjadowiach. Schtyri lěta dadža so k wuſnjenju bohoſkowſtwia, a husto hiſhce dwě lěče k wuſnjenju ſwiatyh wótcow. Na konci kóždohu lěta je krute pruhowanjo. Na tym pak njeje doſcz, zo derje wuknycia; ale maja so tež we poboznoſci wobfričic̄. Tohodla ſtuſcha pschehytonanjo ſwědomia, pschemylsenjo ſtěseczanskich wěrnoſc̄ow k wschednomu dželej; kóžde tsi dny wuzjwaja ſwiate ſakramenty a dwójcy za lěto wobnowię ſwoje ſluby. Pschi wukhadże ma kóždi ſwojoho towarzicha (socius), a jedyn druhoho wobſedzbiue a porjedža. Po dokonjanym theologiſkych ſtudiach móže měſhniſku ſwecziznu dostac̄. Hiſhce lěto traje druhí noviciat, we kotrymž ma so pschez rozpominanja a hłubjche spóznaczo a pschi wuczenju rjadowych wustankow k wotpołoženju ſchtwórtaho ſluba pschijotowac̄, po poruczoſci hamžowej hdzejſuli na miſſionſtwo hic̄. Schtóż je tele ſluby wotpołožik, rěka professus a ma puc̄ k wschitkim zaſtojnſtwam wotewrjeny. Tola wulki džel ujewtopoloži tele ſchtwórtę ſlubjenjo, ale wobſtawa jako pomocniſ we duchownym (coadjutor in spiritualibus), k wuczbyje we wuczernjach a k duchownej ſlužbje. Pomocniſkojo we časnym (coadjutores in temporalibus) su laikojo k wobſtaranju domjachych džekow a časnych naležnoſc̄ow.

Zadny sobustaw njejm̄e zamoženjo mēcz, a dyrbi ſlubic̄, zo žane ſwetne abo duchowne wyszszhe zaſtojnſtwo na so njewozimje, hac̄ jeniečeh na hamžowu poruczoſc. Tak zrjadowan̄ je rjad jesuitow dobre, hrobke wójsko za bože kra-

cestwo na zemi, kotrehož skutkowanjo jich hesso wuproja: „Wschitko ē wjetšhei
łęsczi bożej“ (**Omnia Ad Majorem Dei Gloriam**).
(Pokraczowanjo.)

Gyrkwinske nowinki a powiesze.

P r u s s i a. We Lachenje bu 12. hapryla Hiljbjeta Radziwill, dżowka generała
wjercha Wilhelma Radziwilla we Barlinje we klóschtrje wot khudocho dżescią Tęzusa
zadraſeżena. Jeje cęsta, prynceſna Marija, dżowka wjercha Bohusława Radziwilli,
wotpoloži duchowne śluby 19. měra w Trieru hało miloſćimiſa ſotra. Starſhi bratr
poſlednjeje, prync Ladisław, zaſtupi na ſamſnym dniu we Münſteru do towařſtwa
Tęzufowoho; jeje młodſhi bratr, prync Edmund, pſchihotuje jo we Wrotſławskim
duchownym ſeminaru ē dóstaczu męſchniſkej ſwiecziſny.

S chleswig-Holſtein. We wójnje 1864 doſta chrkę we Holſtejnje ſwo-
bodu a bu we Flensburgu katolicka ſara założenia. We Neumünſteru tež někto
faru założenia, ſchtož bu wot danſkeje wyjſcnoſcę pſchech zadziewau.

C zęſka. We Prahy bu na město zemſjetoho prof. Güntnera Dr. Welhartický,
rodž. 1838, ſwieczeny 1863, hało zaſtupeň professor nowozakoniskeje egeſej poſtajeny.

Rakuſka. Rakuſke duchownſtwo wa 55370 woſobow, mjez kotrymž je 1 patri-
arch, 4 primatorje, 11 archibiskopow, 57 biskopow, 24 ſwieczenych biſkopow, 12863
fararjow, 1598 duchownych professorow. We 720 mužiſkich klóſchtrach ſu 59 abtojo,
45 provincialojo, 6754 męſchnikojo, 645 klerykojo, 250 novicojo, 1917 ſwětni bratſja.
Najwjac hloſchtrów maja: piaristojo (60), reformirowani franciſkanojo (165), do-
minikanjo (41), ciſtercienjo (48), benediktinojo (37), miloſćimiſi bratſja (31), jeſu-
itojo (17), bafilianojo (grichich) (26). Žónſkich hloſchtrów je 298 ze 5198 ſobu-
ſtawami, mjez kotrymž ſu miloſćimiſe ſotry ſwj. Vincenca ze 85 hloſchtrami a ur-
juſlinki ze 25 najbóle rožscherokoſcězene. Cylce chrwinske zamоženjo wobſteji we 185,672,967
ſchěſnakach, liž lětnje 19,639,713 dohodow pſchinjeſu, potajkim na hłowu we pſche-
rězku kóžde lěto něſhto pſchez 350 ſchěſnakow. Ze to tamne njeſiczonne bohatſtwo,
wo kotrymž někotre chrkvi njeſpſcęzelle nowiny bjez konca bledža? — We Hradeu
(Graz) wumrie we zaúdzenym měſacu tamniſki (ſekauſki mjenowanym) wjetchbiſkop
Otakar Marija hrabja Altemſ, rodž. 18. februara 1815, za biſkopa ſwieczeny 6. no-
vembra 1753. Schtóžuli budže ē joho ſczehowaczerzej wuzwoleny, lěpſhu wutrobu
a wjetſhnu luboſč ē diöceſh žadny njezměje.

H.

W u h e ſ k a. Dokelž che ſo rakuſki khězor po woli wuherskoho luda ſtoncę-
nje za wuherskoho kraſa w Orſenje krónowac̄ dac̄, je ſnadž ſpomnjenjo wo wuherské
krónje pſchihodne. Króna ſ. Schjépana, prěnjoho japoſchtoſkoho kraſa Wuheſkeje,
běſche pſchech we wulfę cęſci; jeje ſtaſiſny ſu zjenočenje z historiju kraja. Hdyž
bu we běhu cęſa tale króna krajej wzata, džeržesche ſo to za znamjo wulkoho nje-
zboža, a hdyž bu wrózenna, zradowaſche ſo cylc wóteny kraj. Po revoluciji w
lětomaj 1848 a 1849 bu wona ze wſchěmi pſchiſuſchnymi krónowanſtimi wěcami
wotnjeſena a bližko Orſowu pſchi delnej Donawje zahrjebana. Cylc kraj běſche
tohodla zrudny a woczaſowasche hiſčeze hórsche njezboža. Po doſhim ſpróctiwy

pytanju bu skonečnje 8. septembra 1853 namakana. Jedyn dželacjer dyri z mothku na železnu kchinju; a hdyž ju wuběžetu, namakachu w njej pleskej (mantel) i. Schęzpana hžom cyle pschenickam a tsi drohotne pôlstry, na ktrýchž so krónowané wech noscha; židzane črjje, nohajej, pašy běchu tež pschenickane. Hdyž bu pomjescz wo tym rozniesena, džeržachu so po cikym kraju džakowne služby bože; tsi dny běsche króna z druhimi krónowaniskimi pschikušnošczemi wustajena we dworstej klapali. Na měsce pola Drsowym. hdež běsche króna zahrjebana, steji někto klapalka. Z tujej krónu budže Franc Józef 8. t. m. krónowaný, njepschindu-li žane zaděvki. Potom pojedje so japoschtafska majestocz wuherski kral Napoleonc pořazac.

S e d m i h r ó d ſ k a. Na spocjatku hapryla nawróci so we St. Jakubje, katraž wosada bě dotal cyle protestantska, tfinacie familijow do katholiskej chrkwe. Biskop je jim duchownoho postajił, kotrež je po někotrych stach lét někto znova w tamnej wosadze Božu mšchu džeržal.

I t a l ſ k a. Někotsi francózscy pjeniežni su so zieuoczili, zo bychu na 25 lét wustajene a z chrkwiniskimi kublami w Italiskej wuplačzomne obligaciye (dokzne pišma), z cikla 430 milijonov frankow, wndali a tele pjeniežki italskomu kralej abo kniežerstwu hžo někto do rukow dali.

I t a l ſ k a. Z Roma piša so parízskej „Union“: We přenich dñjach junija widžimy wulku mnogošcz czech tudy so zenuč; dokelž wiele wot nich chcedja pschi wšchitkych rjanych swjedzenjach pschitomni bjež, kotrež skoro bjež zaſtača we juniju na so sežehuja. Tak swjeczimy na 9. swjatki, na 16. najswjecziszu Trojicu, na 17. létne wopomnječzo wuzwolenja nětčischoho bamža; na 20. krajni processiju a swj. dniu Božoho Čzela, pschi kotrež budže wjac hacž 300 biskopow pschitomných; na 21. létne wopomnječzo krónowania horšiwje kniežacoho bamža Piusa IX., na 24. swjedzeni swj. Jana; na 29. swjedzeni swjateju japoschtołow Petra a Pawola a swjatočne swjatoprajenjo we vatikaniskej bafilitc; na 30. swjedzeni we bafilich swj. Pawola extra muros. We přenich dñjach juliia stanje so swjatoprajenjo wjetšscheje liczb božich služownikow. Tutoń rhyt wosobnych swjedzenjow nijemalu mnogošcz katholikow a samych protestantow k nam pschivjeze. Liczba wobydlerow budže tak na někotre njeđele jara powjetšena, a městne zaſtojuſtwa so hžom do předka na wšcho waschnjo staraja, zo by so wschidzom a pschech rjad a wěstoſez wobkhowaka. Wozkakuje so wjac hacž 400 biskopow, kotrež so hžom tu a tam wobydlenja pschihotuja. Swjath wótc by najradischo wšchich biskopow we swojej blízkoſći měš, tola móže we swojich hrodach jenož 60 abo 70 prälatorow pohospodowac. Wěsče sebi wosobne romske swójby za czech džerža, jenoho abo wjac biskopow we swojich hrodach pschijecz.

H.

Z R o m a. Wuherske duchownstwo chce bamžej 29. junija slěborny z drohimi kamjenjem wusadžaný kaſchczik z reliquijemi swjateje Hilžberty, Ladislawa, Schęzpana a Emericha pschepodacz.

Z R o m a. Tudy so na to pschihotuja, zo budže nimale počoje katholiskich biskopow, 450—500, w juniju w Romje. Kóždy biskop z czech krajow budže wot wosebiteje komissije prälatorow powitanym a žoni potom bórzy, hdy móže we vatikanje (bamžowym hrodžem) pschijath bjež. Biskopja budža, taž daloko je to

móžno, w kłóichtrach bydlicj. Świedżenje zapoczątu so 17. jutrija z lètnym wo-
pomnijecjom wuzwoleñia Piñs IX., na to budże swiatoprajenjo zbožnych a zbožno-
prajenjo 205 japaniskich marträjow. — Pschitkhaid wjetshoho dżela italskich bisko-
pow budże swiatomu wóterj jara lubj, dokelj woni njemóžachu na swiatoprajenju
w lècze 1862 dżel bracj. — We wèsthých némiskich nowinach su hrózne powjeseje
z Roma dla móznejre revolucije; tola hdnj katholske nowinu pschihladanu, so ta
tak za njezda. Revolucionarojo bydu wèzo radj romskie swiedżenje w jutriju
szazly; ale na mjezach je policija jara kędzba, wójsko je pschihotowane a, schtož
je najwažnijsche, lud z malym wuwaczom nochce revoluciju. Brigantowje (njemér-
nicj) su we wjskich bamžowych wótrjesach abo provincech a pschesczehaja wiejutych
ludzi. Schtóž pak po železnich do Roma jèdze, njetrjeba so jich bojež; tak pi-
jasche so w poslednich dijach katholiskim nowinam.

Francozka. Bélu njedželu bu we wjskich chrkvach w Parizu a po cyhym
khežorstwie za bamža hromadžene a hromadžeske we hłownej eryki generalny vifar, w
drughich chrkvach fararjo, tež najkhiđski wopravowahu swoj dżel. W drughich biskopiskich
chrkvach hromadžachu archibiskopja a biskopja sami; w mjezje Blois nahromadži
tamnijski biskop pschi božich službach 21,000 frankow.

Danska. Tež we Danskej chrkzej zbožownje so pschisporja. We Kopen-
hagenje pschihotuje so druha katholska fara; tež we Odensej zmjeja skoro swoju
faru. We Fridericia je tež katholska wosada. We Helsingöru so druhdy bože
službų džerža. — We Kopenhagenu so mnogu do katholskeje wèry wróćeja. Wina
na tym je z dżela rozpadnienioſež tam kniežaceje wèry. Tola pomhaja k tomu tež
powołanki katholskeje wèry, tiž so z luda hifcze eyle zhubitie njeſu. We mnogich
chrkvach namaka hifcze swięczata swiatych z katholiskich časow. Lud wopokazuje
swoje počeſčenje swiatych psichez to, zo k wschelatim po swiatych pomjenowanym
žórkam wusłownjenja dla puczuje. Lud injenuje swojich chrkwiſkich služownikow
„biskopow (biskopper)” a měchnikow (präster); woni maju spomiednih stol
(skriftestol) a rycza wo božej mschi*) (hoere messen). Pschi woprawienju
klesza a duchowith pschi żohnowanju kſchiz cžini. Pschi božich službach su modlitwy
a śpiewania katholiskomu khetrie podobne. Runje tak skoro wschudżom „klakanje”
cžepie, kaž we katholiskich wosadach waſhniſo je.**) Po času tež tam missjonistwo
rjane plodы ponjese.

D.

Ameniſka. We Cilicji, narodnym kraju swiatoho Pawoła, kroczi psche-
wobroczenjo bě katholiskej eryki, wjskich czycznych zadžewkom dla, na jara zwieslace
waſhniſo dale. Turkowske kniežerſtvo, kotrež mohlo někotrymžkuliž europiskim knie-
žerſtwam we wopravdžithm swobodnym zmyślenju pschikkad bjež, je na naměstnikow
a zaſtojnikiow najfrucijsche pschikazuje wudalo, zo njebydu nabožnej swobodze ani

*) Tež pola nas protestantojo „ke mschi” džeja, maja „kemischenjo” a rycza
wo „kemischachy” schęzefach, hacž runje su ze swojich božich službow „božu mschi”
abo „kemische” wustorežili.

**) Tež tele zwonjenje a pschebiwanjo tsi króč za džen so we mnogich luther-
skich wosadach namaka, hacžrunje je te eyle katholiske waſhniſo, zapocząte wokoło tsi-
n atožo stetika a wosebje pschez bamža Jana XXII. (1316—1334) rožschrerjene.

najmiejščhe zabžewki na pucž kladli a tute nabožne hibanjo ani pſchitkótſheli ani wobežowali, haj wjèle bôle katholſkich duchownych pſchecživo wěstym euzym na pſchecžinym prćowanijem zakitowali. Pod žohnowanjemi tuteje ſwobodы je ſo liežba we Turkowſtej bydlachy katholſkich Armenjanow we krótkim čaju wot 130,000 na 300,000 powyſchila. Tute hibanjo kročji wot Cicilije hižom do horneje Armenije a pſchinjese pſchez horliwoſcz zdžekanoh a poccziwoho armenijskoho duchowniſtwa a z pomocu europskich krajow wěſcze bórzh kraſne plody, woſobniſe, dofełz armeniſki narod starokatholſke dopomijecza hiſcheže ſwěru wobkhowa a na ſwojich kralow ſpo- mina, fotrychž poſledni, Ludwik VI. Lusignaniſki, we Parizu wumre a poſla fran- cōzſkich kralow poſyrebam leži.

Turkowſka. Wojowanjo na Kandii traje hiſcheže. — Dla harj na kupje Skio, na fotruž ſmy w poſlenim Poſle ſpomnili, ſu ſtóńcziſie Turkowje po poruc- noſeži dyrbjeli pod francózſkimi łodžemi ſalutirowac̄.

Amerika. Pſchi ſpocžatku hapryla bu we Philadelphiji wot jeſuitow miſ- ſion wotdžarženym, injez kotrymž 49 woſobow do katholſkeje cyrkwi pſchestupi. Dwa- chežo z tutych buchu z čižha, druži zjawnje pſchijecži. Bifkop Wood, kiž je ſam předy k katholſkej cyrkwi pſchestupil, mudželeſche we cyrkwi ſwj. Philipa ſam ſwj. ſakramentaj kſchecženych a firmowanja. 35 rodženych katholikow, kiž běchu ſo čas žimvjenja wot cyrkwi wotdžeržowali, buchu tohorunja firmowani, injez tmy, zo 10,000 woſadnych ſobuſtawow ſvjate woprawienjo dôſtachu. Wěſcje kraſne zmamjo katholſkoho živjenja we tutym nadžiow połnym kraju. Katholſchen wobydlerjo mi- nowanoſho mięſta ſu ſwoju pſchiniſliwoſcz na cyrkvi a na ſwj. wóteca Piusa pſchez wulkotne nahromadženja pětrowoſtego pjeniſzka woſjewili. We ſamej katedralnej cyrkvi pſchinjese ſkładowanjo 5000 dollarow, we cyrkvi ſwj. Patrika 3000, we cyrkvi ſwj. Józefa 1400 a tak dale. — Horliwy miſſionar P. Wenninger ze to- warſtiwa Ježuſowoho wotdžerža njeſdawno miſſioniske wobnowjenjo we cyrkvi naj- ſwecžiſcheje Trojich we Philadelphiji. Powieſcie wo tym we tamniſkich nowinach powiedaja pſchi tym ſzczęhowace ſpodziwne podeńdzenjo, kotrež ſo tam pſched někotrymi lětami pſchi ſwyczeſenju miſſioniskeho kſchija we tamnej cyrkvi ſta a tif je ſwia- točnje wobyſchiſahane do farſkoho archiva cyrkvi najſwj. Trojich zapołożene. We cyrkvi mjeniujech namaka ſo ſchtyrnaczelētna holežka, a kraſne z wulkimi zło- thymi piſmikami wuwieđene napismo na kſchiju wobhlađuo, prajeſche k maczeri, na ſwojim buku ſtejacej: „O maczi, moħka tola čítac̄, ſchtož na tutym kſchiju piſane ſteji.“ Holežka, z mjenom Blondina Keller, njebeſche ſenje wučeſenju wopſtowata a njeznaſieſche žadny piſmik. Ma dobo prajeſche k maczeri: „Maczi, učtě napismo čítam. Njeje-li wěrno, to rěka: Schtož wutraje hac̄ k kóneč, budže zbožny.“ Džecžo, prajeſche macz, z wotkel to wěſch, hdynž džě ſenje čítac̄ wuknyla njejſh? Tola z tmy hiſcheže ſo džiw njeſkoniči. Holežka pſchinđe domoj, wotewri knihi a možeſche wot toho wokomifnjenja čítac̄, bjez toho zo běſche hdyn předy ſuac̄ na- wuknyla. Nawutnych čítanjo wot kſchija a preňje, ſchtož čítac̄sche, běchu wažne ſłowa: Schtož wutraje hac̄ k kóneč, budže zbožny. Tu napadniſe kózdoho wot ſamoſho ſo myſlička: O zo by tola kózdy wot kſchija we knizy žimvjenja čítac̄ wuknyle, a pſchede wſchém napominanjo: jenož ſchtož wutraje hac̄ k kóneč, budže

zbóżny. Macz a dżonka wobpschijahaskej swjatocheinje tute tež tał wjele drugim póżnate podeidzenjo. Podobne dżinhy su tež we žiwienjach swjathich wobkruczene.

3 Lujicy a Sakseje.

3 Dreždjan. Pjatki 30. meje rano w dwemaj je prynceśna Jurijowa holęčku porodzila, kotruiž budże k. biskop dżensa (sobotu) pschypoldniu křečeć.

3 Dreždjan. Pomocny dwórski prēdar k. Wahl, rycer křežorskoho rjada Franza Józefa, je nětko tež pruski rjad dostal.

3 Budyschina. Za poliglottisku (wjelerycznemu) zberku pschelozkom bulle „Ineffabilis“ bamža Piusa IX. wo njewoblałowannym podjeezu s. Marije, kotruiž je abbé Sir, direktor kollegija S. Sulpice w Parizu, zapoczął, wozmje redaktor Pošta tež serbski čísciečzam pschelozk sobu do Roma. Tale zberka pschelozkom ze wsichelakimi pschidawkami wopşchija nětko hžom 30 tolstych zwjazków we wjele stach ryczow a dialektow.

Należnosćce towarzstwa.

Sobustawy na l. 1867 (kij su płaczili): ff. 201. Madlena Kraliec z Nadwórja; 202. kubler Jan Guda z Dasic; 203. kubler Handrij Guda z Hornjeje Kiny; 204. kubler Jakub Libsch z Hunjowa; 205. zahrodnik Kral z Pěstec; 206. Michał Schwejda ze Schunowa.

Cyrkwiński powěstnik ze serbskich wosadów.

3 Budyschina. Křečećenje: Julia Karolina, Bonaventury Schimeka, na ledzbowarja we fabrycy w Hajnicach; Ottilia Ida, schlechterja Józefa Niefera w Zemicach. — Werowanaj: Franc Trulley, měšćejan a křschnar z Budyschina a Jana Woźlek z Hornjeje Kiny.

3 Nadwórja, w meji. Křečećenje: Jakub, s. wobydł. Michała Kocze w Eupj. Dubrawje; Johanna Augusta, dž. kowarja k. Augusta Pehse w Boranecach; Jan August, s. křežlarja Jakuba Janaka w Křelnje; Jan Karl, s. žiwności, najenta Augusta Schottky we Zdżerju; Michał, s. křežlarja Jana Rynca w Nowych Boranecach. — Zemrjeczji: Jakub Herrmann, křežkar w Nadwórju, 66 l. 4 m. 3 dn.; Johanna Augusta, dž. kowarja Pehse w Boranecach, 12 dnj.; Madlena zwudowia Wiczazowa w Čzornym Hodlerju, 65 l. 4 m.; Křata, m. wobydł. Jana Delana w Lutowcu, 42 l. 5 m. 22 dnj. — Werowanie: August Glücklich z Kotec z Mariju Theresiu Schneiderec ze Scherachowa; Jan Delan z Lutowęza z Hanžu Barthec z Nuhethala.

Wot redakecije.

Dokelž jutse wjeżgor z naschim hnadmym knjezom biskopom do Roma wotjedu, je knjez vikar a depoklenski prēdar J. Herrmann redakciju a expediciju Pošta pod mojim zamowienjom dobrocizwje na so wzak. Da-li Bóh strowe domojwroćenjo, chcić czitarjam Pošta swoje puczowanjo pozdžischo wobščernje wopisacj. Budzeje we wojim mjenje!

M. Hórnik, kapłan a redaktor.

Czísciećzal L. A. Donnerhal w Budyschinje.

Katholicki Poſor

Wukhadźa prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłoleńna płacičzna na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Cyrkwiński časopis,

wudawany wot towarzstwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórník.

Číslo 12.

15. junija 1867.

Létnik 5.

S e f u i t o j o .

(Pořazování.)

3) Spěchowanjo božej cęsće a je wotpohladanjo ſkutkowanja Jeſuitow. Na to woni džělaja, hdyz so kóždy za pſchech wjetſkej doſpořioſczi proceje a swoje mutskowne ſwiatkoſczenjo pſchez modlitwu, pſchepht ſwědomja, cítanjo nabožnych pismow a cęſcziſche wuziwanjo ſwiatyeh ſakramentow ſpomožuje. Na to je cęſas žiwenja cyla ſedznoſcž zložena. Zboka druhich dobrých poczinkow pſchi jich poniznoſcž, kiz cęſecz a wosobne ſlužby nježada a njeprýta, pſchech pač dowerjenej ſlužbje cęſecz cžini a wuzitk njeſe. Zich poſkuſhnoſcž napsičeczo předſtajenym je wuwučowanjo we poſkuſhnoſci napsičeczo Bohu a joho kažnjam. Zich kruta, kſchesčanska cžahniſta we rjeđe cžini, zo njeprýniſti ſo zrečka hdy na žamym ſobuſtamje namakaja. A njeſluži to k thvalbje tutoho rjada, zo běchu ſvj. Franc Xavíer († 1552), ſvj. Ignatius z Loyola († 1556), ſvj. Stanisław Kostka († 1568), ſvj. Franc z Borgia († 1572), ſvj. Alois z Gonzaga († 1591), ſvj. Kanisius (1597), ſvj. Franc Regis († 1640) a wſchelach druzych ſwjeci — jeſuito?

Duchowne zbožo svojich ſobucžlowyekow ſpěchowacž běſche druhí nadawč jeſuitoſtoho rjada. K tomu pohtiwaſche jich luboſcž k Bohu. Hdžejſtuli ſo k tomu pichiležnoſcž poſlikczeſche, započaču woni swoje zbožowne a wožbožace ſkutkowanjo, njeſladajo na džak abo nježak, a njeſutujo swoje žiwenjo.

Woni założowachu wuczeńſke wuſtawu k rozwučzenju a ſublanju młodžinu a wopofażowachu ſo tudž halo najwuttojnisi wucjerjo ſtudowaceje młodžinu. Woni na to hladachu, zo ſo wſchitko hač do jadra wuſtnejſche a nječerpjachu žanu zwierſhnu mudroſcž. Lóſcht a luboſcž k wuſtjenju wubudžicž, woni derje rozemjachu. Pſci tym woni tež wuryežnoſcž, t. j. wuſchitnoſcž we ryčenju hajachu. Dokelž

božjeje čeſeče dla wucžachu, běchu woni najtunšchi wucžerjo. Tich wucženje běchu tak ſławie a wuwołane, zo tež protestantojo je rada wophtowachu a po nich swoje gymnaſije zariadowachu. Pschi wucženju woni ženie to z mocžom njeputnežiſtu, zo dyrbi wucženosč z njetajenej pobožnosču zjenocžena bhež. Swojich domérjených luhowachu haſo znamjenja bože a nawiedowachu jich pschez ſkovo a pschitkad a rôdne wobfedžbowanjo k křeſtežanskomu živjenju. Tohoda k nim z daloka a ſchěroka wucžencojo pschitkadhžachu a starshi ſo njetrjebačhu kaž, zo ſu ſwoje džecži jeſuitam доверili.

Za lud běchu woni wuſtojní pređarjo a wozjewjerjo katoliskeje wucžby, haſo ſp o wjeđni kjo buchu woni wſchudžom jara pytani a běchu farſkomu duchovnſtej rjaný pschitkad a móčna pomoc. Mjez wucženym i ſu ſebi woni křvalobne měſino wudoþyli a we kóždej vědomoſći wjele dokonjeli *) a wěſce buđeja pozdjiſiche čaſhy tež w tutym naſtrupanju ſprawniſho wo nich ſudžic̄.

Tež haſo radnikow a ſpowjednikow namakaň ſejuitow na kralowſtích dworach a lud njemjeſehe wěſce žaneje ſprawneje winy, ſo na to wobežowac̄, hdyž buchu knježerjo k ſprawnosći a pravdze kručiſho napominani.

Haſo zaſitarjo stareje wěřh ſu ſebi woni woſebje we Němcach wobſtajných džaf katoliskeje cirkvi zaſkužili. Čedom, hdyž pschez nowotnu wucžbu ſo ſtaženjo po krajach roſzčerjeſche a zaŵerno z nic jara čeſtinymi ſrědkami ſebi wopohy dobywac̄: běſhe cirkvi tajkoho wuſtojnoho, krutoho wojska trjeba, kaž ſu ſejuitojo. Jim mamy ſo džafowac̄, zo rakufi, wuherski, pôlski, lithauſki a bayerſki kraj ſwoju wěru wobkhowa a nowotarſtwo ſo daloko pschez mjez ſewjernje Euphrat a jeroſchéri. Pschi tym njeſu woni z mocu a ſurowoſežu wobkhadželi, ale pschez rozwucženja a pschezvědečenjo hajili a zaſhy dobywali, ſtož běſhe zhubjene. A to jim nictó za zlo měč njemože, zo běchu woni ſwěrni ſhnojo ſwojejo cirkvi. Haſo njeſečelojo wopacžneje wěcy wojowachu woni za wěroſć, haſo pschez ečelojo za kluženohu cžlowjeka ſpoznawachu woni tež we ſwojich pschezivniſtach ſwojoho bratra. Pschitkad toho ſu nam P. Arnoux, P. Dinet, P. La Chaise, ſpowjednikojo na francózſkim kralowſkim dworje, kotsiš na to dželachu, zo by kral tež hinač wěrjachy poddanow zaſitał a pschezčehanjami wobarał.

Ruňe tak móčni a zaſlužbni ſu ſo ſejuitojo haſo miſſionarojo mjez pohanami wopokazali. Haſo naſtróblíſchi mjez křóblymi křwataja woni k dživim ludam do czužh krajow, zo býchu pytali, nic złoto, ale njeſmijertne důſche. Žana wobčežnoſć njeje jim czeſka, zadny strach wulki; woni tam djeja; a hdyž ſu jeni we pschezčehanjach wumrjeli, ſtupja družy na jich město a pschech djeja nowe cžrđoh ſejuitow do ſwiateje njeſkrawneje wójny za Boha a joho czeſcž. Žedyn z přenich ſejuitow, tiž miſſioniski puč naſtrupi, běſhe ſwiaty Frane Xavíer (nar. 7. apr. 1506). We naſežu 1541 poda ſo do Indie haſo japoſchtolski Muntius (poſok) za tutón kraj a pschiidže 6. mjeje 1542 z někotrymi towarzſchemi do morſkoho pschitſtawa (Hafen) Goa. Tudy namaka woni něchtó křeſtežanow, ale cžile běchu na kře-

*) Za nas Serbow wažne je, zo je přenju ſerbſku ryc̄nicu jeſuita Jakub Cicin 1679 cžiſtežec̄ dat.

szjanske žiwjenjo skoro cykle zabylí. Tich wobroczicž běsche joho přenje džélo. Wón zapocža z džecžimi, dokelž so wone k dobroru najlžo dowiescž dadža. Tich pšiklad štukowasche potom na wotroſčených. Po tym khdžesche po krajinach, pohanam předowacž, a zaměrno nic podarmo: pšchetož wón je ze swojimi towar- ſchemi někotre milliony pohanow kſchecžil. Hdž běsche tež we Japanje štukował, kſchecžhe wón tř do Chinh powjeſcž wo božim kralstwie njeſcž, ale na puežu wón ſthorje a wumrje 2. decembra 1552. Tola z nim njeběsche joho ſtuk zaſtał. Druži missionarojo ſtupičku do joho džela a ſtawizn powiedaja, zo bu we Goa na jentym dnju (8. august 1560) 1200 cžlowiekow kſchecžených. We lěče 1605 ſtukowasche we Japanje 121 jesuitow; kſchecžanow běsche tam vjach, džili dwaj millionaj. Dokhotrajace pſchecžehanja ſu tam pozdžischo cyrkſe zapuſcile.

Do Chinh pſchiindžeschtaj 1580 jesuitaj P. Roger a P. Schall a założiſchtaj tam rjane wosady; ale pſchecžehanja znicžiſtu rjane nadžije chrkwi. We wſchitkých azijſkých krajach, we Africu, haj tež we Americh ſtukowachu jesuitojo haſo žohno- wanii missionarojo a kraj Paraguay je widział, k ſakomu zbožu ſu jesuitojo džiwi kraj a lud pozběhnyli.

To je krótki, ſlabý naſčin ſtukowanja jesuitow, kotřiž ſu ſebi wulke zaſlužby pſched cžlowiekami a chrkwi a wulke myto pſched Bohom zaſlužili. Woni ſu chróble, derje zrjadowane wójſko bože pſchecživo pohanſtwej, bludniſtwej, ſiwoſciž a hréčhnoſciž.

4) Zo ſu ſebi jesuitojo pſchez tele ſwoje ſtukowanjo wjele njepſchecželov a pſchecžníkow naſčinili, njeje nježo džiwnie; to ſkoro hinał byz njemože. Njepſchecžel jesuitow běsche kóždy, kiz chyzsche pſchez zavjedzenjo a naſadzenjo mlodžin ſwoje bjezbožne wotpohladu ſpěchowacž. Tich njepſchecžel běsche kóždy, kotřiž chysche ka- tholiku chrkej pouvalicž a lud za nowotarſtvo dobyz. Tich njepſchecžel běsche něko- trýkuli wucženym, kotřiž bu pſchez jich wucženosež a wuſchitnoſež zac̄emnjenym. Tich njepſchecželjo běchu množ, kotřimž jesuitojo kruče do ſvědomia ryczachu: „tebi njejo dowolene.“ Tak mějachu jesuitojo doſč njeſchecželov ſprawneje wěch dla. A tutym njepſchecželam njeběsche žana brón doſč njeſthmana, žana ſka doſč wulka, žanc pohanjenjo doſč wohidne: ze wſchitkimi ſrědkami bu na jesuitow rubane. Za kóždej ſlaboſcžu a njedospołoſcžu bu ſwěru ſledzene, někajſa wopacžnoſež toho abo druhoho ſobuſtawa bu na cyh rjad walena; kóžda, hdžekuli wobondžena zkožez bu jim pſchipiſana, najnjehaſibicžiwsche kže na nich wumyſlene. Piſma jich pſchecžiwi- kow ſu napjelnjene ze ſtoržbami, kotrež hiſhceže ženje nicto dopofažał njeje, ſu na- pjelnjene z hanjenjom, za kotrež ma ſo pſchitojny cžlowiek haſbowacž. Tak piſa prědar Hana we piſmje, 1721 we Rostoku cžiſchecžanym: „Jesuitojo ſu we ſwěcze tak znaciž, taž že duchi. Tež dhybjało ſo za to džerječ, zo, hdž by Beelzebub, najwyſchomu z djabołow, joho cykle helske wójſko wotemrieko a jeno dwaj jesuitaj na ſwěcze wyske wostałoj, by wón tola mało zhubił, ale k rožtberjenju ſwojoho kralstwa doſč mocow wobthował.“ Druhi piſis, 1724 we Thornu cžiſchecžanym, praji: „Jesuitojo ſu někajſi kſchecženjo bjez kſchecžanſkeje wery, cžlowiekojo, kotřiž ſu mjez kſchecžanami to, ſchtož ludožercojo mjez ludžimi, ſchtož djaboły mjez jan- dželemi. Štož ſam Satan njemože, to dokonja jesuita; z njebla, z hele, ze

swęta czini sebi joho schibałkość żort.“ Taſke a mjele rjeńſche węcki ſu wo nich we wulfie innohoſeſi cziſteczane. Schtóż iich z tajſich, wot zaſakleje wrótnoſeſe wumyſlenych wopisowanjow znajesche a ſudzeſche, tón dyrbeſeſche iich za traſchidla dzerzeſz a z toho ſo tež wuſweli, zo nětorem mjenio „jeſuit“ hiſče ſetko za najmjetſche hanjenjo placzſi.

Wot hanjenjom běſche krótka kroczeń f podcziſteczowanju jeſuitſkoho rjada, a doſko nijetrajeſche, buchu jeſuitojo z jenohu kraja po druhiu wuhnaczi. We tym zapoczą portugalſki kraj. We tuthym kraju mějeſche minister Boſcjan Carvalho abo hrabja wot Pombal na kralu Jozefu I. wulku moc. Toho wón naręča, zo chedźa jeſuitojo joho moricž a kraj do nětajkeje wojsky zapleſeſz a we lécze 1757 wuńdże poruczoſeſz, zo dyrbja wſchitnych jeſuitojo portugalſke krajim wopuſteſeſz a ſmierz ſu kóždomu hroſena, kij bý ſeby zaſy do kraju pſchińc zwierik. Wſchitko to ſia ſo bjez pſchephtowanja a wotſudzenja. Mnozy buchu do jaſtwa ſadženi a nětotsi bjez winy morjeni.

Bórzhy na to naſta we Francózſkej zjawnia njepſcheczelnoſeſz pſchecžimo jeſuitam. Hugenotojo a Jansenistojo, kotrif běchu ſo wot chrkwoje wotdželiſi, zjenocžihu ſo z njeweríwimi mudrowcami, zo býchu tute mōcne podpjeru chrkwoje powalili. Tuthym pſchecžiwnitam ſlužebchtaj woſebje minister Choifeul a pſchiložnica krala Ludwiga XV., Pompadour. Dokelž kralowh ſpowiednik kralę ſakramenth zapowdži, jeſli wón tutu žónsku wot ſo njepoſčezele: zwoli kral do toho; ale bórzhy ſo wona zaſy na kralowſki dwór wróciſi a ſapaſche hněw napſchecžo jeſuitam. Minister Choifeul běſche pſchez nju do ſwojeſe ſlužby pſchihot a dyrbeſeſche jeſe wolu podpjeracž; tež běſche wón hako njeweríw cžlowjet iich njepſcheczel. Na ſejmje we lécze 1761 buchu jeſuitojo wſchelako hako krajeſtſti wobſtorzowanii a na to bjez pſchephtanja wusudžene, zo žadny Franezoa do tutoho rjadu wjach zaſtupicž njeſmě. Pſchichodne lěto bu jim wuezieſz zaſazane. Hac̄ runje wſchitnych biſkopojo za nich rzechachu a nazběhniene ſkóržb za njeſprawne wuprajichu, bu 6. augusta 1762 jeſuitſki rjad z kraju wupofazan̄. Kral ſam podpiſa tute wupofazace piſmo we lécze 1764, hac̄runje běſche wo iich njewinowatoſeſz pſchecwedeſen̄; ale wón měnjeſche, zo eſky kraj iich zdaſenjo žada.

Hiſteſe žadlamischo zaſhadžachu napſchecžo nim we Schpanſkej. Kral Korla III. zaſitasche jeſuitow, ale minister hrabja wot Aranda dasche piſmo cziſteczę, we kotrymž ſtejeſche, zo Korla njeje prawy syn Filipowh a zo jomu toho dla króna njeſtuscha. Wjez tym naręča wón krajeſt, zo ſu zbežkarſke zjenocženijo napſchecžo njomu wuſlēžili. Runje dyrbeſchtaj dwaj jeſuitai do Roma f generaleſe hicž, kotrej běſchtaj f miſſionſtu we Americh poſtajenej. Wjezor pſched jeſu woteńdzeniom bu jimaj wot Arandowych pomocníkow pakęſi piſmow pſchepodath, zo býſchtaj jón bamžowomu miniftrej wotedatōj. We Figueras biſchtaj wonci žadžeržanej a jimaj piſma wotewzate. To běſche tamne, wot Arandy wudželane piſmo. Hdyž kral tute pſchecžimo njomu wudželane piſmo cziſtasche, bu wón nje mało rozmjerzan̄.

Wjez tym ſtupi zaſtojnif Campomanes pſched krala a žadasche dowolnoſeſz, zo ſměl jeſuitſki kollegium we Madridze pſchephtacž. Rektorej tutoho kollegia bu,

hdźż wón k wjecžeri džesche, zawrjeny paččik pſchepodath kotrž wón njewotewrjeny do swojeje jſtwh doniejež daſche. Pſchi wjecžeri pſchińdzeschtaſ dwaj kralowſkej ſudniſtaj a wzaſhſtaj tučon paččik a wſchelaké druhe piſma prječ. Wſchitko bu kralej pſchepodat a běchu we paččiku wſchelaké piſma napſhęczo kralej. Někto běſhe lóhka wěc, krala k wuhnacžu jeſuitow navabicz. Bjeze wſchitkoſho dalschoſho pſchepytanja wuſhudži kral, zo dyrbja jeſuitojo wažnych winow dla wſchitke ſchpaniſke kraje wopuſhęcjež. Tonſamh džen, 2. hapryla 1767 w połnoch buchu wſchitke jeſuitke domy wot wojaſkow wobſtupjene a wſchitke jeſuitojo, wjach hač 6000, wotwiedzeni, do kódzow zthykani a do Genuy a bamžowoho kraja wotwjezeni. Bamž Klement XIII. jich hač njerinowathch po možnoſći zakitaſche. We thymſamym lěče (20. novembra 1767), buchu woni z Neapelſkih krajuow wuhnacži. Kral Ferdinand IV. bu k tomu mocowanu a minister Tamucci ſtorhny džel jich wobſedzeńſtwa na jo. We ſcīchowacym lěče (6. maloko róžka 1768) buchn z wojwodſtwa Parma wupokazani a wot wojaſkow pſchęz mjezy wuhnacži.

Rakuſka hęzorka Mařia Theresia bu wot swojoho syna Joſeſa a ministra hrabje wot Kaunitz doſko nadběhownana, taſ zo ſkócnžnie tež do wupokazanja jeſuitow ze ſwojich krajow zwoli.

Spodjiwne pſchi tym je woſehje to, zo buchn jeſuitojo pſchętch wobſkoržowani, ale žeńje pſched ſud žadani, ale bjeze wſchitke pſchętlyſchenja wotſudženi a wotehnacži. To pak je ſo taſ ſtaſo, dokež běchu tute ſtoržy na nich wumyſlena leſež a zjawnie ſe.

(Skócnženje pſchichodnje.)

Cyrkwiſke nowinki a powjescje.

Pruſſia. We Berlinje bu 23. meje we potsdamſkim pſchedměſče zaſtađnym kamieni noweje, ſchwörteje katholſkeje cyrkwe zaſtoženym. Njebohi kniež Mathiij Aulife, liž bě we ministerju zarjadowař katholſkih naležnoſćow, je tež hízon mždu za katholſkoho duchownoho wotkaſał. Tſi farſke cyrkwe: ſwiateje Jadwiggi, ſwiatoho Michała a ſwiatoho Boſcjanana tudy hízon wobſteja. Cyrkje ſwiatoho Michała je hačle we zańdženym lěče dotwarjena.

We Potsdamje bu 28. meje tež zaſtađnym kamieni noweje katholſkeje cyrkwe po koženym, kotrž pruſki kral ſam na najrjeñſhim měſeče twaricž da.

Póļſka. Znate je, taſ ſo w tu khwili wocži čłowiekow do tſjich hłownych městow wobročeja: Do Roma, hdźež ſwiaty wótc wſchętch biskopow zemje woſkoto ſo zhrmadžuje, zo by z uimi zbožo cyrkwe a japoſchotlſkoho ſtoła wurađzował, do Pariza, hdźež ſo ſwētna wuſtajenica wotbieržuje, a do Petersburga, hdźež je wuſtajenica ſłowjanſkoho narodnoho žiwjenja ſłowjanow nimale ze wſchętch krajow hromadu pſchivjeſla. Denož polakojo, kotsiž buchu ſu poſlednej tola najbliże měli, njechoja ſo na tejsamej na žadne waſhnyjo wobbižlič, dokež njemója zabhež na njeſprawnoſće, ſurowoſće a poczīſhęzowanja we wſchętch naſtupaujach, kotrež jich wot Ruskeje potrjechihu. Póļſke nowinh „gazeta narodowa“ rudža ſo jara, zo ſo ſlowjenjo woſehje z Čeſkeje ruſkomu knježerſtwu taſ zwolniwi wopokazuja, kotrež je

so tola bôle na Słowjanstwie pschehrëschilo, hdnyli, hdje żadne druhe. Psched frótkim skuzachu Czecham jako puczpołazowar' a wopisachu pschi tym z wótrym pjerom a na wutrobu hnijace waſchnojo wschiu zrudobu, tiz so jim wot Ruskeje stała je. „Naſchi słowjanſich bratſja jdu do Moskwy a wobdzela ſo na felliji tak mjenowanje wuſtajenj. Woni tam jdu, zo vñchju někotre pschiſłodzace poſkonjenja Ruskeje dōſtali, tiz měni, we nich podwołnych pomocnikow ſi dobyčju słowjanſkich krajow namakač. Słowjanſich bratſja! pschejem wam zbožowne puczowanjo! njedwělujem tež na tym, zo ſo tam derje zabawicze, dokež wñchitko ſo ſi waſchonu pschiſcę ſwiatoczeńje pschihotuje. Tola dowolče nam, zo ſměnh wam někotre radž a pschiſpomnenjenja wo ſpodziwnoſczech dac̄, kotrež dyrbicze na swojim puczowanju wophtac̄. Zaſtańcze pſchede wñchem we Warſchawje a wobhladajcze ſebi naměsto, hdjež Rúſojo na njewobronjeny lud z karteczem iſelachu; wophtajcze pschedz wojakow a kozaſow wonyczeſcene chrfwje; proscheze wo dowolnoſc ſi wobhladanju twierdžizn a jaſtiwu, hdjež ſo pôlſen wotczinciojo ječi džerža, priedy hačz jich wobjeſcheja abo ſi ſurowym džekam do Sibirijs pôſcéluru. Potom pſchedy tajeze na puczu wot Warſchawy do Wilnij naſche wurubjene města a naſche wotpalene wsh; zaſtupeče do jedneje wuczernje a poſluchajcze, tak ſo pôlſkim džeczom hidzenjo jich wótnoho kraja a zapęćzo jich wêry zaſchczepuje. We Wilnje praſchejeſe ſo, ſchtó jo ze ſlawneje univerſity, z knihownje a z archäologiskoſho muſca naſtało! Wobhladajcze ſebi derje naměsto, hdjež buchu naſchi martrarjo: Konarski, Siňwaſoſki a t. d. z prutami ſchwikani a wobjeſcheni. Tež we Petereburgu budzecze wñchelake ſpodziwne wech namakač. Džicze potajkim najprjedy do jaſtiwa, hdjež bu Koſciuszko jath džeržanu, potom na naměsto, hdjež buchu Peſtel a joho towarzchojo wobjeſcheni a ſtudentojo z karteczem iſelani, hdjež Murawieſſa we njezaſtużenej ſlawje njeſchu. Na puczu do Moskwy wobkeſbzueče hórfi, kotrež ežela pôlſkich, na puczu do Sibirijs zhm̄ a hubjeniſwa dla zemrětých jathych pschiſtewaja a dopomineče ſo, zo tež na was rjad pſchiſndze, tute puczowanjo naſtupic̄. We Moskwoje wophtajcze kreml, hdjež ſo Pëtr wulki poniji, ſtrelicam ze ſomotnymaj rukomaj hlowu wotrubac̄. Wophtajcze tež knj. Kattoffa, zamkowjerja rubjenja a mordowanja a metropolitu Philareta, tiz eželne khofstanja zaſtupeuje. Wophtajcze ſkoniczne wshē druhe ſpodziwnoſcze a ſpónjaſecze, ſchtó Moskva něhdh běſche a ſchtó dženca je. Dowolče nam, zo ſměnh wam poſlednju radu dac̄: Hdny tamnyh, kotsiž wam hoſciny pſchihotuja, do waſchich rukow zamknjeeze, dha derje kebžbujcze, zo ſo z krewju Poſakow, ſwojich słowjanſkich bratrow, njevomazac̄, dokež frej na rukach waſchich pſchewodžerjow njejo hiſcheze wuſhnyka.”

Z Rom a. Dženſki porjad 75 lětnoho ſwj. wótca, kotrež 16. junija t. I. jednadwachyte lěto ſwojoho ſlawnoho bamžiſtwa dokonja. ſwj. wótc ſtawa wſchědnie, w zymje kaž w léeze, hnýdom po 6 hodžinach, wuſpewa na to ſwoje raiſche paczereje a pſchihotuje ſo ſi božej miſchi. Na poł wosomym hodžinam pſchiſndzetaj dwaj kapłanaj, kotařz jomu we tutym časju ſi božej miſchi ſkužitaj. Po dokouczenju ſwojeje božej miſchi wostanje hiſcheze ſwj. wótc pſchi druhc, tiz jedyn z ſtamnicu dweju kapłanow ſwieczi. Na to male ſnedanjo ſi ſebi wozmje. Hjom $\frac{1}{4}9$ čaza na njoho statny ſekretar, zo by jomu pſchednosčk džeržał. Potom hnýdom za-

pocjneja so audiencach praefektow a sekretarjow wschelakich kongregaciov, kotrejchž porjad a dni pſcheg „annuario Pontificio“ čiſce wěſcie postajene ſu. Po tuthch audiencach doſtanu tajte pſchizjewjeni cužy, kotrež pſcheg hacž k 1 abo 2 hodžinomaj traja. Na to ſežehowach wobjed Piusa IX. je jara jednor. Polinika, dwoje mjaſo, z k tomu pſchislusachym pſchipołoženjom a něchtlo lohkoho běloho wina, — hlej to je wšcho. Po wobjedzie krótki wotpočink, tať mjenovana fiesta, potom pſchekhadžowanjo we vatikanskich korridorach abo pſchebýwanjo we knihowni. Dvě hodžinje pſcheg ſvjathym wjecžorom ſwj. wótc wujedže. Po ſkónčnym khowanju ſo zaſy audienc dawaja, najprjedy zaſtojnſke a diplomatiſke, pozdžiſho paſ ſo tež cužy, rano wozjewjeni, pſchipuſchęſę. Pſchi tajtich zaſtojnſkich audiencach ſtawaja ſo pſcheg tež mnnohe njezaſtojnſke audienc mnnohich kardinalow a prälatorow. Tute traja hacž něhdže k 9 hodžinam, hdež ſwj. wótc jednoru wjecžer k ſebi wozinje. Potom ſpěva z kaplanom džel breuir za ſežehowach džen, rozmłowi hiſhęſę ſo na to krótki čas ze ſwojim komorníkem a poda ſo we 10. hodžinach k měrej. Je to zavěſče znamjo dobreje ſtronosće čela a ducha, ſo nimalec celyh džen za tať ważne naležnosće chrkwe a kraja starac.

A u ſ tra l i a. Archibiskop Balding ze Šydnej je tež hiſon ſwoje pućzowanjo do Roma naſtupil. Wjelazkužbm prälat je hiſon 73 lét starý a z Liverpoola rođený. Jakó wón do Australie pſchindže, běchu tam wšcho do hromady 5 měſchňikoſo a wón jeniczki biſkop. Někto je wón archibiskop a ma 9 ſuffraganſkich t. j. pod nim ſtejachy biſkopow z něhdže 200 měſchňikami. Ma tajfew aſchnio je ſo tam chrkę we 30 létach, jako tehdomniſchi mnich z benediktinſkoho rjada do Australie zaſtupi, rozmłeria a pſcheg hiſhęſę pobrachuje tam měſchňikow a biſkopow.

3 Lujic a Sakſkeje.

Z Buduſčina. Swjedžen ſwj. Bonifacia padze w tymle lěže na ſrednu pſched ſwjatkami. Po konſistorialnej porucznoſći dyrbi ſo we wſchech chrkwach ujedželu předy abo pozdžiſho tamnoho dnia wopor džeržecz za towarzſtwo ſwj. Bonifacia. Tute towarzſtwo bu zakłóżene we lěže 1849 a prouje ſo, pſcheg pacjerie a pjeniežne podpjeranjo kathudym, we druhoměřivých němſkých krajinach rozpjereſhenje bydlachym katholikam we naſtupanju chrkwe a ſchule po mōžnoſći pomhacž. Shtož ſebi nuzu rozmýſli, kij dyrbja cijile wbožy we duchownych naležnosćach jara husto čerpječ, budže ſo tež radu na tymle chrkwinſkim woporje wobdzelič. Druhdy 20 hacž 30 mil wot městow zdalení, hdež ſo katholske chrkwe namakaja, njeje jim mōžno, chrkwinſke kaſnje po žadoseſti dopjetnicž. Dokelž tam hicej njechaja a njemôža, hdež ſo jich ſwjata wéra tať husto haní a woſtanu doma a modla ſo k Bohu we ſwojej komore, ze ſtyſknosću ſpominajo na čaſy, hdyž mōžachu hiſhęſę we katholickich domach božich ſo zhromadžowacž. Kaf radu bychu husto ſwjatej ſakramentaj počutu a božoho hordoho čela wužiwali, ale nimaja měſchnika, kij by jim je wudželec mož. Kaf žadoseſuju druhdy na khorym abo ſmjeronym ſožu za tutym ſvjathym tróſchom, ale katholiki duchowny je daloko, a nimaja ſredki joho k ſebi zkaſacž.

Hdyż wunruju, pohrjebaja so bież żohnowanow cyrkwe a bież bożeje msħie za wotpocżink jich khudoje dushe. — Swoje dżeczi dyrbja wot druhowertiwych ksejjejż dacż a t druhowertiwym do schule slacż. Je potom dżim, zo so tajex wot cyrkwe psħieħ bôle a bôle wotsala a husto zjawnie wot njeje wotpadnu, hdyż bēch u ż nutiċka hijon dawno wotemrête stawu tejesamej? Psħejz wopor, kotrž so t cjezszi swjatoħo Bonifacia skladuje, kif je sam nēħdy (5. junija 755) pschi wozjewenju Jezujsweje wérw we našiħi krajinach swoje živjenjo t woporej pschinjeſt, khec cyrknej jum po mōžnosci t pomocy psħiñiż a my dowasamx sebi toħodla, ksejjeżjanstu lubożej našiħi serbiski t woporam ta' zwolniwix wosa-dow też na thymle mēsżej t bħohatmu wobdżelenu na tammyn woporiej psħe-prosħawacż.

Z Kułowa. Kralowske kniežerstwo we Liegniku a kralowske ministerstwo we Barlinje staj porucžitko, zo dyrbi so na kóncu tutoho lěta pohrjebnišċeż-żoko wokoło našcheje farskeje cyrkwe zamknijż a zo njeſmēdža so wot nowoho lěta żadne cżelha na nje wjac hrjebacż. Cyka wosada so ħuboko rudži a żaruje, zo dyrbi stare swjate město wopushċejicż, hdyż lubowani starschi, bratsja, fotri a psħeċċelo we božim mērje wotpoċċu, na fotryħiż rowach so kózdy džen mnohe pobożne pacżerje spewaja a horce sylżi psħeliwjeja. Ale porucžnosci swētneje wħyschnosze je tak kruta, zo je 50 tolet khostanja na kózde cżelha stajene, kif bh trjebaj hiġċeż na stare pohrjebnisċeż khowane byko. Pschi tiele psħi-ležnosci dopomin so na swjate sejenjo, we fotryħiż rēka: „to je njeħsħeċċel cżini!“ — Też drugu porucžnosci je nam kral. kniežerstwo psħipostakko: zo dyrbi so mijenjużi też węż pschi našħej farskej cyrkwi wuporiedżecż. Tasama je wot njevvedra kħettnej wobħiġidżena a roztorħana, a rħożi a pişa so wo jeje psħet-tvarjenju a poriedżenju hijon wot lěta 1853. Z toho je widżeč, zo manu we Kułowie dżelha a staroſezow dōſči a zo budža nam psħejz wħschelake potriebne wudarwi pjennejnejne mōsħniżi kħettnej wuprōzdnijene, cżohħożda my na swojim pēku najwutrobnisħo zdihxijem, zo khejt nam Bóh tōn kienje bokate żnej wobradżiż. Boże żita krasnje steja, chroby za skót je też dōſči, Bóh pomhaj dale! — Schuler Jurij Schreiber, jenīčki synk dżelacżerja Handrija Schreibera z Kułowa, je so (30. meje) pschi kupanju we rēch zatepiż. Zda so, jako bh woda sej kózde lěto wopor zħlada ka; psħet-oż wloni we samiūm ċaġu je cużi wojak też we wodże živjenjo zhubil.

F. Š.

Naležnosće towarzystwa.

Sobuſtawu na lěto 1867 (liż su psħinoſiż zaplaċiļi): ff. 207. Mikiawis Brhl z Wudworja; 208. kubler Jakub Schotka z Wudworja; 209. Jakub Lukasch z Wudworja; 210. Hanja Duccmanowa z Wudworja; 211. Pētr Kolla (Bödlant) z Wudworja; 212. Michał Stodenik z Wudworja; 213. Madlena Ženckowa z Wudworja; 214. Madlena Kmeċċowa z Kożaric; 215. Jurij Woyciejk z Wudworja; 216. Jan Zjunda z Jasenicy; 217. Mikiawis Kral z Kħročeſcie.

Katholicki Pociąg

Wukhadźa prēnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolētna płacična na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Chr̄kwiński r̄zasopis,

wudawany wot towařstwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Číslo 13.

6. julija 1867.

Létnik 5.

Jeſuitojo.

(Słownejenje.)

5) Z wjele krajow běchu Jeſuitojo wuhnacj, a to bjez zaſudzenja. Bamž Klimant XIII. žadaſče dopokazma za ſtoržby napſhacjō nim, ale najhōrſchi nje-pſhacjel nijemójſche niečo dopokazacj. Toho dla bu wot wjshnoſcjom kručeza kaſane, něſhto ſ zakitanju pſhacjehanoho rjada piſacj. Wſchak běſhe jich sprawnoſcž wſchudžom znata. Ale njeſhacjelam njebeſhe doſež, zo su jesuitow z toho abo druhoho kraja wuhnali, ně, ckyt rjad chyčhu ze zemje zmieſcicj. Podarmo nadběhovachu bamža Klimanta XIII., zo by rjad jesuitow cyle zahnał, dolhe cjaſy wobru ſo joho potomnik, Klimant XIV., jich wabjenjow, hroženjow a pſhemocowanijow. Hdž paſ widžicj, zo su ſkoro wſchitke knježerſtwa napſhacjō nim a zo Jeſuitojo měſta njenamakaſa, hdžej móhli ſtukowacj, zwoli wón, hacjrunje z cjeđej wutrobu do toho, zo pſhez piſmo wot 21. julija 1773 „Dominus ac Redemptor noster“ jesuitiſki rjad zbehny. Haſto wjedzicj ſteje chykwje mjeſciche wón ſ tomu moc a prawo, ale z wobjarowanijom wón cjaſto wuznawaſche, zo je to mocowaný cjinil. Žreudoba ſo po Romje rozelehnj, hdž ſo powjeſc̄ wo zaſtoreženju taſ wobſobnoho rjada roznjese. We tutym cjaſu běſhe wokoło 23000 Jeſuitow živých, injez nimi 13000 měſchnikow. A ſhoto cjni tele mócie wójſto Ježuſow? Bone poſlucha a ſo podwołujce podcjiſnij, a wza wſchitko haſto wot Boha poſlane domaprytanjo. Móžachu ze ſwojim knjezom praſicj: „Mój Boże, czoſho dla ſy nas wopusheſc̄!“ General rjada, P. Ricci, kotryž běſhe na žadanjo ſchpaniſkoho dwora jath, napiſa pſhed ſwojej ſmjerču „poſlednju wolu“ za ſwojich duchownych synow, a wobſwědča tam njewinowatoſcž rjada a wostají Bohu rožſudzenjo a woda wſchitkim njeſhacjelam. Wón wumrje 19. novembra 1775.

Tedyn kraj po druhim jich zaſtoreži; tola pruſki kral Vjedrich II. njedowoli,

zo buchu z jeho krajow wustorżeni byli. Tola dyrbjachu woni 1775 we Schlesii draſtu wotpožič. Po Biedrichowej smjereži buchu jich ſubka wzate. Tež rufa Khejorka Kathryn II. czerpieſche jich w swojich krajach. Wina toho běſche wulki wužitk, kij haſo wucžerjo pschinjeſechu.

We Němcach a Italii bu wſchlaſko poſphtowane, jesuitſki rjad pod nowym mjenom zaſy začožic. Tola fo to poradžic nij chafše. Taſ začoži fo we Belgii, towařiwo ſwiateje wutroby Ježuſowej z předadvičich ſobuſtanow jeſuitſkoho rjada. Z tutoho kraja wuhnaczi pschinidžchu woni do Němcow a zaſydlili fo poła Wina. Tola generalny vikar we ruſkih krajinach, Venkiewicz, jich za swojich nejzpózna; bamž Pius VI. běſche jim pscheczelny. We Italii naſta bližko poła Společn „towařiwo wery:“ tola hdvji jich kniežeſtvo pscheczelhaſche, wucžahnuhchu we lécje 1799 do Wina a zjenocžiſtaj fo tam wobej towaruſtvo a mjenowaſtaj fo po zjenocžerju „Pafkanaristojo.“ Tola towaruſtvo njemóžeſche k pravej moch pschinic.

Dokelž fo Jeſuitojo we Ruskej pschiſporjachu, dowoli jim Pius VI. pschez piſmo wot 7. měrca 1801, zo ſmědža we Věloruſkej a Lithawje haſo rjad wobſtač. Na prýjtyh krala Ferdinandu buchu woni pschez piſmo „Per alios“ wot 31. juſtja 1804 za Neapelsk a Sicilsk kraj znova poſtaženi. Tež za Žendželsku a ſewjernu Ameriku bu podobna dowolnoſć data.

Pſchecen z wjac̄h ſtronow jo žadoc̄z za Jeſuitami wožewjeſche a bamž Pius dopjelni ju radu, zo by narunak ſchłodu, kij běſche jeho předomnič načziník. We piſmje „Solicitudo omnium Ecclesiarum“ wot 7. augusta 1814 wobnowi woni towaruſtvo a dowoli jeſuitſkomu generalej Thaddei Brzozowskemu, jeſuitſki rjad po wuſtawach Ignaciowych zaſy zradować. Wulka běſche radoſć dla tohole piſma. We wſchelakich krajach buchu jim ſubka zaſy wróćene, taſ we Italii a Schpanſkej. We Neaplu, Sardinii a Modenje dôſtachu wuwucženjo mlodoſče. Tež Belgia a Irland jich pschijieſtaj.

Za to jo jim pscheczinoſće we Ruskej pschihotowachu. 20. decembra 1815 buchu z Petrohroda a Moſkwy wuhnaczi a na prýcowanjo wěrcha Galitzina a knieza z Turgenieff 20. meje 1820 ze wſchitkých ruſkih krajow wopokaſani. Tola tež w druhich krajach jo ſtare nejpſcheczelſtvo napſcheczo nim wopokaſowaſche. Taſ buchu we zbežku wot lěta 1820 ze Schpanſkeje wuhnaczi, ale za tsi lěta zaſy wróćeni, tola 1835 zaſy wotehnaczi. — We Francoſkej dôſtachu woni 1822 połnu ſwobodnoſć, ale 1828 jich zaſy wobmjezowac̄ phtachu; 1845 buchu tam eyle zaſtorčenji. Tež we Schwic̄ buchu 1818 pschijeczi, tola ze wſchelakimi wobmjezowanjemi, we lécje 1847 zaſy zaſtorčenji. We Žendželskej a Americh jim wſchitku ſwobodu dowola, we Rauſtej jich czerpia. Jeno mjeniſche němiske kraje jo jich jara boja a maja druhdy czeźke ſonh wo Jeſuitach!*)

Kaſ we naſchim kraju z Jeſuitami ſtoji, je drje znate a měſceje je jim ſaska wuſtawa czeſc̄ wopokaſac̄ chyka, hdvji jich woſebje mjenuje; prajich: „Njesmědža fo

*) Pschirunaj Rath. Poſoł 1866 čiſlo 4, str. 31.

ani nowe kłosztry założicj, ani Jesuitojo abo kąsiętuli drugi duchowni rząd hdj we kraju pścijieć.“ (Verfassungsurkunde, 4. September 1831, § 56.*)

7) Njeprzeczelstwa napśwecjo Jesuitam**) budżeta tam a tať dołho tracj, hdżej a taž dołho budżeta nutekowni abo wonkowni njeprzeczelulojo katholskeje wěry wobstacj. Ze tola jich założer hizon Boha proshł, zo wón njechał joho rząd żenie bjez pśczejczehanjow a pśczejczinoścjom wostajicj. Ale džiwne tola je a wostanje, hdžj jo wo swobodności cyrkwię rħejt, hdżej su cyrkwijske rjadh a towarzystwa zakazane, kotreż su z cyrkwijskim žiwenjem tola tať kruče zjenocjene. Džiwne je dale, zo so něhdżętuli do cyrkwijskich naležnoścjom mēscheja, kotsiz k tomu wot Boha powołani a postajeni njejsu. Džiwne je, zo so čłowjetam kraj zamka, tiž nieżo wopaczne njezinja, mjez tymi zo jebakam a pśczejczeharjam wschtifte pucze woterwrijene su. Džiwne je skóńczenie, zo su katholske kłosztry hidżene tam, hdżej freimaureriske loże we cjeſeči steja. Tola, my so wschodniemu tomu njeđiwanym!

Schto su Jesuitojo naszych dñiow, njech nam praja pohanjo a wopuſcjejene ludy, mjez kotrejmiž węcje na 1800 Jesuitow hało miſſionarojo skutkuje. Schto su Jesuitojo, njech nam praja kħeſčenjo, kotsiz su swědkojo jich duchowniſkoho džela a prōcowania byli. Schto su Jesuitojo, nam najwěſcjiſho praji tamni wulki džen, na kotrejmiž budże kňiha žiwenja pśched wocžemi cykluo swęta woterwrijena.

H. D.

Londonski arcybiskop Dr. Manning.

Začo bě njezaponiſliwih kardinal Wiseman wunnrěl, běchu jendžiſſch biskopojo we zjenoczeńſtwie z westminſteriskim tachantſiwom tjojch kandidatorow ze swojeje ſriedžiſných na wuprzedzijene biskopske sydko načiſli, wyſokocjeſčomuſch a we wjele naſtupanjach wubjernych mužow. Swjath wótc pač wotkoži, pač woſebicje wot Boha rozgwěſtleny, pač we spodžiwniej znajomnoſci z jendžiſſimi naležnoſćemi a woſobami, wſchętch tjojch kandidatorow a wuzwoli něduſiſkoho jendžiſkoho archidiacono, nětčiſkoho tachantskoho probſta a bamžowoho domjacoſtneho prälatu Dr. Manninga k Wisemanowomu potomnikę. Taž wjele pſchemuſlenja, haj k džej drje tż mjerzanja tute ſutkowanjo swjatoho wóta tehdem wubudzi, — joho mudroſć a pſchedwidźomnoſć je ſo kraſnije wobruečila. Dr. Manning je woprawdzie hd̄m ſcžehowař ſwojego wulkoho předomnika. Wubjerny rħežnik, da wón lědom thđenii nimo hicj, hdżej we tis abo druhei cyrkwi Londona abo we drugich cyrkwiach swojeje wulkeje diöceſy předowaſ a wěriwych pſchi poſtluharjow zahorjał, abo we zjawnych zhromadzeſtiwach wo pſchedmjetach powiſtitownoſtneho zboža z katholskoho ſiejiſčeja rħeiał njeby. Zoho pſchi poſtluharjo pſchi ſiejiſčeja wſchēm wěrhwuznacjam a rjadau a wjle z nich woźmje ſobu z joho pſchednoschlów zapłodne zornjeſtko pſchidnoſtneho nawrócenja a naſazanja, taž džen ſo derje dopołazač da, zo ſo joho darij we nawjedowanju duschow wot żadnoho nětke žiwoho njeprzetrjedha. Samy zamrětū ſaber njebě tudy pſħeż njoho a

*) We Prusſej, z kotrejž ſmy někto „ſewjernoněmſcy“, bratſa nima cyrkwijska swobodnoſć tajku „ſpintu“.

**) Taž licžba je někto pſħeż 8 tysacow.

zjawnie je, zo je Manning we swoim kłoschrje oblatem swj. Karle Borromaeu we Bayewater kózdoletnie k najmiejscowmu 365 wobroczeniom do cyrkwe pschijak. Runje tak horliwie pak, kaj ze swobodnej ryczy, wojuje won z pjerom za należnoścze swj. cyrkwe, tu fotrejż narwiedowanju bu powołany. Manning je wojsbicze plódniwy spisowar a lèdom minje so lèto, zo njebi z wjacorymi, druhdy jara wobsciernymi spisami psched zjawnoscz slupik, ze spisami, fotrejż wschitke najwyskicze należnoścze kshejczanska a katolskaje cyrkwe we swojej pschimierje k Jendzelskej nastupaja. Czistoscz joho ryczy, kij je we prawdze klasista a we fotrejż może so z nim mało nerk żiwych jendzelskich spisowarjow pschirunacz, widzanośc, fotruż pschi swoich krajanach wschich wuznaczow wujziva, pełna, wschich webshahaca lubośc, kij so we kózdyム rynęku joho spisow wupraji, sejzni kózdy z joho literackich wupłodow k wopravdžitnomu podawkej. Tak pak je też pschischko, zo je sebi przedawski ewangeliki duchowny, kotrehoż wusup z krajene cyrkwe so tak nieskönczęne wobżarowasche, na wjeršku jendzelskiego duchownstwa stecach wobroczenie widzanośc we Jendzelskej nadobry, kajtuż sebi po wobkruczeniu z tamnymi należnościami derje znatnych jendzilčjanow samón zemrjety kardinal Wiseman nadobycz njemožesche a kaj ju wot czasow njeboho kardinala Reginalda Pola hiszczę ženi katolski biskop we Jendzelskej wobśedzał nijeje.

Cyrkwiniske nowinki a powjescze.

We wojwodsiwje Meiningen so też lepsze časy za cyrkę pschihotowacj poczinaja. Katolskich wobhylterjo města Meiningen su dowolnośc dostały, zo smędza sebi za swoje pjenjezy cyrkę natwaricz. Duchowny kniez Rost zaślupuje należnośc katholikow z krutoscju a wustojnoścju.

Z Diöcesy Kulm. Kak husto wschelakore nowiny wopaczne powjescze — wědomje abo njewdomje — wo wobstejenjach katholskaje cyrkwe pschimiesu, možachmy też wóndanjo zažy spóznać. We pschilozh k čislicy 21 „evangel. Gemeindeblatt“ (wot 25. mije) namałanu pschispomnienju, zo „je we kniejeřskich wokrjesach Danzig a Marienwerder we zaündzonym lèče 368 wośobow z katholskaje do ewangelskaje cyrkwe pschestupiko, a jenož 24 wot poſlednicje k přeui.“ Njemožemy rožjudzić, kak daloko powjescz tamnych nowinow wo liczbje pschestupienjow k ewangelskaje cyrkwi z wopravdžitoscju hremadu hlosuje. Dowera k wěrliwoczi tamnoho nawdania pak wo wjele zbadnie pschiz uspomnienjo, nastupace pschestupienja k katholskaje cyrkwi. Po zaſtojistich wupokazanjach je so mjeniuch we zaündzonym lèče (1866) we diöcesy Kulm k katholskaje cyrkwi 200 wośobow (91 mužskich a 109 ženskich) a nic 24 wróciło. Wot tutych pschislusachu k tachantsiwan: Briesen 3, Kamin 5, Kulm 4, Kulmsee 7, Danzig 49, Dirschau 11, Tordon 3, Gollub 6, Lautenburg 7, Lauenburg 1, Lehjan 17, Löbau 13, Mewe 6, Mirchau 3, Neuenburg 6, Neumark 9, Poméranien 15, Putzig 5, Rehden 8, Schlochau 2, Schwetz 5, Stargardt 4, Straßburg 3, Thorn 1 a Tuchel 7. K tomu pak pschindu hiszczę pschestupienja, kij so we džele diöcesy Ermeland, we kniejeřskich wokrjesach Marienwerder a Danzig leżanym, stachu, fotrychż liczbu pak z wěstoſcju mjenowacj njemožemy.

3 Schwindnik. Napříčecjo ſurowej vježhmanoſci, kotrūž dýrbjachimy z Veronh wozjemieč, njecham h tudy wot lěta 1834 zaſtatu a lěſta přeni krocž zaſh wobónženu proceſſiju z mjelečenjom pſchericž. Po 10 hodžinach ſo proceſſia započeſche. Vjeſticehlađna mnogoſc luda žolmjeſche we kraſném domje božim. Hufia turjawa zawodžewaſche ſlonce a zaſhčepjeſche někotromužkuli bojoſciwu staroſez pſched móžnym deſhcežom. Ale z wjeſotéj dowéru na Boha krocjeſche farač, ſežehowaný wot 6 duchowných k wołtarjej a da znamjo k wotewrjenju khrabnho čaha. Pſched durjeni čakachu katholisch wojaſojo ze ſwojimi dobrými katholiskimi wýſchfkami. Schthri a dwachežo mužojo z tſelbami na ramjenjach džehu na wobymaj ſtronomaj njebjefow, wýſchich z měſčanſtej radu a z wýſchikmi kralovskimi zaſtojnikami za Majeſticejſichim, mjez tím zo druhe woſiwo pſchech na boſach ſtejeſche. Rožove wonjeſtka, pletvň a ſwéch na woſnach a na zemju naſypane kwečki wozinamjeniachu králej wýſchek kralow pucž a ſwědečachu wot pobožnho zmyſlenja cyloho wobydleſima. Dobri protestantojo porunoſečachu ſo z katholiskami we poſkiczenju rožových darow k wudějenju wołtarjow a wopokazachu ſo pſchi natwarjenju thchsamých luboſčiſve pomocni. Wobdželenjo katholikow bě woprawdžje ſpodžiwinje wulſe, a wýſchitkona wjeſola zmyſlenoſc bu runje tak derje pſchez doſtójne zadžerženjo protestiantow, kaž pſchez wubjernu hudžbu povyjichena. Kaž ſpodžiwinje ſu tola bože wodženja! We lěče 1845 wozjeweſche Ronge ze ſamnōho woſna, pſchi kotrýmž něk druhí wołtar ſtejeſche, bližke zahubjenjo katholiskeje cyrkwy a po 22 lětech počaza ſo katholiska woſada na ſamym měſče wjetſcha a ſhlinská dyžli hdy, a evangelsch měſčenjo poſkiczeja ſwoje domy za wołtarje a dopokazaja pſchez pſchitojne zadžerženjo, zo čeſečomnoſc njezapřea tomu, ſhtož je katholikam najdostojnijſche a najwjeſcijſche. Bože žohnowanjo njech wotpočuje na tajkim měſče! —

3 Varlin. Wo nowym nabožnym wotschčepje, kij je tu we wýšeji czechocze naſtał, powiedaja nam nowiny ſežehowace. We cyłe čzmonym ſale ze zapoſjchanym woſnami ſo jich zhromadženſwa wotdžeržuju. Zaſtuip ſo jenož tím dowoli, kij ſo po dleſchim prihovaniu toho hóvní zbadža. We pſchediſwi zwoblekaſa ſo wýſchitek k tomu pſchikuſhacij cyrkwiniskej draſtu. Mjelcž zaſtuip jedyn po druhim do ſwiatoho, kóžde ſlyſhomne poſtupjenjo, kóžda najmjeñſha hara ſo po móžnoſci wuwoſtaja. Zaſtuipwſhi ſo kóždý poſlaknje a čita nehdje poč hóžinu doſho we biblij. Něk pſchindže jich biſkop a džerži kótku modlitwu. Wýſhitch bija ſo tſi krocž na wutrobu a zavrja ſwj. piſmo a mjelcž zaſh wotěndi.

3 Veronh. Na tak ſurowe waſchnjo we ſtalské wýška poczciwoſc a zdželanouſc naſpiet dže, wiđimy z woprawdžje djabolſkoho zadželanja, kij ſo we Veronje na Bože Čežlo pſchi wołkhažje abo proceſſiji wot nježhmaných zbežkarjow ſta. Dokelž tam ſlonce jara pali, ſo hízon z dawnych časow haſh, pſchez ketrž bu Bože Čežlo noſhene, z platom pſchitrywachu. Tež lěſta jo to ſta, býrnjež ſebi někotre nowiny wýšku móžnim prouču dawachu, to zadželacj, prawjo, zo dýrbjale ſo k tomu potřebne pjenježh rábiſho húdžym dželacjerjam wudželicž. Tola w noch pſched ſwjetzenjom ſamym bu najwjetſhi džel pſchitrywa podtorhaný a plat do wjeſe kruhov roztorhaný. To pak by najmjeñſhe bylo. Prawa nježhmanoſc dýrbjeſche hakle pſchi proceſſiji wudhricž. Proceſſia wotčidže kaž druhe lěta w 9 hodžinach z tačaniskeje cyrkwy. Dokelž bě biſkop do Roma zaſhel, bu Majeſticejſche wot tačantskoho knjeza njeſine;

a lědom bě tute říčedž naměstow Signori a Erbe pſchishko, dha lětačku nadobu z khežow ſaz z dróhov kamjenje na duchowných, na tač mjenowane njebjeſa, — haj, na same Majswječiſche. Njebjeſa buchu roztorhane a rozbite, a noscheri Majswječiſhoho čekně z wulkej prouči z Božím hordym čželom do cyrkve S. Maria Antica: monstranca bu pſchez kamjenje wobſchłodžena a Majswječiſche padně ze swojim noscherjom na zemjn. We ſamym čžasu buchu duchowni, khorojenoscherjo a ſpěvarjo na někotrych druhich naměstach hanjeni a kamjenjowani. Wſchitko čjekashe a we někotrych minutach bu hewak dolka proceſſia, z 15 ſarow wobſtejaca, we kruhach a khwataſche na přením lepſchim puežu domoſ. Vjele woſobow bu ranjených, tež z nožemi ſo fakaſche. Ze wſow ſo zeindženi burja buchu, jakož tajtu njehma-noſči wiždzechu, džiwi; ſtolčki, ſawki a t. d., kžiž ſo na naměſeče Erbe naměſtach, buchu do kruhov roztorhane a z nimi wiwaczi a njewiwaczi bieži. K zbožu pſchinidže bóržh bataillon woſakow, kžiž lud zaſy někal změrowa a 40—50 najhlowniſich zlóstnikow jathch wza.

Z R o m a. Šwjath móte Pius IX. dokonči 16. junija 1867 21. lěto swojeho ſławnoho knježeſtwa. Wjez 259 bamžemi, fotſiž ſu po ſwjathym Pětrje po ſobu ſejžehowali, ſu jenož pěčzo, kžiž ſu nimale tač dolho abo něchtco malo dlěje knježili. Bamž Hadrian I. (wuzvolený we lēče 772) knježeſche 23 lět 10 měſacow; bamž Hurban VIII. (wuzw. we l. 1623) knježeſche 20 lět mjenje 7 dnjow; Klimant XI. (wuzw. we l. 1700) knježeſche 20 lět mjenje 3 měſacow; Pius VI. (wuzw. we l. 1775) knježeſche 23 ½ lěta; Pius VII. (wuzw. we l. 1800) knježeſche 23 lět 5 měſac. 1775)

We Irland ſe, hdež je wjach dnyſl tſi ſchtorcžin wobhdeſtva katholikow, je jendželska reformacia wokolo lěta 1574 wſchitke chrfwinſke kubla kramyla a pozdžiſcho bu katholſkomu ſudej wobſedženſtwo wgate a ſurowe kaznje napſhcežo nim wudate. Wobhdeſtvo, wokolo 5 milionow katholikow, ſo z khubodu jako najenkojo abo dželaczerjo žiwa. Tola moni ſteja kruče we wérje ſwojich katholſkich wótcow. Woni žiwa a wudžerža ſwojich duchowných ſami z darami ſvojeje khubody a wudžerža ſami ſvoje chrfwie a chrfwinſke muſtaw. Ze ſo wulicžilo, zo je tutón lud mot ſpočatka něčiſhoho ſtohytko, po taſkim we něchtco pſchez ſchěcždžesat lětač dobrovolnije nawdał za chrfwie woſoko 7,108,700 tol., za klóſchtrу nimale 21,440,000 tol., za seminarj 2,070,300 tol., za hospitale 100,500 tol. za katholſke wučeňje 2,010,000 tol., za katholſku univerſitu 268000 tol., za miſſionſtwo 1,005,000 tol., potajkim wſchitko hromadže na 34,002,500 tol. Z biſkopsfeje woſadu Cashel je w tutym čžasu 144 duchowných na miſſionſtwo ſchlo.

Z Ruskej. Kaž ruſke nowinu „der Invaliden“ wožewja, je generalnih bohot we Volhiniji ſejžehowace, wſchěch naſtupace piſmo wudak: „Na wjelekrózne proſtow wo dowolnoſči, zo ſměle ſo džecži měſchaných mandželſtow po druhim hacž prawowěriwym (!) = ruſkum wobrjedzi kſchecži dacz, je khežor najhnadniſho (!) porucžil, zo dyrbja wſchě džecži měſchaných mandželſtow bjeze wſchoho wuwzacza po wobſtejazých zakonjach we prawowěriwej (t. j. ruſkej) nabozinje kſchecžene, rozvuježowane a zkublane bhež.“ To je we prawdze ruſka doſlědnosč: ma jenož khežor prawo, chrfwinſke bože ſlužby po ſamotnym ſpodobanju zrjadowacž a pſchiporucžecž, cžohodla njedyrbjal tež wo waſhnu kſchecžených ſwojich poddanow porucžecž ſměžl —

3 Lujicu a Sakſkeje.

Z Budyschyna. Po wſchelowych listach, kotrej ſmy wot czeſcowanoho knieza redaktora katolickiego poſta dostaſi, namaka ſo najhnadniſchi kniez biſkop kaž tež jeho pſchewodzeſt, ſtrony a čerſty we Romje. Wotkiedziewſchi póndželu 3. junija z Dražđan, puczowaschtaj pſchez Nicza, Chemnitz, Eger, Regensburg, München, Augsburg, Lindau, Mohrschach, Chur, Como, Mailand a pſchewaschtaj ſwiatki we Florencu, wophtowaschtaj Piſa a Sienna a pſchintzefchtaj ſchwört po ſwiatkach, 13. junija, 30 minut po džewjatej raiſchej hodzinje do ſriedzizny cyloho katolickiego kſcheczanſtwa — do węcznego Roma, hdež we hoſćencu „Minerva“ wotſtupiſtaj a hdež tež hacž do bženſiſtchoho pſchewywatay. — Dokelž je kniez redaktor ſam wobſcherniſche wopisanjo swojego puczowanja na tutych ſtronach pſchilubil, ſu nam jenož někotre krótkie naſpomnjenja dowolene. Hnhydom preni pſatt bě polzjowane konſistorium k pſchihotowanju k ſwiatoprajenju někotrych ſlužomnikow Božich; čerſtwoho a ſtronomoho a pozdaču lědom někotre ſcheczdeſat lět staroho widześehe tudh najhnadniſchi kniez biſkop preni króč miše a jaſne woblečo ſwiatoho wótcia a zwjeſeſeſe ſo na jeho kraſnym, derje a daloko zrozemliwym hkoſu. Proceſſia na Bože Ějelo bě wulkotna; 312 biſkopojo běchu pſchitomni a něhdje 700 woſow pſchijedze pſched vatikan, bamžowý paſlaſt. Ma ſamſnym dnju wjeſzor $\frac{3}{4}$ 6 bě hižon džen předh naprajena audiencia pola ſwiatoho wótcia. Najhnadniſchi kniez biſkop mejeſeſe njewuprajomne zbožo, ſo něhdje 10 minutow ze ſwiatym wótcem najpſcheczelniſcho rozemkowjeſt, pſchi kotrej pſchiležnoſci jomu tež we Sakſkej naſodath pětrowy pjeniežek pſchepoda. Mjez tym czakasche wonka kniez Hórnik a kniez dwórkí předař Wahl, kotonž tohorunja w tu khwili w Romje pſchewywa. Nadobo pſchitidze won Msgr. Pacca, komornik (maestro di camera) Boho ſwiatosče, a pſcheproſh dwaj duchownaj (deux ecclésiastiques) jaſoſchotckiego vikara ze Sakſkeje, zo býſchtaj k audiencie zaſtupeſkoj. Rozemi ſo, zo běchu jenož někotre minuty, kotrej mojeſchtaj pſchi ſwiatym wótcu woſtač; ale běchu to woſomkjenja, kž ſo węczne njezabudu. Wótcowſch prajeſeſe k nimaj we francoskej ryezi, (kotraž ſo pſchi tajlich pſchiležnoſczech najbôle naſojuje) we prawdze jaſoſchotckie ſłowa: woſ ſtaj měſchnikaj; njeſmětaj ſamoſ do njebeſe pſchifteſt, ale dyrbitaj wjele duſchow za njebeſe a nadobycz. Žohnuwajo jej ſwiaty wótc wopuſteſi. — Kąž ſlyſhimy, wróći ſo najhnadniſchi kniez něhdje wokolo 15. julija zaſy do wótenoho kraja.

Z wutrobnej wjeſoſeſu možemh tudh tež pſchipomnicz, zo bu naſch najhnadniſchi kniez biſkop kaž druzh biſkopojo 17 t. m. za aſſiſtentu bamžowoho tróna pomjenowanym.

W Kulowje 20. junija. Po ſwojim ſlubjenju*) pſchipocſelu wam z tutym požadane powjeſeſe a wobſtejenja z nowoho tudh mudatoho ſchematiſma Wrótſlavſkeje diöceſy. Po thymſamym wučžini powſchitkomna liczba katolikow we cylik diöceſy 1,776,238 duſchow. Wot toho pſchitidu na provincu Schlezyjsku 1,475,727, na wjerchbiſkopsku delegaturu za marku branibursku a pomorsku 64,124 (Barlin ſam 43,100); na rakuſſi pſchidzel biſkopſtwa 236,387. Tuta wulká diöceſa je k lepſhomu zarjadowanju do 93 archipreſbyteratorow dzelenia (Schlezyjska ma 77, delegatura 4 a rakuſſi pſchidzel 12). Měſchnikow liczi diöceſa z pſchizamkjenjom rjadnych

*) Wo ejaſceſiſche dopiſti proſymy. Ned.

męschników 1442. Wyjsze toho pschihotuja so we wjéchbijskisim duchownym semi-naru we Wrótslawje 58 alumnojo na swjate mëschniство, kotsz dyrbja hizon pschi koncu tutoho mësaca mëschniški swiecziżnu döstacz. Mjez nimi namała so tež syn, jako dobroho katholika najiskawijszego znatoho wjécha Bohusława Radziwilla, pryne Edmund Radziwill. Katholischich chrkwoj liczi diœesa 1330, wuczerenjow 1786 ze 2863 wuczeremi. Liczba katholischich wuczeriskich dzeczi njeje mala — 272,587. Klöschtrów a klöschtriskich zienoczenstwów su 3 mužiske a 15 žóniske i zapisanju. Mužiske su jeñitojo we Neissi, francisanojo na horje swjateje Hanu a pschi Nowym Mëscze we Hornej Schlezynskiej, a miloszini bratsja we Wrótslawje ze 4 filialemi we Nowym Mëscze, Polchowicach, Frankensteine a Steinawie. Mjez žóniskimi rjadam iu pschede wjchém i wuzbénjenju Ursulinki a khude schulske sotry, kotrež mlo-dzinu kubluja a zdželaja a we schulach wucza; dale milosziniwe sotry wot swjatoho Koral Borromäa ze maczernym domom we Neissi a 29 filialemi we diœesj a towarzstwo swjateje Hilsberty (schere sotry), kiž tohorunja we Neissi swój maczerny dom maja a wyjsze toho we 35 wotkyciènych wustawach skutkuja. Poslednej zienoczenstwie nadawatej so pschede wjchém z wothladaniom khorych, psche ejož stej jebi lubošč a poczesczowanjo tež druhowériwych we bohatej mëreje nadobycz wëdzalej. Milosziniwe sotry wot swjatoho Koral Borromäa wyjsze toho tež we wuczerenjach skutkuja a tohodla so pszech wjetšhi džel sotrow na wuczerstwo pschihotuje. Tež we naszej serbskej Lujzij skutkuja pschitomnie 4 sotry tohole rjada a to we filiale we Kulowje. Dwé z nich wobstarajec dwé wyjsjcej holczacej rjadomnie mëschanskiej wuczerenie, jedna wobhlasda a wobstara khorych a jedna je wuczerka za žóniske džela, fotraj zwonka schulskego ejsa džeczem a tež hizon doroszonym holcam wuwuczowanjo we schiczu a druhich rucznych žóniskich dželach dawa. Zo je tež tudy jich skutkowanjo połne żohnowanja a dobytka za naſchu cyku wokołoſć, trjeba lëdom pschiſpomnjenje bjež.

I. W.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadów.

Z Budyschina, we juniju. Rzeczyeni: Marija Madlena, dž. Jana Franca Gáblerja, zahrodnika we Matym Bajdowje; Jan Paweł, s. Jurja Barjenka, wojskowego miſthra a khěznika na Židowje. — Wérowanaj: Jan Petr Měrcinsk, kublej we Hrubělczicach a Marija Madlena Wencelec z Džézniłec. — Zemrjeta: Hanja, rodz. Kralec z Czermieric, njeboho Jana Janascha, khěznika na Židowje mandzelska, 78 lét.

Z Nadwórija, w juniju. Rzeczyeni: Marija Madlena, dž. wobydlerja Handrija Rynca z Budyschina; Jan, s. Marije Domškic z Khelna; Jan, s. khězkarja Handrija Glücklica z Miklic; Miklawš, s. zahrodnika Michala Héblaka z Měrkowa; Marija Madlen, dž. wobydlerja Jana Kreiberga z Měrkowa. — Zemrjeci: Jakub Busch, wobydler w Nadwóriju, 54 l. 10 m.; Hanja, dž. Augusta Matheſa w Nadwóriju, 3 m. 10 dn.; Miklawš, s. zahrodnika Michala Héblaka z Měrkowa, 4 dn.; Miklawš, s. zahrodn. Handrija Wierscha z Brynienja, 4 m. 6 dn.; Handrij, s. njeboho khězkarja Jana Krempli z Khafowa, 13 l. 7 m. 7 dn. — Wérowani: Handrij Rynca, wobydler w Budyschinje, z Hanžu Buschic z Nadwórija; Jurij Hančka z Höfka z Madlenu Winarje z Bronja.

Katholicki Posł

Wukhadźa prěnu a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolētna płaćizna na pósće
a w knihańi 15 nsl.

Górkiński r̄zaspis,

wudawany wot towařstwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórník.

Číslo 14.

20. julija 1867.

Lētnik 5.

Bamžojo stoja pod zašitom Božím.

Na svjedzenju svjatejju japoščtołow Petra a Pawoła svjetcachnych lěta we našej svjatej katholickiej cyrkwi jara žadny svjedzeń, wopominieżo injeniuj tamnoho, we stawiznach cyłoho swjata a wsobniwe we stawiznach našcheje swj. cyrkwie wažnogo dnja, na kotrymž psched 18 stami lět prěni bamž, wjerch wsichcich japoščtołow, swjaty Petr, na kſchizu swoje živjenjo skonči a tak „svjedzenjo wotpoložo za swoju wučžbu do jemu pschitskuchnoho města hordosze jańidze.“ K swjatocznemu wobeidzeniu tutoho dnja je našch sławnie kniežach bamž Pius IX. wsichcich biskopow k rowej swjatoho Petra do Roma skazał, a wsichcich, kž pschede wažne winy wotbžerzeni njebečhu, zheroadźichu ſo tam tež wołoko powšitkownoho widžowinohu wjercha, a tež našch hnadny kniež biskop je tam, poſlujschni hłosej najwyšszychho paſtryja, pobyl.

Cžitarjo „kath. Posł“ doſtanu węſże tež drobnisze wopisanjo tutych za wsichcich wěriwych tał zajimawych swjatocznoscžow, dokelž dže mějſeſte našch cžesczomny redaktor hało wuzwoleñ pschewodzeř hnadnego knieza biskopa pschiležnoſcz, wſcho ſobu wohladač. Za jenož chcu pſchi tutej ſkładnoſci ſedzbiwoſez cžitarjow na wulku wažnoſez bamžiſtwu, tutoho tał hidzenoho wuſtawa našcheje swj. katholickie cyrkwie, pschecžiwo ſotromuž ſo runje won we našchim času bôle hacž hdý prjedy z tał njehańibnymi ſredkami wuſtrupuje, złožicž, a we někotrych podawłach wsichhomocnu ruku Božu poſkačę, kotař wjerchow svjateje cyrkwie tał ipodžiwnje wodzi a zaſituje.

Naſcha swj. cyrk. je wulke towařſtvo, towařſtvo kotrež ma wjac hacz 200 millionow ſobustawow. Kóždy spóznaje, zo, ma-li we tał wulkim towařſtwie pschecžiwoſcz, rjad a poſoj kniežicž, dyrbí tu ſredźina być, wot kotrejž ſo wsichc wobknieji, a tuta nuzna ſredźina najwyšszychho towařſtwa na zemi swj. katholickie cyrkwie je bamž. Kaž majajenotliwe wosadž we swoim biskopje, hało woprawdžitym paſtryju wěriwych, kotařož pomocniczych drugich duchowni ſu, swoju ſredźinu,

je nuzna węc, zo býchu tež biskopojo ze swojimi biskopskimi wosadami frjedziniu měli, wokoło kotrejž so woni rjaduja; dokelž by tu kóždy biskop sam za so stał, njewotwism wot tuteje powschitkownieje frjedziny, by so lohej stac̄ mohlo, zo býchm tak wjèle we wuczbje a nahladach wschelatich cyrkwiow měli, taž biskopskich woſadow. Stoji pač tu frjedž cyrkwie powschitkownih wjéch, wot kotrehož wschitch biskopojo, a pšchez biskopow wschitch wérini swoje kazne dóstawaja, kotrež wschich biskopow a pšchez biskopow wjéch druhich wuczerjow we cyrkwi wobkedzbuje, zo woni žanu bklidu a schkodniwu wuczbu njewueža, je za pšchezjenosć we wuczbje a wérje na najlepje starane. Kóždy spóznaje, kaf wajne we naschej swj. cyrkwi bamžiswo je, zo je wone tak prawje róžkn̄ kamien, kotrež wjeho djerži, wjeho njese. To wjedža tež jara derje njepšchezelojo, a zawiđa nam tohodla tak spomožn̄ wuſtaw, a pröcija so, ze wschemi možnymi ſredkami tónsamón powalicž, ale podarivo; dokelž tutón wuſtaw je na ſtaku twarjent, kotrež drje móže so zatschaſež, ale niždžy powalicž. Kaf wjèle wichorow njese hízon zbožomne pšchëtrał, a wone njeſju ſnadiž jón poſlabili, ale poſylnili. Stawizm̄ bainžow dopofazaju, zo su woni wjedženi wot wjchomöneje ruki Božej, a twarjeni na tamnu ſtaku, kotrež bě hízon bójſki založer cyrkwie ſlubík, zo ju moch hele njepšchedobudža.

To wobswedeži nam hízon žiwjenjo přenjoho bamža, swj. Pětra. Wónu pšchińdže do Róma hako muž hízon pšchi létach, kotrež bě wjèle wuſtał na swojich wobezjimy puczach po morju a po kraju, bjez zamoženja, bjez nahladnosće pšched ſwetom, bě wjšče toho Žid, a toho dla hízon Rómjanam zacpět, bjez ſwetnejše zboželanosće; tak pšchińdže ſamlutki do Róma, do tamnoho města, kotrež tu ſtejſche hako pſchyna kuježerka a móena královna nad celym tehdomniſkim ſwetom. Tu bě joſu poſtajene živý hycz, wuczejz a marträřsku ſmijerež wumrjecž. Ze wschich róžkow ſweta ſu tu bohaſiwa a poſlady zložene, ale z nimi tež wjeho njekhmanosće druhich krajow a ludow. Wjchudžom widzi staroſciwe hanjenjo za bohatſtwami a wjeſeſemi, jenož za wužiwanjom. Ze zrudobu a woſhidzenjom napjelni ſo joho wutroba, wuſladajo, kaf ſurowje ſo we Rómje z wobhimi wotrocžami zahadža, kaf ſo woni kupyja a pſchedawaja, a zasadžea, čepu a daja, wuſladajo, kaf ſo male džecži wuſadžea, žive do rěki Tiber mjetaju, džiwim zvérjatañ a ptakam k jědži ſo dawaju. Wónu dže tu nimo pſchymy hrodow a bohače wutwarjennych khézow, krasnych templow romiſtich pſchibohow, pšchińdže tež k pantheonej, t. r. templek k čeſeſzi wjehich pſchibohow natwarjenomu. Wónu ſtoji pſched „zlotym domom“ khézora Nero, tutoho khézorskoho złotnika, mordarja swojeje macjerje, swojoho wuczerja a druhich bližlích pſcheczelow. To bě tak prawje zaſtupnik pohanjskoho ſweta, kij wjeho njekhmanosće, ſurowosć, njehaubitosć a kžu we ſebi zjednoči. Vědom bě ſo Pětrej radžilo, někotre woſobý tu za wuczbu dobycz, je hízon za njoho tu tež wobhydlenjo ujedaloſto wot Nerovoho złotoho domu pſchihotowané, hľuboko do zemje taž ſtudnia, zymne, čzmowe, row za kóždoho živoho, čjakaſche na njoho mamertinſke jaſiwo; a za krótki čas wuzběhun ſo tež za njoho hdiž, na kotrejž žiwjenjo ſkónčji.

Někto bě po čjowjkim myſlenju z kſchecjanſtвom we Rómje k koncu. Jara mało jich bě tu, kotsiž běchu Pětrowe imjeno ſkýcheli a híšeze mjenije, kij joho ſmijercz wobjarowachu. Tola we radje najwujſchoho bě hinač wobzantrujene. Pětr

drje bě lhudb pšchischoł do Roma, ale wsché połkady hnady bě sebi sobu pšchinjeſ; wón pšchinđze drje jam, ale joho kniez a mischtr, z kotrymž bě něhdj na žolmach morja khodžik, džesche na njewidzomne waſčinjo z bójſkej moeu z nim. Pětr wumrě, ale we swoim živjenju bě so jomu radzik, we Romje woſadu założic, kotraž wschém druhim k pšchikkadej služesche, do romſkoho pohanſtwa bě ſymjeſchko zapołozit, kotraž k ſchomej zroſje, pod kotrohož ſczenom wsché ludy zakit a wuczeſ, měr a pokoj phtachu a namakachu. Pětr wumrě, ale z nowa wožiwi we swoim naſtupniku; temple pšchibohow fo zhubichu, bohatſtwa a połkady fo rozbójichu, złoty paſtak khězora ſpadny, khězorski trón ſo powali a wjsche rowa ſwj. Pětra wožiwi nowy Rom; nad rowom tamnoho zacpětoho galilejskoho rýbaka, kotryž ſmjerež wotrocžka wumrě, ſtoji híſehe džensa ſtol wěrnoſče, sprawnoſče a luboſeże, a wot ſlónca zkhadženja hac̄ do joho khowanja we chlym ſchěrokim a dalokim ſwěče poſluchaja wsché ludy na hłos, kotryž wot tam pšchinđze. To dopolazachu nam tak prawje tamne ſwiatocžnoſče, kotrež ſo tam lětſa pſched Pětrom a Pawolem a na tuthym wopomnječza hódnym dnju ſamym ſwjezachu, k kotrymž běchni nimale pječ ſtow biſkopow ze wſchęch róžkow zemje na hłos tamnoho čjeſćomuho 75 lětnoho ſtare, kotryž něk w swojej móce ruch klucze ſwj. Pětra džerži, pſchi rowje přeñjoho bamža zefſli, zo bychu z tutoho živoſtneho rowa nowe živjenjo móć a ſhlnoſcz czeřpali. Zawerno, tajſe horboſtne dny we ſwj. chrkwi, pſchirunane ze ſlabym zaſpožatam, wubudža a poſylnia nas we pšchewdězenju, zo je bamžiſtvo na tamnu ſtatu twarjene, pſchecjivo kotrež móć hele podarmo wojuja. Kaf husto njeje to híſehe ſo zjewilo we čjaſu 18 ſtow lět!

We přenich tſjoch lětſtoteckach, we zrudnym čjaſu kravnoho pſchecjehanja ſwoj. chrkviwe, we kotrymž pſched romſkimi ſudami jenož khěſeženjo, kóždeje starobu a powołania, ſchězivych a džeszi, wutrobičzi wojach a ſlabe kniežin naſfuroniſkim čełnlym matram ſo wotſidžowachu, do warjacoho wolija ſo ſadžachu, ze ſchěrkym wolijom ſo napowjachu, do ſmolanhých měchow ſo zaſchīwachu a potom zaſhwězachu a k wobſwělenju khězorskich zahrodow ſlužachu, džiwim zwěratam ſo k chrobje mjetachu a ze wſchelalini druhiimi matrami, kotrež móžeſte jenož pohanſta zloſež wunamakacz, ſo čzmiłowachu, we tuthych čjaſach, we kotrychž bě rožlata kraj marträjow ſymjo za nowych wuznawarjow, we kotrychž khěſežanstwo tak zjawnje ſwoju bójſku móć dopolaza, běchu zas bamžojo, na kotrychž ſo boži zakit zjawnje wopolaza. Tuczi zaſtupeńich khěſežanstwo rožlachu ſkoro wſchitch ſwoju kraj za swojoho zbožníka a dobychu ſebi kromi marträjstwa, kaž bě ſebi ju dobył přeni bamž, kij wſchém ſwoim naſtupnikam pſchiswo; „Budžecze-li hanjeni Chrystusa dla, budžecze zbožni, dokelž wſcho, ſhтоž boža móć a kraſnoſcz je, wotpoczyje potom na wami.”

Hdyž bu bamž ze ſwojim ſtadkom k ſmjereži motviedžent, juſkaſche drje ſwět a wjeselesche ſo, zo ma něk kóne hanjene khěſežanstwo, tola zas, a pſchech zas džibjeſche ſo nowy bamž k ſmjereži wotſidžic, a tak wumrjechu ſkoro wſchitch halo mužni a wutrobičzi wuznawarjo ſwojeje wěrh, donž khězor Konstantin khěſežanstwo njepſchispózna a bamžej Šylwester ſwoj paſtak k wobhydlenju njepſchipofaza, dokelž hac̄ dotal běchu ſkoro wſchitch bamžojo najwjaſn cjaſa ſwojoho živjenja we čzmo-wych jaſtwach pſchecjiniſli. Tute za chrkej tak zrudne čjaſh, we kotrychž zloſež

pohanskoho ludu z lesežu pschibovskich měštnikow a z mocu njehmanych khežorow i wukorjenjenju chrluje so zjednočji, wopokazaja zjawnischo hac̄ hewak hd̄y boži zakit, dokelž we wšchēch pscheczinoſežach a ſurowych čerčenjach roſežeſche wſchēdnie a pschibjeraſche. Tu so dopokaza, zo je na krutu ſkaſtu twarjena, pscheczivo kotrejž ſo wšchē moch hele a ſvēta podarmo zbehaja.

(Pschichodne dale.)

Światy Alojſius — tež jesuit.

Hdyž dyrbiſko ſo něhd̄y čjaſej poradziej, wšchē knihi, kotrej wo zaſtužbach jesuitow rycza, zahubieſ, dha tola ženje na wopomnikach pobrachowac̄ njebudže, kotrej hanjerjam tutoho rjadu znamijo kžē a njeſprawnoſež na čolo zac̄iſcheža. Knjez a miſchtyr wěrnoſež je ſwojim pschisprawu dał i rozſudzenju a ſpóznaczu duchow. Wona rěka: „na jich plodach jich ſpóznajecze; zly ſchtom njemože dobre plody a dobrý ſchtom zle plody pschiniſcze.“ Tónſamym kniez a zbožniſ je tež rjadej, kži joſo mjeno noſy, někotryžtuliž plód wuroſcę dał, kotrejž wotſe wobſwědeči, zo dyrbi ſchtom dobrý a wot njebieſkoho wóteca plodženih byc̄. Tajki dobrý, ſlodi ki plód je tež runja jandželam cíſtym mlođenc, kotrehož njebieſki narodny džen katholſſa chrkę 21. junijsa ſwjeczi. Stawizm joho žiwiſenja ſu čitarjam pôſta wěſeče hiſtice ſtate. Dopomimy ſo tudy jenož, zo ſo jenož dweju maleju hréchow ze ſwojoho džeczaſiwa winowatoho wědžesche. Něhd̄y běſche ſebi něſhto tſeleſtſkoho prochu (pulvera) wzat, zo by jón i džeczachym hram naſožil, a drugi króč bě po hrubym wojaſku hréſhne ſkovo prajil, kotrej pał hólczeſ we ſwojej njewinowatoſeži zrozemil njebě. A tola je ſwiaty pschec tutaj hréchaj wjach ſelnoſciwych ſylzow pschelał, dhyžli my wšchitch, kži tute ſtrony čitamym a kži manym we ſwiatej ſpōwđi tola tak muhoſich hréchow ſo wuznac̄. Kak wjefelcſe ſo tuta čiſta diuſcha na wěczne ſzenočenjo z kniezem njebies a zemje, na ſwoju čjaſnu ſmiercz! Hnjdrom, hdyž bě joſni lěkar wozjewiſ, zo hiſtice ma jenož mało dñjow ſiwy byc̄, zaſtupi ſobubratr do jſtvy čeſkoſkoroſho. „Wjefelcſe ſo ze mnu na dobrých nowinſach, kotrej runje dōſtach,“ pschivoſa joſni ſwiaty, „o zaſpěwajecze ze mnu Te Deum wulkeje hnadiy dla, zo ſměm ſo bórzy i ſwojoumu zbožniſkej wróćic̄.“ A ſwoju mač proſteſeſche, zo nije dybi tola joho wotſalenja dla plakač, ale wjèle bôle z nim ſo wjefelic̄. — Zawěrno, najrijeſiſche zamkowjenjo tutoho rjadu je poſazanjo na mužow pōc̄iwoſež, kži ſu we nim roſli a zrawili. Krótkie žiwiſenjo ſwiatoho Alojſia je runje taſ prawje kħwalbny ſpěw na tamnu pōc̄iwoſež, wot kotrejž wěſeži Indžo, kži ſu jeſuitam njepſcheczelni, lědom mjenou znaja, mjenujich na čiſtotu a njewinowaſež wutroby.

Woſobna knieni mjeſeſche mjez wobražami ſwojeje iſtvy tež dwaj wobražaj, wot kotrejuž jedyn ſławnoho kraſala Alekſandra woznamjenieſche, kži we ſwojej ruch ſwētnu kulu džerjeſeſche; drugi pał poſazowasche ſwiatoho Alojſia, kži z nohu na ſwētnu kulu ſtupi. Husto hiſon běſche tamna knieni ſwojemu ſyntek wobražaj

wulkadowała, tak daloko, hacž mōžesche ji synk zrozemicz. Něhdź woprascha so móliczki: „bě dha swjath Alofius tež kral, zo ma „swēt' pschi sebi?“ A hdź hce nětke macz hīschčeze wobščerniščho wulkadowač, padnje ji synk na dobo do ryeče: „aj, nětk zrozemju, čžoho dla ma Aleksander*) swětnu kulu w ruch; čži schičzi joho, dokelž bě ji podcžisnieny, a čžohodla Alofius na nju stupi; běsche sebi ju podcžisnyle.“ Tež hīschčeze we druhim zmýsku mōže so wot swjatoho Alofisia prajicž, zo je kral był. „Dyrebišč kniezieč nad swojej požadoseču a dyrbi čzi podcžisniena bycz,“ je Bože słowo we paradizu prajito. Kajke knieſtiwo wobkhowaſche swjath na swojej čželnej pšchirodze! Zapoczinajo pschi swobodnym wołokohladanju wóczęka woblniejeſche jako kral wsčě zmýska a njeda jim bycz kaž durjam abo wołniam hręcha. Bóh poda jomu do ruki sceptar, pokročęcz kaž kral psched wsčemi, kiž chcedža to niewoblaowane psched trón jehnječza pšchinječz, schtož hīschčeze wsčednie z fózdom džęſćom we kſchęcętach so znova narodzi. Swjath Alofisio, proſi za nas! — Wy pał, kiž rjadej, kotoruż swjath Alofius pšchikuſchesche, tak radź zle pšchirycięze, na njehańbicžive waſchnjo kęcęze! J. D.

Cyrkwińskie nowinki a powieſcie.

Z Barlinia. Na swj. Marije domaphtarija džerjeſche prync Edmund Radziwill w cyrkwi swjateje Hedwigi swjatocžnu prěnju Božu mſchu. Ps̄chitomni běchu wsčitch katholich duchowni města Barlina a wjele wołownych, miloſciwe ſotry a wsčitke ſtawu wjerchowſkeje něhdź pôlſkeje Radziwillc swoiby, kotoraj je z pruskej kralowskej swoiby w krejnym pšcheczelſtwje. Nan młodoho duchownoho, wjerch Bohuſław Radziwill, je luboſciwych podpierač katholickich wustawow w Barlinie.

Z Prahi. Tudy pſchebiwa w tu khwili duchowny z Persije k. Jan Bar-Babišč a hromadži darh k twarjenju cyrkwie w Urmii. Božu mſchu džerži w chaldejskiej ryezi. Z europejskich ryezi rozhymi jenož rusowſku, schtož je jomu znajmienſcha w Rakuſtej wjele pomhało.

Z Wina. Džen 11. julija běsche we dwórskej khopali requiem w pšchitomnoſci khězorskoſho dwora a najwýſtchich zaſtojnifikow za njeboh arcwójwodu Mazimiliana, mexikanskoho khězora, kotoraj bu psched dlejšim časom wot Juareza pſchedobhyt a potom k smjerci pſchez zatiſlenjo wotjudzeny. Džel luda běsche Mazimiliana za khězora žadał a wuzwolik; wón pał bě tajke čjesine město a nowowudžekanu khězorsku krónu na so wzak z ruky Napoleona! Zenož ſchoda, zo njeje tehdom ſobu domoj čzahnył, hdź Napoleon swoje wójsko wróćzo powoła a hdź bě hýđo nozdala widzecz, zo je strona thch, kiž chcedža z Mexikanſkeje republiku mēč, sylniſcha dyžli khězorska strona.

Zakuſka. Khězor je krónowanſki dar (100,000 dufatow), kiž hało wuerſki kral doſta, wudowani a ſhrotam honvedow t. r. ludoweje wołory, kaž tež

*) Aleksander běsche jedny z najwjetſkich dobywacžerow, kiž su hdź na zemi žiwi byli.

potrjebnym honvedam poswjećili. To je dobrý, derjemienjený skutk a skutk sebezaprečja, zo je khežor tym dawał, kij psichodniwo njomu we wuherskej revoluciji wojsowacu; ale hac̄ je hac̄ mudry, to so psichodniwe pokaže. A najmienišhomu to zku krej čini pola tych ludow Wuherskeje a pobocznich krajow, kij su tehdom psichodniwo Wuherskim za khežora wojovali! Duż hromadža so hižo w Chrowatskej drah za ludow a syroty tych, kij su psichodniwo honvedam živjenjo dali.

Tyrolska. Hłowna zhromadžizna němskich katolickich towarzistwów budże lętsa w Innsbrucku, a to wot 9.—12. septembra.

Z Roma. Swjedzenie dniu su so mintyle; biskopja a duchowni a świętni ludžo (wszéch czuzych běsche pišež 100,000) kchwataja do swojeje domizny. Taiki jubileum wézo za 100 lét wjac̄ njebudže; ale zhromadžizna biskopow k powiścikownomu konciliu powola so snadž w jenym bližszych lét z nowa, kaž je to bamž we konſistoriju wuprajit.

M. H.

Francozjska. Ze świętnieje wuſtajenij, kotraž so w tu khwili we Parizu wotdzeržuje, chcemy tudy jenož na dwoje spomnici, na dwaj wupłodaj z krajow, kotraž so wot wěstych stronow tak radź jako mjenije zdželanaj wudawataj. We ſchpanſki m wotdželenju mjeniujich stoji, z wulfie złotej medaili wuznamieniemy, tamn złoth a ſlēborny kraſotulk, wo kotrymž so tak wjele piša a wo koło kotrohož so stajnje wobdzíwarjo čiſteča: džesacz stupniow wyšoka woltařska nastawa z chliſt-woho ſlēbora we najczesczishim gothiciskim stylu. Monstranca woſriedža ze ſchthyrjom kliczachmi jandželewi je z čiſtoho złota, runje tak wysche monstranci stojach zbez-nik; zwonka na ſchthyrjoch bokach staja we malych gothiciskich klapalkach znamienja ſchthyrjow ſezenikow. Zawerno, woprawdžith kraſotulk! Tybci so do předadznych lětſtohtkow naſpiet hic̄, hdzež khežorojo a kralojo woltarje z najrjeniſchim debjachu, ſchtož móžesce čłowieski duch wumyſlīež a ſchtož móžesce čłowieskej ruch ſtoric̄, zo by ſebi jenož tamne ſpodziwne dželo psichodſtańec̄ moħł. Wino-watosej nam psichitaja, z najwyschiszej khwalbu mjeno ſtvrnika znate ſežnic̄: Moratillo we Madridu. Spodziwne ſkutk dyrbimy tež z Roma mjenowanec̄, je- niežli swojeje družin w cyhym wulfim twarjenju. Ze to tak mjenowanu meteoro-graph abo wjedropozaňu jeſuitſkoho duchownego Angelo Secchi wot hwězdařne we Romje. Spodziwne zefajena węc z njeļicžomnimi koleſkami, hibawſkami a ſochorečikami zda so na přenje poſladanjo kaž węznych časniuk, kij je tež woprawdže z njej zienočenj, ale jenož jako psichidawk; hłowna węc su, kaž hižon mjeno praji, te powjedrowe poſazowanja. Wyšche toho, zo egle wěſce čas wischedniho ſhab-dzenja a khowanja ſkonec a měsaca podawa (ſchtož dyrbci z astronomiſkoho ſtejſteča jara wažne byc̄), napisuje ze znaſomnimi woſojnikowymi ſmužkami na male pa-pierki khowenje wěſtka hac̄ na njoho najmieniſche psichemienjenja. Haj, čini to psiched naſchimi wocžimi, dokelž ze powětrnej khorhoježku na tjeſcie we zwiazku stoji. Dale napisuje čas a mniohoſc̄ padnjenoho deſteča, ſtupanjo a ſpadnjenjo barometra a thermometra, a, ſchtož je najspodziwniſche, z nadrobnym dželenjom časa do ho-dzinow a minutow. Wježor so papierki wučahnu a dōſtanje jedyni wysche naſpo-mienja chłoko dnja, za nōc̄ so potom zaſh nowe zaſunu hac̄ k psichodnomu ranju a tak dale. Tuta maſchina, kij trjeba jenož jedyn króz za měsac načzaho-

wana bjež, zaſtupuje tak egle towarzystwo wobkredźbowarjow a njemoli ſo ženje. Toho-
dla bu tež hnydom wot ſudniſtwia k tomu poſtaſtioho z wulcej złotej medailiu
wuznamienjena a Rom ſtoji poſtaſkim mjez krónowanymi we preñnim rjedże.

Amerika. (Wobcežnoſeže miſſionarow.) Miſſionar njeznaſe žane trajace
měſtno; žadyn ſamjeń, zo by na njón hlowu k wotpočinkie pokojil; žanoho pſche-
cjeła, žanuho dowernika, žanu duchownu pomoc. Pſchez ſcheroſe hona wón kchwata.
Někotſi nowowobročeni ſcheczezenjo na njeměrných krajinach ſu joho woſada. Wob-
ſtajne dyrbí jich wophtowac̄, a pſchi tym pſchindže do žakoſtnych strachow, kij
jomu powětr, džiwje zwérjata a husto hiſheče džiwiſchi ludžo pſchihotuja. Biſkop
Grandin ze Skt. Bonifaca we centralnej jendželskej Americe mějeſte wot Isle-la-
Crosse do Deer Lake (jeleniach jezor) pućowac̄, zo by jemu z mnohih woſadow
wophtal, kij ſu joho ſtarofezi podſtajene a kotrež po možnoſci kózde lěto wophtuje.
Wo tutym pućowanju praſi ſam ſezechowac: Po wjele jara wobcežnych dnjow-
nych pućowanjach pſchez puſte njewobydlene krajiny dōſčahnych ſkoncziſe Rapid-
River-Dort, k poknoch wot jeleniacoho jezora. Woſt tudy mějach ſwoje pućowanjo
na poſtaſene město, k miſſionej „k ſvјatemu Větrej“, w ſlabym indianſkim čołmje
dokonječ, pſchi čimž mi někotſi Indianojo k kódzintam ſlužachu. Wodnjo jendzechmy
pomalku dale a w noch ſtupichnym na kraj, hromadzichnym ſebi po možnoſci někotre
ſchtomowe haložy a lehmychny ſo k wotpočinkie na ſuč. Po někotrych dnjach bu
ſurowje zyma, ſněh padashe we hustyh mjetelach a lodojty ſewerny wětr dujeſe
nam z tajſej mocu napſheče, zo na poſtaſenju dalečiča k myſlenju njebe a zo
dyrbjachny ſo na ſněhowych honach dleje zadžerječ. Hdyž móžachny ſkoncziſe
ſwoje pućowanjo zaſy naſtupieč, veſte nam čežko, plowachym lodovalym kručham z
pućza wuič; woda čiſtcheſe ſo do naſchoho čołnika a draſta zmjerzih nam na
čežle hromadu. Dla dothoho pſchebhyvania miny ſo nam ſkoncziſe tež wſcha ch-
roba, a zo by hnbjenſtw dojſpolne bylo, wotrež ſebi jedny z kódzintow palc, tak
zo večtym muzowani, zaſy ſo wrócieč a zo dyrbjachny wjeſeli bjež ſpocžat k naſchoho
wuičenja zbožownje dōſčahnye. Biſkop njeđa paſ ſo pſchez tajſe woſidiwoſeže
wotraſhieč, ale wobzamkuň pěſhi dale pućowanac̄. K tajſomu wotpohladanju wo-
ſtara ſebi ſněhove črije a dwie pſchewobžerjow, zwiaſa ſebi potrjebnu chrobu na
ſanki wot pſow čehnjene a naſtupi 18. novembra ſwoje pućowanjo. Hjzon 24. no-
vembra jum wſcha chroba wuičde, pſy běchu egle woſtakbene, wjedžerjo njemožachu
dale a tež biſkopa wopuſtcejchu moch. Tſi dny dotho džechu hjzon nimale wodnjo
a w noch bjež jědje a woſtira pſchez njeměrue ſněhove hona a na poſledku naſma-
tchu, zo ſu ſo zabludzili a zo hiſheče maja egle džen hac̄ k miſſionej pućowanac̄.
Wſchitc běchu ſo dželili a kózdy ſpusheče ſo na ſwoje ſamnotne zbožo a phtashe,
tak derje hac̄ dže ſo hodžeshe, ſwoje poſtaſenjo dōſčahnye. Kózdy wotpočalo-
washe, zo druhoſt jenož jaſo zmjerzijene čežko zaſy naſmaka. Škoncziſe dōſčahny
biſkop wjes a duchowni joho powitachu a pſchijachu. Woſtakbenja dla njemožeſe
riječeč, ale hlađashe jenož na ſwojich měſčniſtow, mjez tym zo ſylz po ſicach
bězachu. Po matkym woſtewjenju wotrež ſebi ſwoje ſylzy a hanbowashe ſo ſwojeſe
ſlaboſeſe. Potom ſo ludžo wopſtachu, zo bydu za joho pſchewobžerjemi hlađali,
a wſchitc pſchiiidžechu hiſheče živi do miſſiona a džakowachu ſo Bohu za ſwoje

tač spodžiowne zdžerženjo. Tak czerpja našchi missionarojo hiſcheze džens a wopruja swoje žinjenjo a wſchitko za pſchewobročenjo džiwich. Tajte wobeżejnoſcie a nje-hody woni czerpja, zo býchu dusche za njebjesa dobyli. Spominajm na nich i najmjeñšhomu we swojich pacžerach.

J. H.

3 Luižic a Sakſkeje.

3 Budyschina. Póndželu 15. julija pſchijedże z popołdnjskim čahom našch hnadny biſkop ſtrowy zaſy domoſ. Won bě ze swojim pſchewodžerjom, redaktorom Poſka, wutoru, 3. t. m. z Roma wotjek, potom Uſſiji město ſ. Franea pola Holigno a hnadne město Loreto pola Antona wopýtał, kaž tež we Padua, Venegidu a Winje ſo zadžeržał. Hijo w Reichenbergu bu hnadny kniež w mjenje tachantskho konſiftorija a duchownſtwa witam wot wysokodostojnho ſ. kapitulara a kantora Hoffmannia, kij bě hac̄ tam napsheczo pſchijek. Na tuđomnym dwórnischem powitachu pač joho wotpóſlani z Drežđan w mjenje tamniſchho konſiftorija a duchownſtwa ſ. farař Bernert, ſ. radžiejer a kralowski kapłan Schtěpánek, ſ. radžiejer pſchi appellaciji Brochowſki a ſ. proghymnaſialny direktor Jakub Buf. Na tachantswje ſamym běſche ſo powitanju cykle duchownſtwa zhromadžene, kaž tež tačantsich zaſtojnich a tōjskto ludzi. Wysokodostojny ſ. kapitular a senior Peč džeržeſche powitanſtu rycz, na fotruž hnadny kniež z džakownymi ſłowami wotmokwi. Won wotjedże ſchtwórk do Drežđan a chce w krótkim poſtaję, hdj budże lětſa ſ. ſakrament ſirmowanja we lužiſtich woſadach wudželecz.

Raležnoſcie towarzſtwa.

Sobustawy na leto 1867 (kij ſu pſchinoſk zaplaćili): ff. 218. kubler Jan August Duejman z Bozanec; 219. farař Kuežank z Budyschima; 220. M. Pyetaſhowa z Budyschima; 221. mlynk Michał Kummer z Eazla; 222. Madlena Čemjeric z Radworja; 223. Miklawſch Vorschik z Kamjeneje; 224. žiwnoſczej Iau Metowſki ze Škoneje Vorschicje.

Cyrkiwski powěſnik ze ſerbſkich woſadów.

3 Budyschina. Zemrjeta: Madlena rodž. Donatec, m. njeboh Karla Šiſipa, žiwnoſczejra w Škonej Vorschicji, 68 lēt. — Kſcheczeny: Miklawſch, ſ. Miklawſcha Wočzka, murjerja pod hrodom. — Weronanaj: Ernst Ludwik R. Pfeil, krawſki miſthyr tudy, a Johanna Madlena Wawrikę z Pazlic.

W o t r e d a k c i j e.

Za dobrocžiwe wobstaranjo redakcije a expedicije Poſka w časzu mojoho zapućzowania wuprajam kniezej ſ. Herrmannie z tutym najwutrobnjschi džal. Dopyjeljenje ſlužbenja, kij wopisanjo mojoho pućzowanja naſtupa, zapocznię ſo w pſchichodnym čiſle Poſka.

M. Horňík

Cžiſchęzał V. A. Donnerhaſ w Budyschinje.

Katholski Posł

Wukhadźa prěnju a třecu
sobotu w měsacu.

Cykolétna płaćzna na pósce
a w knihařni 15 nsl.

Chrkwinski časopis,

wudawany wot towarzstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórník.

Číslo 15.

3. augusta 1867.

Lětník 5.

Bamžojo stoja pod zakitom Božim.

(Skončenjo.)

We sejehowach lětstotkach, hdež we něhdý tak mócnym romskim khežorstwie wšcho do kruchov díjesche, jenož njeprorad knježesche a khežorojo ze swojimi wójskami so tola ze wšchech stronow nadpadowach džiwich cžrđodow wobrócz njemóžachu, wopokazachu so bamžojo hafo hajerjo swjatoho rjada, hafo zakitarjo ludu a wosobnje města Roma. Žadny khežor, žana wýšchnosć, žane wójska njemóžachu pomhac̄, jena jenicežka moc, bjez bróni, bjez wójskow, kotraž jeno nad duchownymi frédkami knježesche, stojesche tu hishcze nježlamana. Wójnwo da vživjoho ludu, Utíla z mjenom, kotryž so sam „prut boži“ mjenowasche, kotryž móžesche romskich khežorow swojich wotrocžow mjenowac̄, czechnie tu ze sydom stow tysac mužemi wot jenoho kraja k druhomu, puščinu a wopalenishečza zadn̄ sebje zawostajo, a stoji psched wrotami Roma. Wšcho hižon tſchepoce ze strachom. Tola bamž Leo wozmje swój biskopski schlab, a pschedewodžanž wot swojich duchownych, chrkwinskich zwoblekaných, stupi psched straschnoho wójwodu, wo pschelutowanjo proscho a z božimi sudami hrožo, a tať poradži so jomu, Rom a row swj. Petra psched zahubjeniom wumóžic̄. So do-wérjo na sklam podobnu krutoſć swojoho stola a so spuschežo na pomoc božu pschedoby to, schtož so svět podarmo wotwobrocžez prćewasche a to wjac̄ hac̄ jedyn króč. Kedom bě tutón njepřečzel wotczahný, pschiindže druhí z hishcze džiwischimi cžrđodami, Geiferich, kral Vandalow, polní žadoseče, Rom, tute město, kotrež hishcze žadny njepřečzel njebě pschedoby, do procha a popjela pschedewobrocžic̄. A zas je tu bamž Leo, kotryž wěčne město psched dojšpolným zahubjeniom wumóži. A tež pozdžišho je so to hishcze stalo, tať zo móže so ze wšchém prawom wuznač: njebýchu-li bamžojo byli, njebý Rom něk nježo wjac̄ byl, hac̄ hromada rozpadanów.

Njespóznaje so tu boži zakit, a wjehohomóemu ruka boža, kotrež bamžow tak spo-
džiwne wobži?

We běhu 18 stow lět wobstac̄a bamžistwa je so hiſcheze jara husto tuta spo-
džiwna ruka boža pokazała; ze wjehéh tuthch podawkom chcu jenož dwaj najnowijsihej
wuzběhnyež. Psched nimale sto lětami wustupichu mužojo, kij wjeho, štož bě čelo-
wjekej hewak lube a swjate bylo, hanjaču, běludne wucžby rozschérjowachu, kotrež
drje sami njewěrjaču ale kotrež we swojej djabolskej zlósczi wucžachu, zo bychu
swojich sobucžkowjekow zaſlepili. Wosobnje prćowachu so woni wbohi lud narycęcž,
zo křesćjanstwo a wosobnje katholska cyrkve so z nuznym pokroczenjom njezniſeſe,
zo nětk tak mudromu śwetej wjach njedosaha a zo ma so tohodla wotstronicž. A
z tuthmi mudrowachymi ludžimi zjednoczic̄hu so kralojo a wjehojo a wjehoch za-
stojnich krajow a wulkí džel zemjanstwa we nadžiji, z kublami katholskej cyrkve
po jeje wotstroniſenju swoje prždne móſhnye napjelnicž. Tola iſto so sta? Nje-
pschedzelojo cyrkve, kotsiž běhu we swoim njehanibym wustupowanju pschedzivo
křesćjanstwej pomocnikow na trónach a we hrôdach namakali, wobrocžic̄hu nětk swoje
brónje pschedzivo tuthm swojim přjedawšchim pomocnikam, wustupichu pschedzivo
křždomu knieſtviu; a najmocniſhi z wjehow, kral Ludwik XVI., dyrbi ze swojej
swójbu swoju hlowu na pjeñk pod ſekeru połožic̄, a předh njeznamotmu wojskaj Napoleonie I.
radži so, najwyhſchsu mōc we swojej ruch zjednoczic̄; swoje porucznoſeže
do wjehéh róžkow swęta ſczel wuzběhowaſche so bóle a bóle, wotadžowaſche jenož
wjehcha po druhim a davaſche jich trónu swojim bratram a wojeſtím wjehſtam.
To bě wot Boha dopuscheſene khostanjo, dokelž tamni wjehojo njeběhu po jich
winowatoſci ſo napſchedzivili přenjonomu ſpocjatke, ale běhu ſo ſtowarſchili z njeſchedz-
lemei cyrkve. Napoleon pał, tamni ſi tak wulkej moch wuzběhneny wojak, džes̄e
hiſcheze dale we swojej zwazniwoſci; pozběhny ſo tež pschedzivo bamžowomu ſtokej,
da zastupnika Křyſtuſowoho, Piusa VI. hało jatoho ze joho města do cuzeje zemje
wotwjesz, hdzej wumrje, njezbožowniſhi hało žadny přjedawſchi bamž, dokelž bě
žhonił, tak ſamotne džecži ſuromiſho z nim zahadžeja hac̄ we přjedawſchich czasach
pohanojo. A hdzej Napoleon ſtyschi, zo je Pius wumrěl, wumrka wjesele: „Nětk
je kōnc z bamžemi.“ Ale Pius bě ze ſłowami wumrěl: „Křyſtus je hiſcheze ſiwi,
ſtol ſwi. Pētra dobuđe;“ a dopjeli ſo ſtwo, kij 14 lětſtoteckow předh ſwi. Augustinus
piſaſte: „Naſchi njeſchedzelojo praſa, cyrkve je w mręczu, jeje mieno ſo žhubi, haſ
czas je bližko, hdzej žani křesćjenjo wjach njebudža; ale mjez tym hac̄ tak rheža,
wumru woni ſami, cyrkve pał dale swoje ſiwiſenjo wjedże a předuje mōc božu wſchěm
ſplaham.“ Tak ſo tež ſta, zo bě wjefelo njeſchedzelow cyrkve krótk. Nowy
bamž wjedzſeſe cyrkve, Pius VII., thudy mnich, nic wuznamjeneny pſchez bohate
duchowne dary, ale wot Boha wuzwoſený hało zastupnik wěrnoſeže a prawdy, zo
by wojował pschedzivo njewěrje a njeſprawnoſci; poſtajent wot předkrižionnoſci
božej, zo by dobył nad Napoleonem, kotrež bě we wjach hac̄ 50 bitwach kruče
ſtał, kralow a wjehow wotadžał; kotrež tehdom hiſcheze we swojich najlepſich
lětach ſtejſeſe a we swojim duchu ze wotpohladanjiſi ſo wokoło noſteſe, kotrež
dyrbjachu chly ſwēt pſchedwobrocžic̄. Pius VII. bě drje najprijeđy Napoleonowym
jath, hanjem a dyrbjesc̄e wjesele wustac̄, ale we wſchěm wopokaza ſo hało křesće-
ſi.

janski rjet (Held). To trajesche někotre lěta, doňž so čas Napoleonovoho kniejshtwa po božím dopusčenju minhl njebě, a nětk bu Piüs z jashta na trón wuzběhnjeny, Napoleon z tróna do wukraja wupokazaný a joho kniejshtwa buchu dželene; Piüs pak czechněsche žohnowajo ť radošci swojoho ludu do swojich krajow. Najstodische wolumitnjenjo we joho žiwjenju bě te, hdžez Napoleon na swojej malej kupje, swoju njeprawdu spóznaio tamnoho starca, kotohož bě tař jara pschecžehoř, wo wodaczo a japoštolske žohnowanjo proshcz da. Nješpóznaie so tu zakit boži, wšhomócnia kniezowa ruka, křiž bamžow wjedže?

Tola njevidzimy tutu wýchschu pomoc tež w našich dnach, wosobnje nad našim nětk tak slawnje kniezachm widžowym wjerechom? Schto njeje Piüs IX. hžom wuceřpječ dýrbjał w 21 lětech swojoho bamžistwa, schto njeje sebi wosobnje lubičz dacž dýrbjał we poslenich 6 lětech wot swojich moených njeſchecželov, kotrymž njež vjach na jich njehańbité žadanja wotmłowicž njemóžeshe, hacž swoje wobstajne: „Non possumus“ t. r. njemóžem (mjenujeh: waſhu njeprawdu dowolici). Tola wšchě tute czeřpjenja a pschecžiwnoſe, njeſchecželawace džela a staroſe njeſu joho ſtrowotu podrykle, ale nětk we 76. lěče swojeje staroby ſtejo, wuziwa ť spomožnoſej ſvoj. cirkwje, ť spodžiwanju wšchě, křiž joho wuſladaja, doſpolnje wšchě moch swojoho cžela a ducha. A joho njeſchecželojo? Hdžez ſu tamni mužojo, kotsiž we lěče 1860 radžachu abo ſobuſtukowachu ť wurubjenju ſvj. wóteca? Kajti kónc wzachu hrabja Gavour a Fanti, a Farini a Persano? Zedyn wumrě nahle, bjez wujednianja z Bohom, druhí dýrbjeſche pſchcz dwě lěče dolho na jara boſežiwiu khorofz czeřpječ, tſecži zhobi ſwoj rozm a pſchecžini poslenje dny swojoho žiwjenja we wuſtawje za bludných, a ſchtrwóth zhobi hafle lětsa wšchě swoje zaſtojistwa a hōdnoſe, potym hacž bě wloni swoju doſpolnu njeſhmanoſej dopokazał. Woharijent pſched chlém ſvětom, zacpět̄ wot přjedawſich pſchecželov, wot swojich wojaſow njeſtcižomných ſtutkov dla wobſkoržowan, wuziwa nětk sprawné mhto za ſvoje přjedawſche ſtutlowanjo. Piüs pak wjedže zbožownje ſvoje wulſe ſtadko, cjeſčený wot chlóho ſvěta. Njeđyrbimy tež tu boži zakit, wšhomócnu ruku toho knieza spóznač?

J. L.

Moje pucžowanjo do Roma.

„Do Roma! do Roma!“ Tajše ſlово je ſo po pſcheproſchenju biffopow pſchcz ſvjatoho wóteca po chlej katholſkej zemi lětsa mócnje roznoschowalo. Ţ nje-wuprajnej radoſcu ſu biffopja ze wšchěch krajow ſo na pucž podawali, zo buchu ſvoju a swojich ſtadkow ſvěru a luboſcž wobſwědčili najwýchschomu biffopej, naſtupniku ſvjatoho Pětra. Ţ wutrobnej žadofz ſu ſo jim pſchitowatſchili duchowni a ſnečni we nahladnej mnohoſezi, zo buchu widželi tamne wěčne město, kotrež je Boža předkwidzowinoſe pſchi wšchěch pſchecženjach časow zdžeržala, tamne ſvjate město, hdžez je tajſa ſyla ſvjatych khodžila abo ſvoje žiwjenjo za Khrystusa wopravala, tamne hłowne město chlóho kſchecžanstwa, hdžez widžownyh wjerech pſchecženeje, ſvjateje, katholſkeje a japoſtolskeje cirkwje ſydlí na stole ſvjatoho Pětra.

Hac̄runje pał je sebi kōždy biskop, kōždy duchowny, haj kōždy katolik ps̄chał a žadał, zo mogł Rom wophtaç a to wosebje ps̄chi lētusich swjedzenjach, ps̄chi 1800-létnym jubileju smjercje s̄i. Pētra a Pawoła, njeſſu tola ws̄chitc swoju żadocz spokoicz mohli ws̄chelakich ps̄chiczinow dla. Ia bēch bjez tými zbožownymi, hdjz smědžach naschoho wysokodostojnoho a hnadnogo knjeza biskopa do Roma ps̄che wodzecz. Bjawne jomu hishcze jedyn krócz ps̄ched Serbami, joho paſtyskej sta-roſci domérjenymi, najwutrobnitschi džak za to wuprajam. Wy pał, lubi c̄jtarjoł ps̄chewodzecze nětko mje samoho najpriyed na puczu do Roma; potom chcu z wami po Romje khodzicz a so skócnje zaſh do lubeje domizn̄ wróćicz.

I.

„Wjese puczi wjedże do Roma!“ To je ps̄chisłowo, kotrež so we ws̄chela-
kim zrozumienju trjeba. Wy wozmijemh je w prěním naturskim woznamienjenju a
wěm̄, zo jo z naschich stronow hodzi pał ps̄chez Čeſku a nutskownu Rakuſku, pał
ps̄chez Bajersku a Tirolsku, pał ps̄chez Bajersku a Schwajcarſku najlepje do Stalskeje
jēcz. Hdjz bkhm̄ so tam nětko halle podali, bkhm̄ druhi z mjenowanich puczi
hako najkrôtschi spóznali, dokelž je w tychle dnach nowa železnica bjez Innsbruckom
a Boženom wotewrjena. W spocžatku junija pał běſche tseči pucz, hdjz dy-
biesche so něhdze runje tał daloſki kruch z wozom (t. r. z konimi) jēcz taž na dru-
him, tohodla spodobniſchi, dokelž su tam někotre wophtanja hōdne města widzecz.

Wy t. r. hnadny k. biskop, ja a jedyn služowniš wotjedzecm̄ rano $\frac{1}{4}$ 5
z dwórnischa we Dreždananach a to z czahom, kiz k polnoch sahasche, hac̄runje
chętchm̄ skócnje k połdnju. Tola hinał so derje njehodzecze, dokelž železnica wot
Dreždan do Chemnitza hishcze njeje hotowa. Duž dyrbjachm̄ hac̄ do Niesy k
polnoch a tam so wobroczichm̄ k połdnju a ps̄chijedzecm̄ potom nimale najschêrſchu
schēr naschoho móliczkoho sakskoho kraleſtwa ps̄chelczech nimo Döbelna, Waldheima,
Mitweidh do Chemnitza, hdjz twarjenja za sakſku wuſtajeniu postajene derje wi-
dzachm̄; potom kwatachm̄ nimo Zwiclawy, Reichenbacha k Adorſej, schtož je
poslednie městaczko w Sakſkej. Na c̄zefce mjez̄y so podawajc běchm̄ za krótki
c̄zas w mjeſcie Egern a wopuschczejm̄ runje tał bórž zaſh Čeſku a nastu-
pichm̄ Bajersku.

Na bajerskej stronje Schumawy (Böhmerwald) je mjenje kraja ps̄chewidzecz,
hac̄ so k lubožniſchej wołoñosci města Regensburga ps̄chi Donawje ps̄chiidze. To-
same běſche něhdz sydlo bajerskich wójwodow a potom swobodne město. Ze želez-
nich hladajo widzisich wosebje wulkii gothicſki dom (chrkej). Na lewym broz̄ Do-
nawy pozběhuja so hórk i na jenej z nich steji krasne twarjenjo „Walhalla“, w
kotrež je zberka büſtom ſlawnych Němcow. Wot Regensburga jēđe so w samej
runinje do Landshuta ps̄chi rěch Isar, ps̄chi kotrež so želenica dale wije nimo
Freisinga do hlownoho města Mnichowa (München).

W Mnichowje pał so njemožachm̄ jara rožladacz, dokelž běſche hižom wje-
c̄zor 10 hodzinow; tež běchm̄ po ps̄chejedzenju 80 mil kraja sprócn. Nazajtra
ps̄chekhodziczhm̄ kruch města a spóznachm̄ tał znajmjeſtcha joho powſchitkowny napo-
hlen. Mnichow ma wjese wosobnych twarbow, tež chr̄wjoł w nowischoho c̄zasa,

wosiebje wot psched poslednjoho krala Ludwika I. założenych; torhoscheja a hasz su z wopomnikami wuphschenie.

Z prěním ranischem czechom wotjedzechm a po hubjentym kraju t wjezgoru so podawajich widzachm Augsburg, něhdys swobodne a bohate město. Nětko zaři t polednju so wobročiwschi dospěchm rjenischu krajinu pschi měscje Kempten. Tudy běchm z nowa w horach, w bayerských alpach; w rjanym dole pschi dolhim zelenym jězorje wuhladachm městacko Immenstadt a na wýchinje, na kotruž pomaku so pozběhnichm, měrjachm kraj z wocžomaj na wýchitke strony. Větše to pohlad na rjanu zelenu „Bodensee“ (Bodemski jězor, pschi starym hrödze Bodema), psched kotruž Rajn pschedežuje. Piecž krajom abo lepje statow storka t jeho horathm broham: Rakuska, Bayerska, Würtembergška, Badenska, Schwajcarška. Najmjetšha jeho dolhoſez wunoſcha 8 mil a scherokofez psched 2. Wulki kruch tutoho zelenohu hladadka pschedidzejo dojedzechm po krótkim do města Lindau, kotrež po prawym hido na jenej kupyje w jězorje leži.

Lindau bě předh twjerdzízna a žive pschedkupiske město. Pschi pschistawie (Hasen), hdjež pschedy parolódze (schiff) steja, je wopomnik krala Maximiliana II., wobstaranu wot městow, kotrež je kral z nowej železnici zienocžit. My dzechm tam na parolódz, zo býchm so do Rorschacha we Schwajcarškej pschewjezej dali. Po zelenych žolmach pschedy hodžinu plowajo widzachm někotre parolódze tam a sem jecž; z cuka ma jich tam 24 býc, kotrež kózdh býen wýchě města a městacko derje zienocžea.

Tak dha dospěchm „swobodnu“ Schwajcarštu a podachm so zaři na železnici. Ta sama wjedze pschedy pschi tudy nikim a malym Rajnje bjez wypočini horami nimo najmjenšeho wjerchowstwa Liechtenstein, kotrež je po prawym hischče we njeschłodnej wójni ze Bruskej, hacž do města Chur.

Železnici wopuschecichm a dojedzechm do města nutš, hdjež w hořčencu wotstupichm, zo býchm pschenocowali. Hacžunje běchm so hido psched wjezrom pschedekazali wo krasnym položenju Chura, spóznachm je tola hischče lepje, hdjž nazajtra někotre hodžinu tam wokolo khodžachm. Najprjedy podachm so ke mřchi do katholskeje chrkwy „doma“. Wobstarah duchownyh běsche tak pschedelnh, zo nam tam wýchitko spomnjenja hódné pořazovasche. Chrkwy ma wýcholi chor za duchownstwo a wýchitke stare wopomniki, rězby a wobražy. Tež je w muri zařazeny wulki čaſník, na kotruž so w chrkwi widži a kotruž khetro wótse bje; schtož so mi njeſchlihódné zdaſche. Bohata bě ſatriſtija (Chapala); wona khoma we ſebi drohe cherkwiniske starožitnoſeže: stare kheluchi, kſchize, burjh za Rajswjecjische, hdjž so khormy njese, z 8. a 9. lětſtota atd. Zara ſpojjeni chchym so duchownoho wopuschecic, ale wón džěſche z nami, wjedjeſche nas na hórfku, z kotrejež běsche Chur derje pschedidzež. Wubjerny to pohlad! Ze wýchěh bofov pozběhuja so horu, blyſcheja so we ranischem ſlóncu a někotre maja wjerſch ſe ſněhom pschedeky. Ke krótkemu wjezgoru widži so kruch rjanoho doła. W měscje samym wuznamjenjeja so wýchě cherkwy twarjenja kniežerſtwa kantonu Graubünden, biskopow hród a wosebje „kantonſka ſchula.“ Posledniſcha je runja naſchim gymnaſijam (wulkim ſchulam); tola ma tu wosobnoſz, zo ſu tam kaž wobhulerjo we kantonje

tež wuczerjo wobeju wěrywuznaczow, bjez tym zo su na naschich gymnasijach katolsch wuczerjo wuzamknjeni. Wobydlerjo (je jich 7000) su z wjetšcha Němčch; tola řeči so tež „walsfa“ ryeč abo ladinska (rumanska), dialekt italskej.

(Přichodne dale.)

Cyrkwienske nowinki a powjescze.

Rakuška. Kaž w Parizu a w Londonje tak su tež w Koblenzu (pola Rajna) turkomskomu sultanej jara holdowali. Nětko su joho tež we Winje a w Pesceje jara witali. Tola móže sultan derje wjedzecz, zo so to wschtiko jenož politiki dla stanje a zo z tym kſcheczenjo joho kniejeſtvo njehwala. Ně, kſcheczenjo čakaja jenož na lepschu pſchiležnosći, joho wohidne a surowe knieſtvo z najmjeňsha w Europje pſchewinhež. Tak sławnje witaný sultan je we wocjomaj kſcheczanow runje tež nětko thran a pſchecžhař naschich sobukſcheczanow na Krecze a we Bohariskej.

Królowatſka. Za protektora južnoslovjanſkeje akademije wědomnoſcjom w Zahrebjje (Agram), kotaž bu w tych dnjach wotewrjena, je diałkowarski biskop Stroßmayer wuzwoleñy.

Z Venetia. Pobožna woſoba (parſchona) je bamžej pſchi pſchiležnosći 1800lětnoho jubileja smjerce ſ. Pětra 28,000 frankow poſlala.

Italska. Ze wſchelakich stronow so wobkruczuje, zo Garibaldi a druži njeměrnich w bližšim času něčto pſchecživo Romej a romskomu swětnomu knieſtu spytaja. Džen 26. juliya prasnyhcu bamžowi woſach z brigantami hromadu. W Romej samym je revolucijonske towarzſtwo, kotrehož sobustawh wězo w tu khwili hiſceje njeſtu znaczi. — Bamž wostanje w Romej, hacžrunje je tam nětko cholera; wón njeponídze na kraj, kaž bě předy wobzamknjene.

Z Rom a. Zbóžnoprjenje tamních 205 marträjow, kotsiž wokoło l. 1617—1632 w Japanskej za kſchecžanskú wěru wumrjechu, sta so w oktavje (woſmym džen) ſf. Pětra a Pawoła.

Z Roma. Biskop ze Kanada (we połnocnej Americh), kij sebi wutrobnje žadashé swjatoho wótca widzecz, dyrbjeſche so ſchtyri měsach předy na pučzowanju podacž a pſchez 300 jendželskich mil pěſchi hicž, zo by mórski pſchislaw doſpěl, hdjež by do kóžce (ſchifa) zaſtupicž mohl. Dokelž je chle khudy, pſchitidže do Roma čiſce roztorhaný a pſchedstaji so tak swjatomu wótcej, kij joho wutrobnje wokosha a jomu chlu nowu draſtu dari. — Biskopej ze Oporto (w Schpanſkej) běſche so na pučzowanju pſchez Francózku na njevysledžene waschnjo sobuwozath wacjok zhubit. Najdostojniſchi kniež běſche pſchež to do najhórscheje wobčežnosće pſchischoł, dokelž běchu we koſſeru wſchě biskopſke wěch zavrjene, bjez kotrychž so we Romej na swjatocznosćach wobdzelič njeſteſche. Prhncesna Isabella z Portugal powjedasche swjatomin wótcej wo nuzh khudoho biskopa. We swojej wutrobnjej dobrocziwoſci džesche bamž hnydom do pôdlanskeje jſtov, pſchinjese z njeje złoth biskopſki rječaz z pjerſcheczenjom a pſcheske prhncesmu, to biskopej z Oporto halo male za-

runanjo za to, schtož bě zhubil, pschipostlač. — Wo audiencjach pola schpanškoho kardinala Cuesta pisa duchowny rafuski nowinam: „Tudž namakachu so biskopojo ze wšichcích dželów zemje. Najhuszjsjego so pschi rozmlowienju kacjanka rycz nałożowaſche. Ze ſewerneje a južneje Ameriki, ze Chinu a zadnej Indije, ze Afriki a Nowo-Oceaniije běchu zaſtupnikojo pschitomni. Wopravodze hrujaca běſche poměra dweju ſewjeroameriſkeju biskopow, starſhoho a mklodſchoho knieza, wot kotrejž preni poſlenjoho na ſczehowace waſchnjo pschedſtaſeſte: „Hlejce tu mojoho wysokodostojnho pschecjela a ſobubratra! wſchitko ſhm na nim cjinik, schtož cjinic móžach. Šym joho wobročiſ (prjedy bě methodiſt), potom ſchecjik, potom firmowal; pozdjiſho k měſchneſkej a ſkoncijne k biskopej ſwjeciſ.“ Staj to archiſkop Purcell (rožený we Irſkej we lécze 1800) we Cincinnati, a biskop Wood we Philadelphiji, kotre muž buchn wot prenjoho tſi ſwiate ſakramentu poſtiežene. — Pschi ſwiedženju ſwj. Pětrowoho jubiela we Romje mějeſche biskopſtwo zjenoczených ſtatow hōdne zaſtupniſtvo. Wo 7 ſewjeroameriſkich archiſkopow běchu 5, a wot 35 biskopow 19 do wěčnoho města pućowali.

J. H.

Kreta. Na tutej ſupje traje hſchecjanami a turkami. Kotra ſtrona dobrywa, njehoži so kóždy krocž z nowinow poznacž; dotež do jených pschitdu powieſcje z turkowſkich a do druhich z hſchecjanſkich žórkow. Po wobojich powieſczech paſ je z poſlednjoho časa to wěſte, zo bu general Omer-paſcha pola Sphakię zbit⁹ a zo je potom wſchitkych hſchecjanſkich wobydlerjow we wjele woſolných wsach ſkoncowacž daſ.

Ruſowſka. Čeſlo marträra archiſkopa Božofata Kuncewicza, kotrejž bu 29. junija ſwiatoprajeny, běſche dotal we farſkej cyrki Vialej w Podolskej. Wóndy pschitidze wojeriſta komiſſija a po pschepytanju wotwjeze te čeſlo pschez Warſhawu do Petersburga. Cyrk budže najſkerje na ſtajne zanklujena, dotež je tam nět̄ jenož jedyn starý duchowny wostajeny. Lud w Litwjanſkej a Běloruſkej dyribi po woli kniejerſtwa k ruſowſkomu wěrhwuznacju pschewidženym bycz.

Chinesiſka. Tute wobſchérne khejorſtwo je nětko do 19 japoſchtoſkých viłariatow dželene, kotrejž ſu zwjetſchha wſchelačkim duchownym rjadom dowěrjene.

Poſodniſha Amerika. We hollandskej koloniji Surinam, schtož je jara njeſtrowy a mało zaludnjeny kraj ze 34000 wobydlerjemi (mjez nimi 9500 katolikow) zaſožiſtu w loni redemtoriſtoju nowu ſtaciju. Biskop Swinkels firmowasche tam lěſa w jenym zaſydlenu, hōzej běchu wſchity ludžo z woſidlym wuſadom natykujeni; nětſti mějaču hſowu, drugy ruch abo nozy zawajazanej, někotři běchu ruku abo nohu cyle zhubili, wobliczo někotrych běſche kaž wotějrane. Biez tymile žałoſnje hubjenymi ludžimi pschebhywa a ſtukuje missionar redemtoriſt k. van der Aa.

Amerika. Pater Damen. „Times“ ze Chicago, protestanſke nowiny, poſjedaja wo wobſchérnym ſtukowanju tutoho missionara ſczehowace: „Psched krótkim wudachu ſo ſtatistiſke rozprawy wo cyrkwiſkich zjenoczeniſtach, kij ſu pschihodne poſchitkonne ſpodžiwanjo wubudžec. Psched 10 lětami pschitidze jeſuit, P. A. Damen ze St. Louis ſem a hrromadžesche wot tudomnych katolikow někotre dollary, z kotrejžiž malu drjemjanu cyrkwičku na 12. a superiorſkej drožy natwari. Twarne

městno ležesche zwonka měsia a wołkołoscej běſthe jenož wot někotrych squatterow (nowozaſydenhých) wobydlena, kiz z džela hubjene mjeno wuziwaču. Halle po wjacyměſaczhých starosczach móžesche missjonar wosadu nic eyle ſto ſobuſtaſow swoju mjenowacz. — Džensnishi džen ſtoji na ſamſnym měſeze rjana gothiſka cyrkej, kiz traž je najwojetſchi cyrkwiſki twar we zjenočených ſtatach. Wosada lieži 15,000 duſchow a ma dwě farſej ſchuli, wot kotrejuz jena pſchez 1000 hólcow a druhá nimale tuſamu licžbu hólcow wopſchija. Cyrik je pod mjenom „jeſuitka cyrik“ powſchitkownie znata, poła katholikow rěka cyrik ſwiateje ſwójb. Šuſodſtvo je huſeje wobydlene, a někotſi wot tħich, kiz ſo předh we jara hubjentħych wobſtejnjach namataču, ſu někto lužo znamjenitohoz zamozjenja. Wosada zezaplačejſe wſchitke tamne nowotwarby a porjedzenja, kiz ſo pſchez jeje fararja ſtachu. Wſchitto to je dželó ſamſnoho muža, kiz je to do živjenja wiedk, missionara P. Damena. Taſkele pſheměnjenja we krótkim čžasu 10 lēt njezdadža ſo nam ſkoro k wěrjenju, a tola ma ſo wěc woprawdze tak a my ju jenož powjedamh k dopokazanju, ſhto móže práca jenicžkoho wuwjescz a jako pſchikkad za to, ſhto ſo we Chicago za polepschenja stawa.”

3 Lujicy a Šakſkeje.

3 Budýſhina. Raž ſchjchimy, pojedze naſch hnadh k. viſtop w krótkim do wołnoſeče Oſtriza ſ. firmowanjo wudželecz; do wjesnih ſerbſkikh wosadow pſchimdže wón w septembri.

3 Dreždzan. Konfirorialny radžicjer a farar k. Anton Zeller w Nowych Dreždzanach je za ſwoje koňsche ſtukowanjo w tamniſtich lazaretach wot rakuſkoho khějzora ryezertſki kſhiz Franca Žózefa doſtač.

3 Dreždzan. Wucjer we katholiskej ſchuli „am Queckbrunnen“ k. May je 17. juliya ſwoj pječadwachcežilém jubilej jako wucjer hornjeje kläſſy pſchi wulkim dželbracžu ſwojich kollegow a druhich pſhceželov ſwječiſt.

Cyrkwiſki powěſnik ze ſerbſkikh wosadow.

3 Budýſhina. Kſchcjenaj: Hana E., dž. Karla G. Kühna, cjeſſle na Židowje; Karl Julius Rudolf, ſ. tachantskoho ſchofarja Thiela. — Žemrjeth: Mi-klawſh Benno, ſ. žinnoſcjerja J. A. Koſke ze Žajdova, 3 měſach.

3 Radworja, w juliu. Kſchcjeni: Marija Madlena, dž. Miklawſcha Kleinstücka w Lutowęzu; Miklawſch, ſ. Žafuba Kreczmarja w Khasowje; Žalub, ſ. Michała Kubacha we Khasowje. — Žemrjecži: Žalub Mahr we Brjenjenju, 74 l. 9 m.; Marija Madlena, d. Mill. Kleinstücka w Lutowęzu, 5 dnj.; Marija Augusta, dž. Karla Pegolda w Měrkowje, 7 měſ.; Marija, mandž. Miklawſcha Žořiſhka w Radworju, 53 l.; Klara, dž. Konstantina Mandla we Khasowje, 15 l. 11 m.; Marija Madlena, dž. Ernsta Freiberga we Měrkowje, 3 njež. — Wěrowani: Jan Schönenberg z Budýſhinka a Hana Bjarshec z Voranec; Žalub Lubk z Nalbic a Hana Lehmanec z Brjenjenja.

Katholicki Posol

Wukhadźa prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolētna płaćizna na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Cyrkwiński časopis,

widawany wot towarzystwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórník.

Číslo 16.

17. augusta 1867.

Lětnik 5.

Mojе pucjowanjo do Roma.

(Počræzowanjo.)

Z Chura wotjedznych dopołduja $\frac{1}{2}$ 11 z póstom a pschijedznych pschez male wsh, w kotrychž bě pak němska pak walska ryc̄ slyschein. Hac̄runje je to horata krajina, jézdzi so tola jara spěchnie a tež ja větš skoro te konje wobżarował, hdjž njebyhcu tōzdu hodžinu jédzenja pschepschahowali. Wot městacjka abo městysa Thufis zapoczina so tak mjenowana Via mala (zky pucz). Je to pucz w džinwojce wužlobinje zadnjoho Rajna; wón zapoczina so z galleriu abo malym tunnelom „zhubjena džera“ a wjedze bjez wysokimi horami pschez tsi mosty. Droha, hafle 1822 twarjena, njeje scheroka a z woza hladajo dyrbivé husto wuznac̄: Tudy je wopravdze straschnie město, hdjž mohł strowe stavby a žiwenjo zhubic̄, hdjž by so wóz zwroćzil a do hľubin so kulił. Koži so toho njeboja, pschetož tu a tam wibjistih črōdk, kaf jena po druhéj na nahlu horu so drapa abo pschi boku dale sködne zela pyta! Na wjacorych městnach, hdjž Rajn pschez skaloje ręcziszechzo nahle spaduje, počazujia so w schumjacej a pěnjačej wodzie w skonečnych pruhach barvy tuczele. Wot wsh Splügen abo Speluga, katraž hiž 4400 stopow wysoko nad morjom leži, zapoczina so splügenka droha (Splügenpaß), jena najrjeñszych a najdrožszych (za 400,000 toleri natwari ju khězor Frane); wona wiże so w schēsnac̄e kschiwiznach pomaku pschez 1000 locheži wysche horje (pschetož tam je 6510 stopow wysokoſcze nad morjom) a wopuſtči tam Schwajcarſtu. Horjeka ležeske abo stejše hischeze ſněh z wobeju bokeh drohi a c̄im wjach ſněha mějachu poboczne horj Suret-horn a Zumbo-horn (10,086). Hdjž běchym wjec̄or na samej najwyjszychdroz̄ hischeze galleriu abo tunnel (kž drje je twarjent, zo by so pucz ze ſněhom husto ujezaſhpak) pschejeli, wodyhcných z naſchimi pjez konimi a wzachm̄ nětko z jenž tjsomi druhimi za lubo. Na wshē ſchtyri sahachu konje z horj deſe, a

bě na pření pohlad spodživne, kāk wone pšchi tač wulkim spadu a tač wijatym pucžu njezvróčíchu. Za hodžinu běchm̄ na italskim ekonistwje w Kampodolcino, hdžej buchu wěch pucžowarjow hnadnje pšcheladane, a zažy za druhu hodžinu wokolo 11 w měsće Chiavenna.

Razajtra rozhladachm̄ so w tuthm měsće abo městaczu (z 3000 wobydlejemi), křž ma hžo chle italske woblicžo. Křeje drje su z kamjenjow twarjene, ale zda so, kāž by so ludžom w nich njeubile; pšchetož wjèle rjemjelnikow (hantwarzskich) džela na hažy. Věnjož a z tym zjenožena njezistosc a tež prošcherstwo so tudž zapocžina. Wina toho leži z džela w ludže samym, z džela pak tež w knježerstwie, kotrež srđki k wotstronjenju lěnjošeze a jeje scžekow njenakožuje.

Wokolo 11 hodž. dopoldnia wopuschčijm̄ Chiavenu a jědžechm̄ zažy na pošče w dole pšchi jězorach k městaczu Colico. Na pucžu zetkachm̄ wjèle črđow stopu, z kotrymž so paſtýrjo a paſtýrki do zelených horow na dlěšti čas podawachu. Colico leži pšchi rěch Adda a pšchi krajinym (900 kochéži hľubokim) Como-jězorje (Lago di Como), kotryž je 6 mil dolki a hodžinu scheroči. Na položej dolhosčeže dželi so wón do dweju wotnohow. Ze všchěch stronow wobrubujeja jón wýšoke zelené hory, kotrež maja na počnönej strонje 9000 stopow wýšokoſcie a na počodnišszej hacž na 12—1800 stopow spaduſta. Pšchi brohach a na stronicach, křž su počne winicow, worjeſchinow a kaſtanijow, su městacžka a wši z rjanymi lětnimi hrodami. Tsi hodžinu jědžechm̄ na parolobži po jězorje a wustupičchm̄ w wjetšchim měsće Como (z 20,000 wobydlerjemi).

Pšchez chle město pšchejědžem̄ a póznachm̄ tač, zo je pšchistojinje twarjene a tež bohate. Tu widžachm̄ přenje italske čežke (abo fórmanske) woži, křž su wšchitke na dwěmaj wulkimaj kolesomaj a najbóle z jenym konjom abo mulom, tola tež z dwěmaj abo tjsomi. Tajke pšchahano do krótkoho woza ze widkojthm wojoji a z kwaklu srđi skočacoho khribjeta njeje nicžo rjane! Nasch kryth wóz wězo na sktýroch kolesach wjezeſche nas poč hodžinu za město won hacž na wýschinu, hdžej wjes Camerlata leži. Tu sydžechm̄ so zažy na železnicu a to přenju italsku, a khvatachm̄ nětko dale k poldnju.

Kraj je wottudy plódna runina, pšchecžehujena z wjèle powodžachmi hrjehemi. Poła z turkovíštej pšcheňcu a druhimi plódami su wobdate a tež pšchecžehujene z winowými pjeňkami a morušhem (Maulbeerbäume), kotrychž lisežo běſche tehdom runje wotbzerače za židupschedžace huſańč. Tač dha jědžechm̄ tu někotre staciye, wosebje nimo města Monza, hdžej so lombardiska železna króna khowa, pšched wječorom hacž do města Mailanda, kotrež Italsch Milano mjenuja.

Mailand (ze 200,000 wobydlerjemi) je hlowne město Lombardiskeje a sluschesche do l. 1859 k rakuskemu khějorstu a wottal sardiniskomu abo, kāž so wón mjenuje a my Šafškojo tež z knježerstwom pšchipózachm̄, italskomu krajej. Wone leži pšchi mjeñschej rěch, kotrež je pak pšchez kanale z Ticinom a Addu zjenožena. Železnic hledu z města na wšchě strony. Prjedh běſche wone z našypami wobdate a wobtvjerđene, ale nětko to nicžo wjach njeplacži. Tsinacze wrotow wjedzie do města; jene su wot Napoleon I. z marmora twarjene ale potom jenož hako dobhežerſki woblik „Arco della pace“ wobšhowane. Na wjeřšku thchle pš-

schnych wrotow je 15 kochzji whsoka bohowka mera na wozu ze 6 konimi. Drogi abo hash su z marmorom abo granitom wusadzene; najrjentischa je Corso grande, na kotrymz so psched wjeczorom wosobny swet pschedelhodzjuje abo w krasnych wozech pokazuje. Z blyjscezatich wupołożenistich woknow (Schaufenster), z wobszernych a pszychnych khofejownjow, z twarbow a t. d. je bohatoscz mestschenow widzecz. Wo pschedkraintym domje (bislofskej cyrkwi) a drugich węcach pschedchodnje.

(Pschedchodnje dale.)

P. Marian Suchi.

Z Rózanta je zrudna, hacz runje nic pschedkwataca powjescz pschedchla: whsokodostojny kniez Marian Michal Suchi je 10. augusta popoldniu $\frac{1}{2}2$ tam po dlejsche khorosczi a slabosczi zemrjel. Kaz je katolskim Serbam znate, pschedkwache njeboh f. Suchi wot leta 1858 hako emeritus w Rózencze. Posleduje leta bescze husto khorowath a pschedkotowaſche so stajnje na zbožniu ſmijercz. Husto prajeſche swoim pschedzelam a znathym, hdnj; joho woprytachu, zo ma wſchitko po swoim wjedzenju derje zrijadowane a zo jenož cžaka na Boži hlos k wustupjenju z tohole sweta. Kaz dolho a hdnjzuli slaboscz joho staroby a slaboscz wočow dowoli, dzerjeſche Božu mſchu w hradnej klapali i. Marije; posledni króz sta so to 3. augusta. Wot Božej rucižki zajath doſta won pichipodniu 9. augusta, hdnj; bē hijo prjedy sakramentalj pokuth a wołtarja ſebi wudželicz dał, sakrament poſlednjoho woliſowanja a generalnu absoluciju pschedez wyſokodostojnogo f. administratora P. Benno Krala. Na to je won lochz a radz wumrjel.

Zaſdzeniu wutoru bu joho wotemrjete cželo ze wſchej cžescezu a pschi dzelbraću cykleje wołkolnoſeze na pohrjebniſchezo w Ralbicach khowane. Psched 9. hodziniu bu w tamniſchej farſej cyrkwi officium defunctorum wuspewane. Duchowni, kotiž na pohrieb pschedlđetu, běchu: f. kapitular a senior Pjeh z Budyschina, f. kanonik a farař Bart z Khrósczic, f. probst Dr. Eiselt z Klóschtra Marijineje Hwězd, f. administrator P. Benno z Rózanta, f. farař Schneider z Kulowa, f. farař Smola z Njebjelcic, f. farař Wels z Wotrowa, f. kooperator P. Ludwik z Rózanta a f. kapłan Duczman z Radworja. Tež běchu tu wſchitke dzeczi z tjoſch wosadnyh ſchulow ze swojimi ff. wuczerjemi. Hdnj; so psched 10. hodziniu pschedewodžerſki cžah Ralbicam bližesche, dzesche jomu duchownſtwo napſchedzivo. Cželo bu pschede wſu na marh ſtajene a tam ſpewachu ſo prěnje modlitwy z psalmom de profundis. Na to bu cželo wokoło cyrkwe njeſene a po chrkwinſkim waschnju pohrjebane. Wyſokodostojny f. senior Pjeh, wot młodoczeſe pschedzel zemrjetoho, mjeſteſche pohrieb a dzerjeſche tež pohriebne předowanjo, w kotrymž ſimienjo njeboh f. Mariana wopominacze a z toho wſchelake wuczby za pschedomnyh wuzběhowsaſche. Potom mjeſteſche f. senior w cyrkwi requiem, pschi kotrymž f. farař Schneider a ralbicjanſki f. farař Bjenſch poſlužowawschtaj. Na chorje ſpewachu ſo pschi tym kacžanske cy-

krwinske spěwý. Nětko džeržesche k. kanonik a farař Bart votivnu Božu mšchu, pšchi kotrejž jo serbské khěrliuske spěwachu. Na pobocžných woltarjach woprowachu Božu mšchu za wotmrjetoho k. farař Smola, k. kaplan Duczman a ralbiečanski k. kaplan Eusejaniski. Čyla pohřebna svjatočnoſć trajesche pšchez dwě hodžinje.

Njeboh Michał Suchi narodži jo 7. junija 1793 na kuble swojeho nana w Różencze. Do šchule khodžesche najprjedh w Różencze a potom w Budyschinje. Dokelž so študowanju, ke kotromuž mějesche wón našhilnoſć, zadžewki stajachu, czechnijsche wón po starym waſchnju Serbow tsi lěta na ſlužbu „za Dreždany.“ Tola pšchez proćowanijo njeboh k. Cecelina Mita pšchindže wón I. 1810 na gymnasium do klóſchtra Noweje Čale w Delnijskych Luzzich, hdzej wón pječz lět ze swojimi serbskimi krajanami študowaſche. Hijo 4. novembra 1815 zaſtupi wón halo novic do tamniſchoho klóſchtra cisterciſkoho a wotpoži pod klóſchthyrskim injenom Marian 29. decembra 1816 profež abo klóſchthyrſke ſlubh. Wón bě poſledni, fiz profež w thmle klóſchtrje cijenesche; pſchetoz hijo 1817 bu tónſamý wot nowoho pruskoſkohu knježerſtwa zdehnjenym. Dokelž potaſkim Marian njemožesche w klóſchthyrſkej ſchuli doſtudowac̄, woteńdze do Münſteru, hdzej filoſofiski a theologiski kurs ze wſchej cjejezu wotbu. Hako měſchnik, 22. oktobra 1822 wuſweczenym, wróci ſo wón do Noweje Čale a ſtutkowasche tam hako pomocník. Na to bu miſſioniski duchowny we Barlinje a Potsdamje a Frankfurze, z wotkelž mějesche wſchelake wojerſke ſtacije wophtowac̄ a dalose pueže khorych wobſtarac̄. Požđiſiho běſthe wón dleſhe lěta přeni kaplaň w Nowej Čali, hdzej bě w joho čaſu we wokolnoſciž mjačh króč zla cholera zaſhadžala. Hdzej bě pšchi wulkej džekawoſci joho ſtrwoſcě jara cjerpiła, zloži wón w lécě 1856 ſvoje město w Čali a doſtawasche wot toho čaſa malý penſion. Po dwěletnym pſchebýwanju tam woteczeje wón do swojeho narodnoho města Różanta.

Joho žohnowane ſtutkowanjo znaje Bóh, wotpłacieſt wſchoho dobroho. Nam je z pſcherzelskoho wobkhadženja tak mjele zrate, zo je wón ſvoje zamоženjo derje k cjeſeči Božej nakožil a woſebje miſſioniske a nowozakožene wosady w Delnijskych Luzzich podpjerat. Tak kipi wón ſam ležownoſć k chrfci w Gubinje a podpjerac̄ ſtacije we Seitwanje, Frankfurze nad Wódru a w Khocžebuzu. Wězo běſthe tež dobroc̄jeſt khudyh a z čyla podpieraſt wſchoho dobroho. Wot serbskoho luda, z kotrohož je wuſchoł a k kotromuž je jo poſlednje lěta zaſh wrócił, běſthe wón lubowanym. My duchowni smy joho hako wſcheje cjeſeče hódnoho mnža znali a znajominstwo z nim ſebi wysoko wažili. Duž z pobožnym zdýchowanjom za nim praſimy: Bóh daj tebi wěčny wotpočink!

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Z Rumurg a. W tudomnej klóſchthyrſkej chrfci kāž we wſchech kapucinſkich cyrkwiach cjeſeče provincie budže jutſje njedželu a ſejchowacaj dnaj (18., 19. a 20. augusta) woſebith ſwjedžen z předowanjom k cjeſeči lěſta (10. februara) zbožnoprajenohu kapucina Benedikta Paſſionei. Čonle ſwjath a wuženym muž zaſtupi, hdzej bě hijo doktor prawa, 1584 do rjada s. Franca we Jani w Italskej a bu 1598 wot khe-

žora do Wina a Němſkeje powołany. Tudy skutkowaſche won tſi lęta hało wucjer a predať pſchečiwo bkludnoměrīwym a starasche ſo za rozičerjenjo kapucinow w Čeſſej a Němſkej. Do Italskeje ſo wróćimſhi bě won k žohnowanju swojoho luda a ſwojich bratrow žiwych a wumrje zbožijne hało guardian klóſchtra w Cagli na miſſionje we Safforbaro w lęcze 1625, ſwojeje starobyl 64 lét. Joho ſwiatoszej wobſwedeči Boh ſam pſchez džiwy, kotrež ſo na žadanu zaſlupnu proſtwwu Benedikta ſtachu.

B r u ſ ſ a. W předawſchej Hannoverſkej katholſke cyrkwe pſchibjeraja; njedawno bu nowa cyrkje w Schladenje hotowa a nětko chedža druhu we Verdenje twaric̄.

S č i e z h n ſ ſ a. W hornjej Schlezyjskej je biſkop Włodarski z Wróćławia lęta 11,000 woſobow firmował. Druhe lęta pſchihadžachu tež Polach z krajeſtwa pſchez mjeſh k firmowanju, ale lęta běſche to zakaſane.

N ě m ſ ſ a. W oktobru budże w měſce Fulda zhromadžizna němſkich a ſnadž tež někotrych rakuskich biſkopow.

N ě m ſ ſ a. Při 25 lętnym biſkopſkim jubiileju biſkopa Weisa w Speieru bě 200 duchownych pſchitomnych a najvhýſhſchi ſvětni zaſtojnich.

Z A c h e n a. W dnach julijsa, w kotrejž ſo tamniſche reliquije poſazua, je nimale 100,000 ludji w Achenje pobylo.

Z K ö l n a. Archbiſkop je, koz w paſthiſkim liceje wozjewja, 15,000 toleri bamjeſz pſchepodał.

B a d e n ſ ſ a. Nowinh podawaja wſchelake powjeſcze wo podcziszczenju katholſkich krajanow. Tak hrozh kniežerſtvo zaſtojniki ze ſchtrafu, jeli pſchečeſke wobkhadženjo z katholſkimi duchownymi njevoſtaja abo jeli z katholſkich towařiſtow njevuſtupja. Žandarmojo maja poručnoſc̄, katholſke predowanja a wobkhadženjo duchownych z wobydlerjemi wobkēdžbowac̄. Tež w naſtupanju ſchulow je tam zwada hjez duchownymi a hjez výſhnoſc̄u. Zenož tak dale! Kniežerſtvo njech ſo tam potom njezdživa, zo chedža poddani radſcho k Pruskej ſkuſhce, hdež ſu lepſche zakonje w naſtupanju katholſkeje cyrkwe!

M a k u ſ ſ a. Z chyloho khežorſtwa ſu w Romje byli tſiadwachczo biſkopja, a to archbiſkopja z Grana (Oſtrihom), Kalocsa, Ľwowa (tſjo: kacjanſki, gricjifloſko-wjanſki a armenski), Wolomuca, Salzburga a Zadra (Zara), potom biſkopja z Brixena, Czanaida, Diačovara, Warazdina, Lavanta (po prawym Maribor), Leſin, Linza, Pöltena, Przemysla, Raaba, Dubrownika (Ragush), Šebenika, Trienta, Beglije a Bežprima.

I t a l ſ ſ a. Sejm we Florencu je nětko z wjetſchinu hloſow kniežerſtwu do-woſil, zo ſmě ſej 400 milijonow frankow požejic̄, kotrež pjenjeſh maja ſo z pſchedac̄a cyrkwinſkich kubłów zaplaćic̄.

Z R o m a. Po wudathym zapisku ſu adresſu (napisanu a zjawnje čítanu ryc̄) na bamja 484 biſkopowje podpisali, kotsiž běchu pſchi ſwjedženju ſ. Pětra tam pſchitomni. Z nich běſche z Evropę 382, z Ameriki 49, z Afriki 7 a z Australije 4. Bez europskimi běchu: Z Italſkeje: 5 kardinalow biſkopow (Mattei, Patrizi, Amat-Sorso, Altieri, Clarelli), 12 kardinalow měſchnikow, 2 patriarchaj (w Romje bydlacaj: za Konſtantinopol a Alexandrin), 16 woprawdžithých archbiſkopow, 6 biſkopow z archbiſkopſkej doſtojnoſc̄u na předy archbiſkopſkich ſtolach,

15 archibiskopow in partibus infidelium (t. r. za diöcesyh nětko wot druhověři-
wych wobydlenę), 110 biskopow ze wýchodních italskich městow, 16 biskopow in par-
tibus infidelium. — Z Francózskéje: 3 kardinale (Mathieu, Donnat,
Bonnechose), 9 archibiskopow, 63 biskopow. — Z Schpanijskeje: 2 kardinalej
(Garcia-Euesta, De Lastra y Euesta), 1 patriarch westindijski (w Madridze bydlach),
4 archibiskopia, 23 biskopow. — Z Žendželskeje: 1 kardinal (Cullen z Dublina),
2 archibiskopaj, 21 biskopow. — Z Rakuskeje a Wuheriskeje: 8 archibiskopow,
15 biskopow. — Z evropskeje Turkowiskeje: 1 patriarch armenjski (za Ciliciu nětk
postajeny), 6 archibiskopow, 8 biskopow. — Ze srjedźneje a połnōcneje Něm-
skeje: 2 archibiskopaj (čolvíci a poznańscí), 3 biskopja. — Ze Schwajcarskeje: 5
biskopow. — Z Belgiskeje: 1 kardinal (Sterk z Mechelna), 3 biskopja. — Z Grichiskeje: 2 archibiskopaj, 2 biskopaj. — Z Portugalskeje: 3 biskopja. — Z
Hollanda: 3 biskopja. — Z Bajerskeje: 2 biskopaj. Vjez amerikanskimi běchu:
Ze zjenožených stato w: 5 archibiskopow, 18 biskopow. — Z jendželskich wob-
sedženistw: 1 archibiskop, 8 biskopow. — Ze schpanijskich wobsedženistw: 1
archibiskop, 2 biskopaj. — Z Brasilijskeje: 3 biskopja. — Z Mexika: 2 arc-
biskopaj. — Z Venezuele: 2 biskopaj. — Z Nowo-Granada atd.: 2 biskopaj.
— Z Hahti: 1 archibiskop. — Ze srjedźneje Ameriki: 1 biskop. — Z fran-
cózskich kolonijow: 1 biskop. — Z Uruguah: 1 biskop. — Z Peru: 1 biskop.
Vjez ašijskimi: Z turkowiskich krajow: 3 patriarchojo (za maronitow w Antiochii,
za melchitow w Antiochii a za Łacjaniskich), 17 archibiskopow (za maronitow a mel-
chitow), 10 biskopow. — Z Ostindiskskeje z Ceylonom: 1 archibiskop, 5 biskopow.
— Z Chinejskeje: 3 biskopja. — Z philippinskich kupo w: 1 biskop. — Z
Tonkinga: 1 biskop. Vjez afrijskimi: 2 archibiskopaj (za Algir a za Egipetsku),
7 biskopow (hjez nimi 1 za koptijskich, 1 z kapa dobreje nadžije atd.) Vjez austra-
lijskimi: 4 biskopja (z Adelaide, Melbourne, Perth a Port-Viktorijs).

Z Roma. Jesuit Passaglia, kotrýž bě pſched několymi lětami politiſkých
práſchenjow dla z romskim stolom ſo rozkořík a potom w Turinje wýchodake bludne
wuežbny pſchednosthował, je ſo zaſh vamžej podcžijsk a swoje bludy z pišnom wot-
wołał. Biskop we Mlondovi doſtia porucžnoſć, zo by joho zaſh do katholiskeje cirkwe
pſchivzał. Vamž je tutomu jesuitej pjenjez pſchipoſtał, zo by mohej ſwoj došk za-
placjicž a do Roma pucžowacž, hdež thce w duchownskiej kheži pokutu čznicž. Vamž
je čzim bôle zwjeſelent z wobročenjom k. Passaglije, dofež bě ſo hižo dleždi čzas
na to ſpuſtežał. Boh daj jomu tež wobročenjo kardinala Andrea doczkača, kotrýž
drje njeje w žanym bludže w naſtupanju wěry, ale kotrýž w politich z njeſprawnym
hrabařskim kralom Viktorom Emmanuelom dzerži. — Druha podobna zajimawa
powieſz praji, zo je džowfa znatoho turkowſkoho generała Yussufa w Romje do
katholiskeje cirkwe pſchesiupila, a zo buſchtej tam zańdžených měſac dwě židowſlej knje-
žije (jena z Roma a jena z Algira) kſchejenej.

Z Roma. Pſchi thch wýchodních audiencach pola ſ. wótca bě tež tale za-
jimawa. Z francózskim biskopom z Limoges běſte domjach duchowny knježnow
„žónskich dobroho paſtryja“; wón pſchepoda vamžej mału týſku ze złothmi napjel-
nenu prajo: „Swjath wotče! Tónle dar je pětrowy pjenjež žónskich dobroho

pastirja. Tute knježnji su kruhe a maja jenož to najtrčnišche k wschēdnemu živjenju. Ale žadajch naštupnik je. Pētra znamijo pščinjenoſeze podacj, ſu ſej wložy wottſihac̄ dale a je pſchedale, a mi ſu porucijile wunoski tohole wopora Waſtſeſi Šwiatſeſi k nohomaj poſožic̄." Pſchi tač hrujachym dopokazuje poddatoſeze k ſtokej ſ. Pētra njemójeſeſe ſo bamž ſylzow wobrócz a joho pohnutoſeze pſcheńidže na wſchitlích pſchitomných.

Z R o m a. Biſkopija z Kanadiſteje (w Americh) pſchinjefchu bamžej modell čoſma, poſdru kočjeza doſki a chth ze ſlebra. Nutſka bē čoſknicz k ze złotom naſtađenih a ſczejory (maſty) bēchu ze wſchelakini papjerjanymi pjeniezami wuprhjhene.

Z R o m a. Kaf wjèle cužyh je w Romje pſchi ſwjedzenju ſ. Pētra bylo, njehodki ſo tač lohko wobliczic̄. Nowinh „Unità catolica“ praja po dobrých podložkach, zo bē tam z cužby 15 kardinalow, 465 biſkopow, 10,000 italſich a 8000 duchovnych duchownych, 1200 duchownych z mniſich rjadow a 85,000 laikow (t. r. ſwētih ludzi), njeliczo w tym wobhdylerjow bamžowoho kraja, z koſtrohož je tam tež wjèle thſacow bylo. Pētrowoho pjenieſka je lēta pſchez 5 milijonow frankow pſchischiſlo.

Z R o m a. Bamž je we ſixtinſkej klapali (ale je to wulka chrkej) requiem za khejora Maximiliana z Merika w pſchitomnoſeji kardinalow a wyſokich zaſtojnikow džerjal.

F r a n c o ſ k a. Wſchelake diöceſy (biſkopſtwia) džerja bamžej wojaſow na ſwoje pjeniezy; taſ je n. pſch. biſkopſtwo Nantes 100 mložencow do bamžowoho wójſka poſlalo.

S chpaniſka. Duchowniſtwo je bamžej pētrowiy pjenieſk 500,000 frankow poſlalo. Město Toledo je bamžej pſcheproſhenjo podało, zo by tam bydlili, jeli býchu joho njeſpheczelovo z Roma nuzowali. Bamž wotmoſwi w liſće na měſchjanouſtu (bürgermeiſtera) džakownje, tola wupraji nadžiju, zo ſnadž najhórſha nuza njenaſtanje. Hdyž bu tele wotmoſwenje w poſedzenju radnih knjezow čítane, poſtanymdu wſchitných pſchitomni a pſchi poſlenich ſłowach, w kotrychž bamž žohnowanjo na nich wupraji, poſlaknýchmu wſchitných.

Z W a r ſ c a w h y. W jenej noch zaſtupenohu mějaca zaſtupi wýſchť z wotdželeniom wojaſow do kloſchtra mnichow reformatow a da woſmioch z chlych 11 bjez pſchepytania zajec̄, do woza ſadzic̄ a pod eſkortu do Rusowſkeje wotwjez̄.

P o k n o c n a A m e r i k a. We Sankt Louis twarja nowu biſkopſtu chrkej, katraž budže najrjeniſha w zjenočených ſtatach. Wuda ſo na nju dwaj milijonaj dollarow. Twarne mějtno je jena knjeni dariła. — Ameriſch biſkopija ſu 400,000 dollarow pētrowoho pjenieſka lēta w Romje wotedali.

Z L užic̄ a Š akskeje.

Z B u d h ſ c h i n a. Maſcha ſerbſka farſka chrkej je nětko w znutſkownym jara pſchitoſnije ponowjena.

Z B u d h ſ c h i n a. Chrkeviſka a ſchulſka viſitacija a wudželenje ſ. firmowanja budže lēta w ſerbſkich woſadach w tymle rjedje: 9. pruhowanjo w Kufowje, 10. ſep-

tembra w kłosztrje Marijneje Hwězdę, popołdnju pruhowanjo we Wotrowie 11. firmowanjo tam, popołdnju pruhowanjo w Czornecach, 14. pruhowanjo w Ralbicach, po połdnju w Schunowje, 15. firmowanjo w Ralbicach, 16. pruhowanjo w Różencze, popołdnju pruhowanjo w Njebjelzcicach, 17. firmowanjo tam, popołdnju pruhowanjo w Kamjencu pod schpitalem, 18. pruhowanjo we Workleczach, 20. pruhowanjo w Radworzu, popołdnju w Zdžeri, 21. firmowanjo w Radworzu, popołdnju druhe pruhowanjo tam, 22. firmowanjo w Chróscicach, 23. dopołdnja a popołdnju pruhowanjo tam.

Ze Bajdow a. Dowolam⁹ sebi tudy na podawku spomnicz, kotryž so druhdže huciejsiho stawa, dokelž je runje w našich stronach jara žadny. W našej wšy, bđež ſu jenož ſchtyro katolickich wobſedžerjo, bu na s. Mariju Madlenu riany železny a na kamjentym postawku ſtejach ſwiaty křiž ſwieceny. Naſchi Lutherſcy ſufodža, kotrymž bē ſo ſtajenjo křiža předh zjewiko, njemějachu nicžo psjecziwo tomu a běchu tež pschi poſwyczenju pschitomni. Poſwyczenjo křiža, kž bē rjenje z róžemi wobwěcowanymi, a pschileznostnu rycz mjeſeche našch wysokodoſtojny k. farar Kucjank z Budyschinia. Tež buſchtaj pschi tym křerluſczej ſpěwanaj. Dopisowať wupraja w mjenje wšichtkich katolickich wobhodlerjow najwutrobnischi džaf tej dobroczech, kotraž je tónle křiž ſtajic' dała, Kacze Novotníkowej w Różencze.

Ze Scherachowa. Na našimaj wěžomaj ſo pilnje twari, tak zo budžetaj nazymu zwonkownje hotowaj.

Z kłosztra Marijneje Hwězdę. Tudomn⁹ kaplan k. P. Edmund je do Čech pschedženy. Raž ſo powjeda, pschiindže na joho město k. kaplan P. Innocenc Jawork.

Maleźnosće towarzstwa.

Pschichodnu ſobotu budje hłowna zhromadzizna naſchoho towarzſwa w tachantskej ſchuli popołdnju w dwěmaj.

Sobustawy na lěto 1867 (kž ſu pschinostk zaplačzili): 225. křežnik Jakub Bräuer z B.; 226. Jakub Lubk z Brjemjenja; 227. Michał Kočor ze Schunowa; 228. bětnar Michał Kočor ze Schunowa; 229. kubler Jakub Blažik z Ralbic; 230. Hana Hantec z Radworza; 231. Maria Miczko z Czornego Hodlerja; 232. rycer-kublerſki naſenik Petr Guda w Njejwacžidle.

Cyrkwiński powěſnik ze ſerbſkich wosadów.

Z Budyschyna. Křežzeni: Jan Ludwik, s. kublerja Jana Ludwika Gudy w Hornjej Kini; Jan Jurij, s. rěznika a wobſedžerja ſtrohowa Pětra A. Lukascha pod hydom; Marija Madlena, dž. Fr. Neuberta w B. — Žemrjetý: Jan, s. džeratcerja Jana Žura w B., 11 lět.

Smilne darh (k dalishomu wotedaczmu): tsi tolerje za towarzſwo džeczatſwa Jezuſoweho, pschez k. administratora P. Benno z Różanta.

Czíſhczak L. A. Donnerhaſ w Budyschinje.

Katholicki Posać

Wukhadźa prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cykolētna płaćizna na pósće
a w knihárn̄i 15 nsl.

Cyrkwiński časopis,

wudawany wot towarzstwa S. S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Číslo 17.

7. septembra 1867.

Létnik 5.

Moje pucjowanjo do Roma.

(Počræjowanjo.)

Wulkotny dom (chrkej) w Mailandžje je cykl z bělho marmora a tak krasny, zo smědu jón Mailandženjo wójsných dživ sveta mjenowac̄. Po chrkvi s. Pětra w Romje a domje w Sevilli je tóuse dom s. Marije (Mariae Nascenti) po nutskownej wuměrje najwjetschi; méri pak 454 stopow dołkoſcze, 270 scherkoſcze, hac̄ do wjerščka kūpole abo wěže 232 wýsokoſcze a z wěžu 335. Dokelž je w tak mjenovanym gothicim waschini twarjen̄, ma jara wjese malych wěžow abo stolpow. Wudebjenja tých samych su jara wschelake a tola wschitke jedyn krasny cykl tworja. Najlepje wubjernosc̄ tejele twarby pschewidzjich, hdyz po 494 skhodženlach na třechu so podasch a po njej wokolo khodzjich. To tež my činjachmy. Wobeńzechmy tak třechu a wobhladachmy sebi tamne 98 gothicich koničojtch stolpow, kotrež kaž wysoke schtomu třechu wobdawajut. Zwonka na wšchech stolpach, kaž w chrkvi samej je połno wosobnię z marmora wurubanych statuow abo swječatow swjathych a druhich zaſlužnych wosobow; jich ma po planje 10000 bycz a netko je jich tam 7050. Dokelž je knježerstwo a tež město kózdoletnje wjese týsac za wutwarjowanjo postajilo, budža te moliczkoſcze, kiz hishcze zwonka pobrachuju a kotrež delecta na dom hladajo njepřtijes, tež w swojim časju dokonjane. Hdyz smy hishcze na krywe, móžemh so tež rozhladac̄ po cyklum měsće a po bitwischczach poslenich wójnow (Magenta atd.), k polnoch na schwajcariske horj abo alpy (samto Monte Rosa je pschi dobrým wjedrje widzec̄) a połdnju na italske apenniny. Nutskownosć chrkwe je do 5 kódzi (schifow) dželena t. r. ma schtyri rytki stolpow, kotrejch je 52 do hromady; kózdy stolp ma 16 kročeli we wobsahn. Wólna su wschitke molowane, tak zo je w chrkwi stajnje wěsta čzemoſc̄, kiz mócnje k pobožnoſc̄i pochnuwa. Najkrasniſcha wěc w nutskownym je podzemna

khapała z rowom s. archijskopa Karla Borromiejskiego pod wołtarjom, kij so ze złotom a drohotynmi kamieniami blyszczeći. Kaszcz swjatoho je dar Filipa IV., kraja Schpanijskeje. Druhe wosobnosće darichu swójni s. Karla a někotri kardinalowie. Bohatstwo węcow chleje khapath s. Karla wuczinia nědze schytri miliony frankow. Wyjsze toho zašluža w chrtwi někotre wopomniki spominjenjo, kaž row Jakuba z Medici a kardinala Carraccioli. Spodzivna je tež kumischtina statua swjatoho Bartomja, kij je tak z kamienia murubam, zo wódrijena kóza joho czela na khribieče wijsa. Taſki dom kaž mailandſki je w běhu časow wjeli mischtrow poměl. Preñi spoczatk ſta ſo po planje Hendricha z Gmündu w lèce 1386 a w l. 1448 bu wot Brunelleschii dale wjedzeni. W 16. lètstotku bě Pellegrini portal w drugim stylu píšitwarič; ale tón bu zaſy nimale wotstronjeny. Wulku zaſlužbu ma tež Napoleon I., kij w l. 1805 twar zaſy w duchu preñioho plana wuporjedzecz pocza; schtož je wot l. 1819 khějor Franc I. dale wjedł. A zo město Mailand w pořejzenju a wntwarzowanju doma počraćzuje, zaſluži píši nětčijsich hubjenich časach wjchitku khwalbu.

Z drugich cyrkwiow je najbohatšha cyrkej s. Ambrosia, wot njoho ſamoſa założenia; nětčijsi twar je z 9. lètstotka. Wołtar, z drohotynmi złothmi moſai-kiemi wuſadžany, khowa czelo tohole swjatoho biskopa. We wyjokim chorje zadý wołtarja ſteji tež kamienitny ſtol z časow s. Ambrosia. Tež zaſluža khwalbu wſchelake wopomniki a druhé rězbarjske džela a wobrazы. W tutej cyrkwi dachu ſo lombardjsich kralowje a němcsich khězorowje ze železnej krónu krónowacz. Píši wobhladowanju cyrkwi, píšiwiwa ſo nam jedny z kanonikow teje ſameje a w najchim hnadinym knjezu biskopa poznański wodžesche nas po cyrkwi a wopofaza nam wjehu luboſez.

— Najstarjsza cyrkej w cyklin měscze je s. Lanvencowa, píšed kotrej 16 wyjokich korinthijskich ſtolpov ſteji, kotrej ſu z poħanskich časow zbytkne wostale a najſkerje k thermam (kupjelam) khězora Maxima ſkuſchale. — Klójchthyska cyrkej Maria delle Grazie je rjane twarjenjo z 15. lètstotka. Tola bóle hafo cyrkej ſama wophtuje ſo wot czužich reſektorium, na kotrohož jenej ſeženje je tamny ſlawny wobraz wot Leonarda da Vinci „poſlenja wjeczeń“ (Jedny z was nje píšheradži), kotaž je z wolijsowymi barbam na khalk molowanu. Wobraz je jara wobhledzeni, dokelž ſu w tutym refektoriju zbehnenoho klójchtra dlejši čas konje ſiate. — Najnowsza je cyrkej s. Karla Borromiejskiego, 1849 poſwjećena rotunda (t. r. fuloječe twarjenia), 150 stopow wyjoka.

Po cyrkwiach czehnje wjchitku kedžnoſež na ſo hród Brera abo Palazzo di Scienze e Arti, hdjež ſo wulka knihowňa (z 170,000 zwjazkow a 1000 rukopisow) a zběrka wobrazow namaka. W dworje ſu statuh někotrych italskich wuczenych. Zběrka wobrazow (Pinakoteka) wobſteji z 13 ſtow. Z tych 300 wobrazow je najwjac wot italskich mischtrow; zaſtupejeni ſu Rafael, Lucini, Tizian, Domenichino, Sassoferato atd. — Podobný wustaw kaž Brera je wuwoſana Biblioteka Ambrosiana, 1525 założena. Wona wobſedzi wyjsze 60,000 zwjazkow czisschcianich knihow a 15,000 z džela wažnych rukopisow, kaž ſu stare romske knihi liſty ſławnych Italſkich.

Hdyž ſej daſe z města zwěrimy, wophtamy zadý cidadelle (twjerdžizm) ležacu

a wot Napoleona założeniu Arenu, shtoż je kaž ze schthririvýkojtej murju wobdaty cirkus (wotewrjem theater) za wschelake produkcje, kaž jězdzenjo abo běhanjo na pschemo a podobne kumštch. Na zemi abo na stolcích móže tam 30,000 pschi hladowanjarow sedzecj.

Zo su w tak wulkim měscze wschelake schule a druhe wojskne wnstawh (kaž wokoło 30 schpitalow), so samo rozhny. Zjawna zahroda (giardino pubblico) pač nijemóże so z dreždjaniskej wulkej zahrodu měrieč. Dokelž swy tak za dwaj dnaj wschitke ważnische wěch wobhladali, chcemy derje wotpocžnyc a potom dale k połdnju jecz.

W Mailandze wzachny billety hacj do Florenza a jědzechny wot ranja hacj do wježzora. Hacžrunje je to wjele za sobu, niewostudzi so eži w Italſkej; hdzejkuli won pohladnjesch, nadciidze woko něčto zajimawe. Čzim dale pschileczisch, ežim bōle je kraj zahrodze podobnisch. Prěnje wjetische město na puču je Piacenza pschi rēch Po w předadshim wójvodstwie Parma, kotrež je sebi italski kral wzak abo z pomocu druhich pschithknicz dał kaž wobscđenstwa wschech druhich italskich wježchow. Węzo je lud z jenoho broha rēki runje tajki kaž z druho, mjenujich italski, ale njeprawda wostanje njeprawda! Dale sunychny so w runinje nimo městow Parma, Reggio, Modena (prjedy hlowne město wójvodstwa) hacj do wjetshoho města Bologna, hdzej wokoło 2. hōdžin wobjedowachny. Bologna, prjedy k bamžowomu kraju skuszące město, ma 90,000 wobydler. Z dwórniščezia widzjisch derje wysoki dom S. Petronia a druhe ważnische twarjenja, za městom pozbehuju so hižo apenninske horu. Tym so pschi wotjedzenju pscheco bōle bližachny a wobdzivachny te krasne zelené lejh kostanijow, worjeschinow, klonow, jałcorow, wolsjowinow a druhich wojskniščich schtomow. Po wjazach pučach pschecjischachny so ežezh dyhajo (t. r. nic my, ale lokomotiv) hacj na horu a potom spadowachny zaň pomału do dolinow, hdzej nas Lubozne město Pistoja witasche. Njeje wjele železnicow, kotrež bychu tak wjele tunelow mèle, kaž ta wot Bologna do Pistoja; nazbera so jich wokoło 40. Wottudu njeje daloko wjac do Florenza.

Z dwórniščezia wступiwschi nadpadžechu nas tu kaž rubieżnych wschelach drožkarjo, noscherjo, agentowje wschelakich hośczenow, zo bydžnyj jich ſlužbu trjebaž chyli. We žanthm druhim měscze njejsym tak wostudnych a pschecjehachch ludzi trjehili kaž tudy. Dyrbijsch so hladacz, zo eži cedlu za koſtry z ruky njeutorchnu a koſtry njeſtranu! Za malu prou wjedža sej wjac frankow žadacj. A hdzej do hoſczenca pschijedzesch, njeje hinač; tu njeje kaž druhde, zo by jenož domownik hoſczenca wěch na so wzak a wotniesz; ně, tu hraba přeni lepschi dundak z hajh za koſrami a pomha noshez, zo by něčto zaſkužil. Derje nam bě, hdzej móžachny w hoſczeniu wodvihntej. Tudy kaž we wschech hoſczenach Italſkeje z wuwzaczom Roma pschachu swy a korridorh podobizny abo wobraž Garibaldia, Viktora Emanuela, a hdzej bychu schthri trěbne byše, hisheze Cavoura a Napoleona. Džiwne spomnjenki!

Florenz (italſch Firenze, pola starých Romjanow Florentia), prjedy hlowne město wulkowójvodstwa Toskanſkeje a nětko sydlo italskoho krala, leži po wobemaj brohomaj rēki Arno w płodnej dolinje, wot hórkow wobdate. Krajnosć położenia,

psychiności twarzni a syka lętnich hrodow kołowołoko dobrych Florenzej psychimeno la Bella t. r. krasna. Pschez Arno, kiž je tu 120 stopow scheroki, wjedu schytri kamienutne mosty w měsće samym (na jenym steja wobydlene kheje) a 2 żeleznaj w psychedmęscze. Scheroki quai abo pobroh Lung-Arno sluzi jako psychelkodżowanka za měschčanow, kaž korsa za wozy. Wot 17 torhoschezow je najjiwiſche a najbohatsche „piazza di gran-duca“ (torhoschezo wulkowojwody); tam steji tak nijenawaný starý palast (nětko sejmowija) a loggia dei lanzi, pschi kotrejz někotre skawne late a wurubane kumschtne statuy steja. Tu widzisz tež wjèle dželaczerow ležo spacz, kaž we wsczech italskich mestach; inieckii hlowat sebi niepytaja, kamieci w kłodku jich spokojo, a woni spiszczeja so na dobroczynoscz niumokhodzach, zo na nich njestupja. Druhe torhoscheza maja tež swoje wopomniki, figury, obeliski abo cęstne stokpy. Na torhoschezu psyched domom sedzitaj wulkotnie z kamienja wurubanaj joho twarcz Arnolfo a Brunelleschi. Najnowsza statua a w chlym měsće najwosobnitscha je psyched chrkwoju Santa Croce z cęsczí najslawnischoho italskoho basnjerja a spisowarja Dante. Figura je z běloho kararskoho marmora a jara wysoła. Wjez 170 cykliwemi, kotrejz pak nijeszu wscie wutwarzene, wuznamienja so wjez dom Santa Maria del fiore, zakonczena wot Arnolfa hjo w 13. lěstotku, ale hafle w 15. dokonczena wot Brunelleschia; wona méri 436 stopow w dolhoscezi, 292 scherokoscze w kchizu a kuloswar abo kupola je 371 stopow wysoła. Zwonica (torm za zwony) steji, kaž tež wjèle druhich w Italiskej, wosebje a je 280 stopow wysoła. Kutskownoscz ma 3 kózce a po woltarzach su rowowe wopomniki swójby Medici wohladzania hōdne. Zwonkowne murje su z džela z jasnym a z džela cęmnischim marmorom wusadzane; schtož rjany napohlad dawa. Z napshecza doma steji jara stare baptisterium (kchcenijska klapata), hōzecz wscie we Florenzu narodzene dżeczatka kchcijja; bronzowe durje tuteje klapale su jene najbole kvalenych dželow teje družiny. Po domje je chrkej s. kchijza (S. Croce) najwjetša; w njej maja italscy spisowario, wueženi a wumjochy wopomniki. Nam so dzisno zdashe, zo tam tež wopomnik za Machiavellia a znatohu ryžnika a revolucionara Mauina nadendzechmy. Chrkej Maria Novella bu runje psychetwarzowana a porjedzana. Tak dha spóznachmy, zo Italcy pschi wscie chrkwi niepsycheschelske myśli tola za chrkwiniske twarby něshto cęinja. Klóschthyskich chrkwoj je wjèle, ale nětko su klóschtry zbehnjene a zwjetša twarznenja za ministerstwa a druhe zaſtojnistiwa postajene.

(Psychichedne dale.)

Chrkwiniske nowinki a powjescze.

Z Prahi. Kralowska cęska króna a druhe krónowanske džeczistwa buchu psyched dwemaj nijedzlamaj swjatočnije sem psychewjezene. W Prahy a we wjèle mestach Cęskeje a Morawskieje bě toho dla tež psychihodna chrkwiniska swjatočnoscz. Móžno, zo so khejzor hiszceje za cęsckoho krala krónowacz da, kaž je so lětſa za wuheriskoho hjo dał. — Khejzor je na porjedzenjo a dotwarznenje hlowicje chrkwe s. Vita lętny psychinostk 10,000 schēnakow ze statnych dochodow na dalisze tsi lěta psychizwolik.

Czechska. Khejzor Ferdinand je k twarbie nowoho wulkoho woktarja w cyrkwi ff. Chrilla a Methoda w Pražy 500 schěnačkow daril.

Z Frankfurta. Wulka katolska cyrkej (dom) ze znatej wěžu „Pfarrthurm“ je so wondanjo chle wupalila. W jenej klapali tuteje cyrkwy bu w czaſach, když hýšeze němſke khejzorstwo wobstejše, khejzor wuzwołowanym. Najwjetſha ſchoda je wo jara drohe tamniſche píſchčeze, hačrunje je hewač cyrkej derje zaneſezena.

Württembergſka. W měſeče Kalw, kotrež hač dotal halo chle lutherſke placzefſe, je fo 5. julijsa t. l. po 300 lětach zaſh přenja katolska boža ſlužba džeržala a to na radnej kheji; pſchez 400 katolikow běſe pſchitomnyh. Nětko ſu tam kózdu ſchtwórtu njedzeli kemsche a budže huſcziſho bycz dyrbječz, dokelž je do woſolnoſeze wjach ſtow katolickich dželacjeri z Bajerskeje, Tyrolskeje a Italskeje pſchijško, kofijž píſhi žleznich dželaja. Z cka twarja we tutym králeſtvye nowe katolske cyrkwy, kaž w Geiſlingenje, Alsenje, Winzenweilerje, Treſſelhausenje, Göppingenje atd.

Małuſka. W Brünneje budže w bližiſtich dnuach zhrromadzizna rakuſtich biſkopow z wuwaczom wuherskym.

Galiciſka. W narodnym měſeče ſ. Jana Kantia, w Kentach, kotrež ſo 1389 tam narodzi a 1473 halo doktor a professor w Krakowje zemrje, ſwjeczachu lěſta 100lětnie wopomnječejo joho ſwiatoprajenja. Namž bě dospołny wotpuſk wudželit tým, kofijž wot 15. junijsa do 16. julijsa na týmle ſwjedzenju prawje džel bjeru. Šwjedzeni bu wot tarnowskoho biſkopa k. barona Pukalſkoho wotewrjenym ze ſwiatocnej processiju, w kotrejž buchu reliquie ſ. Jana njeſene. Biſkop woſta tam 7 dnou a firmowaſche 3000 woſobow. Kózdy džen pſchithadžachu processiji tež z dalokich pôlskich krajinow a 27,000 ludži je k ſwiatym ſakramentam pobylko. Tež ſkončenjo ſwjedzenja ſta ſo z processiju po měſeče; pſchez 20,000 ludži džesche ſpěvajo pſched ſwecze ſ. Jana na tamniſche torhoscheze. Po litanijsi mějetech hýšeze jedyn duchownym džakmu vrež.

Tyrolska. W cyrkvi jesuitow w Innsbrucku džeržachu 31. julijsa ſedmiu nowoſwyczeni duchownii swoju přenju božu mřchu. Džen 15. augusta woprwaſhje přenju božu mřchu we farſkej cyrkvi pensionirowanym policasfommiffar Freiberger, hižo 70 lět starý; joho syn ſkutkujše halo duchownym w Linzu a joho ſotra je w jenym kloſterje we Wuherskej.

Italska. We Benedigu je ſo rjana cyrkej ff. Jana a Pawoła ze wſhemi woſobnymi ſwyczatami a wopomnifami 16. augusta ſpalila.

Italska. Na ſejmje we Florenzu hanjetech zapoſklane Romano w jenym poſedzenju duchownſtwu. Džiwna pſchipadnoſez bě, zo runje tón ſamý džen knježerſte nowiny chle rynki mjenow notarow, lefarjow, měchęzanostow atd. podawachu, kofijž buchu tohodla wotsadzeni, dokelž běchu čefuylsi, když ſo cholera iſich krajinje bližiſte; a na druhzej ſtronje njebojachu ſo duchowni nihdže cholery a woſtachu na swojich měſtach k ſlužbje khorých, tak zo druhji zapoſklane Petr Ambros Curti w druhim poſedzenju katolickim duchownym zjawnje wſchu kwalbu dawaſche.

Italska. We wſhittich kónčinach je hýšeze cholera. Najhórje běſe w

měsće Albano, kotrež hewač za jara strowe placzi. Wone je nimale 4 hodžin wot Roma a tohodla maja tam romsch měščezenjo lětnje wobhydlenja. Ćzim wjetšchi bě strach, hdijz cholera z tajsej mocu wudhri; njebe tam ani doſez lekarjow a lekarſtwa, ani doſez woſhladarjow. Hdijz kardinal Altieri, kotryž je ſobu albanſki biſkop, tule nuzu w Romje ſkyschesche, wobſtara wón wſcho móžne a wotjedže ſam do Albano. Wón wophtowasche z druhimi duchownymi khorých a wudželeſche jím ſwiate ſakramenth, hacž tež bu ſam natkniennj a na choleru zemrje 11. augusta. Wón bě 1805 w Romje rođený a měsće wſchelake woſobne doſtojnſtwa; tak běſte tež kancler romſkeje wypoſteje ſchule. Kud joho ſmjerz jara wophtowasche a chehſche ſam wóz čzahntę, na kotrymž bu joho wotemrjete čjelo k rowu wjezene.

Z Romia. Zemrjeth kardinal Altieri je ſwoje zamoženjo kladym a woſebe ſchpitalej za ſyrotki po zemrjeth na choleru wotkaſak, z wuwarzom hjo předh ſcjinjenje fundacije za džecaz kaplanſtow a za doživjeňski pension ſwojich ſlužownikow. — Bamž je wóny nadžiju wuprajil, zo budže powſchitkownu cyrkwinſtu zhromadžizmu znajmjeňſcha 8. decembra 1869 wotewrież moc a zo ſnadž tež mocnarjo Europh na nju pſchińdu, dokelž chec wón ſich pſcheproſtež. Pſchihotowach wubjek započina hjo ſwoje džela.

Maltia. Na tutej wylie Italſkeje ležacej a k Jendželskej ſluſhacej kupje je bohacze placzenj jendželsko-protestantski archbiſkop za Maltu a Gibraltar k. Trower, hdijz ſo njeđawno po pſchebýwanju w Parizu a Romje domoj wróci, k naſheri cyrkwi pſchecupil. Njebyli woženjeny býl, by do katholſkoho duchownſtwa zaſtupil. Hjſheče pſched lětom bě wón 1000 puntow ſterlingow k natwarjenju ſchwörteje protestantskeje cyrkwie na Maleze darił.

Schpaniſka. Nowy wulkas wožewija, zo ma w tutym králeſtwie jenož 13 ſwiatych dnów býež; tola pſchilazuje k najmjeňſhomu kručiſche ſwjeczenjo thchle dnów a njeđelow.

Franciſka. W seminaru za wukrajne miſſionſtvo w Parizu bu 15. augusta wotjedž 10 miſſionarow ſwjeczenj. Ćzile nowi japoſchtoſkych dželaczerjo ſu za Oſtindisku, Chinesisku, Japansku atd. poſtajeni.

Jendželska. Sejm je ſo za wotſtronjenjo zakonja wuprajil, po kotrymž dyrhja tež čzi, kij k jendželskej statnej cyrkwi njeſluſtheja, cyrkwinſki dawk za tu ſamu ſobu dawač.

Turkowſka. Wojowanjo na kupje Krecze je na khwiliu zaſtało; tola doſelž turkowſte knježerſtvo požadania křeſćjanow dopjelnič nohce, wudhri drje zbež z nowej moch. Podpjeranjo Grichow z králeſtwia a z druhich kupow je kóždži čzas wěſte. — Tež we Bolharſkej je hjſheče njemér. Do prědka na turku!

Ruſowſka. Raž ſo pomjeda, budže archbiſkop w Mohilewie hlowa katholſkeje cyrkwie w ruſowſkim khezorſtwie; archbiſkopſtvo we Warschawje budže zbeňnjeni. Duchowniſtvo njeſmě wjac z Romom jednač, wſchě cyrkwinſke naležnoſcze ſu w ruch archbiſkopa w Mohilewie, kotryž ſmě jenož z dowolnoſcju miniftra z Romom jednač.

Ruſowſka. Dokelž je khezor ſwojoho poſlanca w Romje wotwoſak a po tajſim tam žanoho zaſtupjerja wjac nima, pſchez kotrohož býchu katholſki biſkopja

z bamžom jednač mohli (pschetož direktne listowanjo z bamžom je khejor pschi cjezejé schtrafje dawno zakazał!): dha je někto romskokatolické kollegium założił, do kotrehož drje wón sam (a nic biskopja!) radžicjeriom powoła. Z tym kollegiom njeje khejor wulku hnadu wopokažał, pschetož bamž je njezechce pschipoznacž a duž tež biskopja to njezamoža. Rusovske kniežerstwo jo jara moli, hdvž katolikow jenož jako politiku stronu wobhlađuje a hdvž myslí, zo je crkve pschewinyla pschez zbehnjenjo diplomatiškoho zjenoczenja z bamžom.

Amerika. Biskop Fitzgerald w Little-Rocku firmowaše žwiatki 58 wośobow, bjez nimi 10 wobroczencow a biskop Feehan w Nashvilli 230, bjez nimi 12 wobroczencow z wośobnych swojsbow. We crkvi njezobłakowanego podječja w New-Yorku dżeržachu dominikanojo mission, po kotrehož skončenju bu 95 konvertitow do crkwiwe pschivatzach.

Amerika. Prezident Johnson, hac̄runie swobodnih murjer, je swojoho syna jesuitam w kollegiu Georgetown k wočehnjenju dowerił. Wón nima potajkim zymnicu psched jesuitami, kaž někotři w khvalenych krajac̄h Evropy. Češa pschividže wón tež kaž druhe lěta na pruhowanju.

3. Suiži a Sakſkeje.

Z Budžina. Nasch hnadny k. biskop je jo zańdženu pónidželu strony z visítacijow we němckim džele Suižich domoj wrócił. Kaž smy wozjewili, wotjedze wón jutse do serbskich wosadow.

Z Budžina. Zańdženu sobotu wotdžerja jo hłowna zhromadžzna naſchoho towarzystwa. Po wotewrjenju teje sameje pschez pschedysudu k. fararja Kucžanka c̄jitasche sekretar lětnu rozprawu. Sobustawny běchu we lècze 1866 doftali: 1) Živjenja Swjathych, wot Duežmana, III. zechiwk; 2) Katholicki Posol; 3) paſthýſſi list. Po pschedpočkoženym zlicžbowanju poſkladnika k. direktora Scholky běſte w kassh staršchoho zbytka 71 tol. 1 nsl. 5 np. a dokhodow 189 tol. 21 nsl. 1 np. (w tym 150 tol. wot 300 sobustawow, 14 tol. 15 nsl. wot doplaczjeriom, 8 tol. 15 nsl. z pschedac̄za Posła, 11 tol. 2 nsl. dobrowolnych darow, zbyt z pschedac̄za knihow) a wudawkow 149 tol. 5 np. (za Posol, 1 zechiwk živjenja Swjathych a 7 tol. 5 np. za broſchirowanjo); duž wostawa w poſkladnicach 117 tol. 22 nsl. 1 np. Pschedispomni so, zo su we koušhim lècze pschinoſki zaže wotedawac̄ pocželi, taž zo je jo někto danje nasutowalo a zo by zlicžbowanjo koušchoho lěta toho dla tež zaže jo wotpočožić moglo. Zlicžbowanjo bu za prawe spózinate a k. direktorej Scholke džak wuprajeny. Dotelž je nadžija, zo budže mnogoſez sobustawow kaž dotal tež dale pschibjerač, wobzanknhy so, zo ma jo lětſa sobustawam hiſkeje jedyn (pjaty) zechiwk „Živjenja Swjathych“ jako towarzystwowy dar rozdawac̄. Dale bu žadoſz wuprajenia, zo by „Posol“ w cyrkwiniskim powěſtñku ze wjehitkich serbskich wosadow krótkie powieječe dawał. Dotelž to w redaktorowej moch samej njeſteji, proſy ſo tudh z nowa, knieža duchowni chyli jomu mějačnje eyle krótkie abo kažkuli skrótnjhene mienia kſchězených, wěrowaných a zemirjethych (z pschidac̄zem jenož lěta starobyl, bjez

měsacow atd.) w niefrankirowanych listach pſchipoſłac̄. Zhrromadžzna bu z tym pſchejwedeženjom wobzanknijena, zo je so za towarzstwo wſchitko ſtało, ſchtož je po naſchich mocach možne bylo. Njech muhohoſć joho ſobuſtawow ſtajniye roſeže a z tym duchownych wužitk naſchich zhrromadžnych prćewanjuom!

Z Kamjenea. Wutoru 6. augusta zapocja ſo tudy, dleſche ſēta hižo projektirane twarjenje katholiskeje ſchule pod ſchpitalom a 16. augusta dopołdnja ſta ſo cierkwinske poſwijeczenjo zaſtađnoho kamjenja pſchez wyſokodostojnoho knižeza Dr. Eifelta, probiſta w Marijsnej Hwězdze.

Z Marijnoho Doła. Pſched učotrymi njedzelemi buchu w tudomnym knižežnjacym klóſchtrje učotre knižnyh zadragežene, bjes nimi tele ſerbſke: Wawritec z Mikocic, Čhyc z Wotrowa a Glawſhcer z Workle.

Z Kočinej. Wóndanjo zaſtupi knižežna Madlena Groſic z naſcheje wſy do miłosćinych ſotorow w ſchlezyńskim měsće Neiſſe. Džen 15. augusta bu tam knižežna Hania Bjeſelic klóſchtrjen zadragežena.

Piſany Doł. Hacjrunje veſche w tudomnej fabriſkej ſchuli 13 džeczi, je wona tola zaſh zběhnenja, dokelj ſo wot ſnadnych pjeniez, wot dželac̄erjow we ſchleſieženi nawdathych, wuczeſ dale džerjež njemôže. Fabrikant njedawa wjach prjedy lubjenn pſchinioſk a druha wočiakowanra pjeniežna podpiera njeje pſchiſhla. Duž khodža te džeczi z nowa do lutheriskeje ſchule we Wóſlinku. Dokelj ſu wone z wukraja, učebudže derje naſch wobmjezowach ſakſki zaſku na nje načožowanji. (Po ſakſkim zaſku dyrba mjenujeh džeczi, kž pſchez 10. lēto swojeſte ſtarobý do lutheriskeje ſchule khodža, lutheriske bhež. Pruski zaſku zawoſtaja tež po tymle leče ſtarſhimi tola ſvobodni wolu!) Tola na wſhē padu budže drje džeczem ſchleſcjanſka katholika wuczeſ poſkiežena.

Naležnoſće towarzſtwia.

Sobuſtawu na l. 1867 (kž ſu pſchinioſk zaplaćzili): ff. 233. M. Kubica z Budyschina; 234. murjer Jakub Wjenk z Róžanta; 235. M. Kuba z Peſtec.

Cierkwinski poweſtnik ze ſerbſkich wosadow.

Z Budyschina. Kſchczeni: Jan, ſ. policaſa Michała Renęckiego z Budyschina; Jurij Ludwiš, ſ. registratora Jurija Bandy z B.; Hermann O., ſ. tycberja E. Hermanna Schmidta z B. — Zemrjetaj: Petr Bryl, dželac̄er z B., 70 l.; Jana, ſ. policaſa M. Renęckiego, 1 džen.

Z Nadwɔrja, w auguſte. Kſchczeni: Jan August, ſ. Petra Linaka z Khełna; Madlena, dž. Marije Běrkic z Nadwɔrja; Hania, dž. Jakuba Kucjanka z Brijemjenja; Michał, ſ. Petra Wjeraba z Khełna. — Zemrjeczji: Hanža, m. Jana Schewca z Lipope, 70 l. 4 m.; Jurij Burgmann z Měrkowa, 48 l.; Khatka, mandž. Jana Grólmusa z Nadwɔrja, 50 l. — Weroſowani: Petr Wjerab z Khełna, a Marija Lukashec z Nadwɔrja; Handrij Mič z Kamjeneje a Marija, zwud. Nyctarjowa z Kamjeneje; Jurij Petrijenc ze Zdžerje a Hania Miſchnarječ z Nadwɔrja.

Katholicki Posłanie

Wukhadźa prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolētna płaciźna na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Cyrkwiński czasopis,

wudawany wot towarzystwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Číslo 18.

21. septembra 1867.

Lětnik 5.

Moje pucjowanjo do Róma.

(Potraczowanjo.)

Florenz wobsedži wjesele pałastow (hrodow). Najwosobnišchi a najwjetšchi je pałazzo Pitti, w kotrymž někto kral Viktor Emmanuel bydli. W tymle hrodze je 900 stwów a khowa so tam wulke bohastwo wobrazow, mosaikow a drugich kunsztñch węcow. Wón wisi pschez galeriu abo khódbu (1500 stopow dolku) ze starym pałastom (pałazzo vecchio) a pałastom degli Uffizii z drugoho boka rěki Arno hromadže. Někto běsche porjad za wophytowarjom tajki, zo dyrbjachimy we starym pałastu zaſtupicž a po wobhlađanju tamnišich wobrazow a statuow po „starym moſcje“ (ponte vecchio) bjez samymi wobrazami a woſobnymi gobelinami (pscheszeraďkami) dale do kralowst. o hrodu hiež. Bjez wučenymy towarzystwami wuznamjenja so tudý Academia della Crusca ė zdzerženju čiſtosče italskeje rječe, kij ma tež naschoho hnadnoho krala Jana bjez swojimi sobustawami. Bjez dobroczęſkimi wuſtawami khwali so Caſa d' Industria, hdzej so rjemjeſla (hantwarki) a najtrěbnischi wědomnoſcje darmo wučja. Ludžo tu su jara živi a wjeseli, shtož pschi wobhleſtwe 120,000 ludzi ſterje pytniesh; lubuja wjesele so pscheszehdžowacž. Zo w tu khwili jara cyrkwiſch zmyſleni njeſtu, móže so wobkruečicž; na swjeczenjo swjathych dnom najſkerje wjesele wjach njedžerža, pschetoz swjatkovní pojedzeli w celym měsče dželachu. Nowe krijeſtvo jenož toho dla njelubija, døelž dyrbja wjach dawlow placzicž! To ſinj kaž tudý tač tež w drugich někto kralowstich italskich městach ſlyſheli; ale pschi wſchitkim tym su woni za zjenočeniu Italſku, a njeprawda, kij je fo wot Viktora Emmanuelu ſtała, fo wot nich halo tajka njehidži. Wokolo Florenza su na brohach rěki Arno a na hórkach krasne ville abo lětnje hrody; je to podobny napohlad kaž wokolo Drežđan, jenož rjeſiſhi, a toho dla fo naſhe ſakſke kłowne město tež „Elbflorenz“ pschimjenuje.

Dobry pschehslad na Florenz poškiczi ſo nam ze zahrody Boboli za krolowſkim hrodom a potom z pohrjebnischem na horje pschi cirkwi San Miniato. Tež tele pohrjebnischem je hόdno wohladac̄. Nowy ſu zwjetſha z marmorowej plattu poftadžene, na fotruž potom zaivoſtajeni pschezelowje wonjeſhka, kvečki a věnči ſtaſeja. Woſebje wuphſchene běchu rowy tajkich mlodžençow, kiz běchu z Garibaldiom do wojny čahyli a potom na ranu we Florenzu zemrjeli, kaž tež rowy tajkich, kotiž běchu politisen pscheſtupnic abo ujepiſcheſzelowje předawſchoho knijejerſtwa. Na thmle pohrjebnischemu kaž we pōdianſkej cirkwi možachm̄ tak politifki wětſit derje ſpoznac̄!

Tjeciž dzeň wopuſcheſzichm̄ krasny Florenz a kupichm̄ ſebi billeth hac̄ do města Piš. Železnica wjedzie k wjeczornej ſtronje po broz̄ rēti Arno nimo rjaných lětnich hrodow a plódných winicow. Městac̄ko Empoli (ma 6000 wohdleri) je najwjetſche na cikym puczu. Za nimale tsi hodžinu běchm̄ w měſeče Piša a wotſtupichm̄ we francózſkim hoſcencu; běchm̄ ſami nazhomili, zo je w tajkich hoſcencach, hđez Francózowje pschebhvac̄ lubuju, kóždy króz ſlepje dyžli w tých za Bendzeležauow abo druhich hoſci z cizby. Praſchachm̄ ſo bórž, hđy wjeczornu čah do miiln zdalenoho Livorna pojēdze, dokelž chchchm̄ wottam w noch po morju dale horje do Civitavecchia ſo wotwjez̄ dac̄. Ale bohužel tón wjeczor, kaž wobkručachu, žana kódz we Livorno k wotjezdu pschihotowanu njebe; a hiſteče ciky dzeň cjakac̄ ſo nam nochýſhe. Duž bu wobzamknjene, ſebi Pišu derje wohladac̄, tudž pschenocowac̄ a nazajtra zaři do Florenza ſo wrózic̄ a wottam do Roma; pschetož železnica wot Piš a Livorna pschi morju je jenož hac̄ do Nunziatella hotowa a wottam 5 hodžinow w noch z wožom hac̄ do Civitavecchia jec̄, njemožiſhe ſo tohoda radžic̄, dokelž w tamniſkej krajinje brigantowje njemér cji-njachu. Potajſkim mějachm̄ za Pišu doſč cjaſa.

Tele město leži na woběmaj brohomaj rēti Arno, pschez fotruž tsi rjane moſth wjedni. Nasypy a murje wokolo města, něhdeſe miilu dolhe, ſu nětko z wjetſha wotnoſchene a do zahrodow pscheměnjene. Na wjehch torhoshezach a na pobrohach rēti cjinjachu tehdom pschihoth k wulkotnomu woſwětlenju města, fotrež ſo kóžde tsi lěta 17. junija ſlawa. Piša běſhe w starym čaju bóle wobhydlene; mějachhe pschez 100,000 wohdleri, a nětko njeje jich ani 40,000, tak zo ſo z pschiskowom město Pisa morta (t. r. morwa) mjenuje. Widženja najhódiſhe je nětko torhorſežo piazza del duomo na połnócnym koncu města, hđez ſchytri twarjenja halo ſwědch předawſcheje moch a wuſtojnosc̄ ſteja: dom, křečeñſka klapala (battisterio), ſvjate polo (Campo santo) a křečiva wěža abo zwonowý tórm (il Campanile). Dom je ſpocžath 1064 a dokončený 1118. Je to wulkotne twarjenjo z pječimi kódžemi we pschihm̄ a bohatym romanskim ſtýlu z byzantskej kupolu; wudebjenja wobſteja w ſtuach, moſaičach (z ſamjeni wuſadžaných wobrazech) a ſvjeczatach. Zwonownie je dom z běchm̄ a z čornym marmorom ſmuhojeſe wukladžen. Křečeñſka klapala je kuloſte twarjenjo, 180 stopow wyjope; kletka z najkrasniſchimi reliefami (wupuklymi wobrazami) wot Miklavſcha Piſanskoſho wuphſchena. Campo santo (t. r. ſvjate polo), 1283 dokončene, je podolhojta ſchtyrirožníje twarjenia klobba, 450 stopow dolha a 150 ſchroka. Woſrježa

je zelené a z květkami posypte městno, na fotrež buchu hako do svjateje zemje, z kalvárskeje horý pšimjezenje, mužojo, wo wótcích kraj wosebje zaſlužný, svjatočnje poříjení. Kéhoda ſama ma ſlavne ſezenové wobrazy a mnohoſć grichitých, romských a etruských starožitnoſćow. Kſchiwa wěža, ze žoltojtoho marmora cylindričej tvarjenia, je romanskoho ſtyla na 7 ſchosach z wotewrjenymi arkadami abo woblkami z wumzacjom delnjeju ſchou. Z nutek dže ſo po ſcheročím wijathym ſchou hac̄ na najhorniſchi ſchos, houz zwohý wiſaja. Tam poſicja ſo kraſný pohlad na město a wokolnoſć hac̄ k morju. Wěža je 142 stopow wysoka a wopravdze Kſchiwa, pſchewiſuje ſchěc̄ ſchěc̄i wot runeje ſmuhi abo perpendikla. Twarech ſo dotal nadža, hac̄ je ze zamýšlom Kſchiwie tvarjenia abo hac̄ z potrjebnoſće, tak zo je ſo byla pſchi twarjeniu druhoho ſchou na thilika; kotiſi maja prawje, ja wuſudíciči njenomžu. Derje doſč wot torma, zo hijo wot I. 1174 kruče ſteji a ſo bôle njekhila, hac̄ je za njón pſchiftajace; pſchetož tež kompliment abo pothilenio ma ſwoju mérę! Z druhich 76 chrkwiw a chrkwičkow wobhladachym ſebi hiſtice chrkej Madonna della Spina z wjele ſtuauami wot Nino Pisaniſkoho a chrkej ſ. Křath. Wſchudžom widziſi, zo je město něhdyn ſlawniſche a wjetſche bylo dyžli nětko. Hijo w 10. lětſtoku dže wone w ſtarvznach wuſtupuje a hdyž běſche móreſſi pſchiftaw Livorno dobylo, měrjeſche ſo z tehdrom mórem Venedigom ze ſwojej mocu na morju a wojowaſche ze Saracenami (mohamedanami) w Sicilſkej, na Korſika a w Kartagu (w Africu) a w 12. lětſtoku z Normanami. W času Kſhižných wójnow rozmnoži ſo móć tuteje republiki. Z pſchekupſtwom po chlym ſrijedźnoſrajinym morju pſchibjeraſche bohatſtwo. Ale 1283 pſchez namóřku bitwu z Genueſami ſpocja Piſa ſpadowac̄; tola 100 lět měrjeſche ſo hiſtice z Genuu, Luceu a Florenzom. We wójnje z Florenzom bu ſkončnje kódźſtwo zantíčzene a 1406 pſchipadze Piſa Florenzej.

Nazajtra wróćzichmy ſo dha zasý z Piſu na tym ſamym puežu hac̄ do Empoli a wottudu wotjedźechu po pobocznej ſeleznicu do města Siena, něhdze 10 mil daloko k poſdnju. Tele město bě tež něhdyn republika a wjele wjetſche; nětko ma jenož 24,000 wobhuleri. Wone leži wysoko a kvali ſo hako jara ſtrowe. Tež ſo praji, zo ſo tudu najrjeniſcho italsch ryci. Šrijedź města je torhoſtice, kž je woſrjedža hľuboke a kaž amphitheater wužlobjene. Tudu namaňka ſo palazzo publiko abo radna thěža, kž ſo dla ſwojich wulſkich freskow (wobrazow na čerwony hlaſk molowanym) jara woprytuje. Pſchede wſchitkim wobhladachym ſebi dom, kotryž na najvhýſhym punkte města ſteji. Wón wuznamjenja ſo pſchez ſwoju rjani fačadu (prédnu ſtronu) z 13. lětſtoka. Po prawym je to měſcheinca gothickeho (róžkatoho) a romanskoho (kulojtoho) ſtyla, ale jara pſchinije tvarjenia z čerwjenoho, běloho a čornoho marmora ze wſchelakimi ſtuauami wot Zakuba della Quercia. Znutka čzahnu ſedźbnoſć na ſo te běſtym bamžow hac̄ do Alexandra III., fotrež ſu nad woblkami ſrijedźneje houz poſtaſene. Cyka chrkej je tež z marmorom wuſadžana; z čzemuozelenym a bělým marmorom tworja ſo wſchelake mozaikowe ſigure ze staroho zakonja. Z chrkwi wotjedźechu nas do podlanſteje knihownje, houz je na ſcěnach 10 wulſkich freskowých wobrazow ze živjenja Aeneasa Šylvia Piccolomini (pozdiſiho Piusa II.) wot Bernardina di Bettu z pſchimjenom Pi-

turichio (z 15. lětstotka). W ſakriffii poſladachm̄ híſcheze do někotrych z tamniſich pječdžesat chorowych knihow z krasnymi miniaturami (małymi piſanymi wo‐brazem na papierze). Pod chorom zařidzehm̄ híſcheze do kſchczeniſkej khaſaku. Katholſki kſcheszam w Sienie rijeza komodži wysche chrkwiow tež oratorium (khaſaku) a dom s. Křath Sienſkeje, kniežin z tječzohho rjadu s. Dominika (tam 1347 ro‐dženeje) wophtac̄. Nad wuzkim nutſhodom móžesč ūac̄zanske napiſmo čitac̄, kij biez ſtrófſchenjow taſle rěta: Domus sponsae Christi sanctae Catharinae (t. j. dom rijeza křath). We iſtwach namakaſa fo mēch, kotrež je wona trjebała, a džěle drasty, kotrež je noſyla. Na wołtarju domiaceje khaſaku ſteji molowanu ſwiaty křiž, pſched kotrež je fo s. Křata nutrniſe modliſa a wot Křyſtuſa bluznū joho ranow doſtaſla. Wjedeli, zo ſm̄ tež na thmle ſwia‐thym měſče poſbyli, pſchekhadžowachm̄ ſo híſcheze w měſče a za měſtom, hac̄ naſ czah zaſh do Empoli wróčo domjeze, a wot tam znova do Florenza, hōzej wočko ſo pſchijedžehm̄.

Za hodžinu nimale naſtipichm̄ czah z Florenza do Roma. Hac̄zrunje w prěnjej klaffi ſedžachm̄, běſche jědženjo pſchez ciklu noc na thchle wozech jara wob‐czeſzne, dokelž běchu poſne, woſmio we jennym ſupeju. Při měſaczku ſym ſo roz‐hlađowat na wjetſchej měſče na puczu, Arezzo a Perugia. Na poč puczu wot Florenza do Roma leži Foligno, hōzej dleje ſtejachm̄, dokelž ſo tam czi ſ nam ſydaču, kij běchu z ranisčeje ſtronu, z Antonij pſchijeli. Rjant pucz wot Foligno dale njewopisuju; pſhetož my tón ſamh pucz potom domoj poježem̄. Rano wo‐čko 7½ hodž. doſpěchm̄ mježi bamžowoho někto makoho kraja. Wězo buchu tam ſwěru ludžo a wožy pſchekhadžowane, a paſporth dyrbjachm̄ tudy prěni króč po‐kažowac̄. Na ſtacionach ničo lhmane jěſc' njebe, a duž běchm̄ po něcnej jědže dojež wuſpröcnjeni, hōjž wočko 10. hodž. ſupolu s. Pětra w Romje wuhladachm̄, híſcheze dwě hodžinje wot wěčznoho města zdaleni. Wſchitc z woza po rjadu won ſukachu a džakovachu ſo Bohu, zo ſu čili a ſtrowi ſkónčenje taſ datoko. Za 15 minutow wuhladachm̄ wěže chrkwije Maria Maggiore a druhe wjetſche twa‐rjenja a bóržy wuſtipichm̄ na wobſchernym jeniczkim dwórnisčeju w Romje. Ľudý běſche zaſh pſchekhadžowanjo a woſebje napiſowaſche jedyn zaſtojnif mjenia pſchikhadžach biſkopow, zo by to bóržy dale wožievil. Po woſtaranju wſchoho trébnoho ptačehm̄ pſchez žakoſnu čiſhceženiu ſo tločjo za wožom nam poručzenoho hoſćenca della Minerva (něhdži woſrjež města na lewym brož Tiberu), hōzej na tsi nježele býdlo wzačm̄, zo býdžm̄ ſobu ſwječili žadne ſwjedženje a pónali ſwiate město — Rom.

(Pſchichodnje dale.)

Cyrkwiſſke nowinki a powjescze.

Schlezhnſka. W Trebnicach (nimale 4 milie ſ počnoch wot Brötſlawja) budže ſo 600letne jubileum ſwiatoprajenja s. Hedwigii, patronki Schlezhnſkeje, kotrež je tam poſrjevana, wot 15. ſoktobra z oſtavu (z thdženjom) ſwječic̄. Tehdom wočaſtujia tam wjele němſkich a pôlſkich proceſſionow.

Z P ó z n a j a. Do nowozałożenego kniežniškohu klóshtra franciskanów, kotrejž je archibiskop hrabja Ledóchowskij sam poswieczęś, je 7 kniežnow ze zemjanščich polskich swojbow zastrupilo.

S c h w a j c a r s k a. Zaúdzený měsac zhromadžíchu so w měsće Sankt Gallen wšichth schwajcaršch biskopja. Tehdom bu tam tež wjele pschetwarziena biskopſka cyrkſej swjatoc̄nije poswieczęna.

Z G e n ſ a. Tudy běsche tsi dny zaúdzenoho thdženja tak mjenowaný kongreſ měra, ale wotbžerža so wot najhōršich njeměrnikow z Italskeje, Francózſkeje a Schwajcarſkeje. Kaž so ludowa zhromadžizna pscheczęwo wšichtkim wobzantinjenjam revolucionarow zjawnje wuprají, tak wuſtipic̄nu tež tamnišchi katholikojo krucze pscheczęwo rhežam Garibalda, kotrejž kaž pschech pscheczęwo bamžistwu hawtowaſche. Woni wozjewic̄nu protest we formje addressy (zjawnoho lista) na swojoho biskopa Mermilloda, a dachn na rôžach hasow proklamaciu pschilépic̄, w kotrejž we mjenie nabožniſkeje swobodny (po zakonjach schwajcarſkeje republiky) njezranjene česčowanjo nabožniſkoho pschepořazanja žadaja. Tež wot měřčjanſkeje radu wnměnithu sebi katholisch krajenjo zakitanjo pscheczęwo kſhiwđe a hanjenju, tiž su sebi Garibaldi a druzj cužy haſko hoſcjo w Genfje dowolili. Tak so ſluſcha!

Z I n n s b r u č a. Hłowna zhromadžizna němſkich katholisch towarzſtowow wot 9—12. septembra běsche jara wophtana. Wysche rozprawow wo wſchelakich towarzſtwaſt buchu w tutej 18. hłownej zhromadžizne tele resolucije čítane a pschiſtate: 1) knieſtvo bamža njemože so parowac̄; 2) katholikojo dyrbja so ī wotedačzu pětrowoho pjenjeſka napominac̄; 3) zhromadžizna džakuje so swjatomu wócej, zo chce koncilium (powſchitkownu chrkwiſtu zhromadžizmu) powołac̄; 4) wona so wjeſeli nad pschichodným zreúdzenjom němſkich biskopow pschi rowje ſ. Bonifacij; wona spóznaje to za njeprawdu a njezbožo, jeli budže khežorski rakuſki konkordat jenoſtronisch pschez nowe zakonje zbehnjenh; 5) wona protestiruje pscheczęwo dželenju ſchule wot chrkwiſe; 6) wona dželi ze swjathym wóctom zrudobu nad njezbožom Pólskeje.

S h r o w a t ſ k a. Swjath wótc je južnoſlovenjanſkej akademii (wuczenomu towarzſtwej) w Zahrjebie (Agram) drohotný swjath kſhiž na kryſtallu z pozłoczenym ſlěbrom, w hōdnosći pschez dwaj tñſacaj ſtudiov, pschez biskopa Stroßmayera darił.

I t a l ſ k a. Garibaldi je zasj w Florenzu a druzj cheedža někotſi wjedzeč, zo wón w oktobru něčkto ſphta pscheczęwo bamžowomu krajej. Italſkomu kniežerſtwu by wěſeje lubo bylo, hdh by jim Napoleon dowolił, kralowſkich wobſadžowachych wojaſow wot mjezow bamžowomu ſtata wotczahneč, a hdh by potom Garibaldi tele mjezj pschepostupil. Čzi ludziečkojo ſo znaja!

Z R o m a. Na swjedženju donjebjeſwzac̄ja ſ. Marije poda ſo swjath wótc kaž druhé lěta do cyrkvi Maria Maggiore a běsche pschi Božeſ ſlužbje pschiſtomn. Potom wubželesche z lože (abo galerije nad hłownym mitskhodom) požehnowanjo ludej, kotrejž bě lětſa we wulfej mnohoſeži na torhoſežu psched chrkwiſu zhromadženj. — Cholera je híſhče w Romje.

Z R o m a. Psched něčotnym časom zaſtupiſchtaj dwaj wosobnaj młodzencaj do rjada jesuitow, syn romſkohu wjeſcha Maffimo a markis Amat. Do rjada dominikanow zaſtrupi ſ. Jurij Lew-Tor, prénjorodžený syn wosobneje jendželskeje swojby.

Schpaniška. W Alkanta staj so dwaj dotalnaj mohammedanaj křichcicž daloj.

Belgiška. Powšchitowna zhromadžizna abo internationalny kongrež we Mechelnje běsche jara wopytaný, najwjac hězo běsche tam z Belgiskeje a Francóziskeje.

Tendželska. Tónle měsac zaſtipiču wóſominačo z woſobitých ludzi do klóſchyrskich rjadow. Někotři z nich su konvertitowje; dwaj abo tři běchu předj jendželskoprotestantsch předarjo; jedyn z nich bě pſched krótkim hiscežce wýſtſchi we woſiku; wjetſcha poloſca z nich je wulke zamoženjo wopuſtčíla. Sedyn je herba zemjanſkich kublów z wjele dofhodami; a druhomu by po ſmierci nana zamoženjo 30,000 puntow ſterlingow (210,000 toleri) kózdrotných dofhodow pſchipadnýlo, kotrež nětko na mlódjeho bratra pſchinidu.

Amerika. Šesta Mormonow (nowopohanjska z wjeležniſtwom atd.) počina rozpadowac̄. Wulki džel tych samych je mjenujich njeſpočojných ze ſurowym kniženjem swojego tak mjenowanego „biſkopa“ Brighamha Younga a jeho „apoſtolom“ a je ſej nětko za wježiežera wizwolik Johna Smitha (je to ſyn zakložera ſekty), kotrež je ze 40,000 mormonami wot Younga ſo wotdželiſt a na druhim měscje ze ſwojim ludom ſo zaſhdiſt.

Amerika. We ſtac̄e Wiskonſin je biſkop Henni z Milwaukee ſetſa ſchěſč nowych cyrkliwych poſmjec̄il. W měscje Albani běsche ſo wloni w naſeču cyrkej ſpalila. Wobydlerjo wobzamkuñchi bórži nowi a wjetſhu twarieč a ſu ju ze ſmilnými darami hžo dotwarili. — We Philadelphia bu nowa cyrkej ſ. Bonifac̄ia poſmjec̄ena a w Indianopolisu základny ſamjeni nowej kathedralneje cyrkwi počožený.

Amerika. Kupři Bahama ſu přenje, ſhtož je Křiſtof Kolumbus w l. 1492 najprijeň namakal; tehdom bu tam pření ſvijatý křiž ſtajeny a najwježiſchi wopor pſchinjeny. Nětko pať tam njebe ani jena cyrkej za katholikow, ale běchu tam jenož jendželske. Věſta je biſkop Charleſtownski na proſtiwu katholicko missiōnara wobzankuňl, we tamníchim hlowuňm měscje Nassau katholiku cyrkej twaric̄.

3 Lujzien a Sakſkeje.

Z Nóżanta. Kooperator pſchi tudomnej cyrkvi, t. P. Ludwik Angermann, kž je nūmale 8 let tudý zbožownije ſtutkowal, je do klóſchtra Marijnho Dola powołany. Než je znate, je wón derje ſerbſku ryc̄z naukuňl a ju w cyrkvi a ſchuli derje nałożowal. Wyshe toho ma wulku zaſtužbu hafo ſerbſki ſpísowač; wón je rozwučacu knihu pod mjenom „Katholik a jeho cyrkej“ w l. 1863 wudal*) a Katholickoho Poſla je wot ſpocžatka z wjele rjantymi naſtawkami podpjeral. Za wſchu jeho ſtutkownu luboſč ſi ſerbſkomu ludej prajimy jomu tudý zjawnje wutrobný džač. Proſhymy ſkončinje, wón chejč tež na ſwojim nowym měscje w němſkim džele Lujzien na Serbow ſpominac̄ a naſche katholiske piſmowſtvo dale pſchisporječ.

Ta ſama móže ſo doſtač na administraturje w Nóżencze, w redakcií Poſla a w knihkuſtvo Smolerja a Pjecha tudý.

Z Marijneje Hwězdę. Tudomny klóschtrski k. kaplan Tadej Natušč pſchijedze na město k. Ludwika Angermannu do Różanta. Sem je po wotczehnjenju k. Edmundu Schöna wysche k. Immoenca Jaworka někto hřeče jedny nowy duchowny pſchijehoł, k. Malachias Stingl.

Z klóschtra Marijneje Hwězdę. Niedżelu 8. septembra wokoło ſhejczich pſched wjeczorom pſchijudze hnadm k. biskop do naſchoho klóschtra. Joho pſchikhad bu z tſelenjom na hórcz pſchede wſu wozjewienju a potom zwonjeſche ſo ze wſchěmi zwonami, hacj k. biskop pſched cyrkwinymi wrotami z woza wuſtupi, hdzej joho k. probſt z tjjomi kaplanami wocjałowaſche a z lačanskej ryciu powita. Někto ſo zaſh ze wſchěmi zwonami zwonjeſche a wulki čajh ludzi džejſche z k. biskopom do cyrkwe. Hdzej bě ſo k. biskop pſched wulkim woltarjom poſlaknuł, bu Bože Ćęſto wot k. probſta wuſtajene a kniežym ſpěwachu we chorje „Te Deum“. Po ſkončenju bu k. biskop z processionem do swojego bydla wjedženj. Nazajtra běchu ſchulſte prihowanja w klóſchtrskim institucze a w holcích klassach, popołdnju pał w holczej ſchuli w Kukowje. Wutoru wuđzeli k. biskop firmowanjo 19 holcam, 18 holcam z instituta a 25 drugim holcam a žonam (bez poſledními jenej konvertitach, kotrej bě wloni do naſcheje cyrkwe pſchewstupila). Pſchi pſchedkhadzacej Bozej miſchi aſſiſtirowachu woſmjo duchowni a potom džerjeſche k. biskop dleſču rycz, w kotrej wſebje firmujomných, wot ſwjedzenja s. Marije naroda wuńdo, napominacjeh, po pſchikladze najiwjeſzicjeh kniežih we zbožu poniznoſcz, w ujezbožu dōwernoſcz, w khudobje ſpokojnoſcz, w czeſepjenju ſeſerpoſcz, kóždy čas pał cjiſtnoſcz a ſwérnoſcz we powołaniu wopokazacj. Po firmowanju bu „Te Deum“ ſpěwane a k. biskop zaſh z processionem do bydla pſchewodžan. Popołdnju wotjedze pał do Wotrowa, zo by tam prihowanjo wotdžeržał a ſriedu s. firmowanja wuđzelał. I.

Z Ralbic, 16. septembra. Sobotu rano pſchijedze naſh hnadm kniež biskop, pſchewodžan wot knieza kantora Hofmanna, k cyrkwinſkej a ſchulſkej viſitacii a k wuđzelenju ſwj. firmowanja z Budyschina k nam. Duchownaj a wucjerzej naſcheje woſadu z ralbicjanſkej ſchulſkej młodoſcju a wjèle woſaduſtch wocjałowaſhu pſchede wſu swojego lubowanoho wjichſchoho paſtoreja. Pſchi joho wuſtupjenju z woza powita joho naſh kni. farar z wutrobnymi ſlovami we mjenje woſadu a we mjenje firmowanſkeje młodoſcje, na čož bu hnadm kniež biskop pod ſpěwanjom serbiſtich khěrliſchi do cyrkwe wjedženj, hdzej ſo te pſchi tutej ſwjatocjnoſci pſchedpiſane modlitby wotſpěwachu a ceremonije wodžeržachu. Dopołdnia bě potom prihowanjo we ralbicjanſkej ſchuli, a popołdnju we Schunowje. Tudomna ſchulſta młodoſc ze swojim wucjerjom a z wjèle ludžimi ze Konjec a Schunowa wjedžehu hnadnoho knieza pod ſpěwanjom khěrliſchow pſchez Konjach a Schunow do ſchule k prihowanju. Niedżelu rano pſchijedze kułowiſki k. farar firmowanſtu młodoſc ſwojeje woſadu k nam do Ralbic, a tohoruſiecza tež róžencjanſki k. kaplan. Po předowanju naſchoho k. fararja mějeſche k. biskop wulki božu miſhu a po njej rycz za firmowanſtu młodoſc, a potom wuđzelsche firmowanjo 362 woſobam na kerkowje; we cyrkwi ſpěwachu ſo mjez tym wot woſadu khěrliſche. Z khwalnym khěrliſchom „Tebe my Boha khvalimy“ ſkoneči ſo ſwjatocjnoſcz. — Popołdnju poczecjhi hřeče hnadm kniež Kułow z krótkim wopýtanjom a džens rano wopuszczci naſ zaſh. —

Nascha farška crkej je leta pschez njepeštestanacu staroſči knjeza fararja J. Benjicha, z podpjeru naſchoho hnađnoho knjeſtiwa, kljčatra Marijineje Hwězdy, woſobnje pak pschez kvalobnu a vnič zwjetſelacu darniwoſči naſchich woſadnih na pſchitſtojne waſtini wuporjeđena a ponovjena, zwonka a znutſka wubelenia a wſchelaſo wudebjenia, a z nowymi rjenje wudželanjmi woſnami wuhotowanja. Je to zavjeſe ſpomujenja hōdny započatf k dalschomu pſchitſtojnemu wuhotowanju a wudebjenju naſchoho domu božoho. Woſtanje pak nam pszech hījčje vjele k pscheću, pobrachuje džē nam najwoſobiſha zwonkowna pñcha crkve, tóm; tola nadžiju ſo, zo budže tež tón za nechtlo lét ſo k njebiu pozběhovac̄ a wo pobožnej a daruiwej myſli naſchich woſadnih ſwēdejic̄. Tutu wjesoku nadžiju chęk Boh, tón najbohatſki, pſchez bohate žohnowanjo na polach a we hospodařtvač nam dopjelnic̄ pomhac̄!

Z Drežjan. Zańdžem ſchitvortk ſwječeſe wjſokodostojný k. kanonik Nowak (rodz. z Pravocic̄) ſwoj pořitalem měſchiſti jubilejki ſwjedzeń.

Maležnoſće towarzſta.

Sobuſtawý (kž ſu ſwoj pſchinoučk zaplaćzili): k. 236. gymnaſiaſt Jak. Skala w Praž; 237. gymnaſiaſt Józef Leidler w Praž.

Crkwiński powěſtnik ze ſerbskich woſadów.

Z Budyschina. Kſcheczeni: Augusta Marata, dž. Roberta Miklane w B.; Jan Franc, ſ. wožtvarjera Augusta Nowaka w B.; Marija, dž. murjerja Jakuba A. Wjeraba w B.; A. Thella, dž. M. M. Winarjec z Boranec; Michał, ſ. tublerja Jakuba Rēzaka w Bělczech. — Zemrjeta: Bertha, dž. njeboh Karla Fiedlerja, ſedlarja w B., 17½ l.; Friedrich, ſ. Augusta Langi, liſthnoſcherja, 2 l.

Z Ralbic. Kſcheczeni: Marija, dž. Michała Bindricha ze Smjerdzaceje; Hana, dž. Michała Paſchki ze Schunowa; Jurij, ſ. Michała Schneidera z Koſlowa; Jakub, ſ. Miklawſcha Kolle ze Šernjan; Jakub, ſ. Jakuba Rjekli z Konjec; Jakub, ſ. Boſcijja Lehmana ze Smjerdzaceje; Marija Madlena, dž. Michała Čornaka z Konjec; Madlena, dž. Jakuba Machela z Ralbic; Jakub Döwald, ſ. Michała Frencela z Róžanta; Michał, ſ. Miklawſcha Čornaka ze Smjerdzaceje; Michał, ſ. Michała Woło ze Schunowa. — Zemrjecji: Jakub Bulank z Nowej Smjerdzaceje, 47 l.; Hana Marschner z Róžanta, 66 l.; Miklawſch Kubica ze Schunowa, 80 l.; Hana Horjenjowa z Róžanta, 75 l.; Miklawſch, ſ. Michała Paſchki ze Schunowa, 2 l.; Miklawſch Bjarsch ze Schunowa, 60 l.; Jakub, ſ. Jakuba Rjekli z Konjec, 3 njež.; Jakub, ſ. Boſcijja Lehmanna ze Smjerdzaceje, 1 měſac; Madlena, dž. Jak. Machela, tydien; knjez Michał Marian Suchi z Róžanta, 74 l.; Miklawſch Bräuer z Ralbic, 60 l.; Boſcijj, njeboh J. Janek zavestajen syn z Konjec, 30 lét. — Wěrowani: Miklawſch Schneider z Horkow a Hana Schreiberec ze Smjerdzaceje; Pětr Janeč z Konjec a Hana Brězaneč ze Schunowa; Pětr Brězan ze Schunowa a Madlena Matkec z Konjec; Miklawſch Cyž z Khróſceje a Marija Schleec z Róžanta; Miklawſch Měščkan z Budyschina a Marija Nukc z Róžanta.

Katholicki Posł

Wukhadźa prěnju a třecu
sobotu w měsacu.

Cyločetna pětacízna na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Chrkwiński časopis,

widawany wot towarzystwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Číslo 19.

5. oktobra 1867.

Lětnik 5.

Może pucjowanjo do Roma.

(Počkacžowanjo.)

II.

Po měsće Romje chce z wami khodzić, kaž jym slubil. Tola njewěm, hdze bých was předh vjedl, shto bých wam předh dlešho abo krótsjho wupowiedał abo lepie, shto bých z wjele spominenkow předh wuzběhněl. Tola předh hacž wopisanjo do pschechodzowankow po měsće rozdželu, dýrbju wokonfikujujo do stawiznow was połazacž.

Rom bu wokoło l. 754 psched Khrystuſowym narodom założen, mějše do l. 510 kralow haſo knježerow, běſche potom do l. 30 psched Khrystuſom republika, na to khžorſtvo, a to do l. 395 po Khrystuſu ujerozdželene. Wot toho časa wobstejſe nawjezorne romſke khžorſtvo do l. 476, bjezthymzo naraniſche jo hiſtore džerjeſche, hacž w l. 1453 město Konstantinopol do mocy Turkow pschiūdže. W Romje samym pak wutwori so, bjezthymzo w pschechahowanju ludow Ŝerulojo, Gotohojo a Longobardojo Italiju wobknježachu, najprjedy pod zakitonem naraniſhoho khžora, a potom wot časow Karla Wulkoho pod zakitonem romſkoněmjskich khžorow, pschez darowanjo krajinow ſwětne knježerſtvo duchownoho widžownoho wjercha naſheje cyrkwy. Pschez bamžow wobkhowa Rom najwjetſhu nahladujoſc, býruje hižo khžor Konstantin w l. 330 sydlo khžorſtwa do Byzanza abo Konstantinopola psche położił. Rom je wot časow nadpadowachc czyczich ludow wjele čerpík a wjac̄ krócz z wohnjom zapuſczenym był, woſebje hdž ſo khžorojo wo romſkoněmjsku krónu bijachu a potom, hdž w l. 1084 Normannojo pod Robertom Guiskardom město dobijchu. Bamžowje mają najwjetſche zaſlužby wo nowe wutwarjowanjo Roma po wſchech zapuſczeniach a su tež zbytki zaſtarłich wulfotnych twarjenjow zdžerjeſz phatali. Šwětne knježstwo bamža bu 1798 pschedorhniene, hdž bu Rom tehdom re-

publika a hdijz bu 1809—14 z Francózskéj zjenoczený. Kaž je znate, bu 1849 Rom z nowa republika, hacj 1850 Francózojo Piusa IX. zažy wróćzo wjedzechu, kotsjz po koñíckim wotryczenju Napoleona z Wiltowom Emmanuelom lejsa domoj czechu. Dokelž pak so Italissim wobstajuje chce, zo by Rom sydlo jenického italského kniežestwa bylo, je Garibaldi 24. septembra zažy do wjele pomjenischnenoho králestwa czahutycz wobzanikyl. Tón krócz je Viktor Emmanuel Napoleona respektirował, dokelž so joho hněwa a nowoho wobjadzenja Roma pschez Francózow tola boji. Schto dale z Romom budže, Boh sam wě. Tola bamž wostanie bamž, býrniye joho ujepiszczešlo jomu swětne kniežstwo wopravdze wzali!

Rom leži w hórkotej krajinje na wobemaj brohomaj Tíbera (Tevere), tsi mile wot frjedzno krajnho morja. Hdijz z kotrejekuli wyschimy so rozhladujesč, widzisj apenninske a sabiniske hory, kaž tež jenotslime městacza a dwory, na wsché strony tež rozpadanki (ruiny) ze starých časow. Dolhosz murje wokolo města je pječ romskich mili abo dwé hodžinje a jeje wysokość 50 stopow; wona je zwjetšha z l. 271—274 twarjena. Rom ma 12 wrotow a najważnishe z nich su połnocne z imenom porta del popolo ujedaloko Tíbera, kij so tudz wot połnoch y poldnju wije. Tíber je jenož w času deschęzow bóle z wodu napjatyi; w leče maya male parolodže na hornim koncu města harh doſez, zo mója wotjēz.

Na prawym brozy Tíbera leži nílodschi a mjeńšhi džel města, z imenom Borgo wokolo vatikana (banžowoho hrodu) a s. Pétroveje cyrkwe, a wysche horje Trastevere. Tónle prawy broz zjenocza z lewym pječ mostow; bjez nimi je jedyn železnj.

Staré město leži na lewym brozy, z džela w scherokej runinje z džela na hórkach, kij tu samu wobdawaju. Hórkow pak je sydom: mala kapitolinska (campidoglio), dolha quirinalska, mjeńšha viminalska, wjetšha esquilinska, wysche horje Celio, Palatino a Aventino. Wjetšha položa z murjemi wobdatohu areala je netko njewobydlena; bjeztymo bě w času pohanjskich khęzorow w Romje znajmjeńšha poldra milijona wobydler, je jich tam netk z wuwzaczom wójska něhdze 210,000. Na hórkach Palatino, Aventino, Celio a Esquilino namaka so wjele winicow, ale malo wobydlenych domow. Wot kapitola i torhōshézu del popolo wjedze dolha droha Corso; i ranju wot tuteje drohi ležach džel města je rjenijscho wutwarjeny.

Pójmy z naszeho býdla najprjedy na prawy broz Tíbera, a to na vatikanstu hórkú, hdjež s. Pétrowa cyrkej a banžowy hród vatikan stojita. Pschiiudzem pschez wuzke a často mazane hašy i jandželskomu mostej (ponte San Angelo), na kotrejz 10 kolossalnych (pschewulskich) jandželow z kamjenja wurubanych stej. Most wjedze runje i twjerdzizuje s. jandžela (castello S. Angelo); je to wysoko kulojte twarjenischtvo, kotrej je khęzor Hadrian (wokolo l. 130) hało pohriebny dom za sebje a swojich potomnikow założil. Tola wosrijeda so namałaca komorka z rowami je hižo wjele stow lét prázna a cykly twar nałożuje so hało twjerdzizna, z kanonami derje wuhotowana. Banž Ŝrjehoř Wulki wuhlada tam pschi processionje, kotrejz so mora dla dżeržesche, we widżenju s. Michała a tohodla natwari Bonifac IV. horjeka khapalku i česecji s. Michała a pozdžischo bu tam bronzowa po-

stawa (statua) s. Michała stajena, kotraž tam hiščeje steji. Psiched 300 lětami bu psichirhta khódba natwarjena, kotraž twjerdžiznu z vatikanom zjenocjuje. Znitska su tam wschelake jaſtwa a 80 kóſlow, w kotrychž su w zaſtaršku woli jariili, zo býchu jón na nadpadowachch njepſchęzelow lecz móhli.

Wottudh je hiščeje 8 minutow hacž k s. Pětrowej chrkvi. Tam pschińdzęſch najpriedy na torhoſčęjo s. Pětra (piazza di S. Pietro). Je to ſchtyriobž a dale pschedr chrkwi kulowate měſino z wulkotnymi kolonnadami. Torhoſčęjo je wot chrkwiſe ſem 1034 stopow dolhe a 588 stopow ſchěroke. Kolonnadu wohsteja ze ſchtyri rynkow ſtolpov. 284 ſvobodnje ſtejachch ſtolpov a 88 pobožnych tworja tsi khódbh, na kotrychž třeſche ſu 162 statuow ſvätých. Na kolonnadu je ſo w ſwojim času milijon toleri wudalo. To je to rjane torhoſčęjo a hódmu pscheddwor chrkwiſe s. Pětra.

Woſtręz torhoſčęza pozběhuje ſo k njehu obeliſk (ſchtyriobžny kóncjoſty ſtolp z jenoho trucha), kotryž je khézor Kaligula z Egipcijskeje do Roma pschiwjeſcz a w ſwojim cirkusu poſtaſicž dał. Pod ſixtuſom V. bu wón w l. 1586 z wulkej rozhladnoſću na rólach wotwjezeny a na ſwoje něčejſche měſino ſtajeny pod wjeđenjom Dominika Fontany. Po bokomaj obeliſka ſtejitej kaſnej 43 stopow wysokej fontanje (Springbrunnen). Dale wjedu ſthodženíki k chrkvi, psched ſotrejuž s. Pětr a s. Pawoł ſtejitaſ a k prawicy je pschitup do vatikana.

Pětrowa chrkej (S. Pietro in Vaticano), pohrjebna chrkej wjeſcha japoſhtołow, je najwjetſhi a najphſchniſhi tempel na chým ſwěze. Z poczatka romſkeje woſadu bě tu khapaſka a wot časow khézora Konſtantina ſtejſche tu ſtara basilika s. Pětra. Na měſce ſtareje bu w 16. lětſtočtu něčejſha chrkej započata a bamž Julius II. pschedpoda twarjenjo 1506 ſlawnomu twarcej Bramante. Druži ſlawni twarch běchu Rafael, Michel Angelo, wot kotrohož je načiſl ſupole, Fontana, Bernini atd. Chrkej bu drje 1626 poſwieſzena, tola twarjeſche ſo w njej a na njej dale. Nowa ſakristija (khapaſka), kitz je kaž wulka chrkej a psched khódbu (gang) z chrkwiſe ſamej zjenoczena, je hakle pod Piusom VI. wokolo 1780 za 1,200,000 toleri natwarjena. Na kóncu 17. lětſtočka wnečinjachu wndawki na chrkej s. Pětra na wjach dížli 47 milijonow ſtudiow t. j. 63 milijonow toleri a kózdroſtne wudawa ſo na zdžerženjo twarjenja 40,000 toleri.

Woprawdze je tale chrkej najwjetſha na ſwěze. Wona méri 199,926 pa-riſiſkich stopow we quadracze, bjezthymzo ma dom w Mailandžie 110,808, s. Pawoł we Londonje 102,620 a kólniſki dom jenož 69,400 stopow. Dolhoſcz s. Pětra je w zwonkownym z murjemi 613 stopow, w znutkownym 592, wysokoſcz ſrijedzneje kóžze (Mittelschiff) 152, ſchěrokoſcz teje ſameje 87. Schěrokoſcz pobožneju kóžzow wunoſcha 33 stopow, wſchętch třjoch kóžzow 197. Schěrokoſcz kóhřiſneje abo přečinje kóžze je 208 stopow. Wysokoſcz ſupole wot deleka hacž k latarni je 405 stopow, hacž ke kóhřizu (wjerschku) 448; nutkowna pschedméra ſupole je 139 stopow (t. r. 70 kóhřiſi, to je hižo chrkej!). Po Pětrowej ſu najdlějſe chrkwiſe na ſwěze: s. Pawoł w Londonje, dom we Florenzu, w Mailandžie, Bologni, s. Pawoł za Romom.

Tule wulkoſcz phnijech hakle po něčim, hdjž wjach króz z wočomaj měriſch

a pschirunash bلىjše z dališhim, woſebye hdijz z kupole dele hladash abo po črhwje ſo pschelhodžuieſch. Pschispolnič ſhu k wiſkoſci, zo ma cirkelj 290 woknow, 390 ſtatuow, 46 woltarjow a 748 ſtolpov.

Façada (čjoko, predkowny twar) je 357 stopow dolgi a 144 wysoki. Horjeka na črhwje ſteja 9 lochezi wysoke ſtatuy naſchoho zbožnika a japoſchtołow. Wysche ſrijednoho pječiſtih nutſhodow je loggia (wutſupf), z fotrohož bamž jutry ludej, na pětrowym torhoſtežu zbromadženomu, požohnowanjo wudželuje.

Najpriyedh zaſtiupiſch do hale (taž prečneje cirkwe), kotaž je 224 stopow dolha, 40 ſchēroka a 64 wysoka. Z kónca kóždeje ſtrony je wiſka ſtatua na konju, k prawich Konſtantina Wulkoho a k lewicu Karla Wulkoho. Z pječiſtih cirkwinych duri rěka ſzwonkowne k prawich Porta Santa (ſwiate wrota) a ſu z křižom woznamjenjene; te ſame wozčinjeja ſo jenož w jubilejſkih lětach. Wulke ſrijedžanje z wosobnym moſaznym dželom wobkafđene durje wotewrja ſo na najvjetſchich ſwiedženjach.

Nětko ſmih w cirkwi! Kaf mam eži, lubi čitarjo, wſho znutſkownie wopisowac? Hladaj, wſchitko je tu wobdžiwanja hōdne. Názdaſla wiđiſih ſrijedz cirkwe pod kupolu hlownym woltar; ty njechaſh pschidac, zo je wón 50 lochezi wysoki a tola je to ejiſta prawa. Dži nečjato kročeli k prawich abo k lewicu a wotkrep ſo ze ſwječenej wodu; tamnaj bělaj jandželtaj, kotaž eži krjepječežku podawataj, ſo zdataj taž hōlczkaj, ale wonaj ſtaj kolaffalnej figurje, hdijz k nimaj pschitupiſch a twoju ruku z jej uſkomaj pschirunash. Pohladaj horje a wobdžiwaſi tón krafnih pozločiany wjelb; poſkon ſo k zemi a daj twojomu wōčeku pichelečecz po thch wobſchernych ſeženach, hlej wſchudžom je marmor a moſaika. A hdijz ſu zo muu pschi pschihotowanju na ſwiatoprajenjo, kotrež cheu eži taž jubilej ſ. Pětra pschihodniye rozpiſac, pscheměř te nowe khorhowje, kžiž podawki ze žiwjenja thchle nowych ſwiatyh pschedſtajeja; wone měrja tojskto locheži! Hlej te mnohe ſchlemečane ſwiečniki, kotrež horje čjahaſa, wone taž wſho druhe zdadža ſo jeno mólcje!

Džemny-li dale do pređa a woſtajimy-li nětko hiſčeze te pobočne klapahy bjez wopisanja, napaduje nam na prawich ſlawne ſwiečzo ſ. Pětra, z bronzy (moſaza) late, kotrež je z piatoho leſtotka. Poſtawa ſ. Pětra ſedzi na ſtole z běloho marmora. Kóždý pobožny katholik počeſćjuje wječha japoſchtołow w tymle joho znamjenju a woſoſhuje prawu nohu. Tele ſwiečzo ſwobolekaja na wysokich ſwiedženjach do biskopſtich draſtow, taž ſmih to pschez čku oktavu ſ. Pětra a Pawoła wiđiſli.

Nětk ſmih pod kupolu. Psched wulkim woltarjom wjedu marmorowe ſhodženki dele k rowej ſ. Pětra (Confessio s. Petri). Řehelfi z čjerviwenyho marmora, na fotrhjz a pod fotrhjz ſo 89 lampow ſwieči, wobdawaja tele ſwiate město a ſykh pobožnych tu klecja. Dele hladajo wiđiſih durje a za tymi je woltar, pod fotrhjz ſu koſeže ſ. Pětra. Loniſe woltar wobhlaſtam ſebi, hacž do podzemnej cirkwe doníženy. Žwonka pohladajmy hiſčeze na tej poſtawje ſ. Pětra a Pawoła a klecjaču figuru bamža Piusa VI., kotrež je za žiwjenjo husto tudž ſo modlit.

Nad rowom ſ. Pětra pozběhuje ſo wulki woltar, bohacze ze złotom a drohimi kamjenjemi wudebjeny. W něčjishim woltarju je tón ze ſtaraje cirkwe wobjath. Schytri kolaffalne ſwite ſtolpy z mjeđe late a 186 centnarjow cžežke njeſu horjeka baldachin (taž mjenowane njebeſea).

Be spodžiwanjom hladam⁹ nětko horje do ūpole. Wona wotpocžuje na schthrijoch mócných stołpach, na kotrychž delnjej scherołoſci möhla chrkwička stac̄. To je mischthyske džélo Michel-Angela. Schēsnacie wulkich wołnow wołoko ūpole su pschez pilaſtri wobdate a džela murju do 16 polow. (Poſtracžowanjo.)

Chrkwiſke nowinki a powieſcje.

3 Čeſkeje. W Eichwaldze poła Čzoplic zemrje w auguſce hrabja Klement Deym, 23 lēt starý. Wón bē klerikar̄ (na duchowniſtwu so pschihotowach) w rjedže jesuitow a bu tohodla w Krupch, hdzej maja jesuitowje kollegium, pohrjeban̄. Wón je swojomu rjadej, praja, 200,000 schēnakow wotkaſak.

3 Rölna. Tudy swječeske 7. septembra 25 lētny jubilej twarjenja doma (t. r. zapocžatka dotwarjowanja tuteje chrkwi), jara swjatočnije. Najprjedy mjejeſche arcebifop Božu mſchu a potom swjedženſku ryc̄. Na to zrjadowaſche a wjedžeske ſo po chrkwi swjedženſki čzah, w kotrymž běſche wjšče wſchelakich drnhich wosobnych hoſci a zaſtojnitsow tež priuſti krónpryñic.

3 Frankfurta nad Wódru. Nowa ſchula, kotař bu z darow ſchulſkih džec̄i po wſchel Němſkej twarjena (na te same bē ſo tamniſchi ſ. faraš Wornac̄ wobročiſi), bu na džen naroda ſ. Marije swjatočnije poſwjećzena.

3 Wajerſka. We Würzburgu je džowka tamniſchoho mjeſtežana Kloibera hólčomu ſeminarej khěžu a 30,000 schēnakow wotkaſaka. Podobny wuſtar w w Budhſchinje (Communitandenanstalt) dotal njeje žane wjetsche wotkaſanja docžaſak!

3 Genfa. Kaž bu hijon we poſlednim čiſle naſpomnijene, běchu ſo we Genfje njemernikojo wſchelakich krajow zhromadžili a znath Garibaldi tam tež pobn, zo by na katolikuſtu chrkci, na bamža a duchowniſtwu pozakhadžaſ. Kak ſtawnje tam tutoho zbežkarja pomitaču! Schēc̄i koni běſche do joho woza zapſchehujených, že wſchitlič ſtronow mjetachu jomu rožic̄ki a wonjeſchka; wjſoch zaſtojnikojo joho witachu a lud „divat“ a podobne rejeſche. Mjenowachu joho „profetu“, „poſlanoſho wot Boha“ a pschirunachu joho z Bohom ſamym. A taſ wón ryc̄eske wo pschedobytym Riomje, wo wotehnathym duchowniſtwie, wo zaſtorčenju wſchitkojo kſheſčjanſtwa. Zaměrno, wón ſo wopokaſa haſo nowy profeta a daſche ſo čeſečic̄ a khwalic̄ a hlađaſche ze ſpodobanjom na črjodby luda, kotrež ſo ſ njomu tkózachu. — A nekotre dny po wſchitlič tutej krajiſci čzka Garibaldi z Genfa, a ničto joho njepſchewodža, ničto joho woteńdzenjo njewobzarjuje. Haj, Garibaldi može wjefoty byč, zo je z čiſle kožu wotefchol.

3 Wina. Tudy běſche 5., 6. a 7. septembra wulka zhromadžizna rakuſkih wucžerjow. Wołoko 1000 běſche ſo jich zefhlo, zwjetſha wſchitlič běchu Němci, pschetož ſlowjanſke wucžerſtwo njedzerži z nimi a njepodpjera jich zamjſky. Tež tam su z krasnými ſlowami wjele hļupoſeže ryc̄eli a za wulku ſchku wuznali, zo ma chrkci a duchowniſtwu ſchto do ſchulſkih naležnoſciorw ryc̄ec̄. Wobžarowachu tež, zo ſo we ſchulach pschewjele kſheſčjanſtwa wucži a pschez to lud ſaz̄. Derje, zo su taſ zjawnje ryc̄eli a zjewili, ſchto cheedža, a ſajfi duch we nich knježi. Tale zhromadžizna běſche němſka; ſlowjanſki wucžerjо ſu ſo jeje zdalo-

wali. Cjesske wuczeństwo pał pójczele wulku addressu (zjawnym list) na khězora a wступi napisceżo njerozomnym żadanjam winskieje wuczeństkeje zhromadżizny. D.

3 W i n a. Tudy zhromadżeni pječadwacheżo archijskopja a biskopja z Raku-
skie su khězorej addressu pjscepodali, w kotrejž potrjebnosć wobstacza konkordata
(wujednania hiez bamžom a khězorom) rozpisuju a pjscečiwo wjetšinje „reichsrath“,
kotraž kſchęczanskomu mandželstwu a kſchęczanskej schuli hrozy, wobſčernje wступuja.
Woni so nadžija, zo khězor sprawnu węc chrkwe zaklitač zechee.

3 F l o r e n z a. Nowinh pišaja, zo zbezkarſtvo na mjezach bamžowoho
 kraja roſeje a zo su so na jenym mjeſeje italskich wojach zapowjeli, hdyz dyrbjachu
bamžowym žandarmam pjscečiwo zbezkarjam pomihac. Poła Viterbo su bamžowi
wojach zbezkarjow wotchnali. Garibaldioch ſhi Menotti je potajnje do Roma
so podał. Tak wiele źda so węſte, zo čas mera tam dolhi njebudže. Viktor
Emmanuel je czym mōcnarjom wojskow, zo septembrowe wujednajno, po kotrejž
dyrbi so bamžej kraj wostajieč, dale wobstacž njemóže!

3 t a l ſ k a. Garibaldi mjeſeče 24. septembra z malej čjrodu ſwojich ludzi
wſchitko pſchihotowane k pſchesupjenju do bamžowoho kraja; ale italske knježerſtvo
ſo tola khězora Napoleona ſkonečnje bojeſche a duž bu Garibaldi rano w hofczenku
w Alſinalbunga zajati a pſchez Florenz z extracząhom do twierdžizny Alessandrije
a wottam na kupu Kapraru wotwjezeny, hdzej budże dyrbjecz na pſchihodniſchi čas
dočzakacž. Wón běſhe radu wibzał, hdz budžishe w Romje zbezkarſtvo, ale
to ſebi tam njezwazichu. Węzo ze zajeczom abo wotwjezeniom Garibaldia njeje
ſtrach wot Roma hiſcze wotbroczeny; wón je jenož na njevenčy čas wotſcorczeny.

• 3 R o m a. Po poſlenim ludalijenju ma Rom 215,573 wobydler. Wjez
tymi je 30 kardinalow, 35 biskopow, 1469 ſwētnych duchownych, 828 ſeminaristow
a kollegiatow, 2832 mnichow, 2215 mniszkiow (klójchtyſkich knježinow). Rjekathol-
ſkich kſchęczanow je tam 457 a židow 4650.

3 R o m a. Redakcija romiſkich nowinow „Oſſervatore Romano“ je za
zawoſtajenych po zemrjetych na cholera wjele thſacow frankow na hromadžila. Swjath
wotc podpjera khorych a jich ſwojby z pjeniezami; tež ſezele wón chke ſudh wina,
kotrej kóžde ſeto wot archijskopa z Bordeaux doſtawa, do lazaretow.

3 F r a n c o ſ k a. W mjeſeče Toulouse běſhe wot 28.—30. julija chrkwiſki
ſwjedźen k čeſczi ſwiatoprajencje paſtheki Germanu Cousin. We processionje bě 14
biskopow a abtow, mjeſczańſch zaſtojnich, thſach ludzi z města a z wokołoſcze. Čſi
dnih bědu pſchekupſte klam̄ zaczinjene a nicžo njebu džekane.

3 F r a n c o ſ k a. W mjeſeče Rodez, kotrej ma 14,000 wobydler, zrječaču
ſo kſchęczanske ſlužownich, zo ſhcedža po pſchikadže druhich francouſkih katholikow
jenož abo dweju zwavor (wojakow) bamžej djerzecž. Hdyz ſo tamniſchi biskop
lěſta do Roma hotowasche, pſchepodachu jomu wone 1000 frankow na te měnjenjo
za ſwiatoto wotca. Bamž bu pſchez to jara hnuth a pſchepoda biskopej za kóždu
tich ſlužownicow medaillu (pomjatny pjenez). Po ſwojim domojvróče powoła
biskop te ſlužownich do ſwojoho hrodu a pſchepoda jim te medaille a wudželi jim
bamžowe požohnowanjo.

3 R u ſ o w ſ k a. Zjenoczeni grichifko-katholisch (unirowani) w Pólskej ſo spie-

częja, do schismatycznej rusowskiej cerkwi pustego stupa. Wokolo miasta Siedlec sa wiele burów zajeli, dokąd chętnie katolickich wosztac.

3 Lutych a Sakseje.

Z Budyschyna. Dzień 1. oktobra swiętego seminaria 50-lecia swojego założenia z aktuom, cyrkwinskim koncertem a hościnią. Dokąd haj do l. 1851 też naschi katolickich woszterjo tam so puchotowach (jenož nabużniwo mniej więcej tam katolicki duchowny woszcie), wobdzeliu so też katolickich woszterjo na tymle jubileju.

Z Budyschyna. Nasich hnadny k. biskop je so z visitacije (posłania bě w Scherachowic) stronu wrócił a pojęźje średź tutoho miesiąca do Fuldy na zhromadzinnu němickich biskopow.

Z Budeſte. Zańdżenu średź u na tudomuhy pohrębniščeju wopomnik Jana Michała Budarja, dobrociera serbskich ludów, w swoim czaju rycznika a rycerzublerja nad Horniej Hórką, swiętejnych wotkryty. Kąż je znane, je Budař pshed něko 100 létami swoje cykle zamążenio ludym bjez Serbami bjez rozdelenja wierzy, Lutheriskim kąż też katolickim wotkazał. We czaju napoleonskiej wojny buchu jeho kubla a wobędźniwa ze jehłdu pshedate a w l. 1828 woszinijsche zakładny kapital z wumazjom jeneje hypothekarszej ujewěsteje summy 54,892 tolery, z kotorich Saksja 22,560 a Pruska za swój dżel Serbowstwa 32,331 tolery dosta. W Saksej wudżela so něko kózde lěto 1400 tolery; kąż wiele z toho něhdže na katolikow w 6 sakskich a w 1 pruskej wosadze pshiuńdze, móga nam naschi knieza fararjo w Póslu dobrocinyje sobudżelicz. Hdyż pshed někotrymi létami wubjerk so zjenoczi k postajenju wopomnika, zeńdżechu so k tomu dobrowolne pjeniże pshinojski wot dżakownych Serbow wobeju wiznacżow. Tónle wopomnik je htadkowaný grauitowym kubus (kótki) a méri na wóchach stronach dwaj łochęcej; k njomu wiedżetaj dwaj jkhdżenka. Na przedkownej stronie wopomnika je tole we złotym piśmie wułuwanie: Jan Michał Budař, dobroćel Serbow. Rodzony 9. decembra 1713, wumrjeł 25. novembra 1789; na zadniej stronie pak steji w czornym piśmie: Wot dżakownych Serbow. 1867. Pshcepodaczo a wotkryczo tohole wopomnika sta so, kąż spomnichym, 2. oktobra. Pshi najrenijszym słonečnym wiedrje běsche so wiele luda zhromadzili. Dżelbjeracy zestupachu so pshed faru do rjada a hózemu pshi zwonjeniu wóchach cyrkwinszych zwonow na pohrębniščeju a wostupichu rjenje wobwencowanym wopomnik. Najprjedy powita k. sudniški (hamtman) Seifert ze Scherachowa w mjenje swętejje wójchnoscze wubjerk (komitet), kąž bě z Budyschyna sem pshischoł swój skut dokoniec, z psheczelnymi słowami a na to pshepoda k. Wendler wopomnik wubjerk. Něk wotmieniowachu so tsi rycze a sichtri pshisprawne serbske spewy. W mjenje Lutheriskich Serbow ryczesche k. farar Dmisch z Hodzija, w mjenje katolickich kapłan Hórnit, wot tachautskoho konistorija k tomu postajent (wón wopomni Budarjowu nadobuu, njesebiecznu a powojatkownu luboścę), a w mjenje delnjołužijskich Serbow delnjołužijski k. farar Teschner z Niedy.

Wyjsze tychle duchownych běchu tam hišćeje někotři druži luthersch a dvaj druhaj katolickaj. Spěwý wuwjedzechu so pod wjedzenjom k. wucžerja Kocora z Ketlic a k. seminariskeho wucžerja Fiedlerja z Budyschina wot budyskich serbskich spěwarjow a spěváckow. Čehy swjedzeň je so wubjerije radžík a my tež tudj na njón spomianyh, dokelž sebi džakownosć tak žada. Za potomnikow teje abo druhje familiye mějachmy a mamy wschelake tež bohaté wotkazanja w Serbach, ale tak wulke njeſebične a wobhřernie křečjanſke kaž Budarjowe k Lepšchomu čeho luda njeznamy! Duž cječe, komuž cječe ſluſha!

Z Róžanta, 1. oktobra. Dženja běſche 25 let, zo bě naſch wyſokodostojny knjez administrator P. Michał Benno Kral ſwoje zaſtojnſtwo biez nami nastupil. Tohodla wobenidze ſo tónle ſwjedzeň po možnoſći ſwjatočnje. Hijo njedzeli rano na s. Michałka poſtrowicu joho hudžbnič ze zaſtaniceſkom a na wulcej Bozej mſchi pſchewodžachu serbske kherluſche z poſawnymi. Póndzeli rano pſchiczeſchu róženčjanſke ſchulske džecži a pſchepodachu jomu jedyn wot jich wucžerja němich zefatajaných ſwjedzeňſki ſpěw. Wycžor ſeňdzechu ſo wokolni knjeza duchowni a wucžerjo, tež k. kaplan Duczman z Radworja a k. Dr. Duczman z Budyschina a druži pſchiczeſko a pſchinjeſehu wyſokodostojnomu k. jubilarj zbožopſchecja a pſchi cjmicej zapali k. wucžer Hauffa w zahrodje pſched cyrkwi bengalſki woheń, biez tym hač Róženčenjo kwalbnj kherluſch „Tebe my Boha kwalim“, pſchewodženi wot hudžby, poknohloſnje ſpěvachu. Wutoru (1. oktobra) rano mějeſte k. jubilar Boju mſchi, pſchi kotrej k. wucžer kherluſche ſpěvaſke. Dopolđnja, bu k. jubilar wot někotrych duchownych, kotsj ſami do Róžanta pſchincz njezdžachu, ze zbožopſchecajmi liſtami zwjeſeleny. Pſchi ſeňhovacej hoſčinje buchu wſchelake pſchipitki k. jubilarj wuſjeſene. Daſ Vöh, zo by k. P. Benno za ſydom let we ſtrwoſci ſwoj poſtaletný mějchniſki jubilej biez nami ſvjecžic mož!

Z Radworja. Džen 20. ſeptembra rano pſchijedje naſch hnadny knjez biskop z Budyschina, zo by ſchule pſcheladat a mlodoſc firmowat. Kaž wſchubzom běſche najprjedy wopyt cyrkwe a kerkowa. Na to běſche pruhowanjo we wyschimaj rjadowujomaj naſcheje ſchule a popoldnju pruhowanjo we Zdžeri. Sobotu dopoldnja bu 96 mlodých ludži firmowaných. Popoldnju bě pruhowanjo nižſehu rjadowujow; po $\frac{1}{2}5$ popoldnju wotjedze knjez biskop do Khróſcic. Cyrtwinh kollator, knjez hrabja Clemens z Einsiedel běſche ze ſwojej ſwojbu čeky cyrtwinſkej ſwjatočnoſci pſchitomny a wophta tež dwójech ſchulske pruhowanjo.

Z Dreždān. Kanonič a emeritirowaný farač k. Novak je pſchi ſwojim 50letným jubileju rječeſki křhiž albrechtowoho rjada doſtač.

Cyrkwiński powěſtnik ze ſerbſkich wosadów.

Z Budyschina. Křečený: Paweł Max, s. Gotthelsa Alberta, kowarja we fabrich w B. — Žemrjetý: Jan Ludwik, s. Kublerja Handrija Gudy z Hornjeje Kinty, 9 njedž.

Katholicki Posł

Wukhadźa prěnju a třeću
sobota w měsacu.

Cykolētna płaciźna na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Chrkwinski časopis,

wudawany wot towarzista S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor : Michał Hórnik.

Cislo 20.

19. oktobra 1867.

Lětnik 5.

Moje pucjowanjō do Roma.

(Počkajowanjo.)

Z wobladanjom kūpole njejsmy hischęce hotowi. Delnia poſoja kūpole, prá-
jachim, je pſchez pilastry do 16 polow dželena; potom zapoczina ſo wjelb a wjšče
horje tak imenowania latarnia, kiž ma zaří kryw, nad kotrymž hichij ſteji. Wezo
hice kóždy wopytowař Roma rad na kúpolu s. Pětra, a hdøy to hewař wobčežne
njeje, bě w našchim časju wjele cíjichęzenja. Tola hdøy ſy hižo pſchi latařni, hdzej
móžesj ma wjšče strony zwonka wokolo khodicž a krajin pohlad wužiwacj, njelu-
tujejich potu, zo by ſo hischęce wjšče pozběhnut. Hdøy běch pſchi pobrachowanju
wjeho porjada požnał, zo tam horjeka kaž deleka na ſwěcje jenož mōc pſchez prawo
džesche, podach ſo zakitanju jenoho toſtoho italskoho farara; tón wudžela mi pſchi
zastupjenju do khoda nad latarniu tajku džeru do ludži, zo móžach jara derje z
nim ſobu wjšče horje hac̄ pod hichij, hdzej ſo skonečnije po železnym rěblu doleze.
W kuli móža hischęce ſcheinacjo jara derje runje horje ſtač. Zo ſym ſo mojemu
italskemu duchownomu bratrej jara džakowař, móžecze ſebi myſliz.

Pohladajm hischęce do znutskownoſće kúpole! Hdzej ſo jeje twar ſpočina
a hdzej ſo wjelbuje, je galeria abo khódbá z kamjentnych kehelfow kołowofolo a mó-
žetaj ſo dwaj derje zetkač hjez tloczenja. Hdøy dele hlađajch, ſo cíj hlowa wjerczi
a w chrkwi deleka mjerwja ſo móliczen lidžicžko. Kedžbui na te miſhtyře
wobrazy w kúpoli samej, wjšče ſu dolhotrajace mozaikowe t. r. z malých wjehlafo-
barbnych kamjuskow zestajane. Wone ſu wulke, hac̄runje ſu ſo cíj wot deleka
male jezdale; hlej te předy male pjeru, fotrež na wobrazu s. Lukasch džerži, je cíj
nětko ſydom stopow dolhe! Kołowofolo w kúpoli ſu' najpſchijsprawniſčho za tele
město z poltsečalochežowſkimi piſmikami napisane ſłowa Chrystusowé: Tu es Pe-
trus et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam. Et tibi dabo.

Na předu schérových stolpov, na ktorýchž kupola wotpočuje, steja wulke statu svjateje Veroniki, s. Hélenu, svjatoho Longina a s. Handrija. Te same dopomnijea na te schtyri znamjenite reliquije, kiz cyrknej pôdla rova s. Petra hischeze ma, injenujich pôtnu rubč s. Veroniki ze wotznamjom Ježušovoho woblicja, kruh wot s. Hélenu namakanoho kchiza, lebiju, z kotrejž je Longinus stronu zbožniaka pšchelok, a hlowu s. Handrija. Tele reliquije khowaja so we tých stolpach, do ktorýchž je znutska skhód, a vokažuia so ludej na věčitých dňach.

Zadz woltarja dze hłowna łódź chrkwię dale a z końca stieżi bronżowa „kathedra Petri,” fotraż starý drzewiany stol s. Pētra wobdawa.

Wobrocjim̄ so nětko a wophtajm̄ pobocjnej a přečnej lódzi. W tózdej tha-pali su na rowach bamžow a někotrych druhich wopomniki, kotrež ani njemjenjuju, dokelž je jich pšchwjele. Na prawich rěka přenja khapala della pietà, hózej je woſobne dželo Michel-Angela: s. Marija ze zemrjetym̄ Chrysturom na klinje; druga khapala je s. Boszczana; tseča najswieczęſzoho sakramenta; schtvrta rěka gregorians-ka, na kotrejž wutwarjenjo a debjenjo je so 80,000 studiom̄ wudato. Tež we přečnej lódzi su rjane woltarie a wopomniki; w lewej přečnej lódzi steja wulke spowiedne stóły z napismom, w tajkej ryczi móžejch so tam spowiedac̄. W tu khwiliu hodži so to w 11 ryczach, za Słowjanow w pôlskej a khrowatskej (lingua illyrica). Hdyž jh so wuspowiedaſ, poſlaknijes híſcheze pſched stół a spowiednik dóttnje so eže z dohím cjenikim kijom abo prutom; to dopominja na wumoženjo z wotrocjstwa hrécha, kaž su starí Romſch tých, kotrejž swobodu dachu, híſcheze poſleni raz podyrili. Bjez khapalemi we lewej lódzi je najwažniſcha khapala za du-chowniſki chor, hózej so wjèle božich službow a ceremonijow wotdzerzuje; tam su tež dwoje píſcheze, bjeztymžo so herwaf, hdyž je ſwjatoczeńſez pſchi hlewonym̄ woltarju, jenož ſpewa wot wubiernych ſpewariow.

W podzemnej cerkwi, kotrejž džel hžo w předadwšej básilich wobstejše, je wjach kapelaw a woltarow. Tohorunja namaka so tam tójszto kamjeninnych kaſchęzow, w kotrychž bamžowje a někotsi wjeřchojo (kaž němſki hžejor Otto II.) wotpočjuja. Nam je najważništa kapela ſs. Pětra a Pawoła (Confessio). Wona je ze złotom a drohimi kamjenemi wudebjena a wot 15. lětstotka jem leži tu pod woltarjom kamjeninnych kaſchęz ſs. Pětra, kotryž je najprjedy w katakombach a potom w lateraniskej cerkwi stal. Na woltarju je wobraž ſs. Pětra a Pawoła z 11. lětstotka. Te město, hdźe kłeczis, budź czi swiate!

Prijedtacj, lubi gitaro! létusche swiedżenie w chrkwi s. Pětra wopisichu, dowiedju cze hiszce do pódla so rozschěrjacoho bamžowoho hrodu vatisana, zo by ſebi wſcho lépie pſchedſtajecz mocht. Vatisan je nětko najwjetſchi hród; won ma dwachczi dworow a nimale 11,000 měſtoſežow, ſtow a falow. Jenož malý džel wuziwa bamž za ſwoj dwór; wjetſchi džel je za wſchelake muſeje a zberki poſtaſent.

Spoczątk małego grobu saha do czasu bamęga Chymmachu, (498); tola nowy nęczęski pallast t. r. kruch toho samego bu hafle w 14. stotku zapocząta, hdyż bamzowje swoje shoko z laterana sęm pschepołožiżu. Wschelach bamzowje hacż na Piusa IX. su vatikan powjetšowali.

Nimo schwajcarjow, kiż we swojich zaſtarłich wobleszeńach na straži steja a psched kóždym biskopom honneur szczenja, dzech po kraſnym scherokim schodze (*Scala regia*, kralowſki schód) do wobſchernoho sala (*Sala regia*); na szczenach njezabudź te wulke freski (na thalk malowane wobraży, sebi wobhladač). Wottudź zaſtupiſch do wuwokaneje ſixtinſkeje khabały, kiż je *Sixtus V.* w l. 1473 twaricž dał; wona je 125 stopow dolha a 43 scheroča. Jeje wjeŕch, najwulſtoniſche džělo moleſtiwa, je Michel Angelo za 22 měſacow dokoncał w l. 1511. Hłowna myſlička tutoho džěla je pschihotowanjo swęta na Chrystusa; duž su tam najwazniuſche podawki a pschedznamja ze staroho testamenta miſtrowych woznamienjenie. Druhi miſtrowſki kruch je wołtarňa szczena, 30 kočejci scheroča, na kotrejż je tohorunja wot Michel-Angela „poſledni ſud” we freskach wuwiedzieni. W ſixtinſkej khabali dokoncajo jo te swiatoczoſćze, pschi kotrychž bamž jam ſkutkuje, kaž martwownym thđeñi atd. Pschez jene druhe durje móžejch do Pawołoweje (Paolina) a do Miſławſchoweje (Nicolina) khabały zaſtupiſc.

Dale dyrbiszych wophtacž Rafałowe „loggię”, ſchtož ju khódbu z wobrażami wot Rafała z Urbina, a tež Rafałowe ſzthyri „ſtanzy” t. r. ſtow abo ſale z wulkimi freskami, za kotrychž kóžde je jo 1200 ſtudiow placziło.

Vatikanski wulſtony muzeum abo wſchitke muſeje naſponnju jenož z krótką, dokež wjetſchina mojich cijtarjow wopisanjo njeby dorozymila. K tomu ſkutcheja: galleria lapidaria (zberka pohanſkich a kicheſzjanſkich starožitnoſćez), Museo Chiaramonti (pschez 700 starzych ſtatuow), Braccio nuovo (40 ſtatuow a 80 büſtow), Museo Pio-Clementino z 11 wotdželenijemi (po chlym swęce ſławny), cortile di Belvedere, zberka tapetow po Rafałowych kartonach (kóžda placzeſche 4533 toleri), Museo Gregoriano (ze staroitaliſkimi starožitnoſćez), egiptſki muzeum, galeria wobrażow a bibliotheka (knihownia) z wulkim pschednym ſalom a 11 druhimi ſtawami a pschedliſtymi khódbami. W tutej knihowni je 50,000 cijichaných knihow a 24,000 rukopisow, lačzanſkich, grichanskich a orientalſkich. Tajte bohatſtwa kaž w thchle zberkach njenamaſkaſh w jonej zberch zjenožene na chlym swęce. Rom a woſebje joho vatikan czehnie hižo pschez lětſtotki nic jenož katholſkoho kicheſzana, ale tež ſyńk wuczeńych ludzi a wumjolkow (künstler) na jo a lěta dołho móžejch tam ſtudowacž a wědonioſć a woskhwewjenjo cierpacž z najpołniſzej měru. Nam njedosaha czas a duž dyrbimy ſo wobmjezowacž.

Swiedzenjow běſthe w juniju a juliju wjach dyžli druhé lěta. Wuzwoleński a krónowanſki džen Bamęga hižo swieczeſche ſo lětſa z wjetſhei swiatoczoſćju wot romiſkich a wot pschihadzachc czužich; toho runja bě ſwiedzeni a procession Božoho Ćzela nahladniſchi dyžli hdh předy. Tež běſthe wjach króz illuminacija, najwjetſcha na pschedwjeſzoru ſ. Pětra, hdjež ſo na kupoli pschez 4000 lampow ſwēczeſche. Wo někotrych wjetſkich audiencach a wo pschepodacžu zjawnoho listu bamęgi wot zhromadzených biskopow a wo bamzowých allofucijsach je ſo hižo woſebje

w „Chr̄kwińskich nowinkach a powięsczach“ ręczęta. Duz żbywa hiſcze swjedzeń ſ. Pētra (29. junija) a Pawoła (30. junija); prēniſchi bę w chr̄kwi ſ. Pētra a poſledniſchi w chr̄kwi ſ. Pawoła fuori le mura (t. r. za murjemi, zwonka města).

Zo běſche kraſna cyrkſe ſ. Pētra woſebje za swjedzeń wudebjenia, ſym hiſo prajík; někotre węch hiſcze pſichiftaju. Na faſadzie chr̄kwi wiſaja tſi wulké khor- howje, kiz na 1800 lětny jubilej ſ. Pētra a na swjatoprajenjo dopomina; na prēnjej je kſchijowanjo ſ. Pētra, na druhej gorkumſchen marträro a na tſeczej czi družy swjatoprajeni. W ſali wiſa 7 a w chr̄kwi ſamej 13 tajſich khorhowjow z podaw- kami ze žiwiennja tychle swjatoprajenych. Zmutskowna cyrkſe je pod wjelbom a na ſtolpach wſchelako ze židženinami, z damaſtom, rōžemi a z pozkočanymi debjeniſtwami wupryſhena. Wokolo wolkarja ſteji pſchi ſtolpach wójſom hoberſkich ſněčníkow z běloho gypſa ze wjèle ſtami ſwēcow. Z cyka je jo jich na ſ. Pētra 18,000 (nic malých) ſwēciſo! K prawich a k lewic和平的 hłownoho wolkarja běchu tribüni za diplomatorow, woſebnych zaſtoſnikow a kniſenje (kiz dyrhja wſchē w czornych židžanych dräſtach býc a czornych ſchlewarj mēc). Wot wjeſcha ſrjedźneje kóžde wiſaſche pſched konfelliſju z kryſtalla dželanh wobroczenych kſchij ſ. Pētra, krónowanym z bamžowej tiaru a pētro- wnymaj kluczemaj. To jo wſchitko blyſtčeſe; my běchmy na ſ. Pētra kaž w morju ſwětka!

Na ſ. Pētra rano $1\frac{1}{2}$ 7 wujedźehmy we woſobnym woſu, kaſkež maja pſchi swjatoczeńſzech jenieczych pſchitup do vatikanskich dworow. Kaž na wſchēch swjatoczeń- nych dnach rjadowachu bamžowi jězni niępſicheladny čah woſow. We vatikanje ſo zhotowachmy; biſkopja běchu wſchitey w czerwonym pluviali a z bělej insulu. Z cyka wołdželi ſo tehdom nimale 500 biſkopow z kardinalami a 20,000 duchownych. Ludži je tehdom wěſcie pſchez 100,000 na nohomaj bylo, t. r. w chr̄kwi, na pē- trowym torhoschezu a z cyka bližko vatikana. Krótko pſched 7 pſchiūdze ſwjath wótc ze ſwojich ſtowow na ſala regia a bu kaž hewak tam ze ſlawawołanjom we wſchelach ryczech poſtrawionyh. Nětł zaſtupi do Pawołowej khabaly, hdię ſo chr̄kwinſch dowobleka. Hdyž z nowa pſchez ſala regia džeshe; woſpjetowachu ſo ſlawy, hac̄runje thechhu officirojo z najmiejſtcha po zdaču tomu wobarac, hac̄ hamž do ſixtinſkej khabaly zaſtupi. Tu ſo tež biſkopojo a družy wýſoch nûts puſhejeſe. Nětł za- pocza ſo ſwjatoczeńſez, fotraž z proceſſije, z wozjewienja ſwjatoprajenſkoho dekreta a z wulkeje božjeje miſcie wohitejeſe.

Proceſſija tworjeſe ſo w ſixtinſkej khabali a pſched njej. ſwjath wótc za- njese „Ave Maris Stella“, ſtož ſpěwarjo dale ſpěwachu. Hdyž biſkopja dwaj a dwaj ze ſixtinſkej khabale wnstupichu (kaž bę tež na ſwjedzeń Wožoho Ćzela), dyrbjachmy ſo my duchowni pſchewodjerjo kóždy k ſwojemu biſkopej na ſala regia pſhczijſcheſe, ſtož by ſo tym najlepje radžilo, kiz ſebi woſakow a schwajcarjow k po- moch naproſychnu. Pſchewodjeri biſkopa njeſeſe wulku ſwēcu. Na předku proceſſije džechu minſha mendikantojo, potom druhe rjady a kanonikojo, romſch ſwētni duchowni (te tawzynth czužich duchownych njeńdžechu w rjedże ſobu, ale běchu bjez druhim ludom), Collegium Romanum, duchowni kollegiatnych chr̄kwiow a bafilikow. Na to pſchiūdzechu ſobuſtawych ſongregacije „rituum“, konſultatorojo, prälatojo a duchownych advoſacjí zbožno- a ſwjatoprajachych proceſſow. Nětł ſežehowachu tamne 7 khorho-

wjow tych nowych świątych; kóžda wot jich rjada abo bratrstwa abo pszczeństwa wobdata. Po rjadu khorhomjow běchu czile święci: Germana Cousin, Marija Francisca wot pječíh ranow, Leonardo z Porto Mauricio, Paweł wot kříža, 19 marträjow gorkumskich, Pětr z Arbues, Božafat Kuncewicz. Dale pschinidze tak mjenowana bamžowa khabala: prokuratorojo, bussolantojo, kaplani (někotsi njeſechu tiaru a mitru s. wótc), ſkretarjo, generalprokurator, konfessorialni advołacj, komornich wjach družinow, khabalni ſpěwarjo, wſchelach zaſtojnich kollegiow prälatury. Na to pschinidze auditor roth, bamžow hřichij njeſo, psched nim bě dekan prälat signatury z akolýthami. Někto widžachm̄ japoſtolskoho ſubdiakona w tonacelli, a grichiskohu diakona a ſubdiakona, ſpovedníkow pětrowej cyrkwi w měſčniſkej dráſeze, wſchelakich abtow a ſtönežnje halle biskopow, archibiskopow a patriarchow. Nasichich romskokatholickich biskopow znajecze, ale tehdom mohli tež trochu hinač zwohleſaných a brodatých katholickich biskopow a archibiskopow melchitiskohu, ruſijskohu, rumánskohu, bolhařskohu, armeniskohu, syrijskohu, chaldejskohu, maronitskohu a koptiskohu wobrjada widžecz. Po patriarchach džéchu kardinal-diakonijo w czerwienych dalmatiſkach (levitickich drastach), kardinalměſčnich w měſčnej dráſeze a kardinalbiskopja w pluvialach. Blíže k świątemu wótc běchu někto romský konſervatorojo a ſenatorojo (radni knježa), wječich affiſtent, vicekomornik, auditoraj roth, tjo kardinal-diakonijo a dwaj najwyskoczej ceremoniaraj. Wokolo tych najwyskoczych officirojo nobel-, palatinal- a ſchwajcarſteje gardy a dwaj komornikaj. Pod nawiedowanjom forierow a favallerizzow džéja paſaſrenieri a ſediavi (noſcherjo), kotsiž pod baldachinom s. wótc na ſydle (ſedia gestatoria) njeſu. Świątym wótc mějeſche mitru na hlowje a wulſi pluvial; w lewych džeržesche zaſwěczeniu świętu a z prawej z khwilemi wudžesche požohnowanju, psched kotymž ſo lud klonjeſche. Za ſtolem abo ſydkom s. wótc njeſetaj dwaj „ſlabelle“ (wjechlowadlo ze ſchtrusowych pjerow). Za s. wótcem wobzanku ežah generalauditor, wyššíhi poſklađnik, maggior domo, protonotarojo a generalowje rjadow. Sym jenož dželbjerachy pomjenowal, zo byſteze ſebi trochu na wulkotonosę proceſſije pomyslic mohli; wſchě rjanosę domopisac̄ tu možno njeje. Proceſſija ežhnjeſche po ſkhodze ſcala regia, pod kolonnadami wokolo pětronohho torhoſtež (blížiſte křeče běchu wupřichene) koloſowoko a na druhé ſtronje zaſh do cyrkwi, hdžej ſo wokolo woltarja a w zadním džele (choru) zaſta. Świątym wótc ſyň ſo na trón, biskopſtwo a wſchity, kži mějachu pschi świątoprajeniu bhez, w chorje. My duchowni pschwodžero biskopow ſmeđachm̄ hacž k woltarjej, pschi kotymž běchu za nas ſawki pschinotowane.

Kak je pschi świątoprajenju ſamym bylo a pschi božej mſchi, wo tym druhí krocž.

(Pſchinidze dale.)

Cyrkwiſke nowinki a powjescze.

Pruſka. We Pruskej běſe 115273 měſčanských mandželskow ze 247750 džecimi we lěće 1864. We 52263 mandželskach ſu mužojo lutherſk, a z 115498 džeczi je 65,822 lutherſk, 49,676 katholick. — We 63010 manželskach ſu mužojo katholick a wot 132251 džeczi z tuthch mandželskow je 55323

Lutherſkich a 76929 katholſkich. Pschezechyje ſo z tuthy měſchaných mandjelſtivow 121145 we lutherſlej a 126605 we katholſkej wěrje ſubkuje. D.

Něm ſka. Protestantské Gustav-Adolfske towařſtvo ma na podpjeranjo ſwojich chrkwyjow a ſchulow kózde lěto 190,000 toleri dohodow, bjez tym zo podobne katholſke Bonifacijové towařſtvo kózdoletnje 60—70,000 doftanje.

Z Genfa. Hdyž Garibaldi wot tudy mydlo wjeſſe, pschedſtají jomu krótko pſched motjězdom jedny ſobuſtaw ſongreſa ſwoju ſlužbu mandjelſtu. „Zavěřeſe mam cjeſc' we Was ſvěrnu garibaldinu povitac'“ prajeſche Garibaldi z poſměrknjenjom. „Ně, moj kniježe,“ wotmołwi zmužita žona, „ſhm bamžovſta (papifta) a hotowa Was wuhwizdac' , jeli z nowa do Genfa pschitidzecje a tak porhejcie, kaž pſchi wóndanischi pſchijězde.“ „Seže Wý woprávde katholſta?“ rjetnū Garibaldi poſtrōžen. „Haj,“ běſche wotmołwjenjo, „a ſhm na to horda.“ Njeměrník nječo wjach njeplikn a porucí ſo. Hdyž bhchu w Italskej tež tajke žonh byše a z tym ſwojich muži wobročzile!

Rakuſka. W tuthym z nami ſufodnym khejorſtwje kaž we ſwětnych tak tež we chrkwinych naležnoſćach hubjenje doſc' ſteji. Schtož poſledniſche naſtupa je w tu khwili njetrěbnie wulſta hara konfordata dla, kotryž je w l. 1855 bjez bamžom a khejoram wobzamknjeny. Na „reichsrathu“ Cisleithanije, kaž ſu njewuherske kraje pomjenovali, ſu někto němſch wotpoſlanch (dokelž ſlowjanſch hac' někotſi pôlſch a rumunſch tam njeſſu!) jenoſtronſke zbehnjenjo konfordata wobzamknli a wſchelake němſke addressy měſtow ſu tomule zbehnjenju pſchihloſowale. Na to pak zhrademadžichu ſo 25 archbiſkopow a biſkopow Cisleithanije (Transleithania, wuherski kraj z pſchiſkuſhnoſćeni, tam njebe zastupjena, dokelž tamniſchi ſejm konfordat njepljhóznaſe) a wotpoſlachu khejorej zjawný liſt, w kotrymž ſo za dalewoſtacjo konfardata wupraja. Šlowjenjo a Rumunojo (kotrychž je po kniježiſtich zapiskach w chkej Rakuſkej pſchez poloju), ſo do teje hara njeměchje a praja, zo ſu Němch a Mađarojo, kij maja tam pod nětřiſiſchim kniježiſtowm wjach prawa, tu haru pſcheziwo chrkvi zapocjeli, zo by ſo wot hubjenych wobſtejnnoſćow reichsratha bjes tym njerhcjalo! Pſchi tež chkej harje cjerpi pak tola nahladnoſcz chrkwy.

Ital ſka. Starý Garibaldi je dwojich ſpýtal z kupn Kaprery wotječ, ale kralowſte ſóžje ſu joho domoj pokazali. Tohodla je wón někto wjedžicjerſtwo njeměnikow ze zjawnym liſtom ſwojemu ſynej Menotti pſchepodał. Njeměnich maja ſtajne bitwicžki z bamžowymi wojaſkami, pſchi cjmž pak czi pak tamni dobywaja. Dokelž krónowanaj mócnarjej z Božje miloſće, Napoleon a Viktor Emanuel, z prawdu derje njeměnitaj, budža drje bamžowi wojaſch ſtönečnje wot zbežkarow na wſchech ſtronow nadběhovaní a wot kralowſkich wojaſkor hžo njepldpjerani do Roma ſo zeſčahowac' a potom rjetnje ital ſka kniježiſtvo abo Viktor Emmanuel: W mjenje poſloja a ſazitanju ſwojich mjezow wot njeměra wobſadžu ja romſki kraj a Rom ſamón. Khwili pak može ſwětne kniježiſtvo ſwjatoho wótca hiſčeze trac'; dokelž diplomatojo ſo zwjetſcha wſchelako a dolhi čas wjercza!

Z Pariza. Duchowny M. Marko z wosadu Lacroce we statu Wiſkonſin bu wot ſwojoho kniježiſtwa halo komiſſar na ſetuſchu wuſtaſencu we Parizu poſlanch. Wón bu poſtajen ſa wotdželenjo Indianow, dokelž bě bjez nimi wjach lět miffionare

pobyl, tohodla jich rycz a waſchnja derje znajeſche. Knježerſtvo bě wſchelake ruczne dželo, draſty a brónie Indianow wuſtajic̄ dało a tež tjoſch Indianow we narodných draſtach do Pariza pôſlalo. Knjeſes duchomny běſche někt dobrý toknac̄er bjez nimi a wophtowanymci wuſtajench, dokelz tež wjac̄ europſkich ryczow ryczeſche. Hako myto doſta ſ. Marko wot Fransožſkehe rjad cjeſtne legije a wot khejoroweje Eugenije złoth theluch, jara drohi a 15 palcow (cólów) wyſoti, z francózſkim napiſom. Poſticeñjo Napoleona, zo by ſ. Marko cjeſtne město na ſo uzał, wotpołaza tutón prajo, zo móže pſchi znajomnoſci z Ameriku a wjac̄ ryczemi někto tam lepje ſkutkowac̄.

Ruſowſka. W Grodnie buchu na porucznoſcz tamniſcheje wýſchuoſcz statuy ſwiatyh, kotrež hjo 200 lét na karmelitskej cyrkvi ſtejachu, dele cjiſnjene a ſpalene. Tule porucznoſcz wuwiedzehu někotři poſkuſhni židža.

3. Lužic̄ a Sakskeje.

Z Budhſchina. Nasch hnadm knjez biskop Ludwik wozjewja w cjaſopisu „Katholisches Kirchenblatt”, zo je won pſchi audiencey pola ſwiatoho wótca pětrowym pjenjeſt, we erblandskej a lužiskej diöceſy wot poſdraléta naſromadženy (mjeniujen 1162 toleř 20 nsl., 260 romskich ſtudior w kouponach a dwaj friedrichsdoraj) z adresu wot katholickich towarzisow wotedał a njedawno wot ſwiatoho wótca podpiſany džakowny liſt doſtał. Na koncu toho ſamoho wudžela ſwiaty wótce japoſchtoſke žohnowanjo knjezej biskopej ſamomu, wſchitkim pobožnym ſobuſtawam towarzisow, a joho cyklu zastojnemu woſkreſu. W tuthm ſiſe ryczi wo adresy katholickich towarzisow Sakskeje, a je ta ſama potaſkim tež tele mjeno na předu měla. Tohodla wuprajamy tým knjezam, kotsiž ſu tule adresu do wſchelakich mětow erblandskeje diöceſy ſtali, z tuthm swoju njepokojnoſcz, zo nejſu za hōdno džerželi, tule adresu bjez druhim tež naſhomu towarziswu ſf. Chrilla a Methoda do Budhſchina k podpiſanju poſtačz abo nas do Drežđan k podpiſanju adresy powołac̄. Zo woni wo wobſtac̄u naſchoho towarziswa wjedža, móžemž ſebi myſlic̄, dokelz to lětſa we St. Benno-Kalenderu ſteji na ſtronje 132. Hdžez ſo „Sachsen” mjenuje, tam chcemž my katholick ſerbia lužiskeje abo budhſkeje diöceſy ſobu wopomnjeni bjez!

Z Budhſchina. Hdžez je bjez katholickimi Serbami taſ wjele žiwjenja, zo mója ſwój woſebith katholicki cjaſopis měcz (t. r. naſch Poſol), prajeſche něchtó, dha móhli ſo tež na wudaczo katholiskeje protyku zwazič! Někto je wopravodze njemjenovaný Serb tajku protyku zetajak a wuńdze wona djenſa za tſi njedželu. Nadeňdze-li doſciž wotebjerarjom, počzne drje za lěto naſche towarziswo protyku wudawac̄.

Ze Schērachow. Zańdzenu njedželu buſchtaj tudž pozločzanaj kſchijej a kuli na nětk dotwarjenaj tormaj ſwiatoc̄nje poſtajenaj. W dwěmaj zrjadowa ſo pſched cyrkwi ſwjbženſki czał, z pječzimi knjezami na konjoch a z khorhovjami na předu; potom džesche ſchulſta mlodoſcz a knježn w ſwjedženſkich draſtach, rjemjeſniſke jednoth (innungi) ze ſwojimi khorhovjemi, hudžba, 16 knježnow w

bělých draſtach, kotrež běchu k njeſenju přenjoho teju kſhižow poſtajene, 16 mlodžencow k njeſenju přenjeſe teju kuſow, potom zaſh 16 kniežnow k njeſenju druhoho kſhiža a 16 mlodžencow k njeſenju druheje kuſe, potom duchovniſtwu z ministrantami, zaſtojniciſt atd. Hdyž běſche wſho derje zrjadowane, tſeſteſte ſo z mörſerami (kaž tež pozdžiſho wjele króčz) a bžesche čzah wot cirkwje po torhoſtežu k bydlenju měſchjanosth (bürgermeiſtera), hdyž taj kſhižej a tej kuſi wobwěncowanej ſtejeſchtej. Młodžencojo a kniežny tute dehjeniſtwu tórmow pozběhnuhu a nětko wróciſi ſo čzah pſchi zwonjenju a hubžbie kaž tež pſchi najrjeſhím wjedrje po měſceze, kij bě z wěncami a plétwami wuphſchene, do cirkwje, hdyž buſchtaj kſhižej z kuſomaj pſched voltař ſtajenaj. Nětk džesche k farař Žur na klétku a mějeſche rjanu a pſchihodmu ſwjedzeňſtu ryež, w kotrež ſo Bohu za dokonjaný ſkutk džakowaſche, kaž tež wſchitkim, tij ſu tónle dobrý ſkutk podpjerali. Woſebje džakownje wopominajſche wón njeboh mlynska, kij je z wotkaſanjom 2000 toleri přeni naſtork k tomu ſkutkej daſ. Na to buſchtaj kſhižej wot wjſkododoſtojnoho k kantoſka a kantora Hoffmanna z Budyschina poſwječenaj a potom pſched cirknej njeſenaj a na ſwoje město zasadženaj. Po zbožownym zaſadženju poručja hiſteče krujeř k. Franc Tammer, tij bě tež kſhižej a kuſi jam pozločiał, z wjſkoſcie krótké ſtowa a džakownia ſwiatocjnoſc ſtoučji ſo w cirkwi ze „Te Deum“. Pſched wječorom bě twarſki miſthyr za 80 pſchi poſwječenju pſchitomných kniežow hoſežinu pſchihotowac̄ daſ.

Maležnoſcze towařſtwia.

Sobuſtawy (kij ſu zapkačili) na tute léto: k. 238. gymnaſiaſt Theodor Rječka w Pražy; 239. Hana Strancowa z Rjeblecje; 240. gymnaſiaſt Jakub Čyž w Pražy; 241. žiwnoſcer Milkaſch Nobel z Wulchoho Wjelkowa; 242. tubler Michał Koſka z Khróſczie; 243. tublerka Marija Reblowa z Króſczie; 244. Michał Pojeř z Eusejza; 245. Milkaſch Domſch w Horkach; 246. Hana Delenkowa z Wutočcje; 247. Petr Herrmann ze Smječkic; 248. Hanja Kubauke z Króſczie; 249. Milkaſch Schewe z Horž; 250. tubler Jan Wölman z Čzornej; 251. Hana Wobzyna z Čzornec.

Na léto 1866 zapkači: J. Čyž w Pražy.

Dobrowolne dary: gymnaſiaſt Jakub Čyž w Pražy 10 nſl.

Smilne dary. 1 toler pſchez k. kaplana Werneria z Króſczie na mějenjejo w ſtowach: Smil ſo, o Božo, nad khrđimi duschenii!

Cirkwinſki powěſtnik ze ſerbskich wosadów.

Z Budyschin a. Řeſhczeni: Jan Michał, s. tublerja Michała Nowotnego z Vorſcze; Marija Madlena, dž. žiwnoſcerja Milkaſha Hejny z Vorſcze; Ida Marija, dž. žiwnoſcerja G. Ferdinandę Filipa z Vorſcze; A. Thereria, dž. J. G. Kühnela z B.; Marija Hana, dž. tublerja Jakuba Libicha z Hunjowa. — Werovala: žiwnoſcer Jan Žur w Khełnje a Marija Čymjerec z Voranec. — Zemrjeta: Marija rodž. Schusterek, m. njeboh Jurija Juſta z Běležec, 48 l.

Katholicki Postor

Wukhadźa prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolētna płaćizna na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Cyrkwiński časopis,

wydawany wot towarzystwa S.S. Cyrilla a Metoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Číslo 21.

2. novembra 1867.

Lětnik 5.

Moje pucjowanjo do Roma.

(Pokraczowanjo.)

Dokelž so we serbskich pišmach wo swiatoprajenju nadrobnje pišako nijeje, chcu rjad toho samoho tudy podać, kajkiž so wot wjac̄ stow lét hiži pschi tym wobkledźbuje a tež tón króz wobkledźbowashe. Hdyž bě so swjatym wótc na swój trón posyňał, bn k tomu wuzvoleny kardinal-prokurator k trónnej dowjedzeny; jo ho pschewodža konsistorialny adovkat, kotryž bamža w mjenje spomnjenenoho kardinala najprjedy naležnje (instanter) prošy, zo bych u czi zbožni (wón praji sich mjenia) do zapiska swjatych pschivac̄i byli. Sekretar brevow wotmokwi w mjenje swjatoho wótca, zo so pschi wulkej wažnosći tuteje węcy pschisluſcha Boha wo rozswělenjo a Swjatych wo zaſtupnu próſtu pola Boha nutrenje proſyje. Na to spěwataj dwaj z chora litaniu k wschitkim Swjathym a druži zhromadnie wotmokwjeja. Nětk prošy spomnjeny adovkat druhí króz naležnje a naležniſho (instanter et instantius), zo by so te swiatoprajenjo stało. Bamž stupi zaſy z tróna a poſlaknje zaſy a pschislužowacy kardinal napomina ze ſłowom **Orate (Modlze ſo!)** z nowa k modlenju. Pschitomni modla ſo klečo, doniž wón z **Levate** (stańce) znamjo k ſkónčenju modlitwy ujepraji. Nětko zanjeſe bamž ſtejo a bjez mitry khěrluſch: **Veni, creator Spiritus** (Pschindž, ſtmoriczerjo, Dухо ſ.), kotryž bamžowa khapala dale ſpěva. Na kónci toho samoho zanjeſu bamžowi ſpěvarjo verſilem **Emitte Spiritum** a bamž ſpěva modlitwu: **Deus, qui corda fidelium** (Bože, ſiž wntroby wěriwych) a poſyňuje ſo zaſy na swój trón. Na to ſo hornijscha próſtu najnaležniſho (instanter, instantius et instantissime) wobnuowja, na cjož sekretar wotmokwi, kaf je swjatym wótc z pschepofazanjom, zo Bóh tu próſtu za dobru ſpóznaje, ſkónčuje wobzankuſ, ju dopelnicž. Bamž, ſedžo na swojim trónje z mitru na

hłowie, praji z wótrym hłosom: „**¶** czeſęgi najswięcziſtšeje a njerozdzělneje Trojicy, i powyſhenu katholſkeje wéry a i rozmnoženju křeſćianſkoho nabožniſtwa, we połnomoch naſchoho Króneza Ježusa Chrystusa, ſwiateju japoſtoloſow Pētra a Pawołka, a ſwojej ſamſnej, po zrakym rozmýſleniu a po hucziſkim naproſho- wanju Bożeje pomocy a po radze naſkich czeſczownich bratow kardinalow, patriarchow, archiſkopow a biskopow w tutym měſce wobzanfujemy a wupra- jamy, zo ſu eſte zbožni N. N. ſoſjerži (abo ſwiate), a zapisujemy jich do zapiska (liczb) Swiatych, poſtaſujech, zo by ſo wot ekeje chrkwe jich wopomnjeſzo ſzde lěto mjenuejch džen (tu praji ſo pſchi ſzdom ſwiatoprajenym poſtaſenym džen) bjez ſwiatymi marträxemi (abo wuznawarjem abo kniežnami atd.) z nute- nej pobožnoſću ſwocziſt. We mjenje Wóte a Syna a Ducha ſwiatoho. Amen.” Nětko porucži prokurator protonotaram wo tymle ſwiatoprajenju piſmo zeſtaſecz a proſy bamž, zo by ſwiatoprajenſku bullu (w fotrejj ſo živjenjo ſwiatych wo- piſuje) woziewit. Ma to zanijeſ ſwiaty wótc z jaſnym hłosom Te Deum, pſchi fotrymž ſo na jandzeiſkim hrodze z kanonami tſeleſche a w měſce cyku hodžinu zwonjeſtše. Po křwalbnu křeſćianſhu zanijeſ diakon verſikel Ora pro nobis, sancte Josaphat etc. (tudy mjenuja ſo eſti ſwiatoprajeni) a chor wot- mołwja. Nětk ſpěwa diakon i lewic ſwiatoho wóte Confiteor a mjenuje we nim tohorunja tych nowych ſwiatych. Wudželenjo požohnowanja a abſolucije, z fotrejj je doſpołny wotpuſk zienoczenym, dokonča ſwiatoprajenjo abo kanoniſaciju.

Sczehowacu ſwiatocznu Božu mſchu dzerjeſtše ſwiaty wótc a ſpěwaſche pſchi wſchej starobie doſcz mōenie. Swiate ſezenjo eſitasche ſo (a eſita ſo tež heraw křed wulkim woltarjom) najprjedy kačanem a potom tež grichem i zna- mienju zienoczenja naraniſtich křeſćianow z romiſkoſatholſkej chrkweju. Po ſe- nju měſeſche bamž na ſwojim trónje (kléfta w chrkwi njeje!) kačansku ręcz, fo- truž w tutym eſte pſchelozenu podawamy. Zajimawe je potom tež offertorium.

(Pſchichodnje dale.)

Prędowaujo ſwiatoho wótc na dnu ſ. Pētra a Pawoła.

Czeſczę doſtojni bratſja a ſwérni synowje! Pſchischoł je džen, na fotrymž ma pſchez woſebitu mitoſez Božu nam popſchate bycz, ſtaſetne wopom- njeſzo ſwiateju Pētra a Pawołka woſeńcz a někotrych dobyczerjow naſcheye ſwia- teje wéry do zapiſa Swiatych Božich pſchiwac̄. Wieselmy ſo tohodla we tym ſkriezu na tymle hordoznym dnu, fotrž je doſtojny, zo by we czeſczowanju a radoſci cyloho katholſkoho ſweta a woſebje naſchoho měſta ſwocziſenym był. Pſchetož na tymle wyjokoſwiatoczny dnu to bě, zo Pētr a Pawoł, tutej ſwetle we chrkwi, tutaj wulkaj marträxej, wucžerzej zaſkonja, radoſcz nawoženja, zwie- ſelenjo njeviſt, paſthryjeſ ſiadka a ſražnikaj ſweta pſchez zbožnu marträxku ſmjerz do njebia zaſtupiſtaj.

Pſchez njeju je evangelium Chrystusa za tebie, o Roma! ſwecziſlo; ty běſche předy wucžerka bluda a bu potom ſhulerka wěrnoſcze. Wonaj daſhtaj tebi, zo býchtaj eſe do njeviſkoho traſtwa dowjedkoj, krucziſki

a żohnowanja połnischki podkoż dyżli czi, kotsiz su twój zakładny kamień położili. Wonaż pozbęhnyjsiątaj cze do krafnoscze, w kotrejż ty hako swiaty wuzwoleny lud k wychschomęchniskomu kralowstwu městu a hlowie swęta powołana, mjezby twojeje sławy pſchez swiatu wēru dale rozpſchestrje, dyżli bęsche to předy z brónju so poradzito. Wobaj tutaj muzej w blyszczatej draszcze staj muzej miłosze, naſchej wērnaj pastyrjej a wótcaj, kotrąż staj nas za evangelium spłodziloi.

Sktó je kħwalby hōdnicchi dyżli Petr, kotrąż pſchez bōjske rozw̄stlenjo pſched wschnittim swētom najwyschishe potajnstwo węczneje majestosze spóznawischi wuzna, zo je Kħristus wēry syn žiwoho Boha a pſchez to njeħablač a twjerdy zakład naſcheje wēry położi. Wón je ta móena skala, na kotrąż je syn węcznego wótcia swoju cyrkę stwaril, zo ju moch hele njeħewinu. Tomu je Kħristus kluče njeħbes a najwyschiszu mōc dowēril a też iſchistuschnosz, jehnijata a wórci paſci, swojich bratrow poſhliniż, pſħezerku cyrkę regirowač hako tón, kotrōhoż wēra budże so runje tak mało ħablač kaž wēra jeho potomnikow na romskim stole.

Sktó je zbožniſchi dyżli Pawoł, kotrąż bu wot toho Knjeza wuzwoleny, zo by jeho imjeno ludam, kralam a dżecżom Israela pſchipowjedowač, do njeħbeſtich potajnoszow pſchez ziewienjo zaſwiegżenij, zo by hako pſħiġħodny wucżer cyrkowow wot jandżelom żonič, skto ma čłonjekam prēdowacż.

Wobaj swjataj, kotrąż w jenym a tym samym duchu potajnosz nowoħo zakonju wozjewieschtaj, bęshtaj toho Knjeza dla wschnittim straschnoszam, zadżewfam, prōcowanjam a ċwilowianjam podeszisnienaj; wonaj njeħablač imjeno Kħristusa a jeho swjateje wucžbi k pohānam, pſħewiñjsiątaj pohānskich mudrych, zahubischtaj pſħibojstwo, powalijschtaj pſħibohow z jidh tróna, a daschtaj potom swētku evangelskeje wērnostę pſchez swoje swiati skutti a słowa do wsħedh stronow swęczič. Swoje skutti a słowa, kotrejż so po wsħem swęcze woħlōſowachu, wobswędċijsiątaj wonaj, hdjż so njebojeschtaj za swoju wucžbu swoju swiatu krej pſħelecż. Toħodla, ċeċċedostojni bratsja a swerni synowje, hdjż džensa wopomnjenjo tejje ja포štokow ze swjatočnej radoſezu swęcziemy, we połnym pocjesszowanju jidh swjatoħo popiela, kotrąż tudy webseđi, pſħekraf-niejsmy jidh skutti a sczħuri my jidh pōċċiwoſtż.

Ta sama radoſez nas napjelnjuje, zo je nam Bóh tu miłosz wopokażak, zo smēmy njeħewinith marträjow Kħristusowih: Józafata Kuncewicza, Pētra z Arbues, Miklawšha Bicha a jeho towarzchow, sławnemu wuznawarjow: Pawoła z Kħiija, a Leonharda z Porto Maurizio, nadobnej injeżnie: Mariju Francisku wot ranow Jézusowih a Germanu Coufin do syħi jeho njeħewinith marträjow a swjattyh na džensijskim dnju pſħiliżiż.

Hacż runje bęchu woni runja nam z tej samej skaboſeju wobleczeni, hako czyniħej na tejje zemi kħodżach njeśmēnijm zrudobam a stracham wustajeni, bęchu tola njeħablač w swojej wērje na Boha, wozimjeni z krutej nadżiju a z podatej luboſeju k bliżiħomu, na swojich ċżekal pomerjowanjo Kħristusowe nosho a pſħiġħadej Syna Bożego podobni. Woni kħwalobnje pſħewiñjhiu mjaſo, swēt a djaboka, wokraſnicħu katholiku cyrkę z blyšċażom swojeje swjatosze, a ze spodzi-

wanja hódnymi džiwami a zavostojischu nam krasne pschikkady wschitkikh poczciwościow, a učko do ujebjeskoho Jeruzalema k dosztojnosczi pscheczelom Božich pozběhnjeni a z drastu čistotęce wobleczeni horja ze zradowanjom we krasnosczi a našteju so ze zbožnościu w bydlenju Božim.

Pschetož wopravdze, hdyž jich Boh psched swoje wobliczo puszcji, napjeli-
nuje wón jich z radościu a napoja jich pschi žórle wužiwanja. So swězich kaž
skonco, z krónami wobwenczeni a z palmami dobyrza machajich knieža woni we
wěcznosczi z Khrystusom, za nas so modlich; pschetož hacžrunje samueje njejmert-
noście wěsczi, bjeru tola džel na našim spomoženju.

Duž, česzedostojni bratsja a swěri synowie, wopruijmy Bohu, dawariej
wschitkikh tróštowanjow, njeprchestawace džakprajenia, zo je wosredz zrudobow,
pod kotrymž cyrkę a stat čerpi, we tyhle martrarjach, wuznawarjach a kniežnach
cyrkwi nowych zakitarjow, a ludam nadobne pschikkady poczciwosci spoježit.
Stupojmy do stopow tyhle swjatych a zbudzujmy we sebi toho samoho ducha
wěry, nadžije a lnbosče k Bohu, zaspějmy swětne a z pohladom na ujebjeske
khodžmy njeuwastawajen pucze toho knieža. Wotrjeknymy so swěta a joho žadosečow,
wjedžmy stržbniwe, sprawne, pobožne a pomérne živjenjo, wot toho samoho
ducha wožiweni, jedny druhocho znošnijch we bratrowstwie, smilnosći, poniznosći
a pokornosći. Prócujmy so z dobrymi skutkami swoje powołanjo a wuzwolenjo
sebi zwěsejic.

Daj nam k tebi, o Knieže, kij sy tał bohaty na smilnosći a twoju wschodoho-
moc pschez hnudu a wodażo wožiwyesci, w poniznosći a domérje našej woezi
wobrocziec. Pohladni hnadije na tule twoju swjatu cyrkę a džiwai na wichor,
kotrohož zaſtšasowanju je čłowięstwo wustajene. Dla zaſtužbow twojej iapo-
ſchtołow Petra a Pawoła, tyhle martrarjow, wuznawarjow a kniežnow wot-
wobrocž wot nas twój hněw, womnohosć nad nami twoje smilowanja, daj twojej
cyrkwi nad jeje ujebjeczelimi wschudzom dobywacž a bóle a bóle so rozpische-
strewač. Daj wschitkim ludam wot bluda a złosče so wotwobrocziec a w jedno-
seji wěry a spóznacza twojego Syna našeho Knieža Khrystusa so zhromadziec.
Wotwobaraj z twojej bójskej prawicu wot tohole města wschitke pohrozenja a
leczenja joho njeprcheczelom. Amen.

Cyrkwiniske nowinki a powjescze.

Z Prahi. We pražskim serbskim seminarje je lěta 31 młodzencow, z
kotrychž 7 bohosłowniwo a 24 ghymnasium ſtuduju. Serbo su tam 13, mje-
nujich: Jan Lazar z Leina; Jurij Kubajch ze Schunowa; Jakub Schokta z Wo-
trowa; Josef Leidler z Khróscie; Jurij Čyž z Nowoſlisc; Jakub Čyž z Prawocziec;
Petr Kliment z Peškec; Theodor Rječka z Budyschina; Jakub Šekala z Khró-
scie; Michał Petrjene z Čjornec; Franc Merečink z Bělczech; Jurij Nowak z Nie-
bjelčic; Michał Čejoch z Porchowa. Wyjše toho Franc Löbbmann ze Šchérachowa
serbskem wuknje, ſtož čim wjetšu kwalbu zaſtuži, dokelž su podobne
pschikkady khétrje rědke. J. L.

Czëška. Nowozałożena rjemiejska szkoła w Hindrichowym Hradcu (Neuhause) dosta po knieni Madlenie Trebickej 20,000 schénałow wotkażania.

Schleszyńka. W septembri (27.) běsche 25 lét, zo bu we měsće Neisse wot schtýrjoch kniežinow towarzstwo k zařízenju khorych założene, kotrež so pozdžischo kongregacija schérých sotrow pomjenova a někto wjac stow sotrow po clych Němcach liczi. Tónle díen bu tohodla wot něčijich sotrow w jich maczesskim domje w Neisse z džakownej Božej službu swieżenj.

Z Wrótka wny. Wjerchbiskop je 15. oktobra w Trebnicach na swyđenju s. Hedwigi býł.

Z Wrótka wny. Díen 30. septembra njeſeſche měſhnik Naiſwječiſche do klóſchra mikoszirych bratrow, hđez 29 létñ katholik ze zaſweczenej swęcku w ruch pobožnje te wokominknjenjo wočakowaſche, hđez myſtice Boh prěni króč do joho wutroby pschinę. To běsche mór, kiz bě jako bězčzo katholiku třeženiu dóstak, ale pozdžischo njebe jomu žane rozwučenjo wo wérje poſtičene. Wón je z ameriskej lupy Jamaika, hđez je połdra milijona afrikanſkich mórow a jich potomnikow. Nasch mór James (wupraj Džems, t. j. Jakub) Ries bu jako sydomlétny hólež wot jenoho amerikanskoho kapitana, kotoruž so wón spodobaſche, na kódz (ſchif) wzath a pozdžischo kódznik. Po smjerci tutoho kapitana zaſtupi wón do jendželskeje služby a skónečnje jako ſlužobník poła wſchelaſtich knieſtrow. Větſa ſchorje na ſuchočzinu a je dotal straſčnje khory. Echo knieſtvo póska joho do klóſchra mikoszirych bratrow, hđez trébne rozwučenjo w katholiskej wérje a prěni króč naiſwječiſchi ſakrament z duchownej radoſciu dosta.

Z Fuldy. Zbromadžizna biskopow (bě jich tam 16 a tſjo zaſtupnicich biskopow) je jara derje wupanyla. Endžen dolho běchu dopoldnja a popoldnju wurađowanja a naſtupachu z džela pschihotowanjo na wupisaný foncıl za lét 1868.

Rakuska. Grichiszkienoczeny njedawno zemrjeti archibiskop Sterka Sulz w Sedmihrodskoj, kotrež běsche poła Rumunow swojeje narodneje myſle dla jara čeſczenj, je swoje cyte zamoženjo (200,000 schénałow) na dobre ſtutki wotkažak.

Italska. Wot wudacza poſlenjoho Póška ſu so ważne węch ſtače. Kaž ſmy hžo tehdom praſili, Napoleon a Viktor Emmanuel z prawdu derje njemenniti. Pschetož kaf by hewak móžno bylo, zo bych 7 tam ſtejace italske kódze njeprýnky, zo Garibaldi z lupy Kapryz czeka a na kraj ſtupa? Kaf by dale móžno bylo, zo Napoleon najpriedy Italskij z wójnu hrožesche a někto z nimi w mérje bamžowý kraj zbrromadnje wobſadžuje? Wobaj krónowanaj zelžencaj dyrbitaſ ſtora ſwoju larvu ſczahnyč. Schtož wonaj džensa prajitaj, to najbóle jutsje wjac wérno njeje! Schtož Garibaldia naſtupa, je wón po wступjenju na kraj do Florenza jěl, tam z naſhwilnym ministrom generalom Cialdinim ryczał, potom dale do Foligno a hacž na mjez̄y bamžowoho krajka jěl. Tu hžo běſtaj jomu ſynaj armeju njemernikow pschihotowało, kofraž z kódzym dnjom roſčesche, dotež jej tralovſka armeja ničo nječinjesche. Někto je Garibaldi hžo bližko Roma, bjez tym zo ſo Francózowje hiſteže wokoko města Civitavechia, hđz je Napoleon skónečnje 50,000 póska, ſhmjataſa. Schtož ſebi Napoleon a Viktor Emmanuel hrožytaj, nima wążnosće pschi wob-

wjertliwosci francóziskeje, italskeje abo z cyka býzdeje politiki. Psihi bliženju Garibaldia bě w dotal mérnym Rómie 22. oktobra na wjach mestach zbezé wudvrik; zbezkarjo běchu jenu kasernu do powétra tselili, napadowachu stráže (wach) a w bitwičkach na hasach bu něhdze 50 ludži z wobeju bołów morjených. Něshto garibaldisow (200) běchu jatých do Rómia pschiwjedli a bamž je jich wopytał a někotrym trébnu draftu darit. Džen 1. novembra su po nowszych powjeszach Francózowje Róm wosadžili a kralowych italsch wojach tam najskerje tež pschinu. Garibaldiej so drje pschezelne rječnje, zo móže so zašy do mera synyč, dokelž nětko kral z dowolnoſežu Napoleona sam annexiruje!

3 Lujic a Sakſkeje.

3 Budyschia. Džen 22. oktobra swjetcachym tudj 25 létnej duchownski jubilej naschoho wysokodostojnho knjeza fararja I. Kucžanka. Na tym samym pokaza so zjawnje, w kajkej derje zaſtuženej čeſce ſ. farar pola duchownstwa, wuczerſtwa a wosady steji. Hijo na pschedwječorje pschinjesechu jomu tachantsch duchowni zhromadnje zbožopſcheča a pschevodachu jomu hako znamjo luboſeže a poczeſćowanja nowe missale (měſčniſke knih). Potom wuſpewachu hiſčeče seminaristojo wječorne zaſtanicžko. Na swjedzeniſkim dniu samym poſtrowicimu ſ. fararja ze zbožopſchečemi wuczerjo tachantskeje ſchule (lij jomu fotografiu serbskeje nětk ponowjeneje crkwe podachu) a wſchelach zaſtojnich; dale knjeza fararjo z Malbic, Kulowa, Radworja, Rjebjelječic, Oſtriga, Wotrowa, ſ. kaplan Werner w mjenje hróſčanſtich duchownych, ſchyrjo duchowni z Drežđan (bijz nimi ſ. proghmnafialny direktor Vuk), kaž tež deputacija z wuhjerk towarzſtwa Maćich Serbſkeje a depntacija wosadnych hospodarjow a wſchelach druzj. Crkwinſcy wo- beňdze so swjedzen z tym, zo ſ. farar w serbskej crkwi ſpěwanu Božu mſchu ſ affiſtencu džerjeſche. Hac̄runje bě ſo to wosadnym hale poč dniu prjedy (t. r. njeđelu na myſhpore) zjewilo, běſhe ſo jich tola tójſhco w crkwi zhromadžilo. Wosadni wobswědečjich tak swoju luboſc ſ knjezej fararjej, kotryž je wſchitke 25 lét z wuwzaczom krótkoho pobycza w Miščinje hako duchowny w Budyschinje a wot lěta 1854 hako jich farar zbožownje ſkutovat. My zjenočam ſtveča naſchoho towarzſtwa a redakcije ſameje z pobožnymi proſtwami, kotrež ſu wosadni tónle džen Bohu woprowali!

3 Budyschia. Naſch hnadny knjez biskop je ſo ſtrony z ſuldy ſ nam wróćzil.

3 Budyschia. Zańdženu wutoru wotpočoži ſ. kandidat duchownstwa Michał Róla z Malbic synodalne pruhowanjo psched wysokodostojnym konfirojim a poda ſo potom do Kólna, zo by we tamniſhim seminaru dalishe a wosbeje praktiske ſtudije činič. Daj Boh, ze by ſo ſtrony ſ nam wróćzil! Z nim wotjedze ſ. kandidat H. Salm z Drežđanskeje diöceſy.

3 Marijneje Hwězdy. Sobotu 12. oktobra pschiyedze wysokodostojny ſ. prälat Athanasius z Ossega do naſchoho klóſchtra, zo by jenej novich profesiju (wotpočoženjo klóſchtrſtich ſlubow) wotewzał a drugu klóſchtrſy zdraſeſil. Hac̄runje tajka ſwiatocžnosć počny zac̄iſhce wosebje na toho čini, kotryž je jej

pschitomny a t tomu wósho rozymi, ujech so ta sama tola na požadanjo tudy wopisze. Hdyż bějtej wobę knieźnje (novicka k. Viktoria Sieberec z Georgenthala a dotal swētna knieźna Martha Wenzlcz z Tollensteina w Czecach) pschez duchowne exercicije derje pschihotowanej, wotpołozjitej 14. oktobra pruhowanjo psched k. prälatom. Nazajtra běsze spomniena swjatočnoſć a to kaž hewak tajtale. Wokolo 9 hodz. bu k. prälat swjatočnje do cyrkwe domiedżenj, wza sebi w sakristii pluvial (plsachę) a pontifikaliye a džeshe z pschewodom 7 duchownych (tj. běchu potom tež pſci Bożej mſchi) k durjam, kotrež z cyrkwe do kſchijneje thóddy (Kreuzgang) wjedu. Te so bórzyn wotewrja a we ujewjeſčinſkej drascze wustupi ze swojej družku dotal swētna knieźna, tij dće klóſktyrſen zdrasczena bycz. Wona poklänie na proh a dostanje pod chrytwimy modlitwami zaſwéczenu wóſtowu swēcu a Božu martru. Skórečnje so ze swječenej wodu wokrepi a intensiuje; na czož so wona ze swojej družku na pschihotowanu kawku poklänie. Někt dže duchowniſtvo zaſy do satristiſe a, hdyż je so prälat kemiſhace drasty woblek, k woltarjej. Wschitke chorske knieźn z wuwzaczom tych, tij su pſci piſhczelach trébne, su so bjes tym we presbyteriju (psched woltarjom) w dwemaj rjadowaj zefupate. Po wotspěwanju evangeliſa, poſyñjetaj so prälat a hnadna knieni abtysa psched woltarjom a dotalna novicka, wjedžena wot noviciatsky (wuežekti knieźnow) psched woltarne ſchodženki a lehnje jo tam na woczi. Wot prälata tudy kacžansch praschana: *Schto žadaſch? wotmołwi wona: Smilnoſć Boha a joho rjada.* Hdyż je po poruczoſći stanyla, ſlyſhi hiſtče jedyn króz dleſhe rozwučzenjo wo woznamjenienju a krutoscji klóſktyrſich ſlubow, kotrež dće wotpołozj. Na to zanjese prälat kherluſch *Veni Creator*, kotrež knieźn z pschewodom piſhczelow dospěwaju. Po piſhidačzu verſiſla a modlitwy poſyñje so prälat znowa a dotalna novicka wotpołozj spěwajo professiju, dže potom wjedžena wot k. propsta a knieźn noviciatsky wokolo woltarja, podpiſhe tu ſamu na stronje epiftle a pokaza ju klecžo prälatej a abtysy, kotraž tule ważnu liſezinu (urkundu) w ruch wobkhowa. Psched woltarne ſchodženki so wrózliwski spěwa profeska tſi króz ze pszech wýſhchim hlosom vers: *Suscipe me Domine secundum eloquium tuum et vivam et non confundas me ab expectatione mea*, t. r. Wzmi mje, Knježe, po twojim ſłowie a budu ſiwa a ty mje ujezastorčiſh wot mojoho wozkawowania. Tónle vers so tež tſi króz wot chorą spěwa, biez tym zo knieźna hloboko poſkonjenia klecži. Někt spěwa so w chorje psalm *Miserere mei Deus* a bjezthym proſy profeska klecžo pschitomnych duchownych wo żohnowanjo a wſchitke ſobuſotry wo zaſtupnu pröſtu. Na to spěwa prälat z chorom wjacore verſiſle a modlitwy, pſci cimž profeska z nowa na wobliczu leži, a swječzi jeſe draſtu, kotraž je na bofu pschihotowanu a poda ju pod modlitwami tej klecžacej. Hdyż je wona noviciatske drasty wotpołozika a profesjowiske z pomocu někotrých knieźnow so woblekla, zanjese prälat *Credo* a poſkracjuje w Bożej mſchi, bjezthym so profeska do rjada swojich ſobuſotrow poda. Na Bożej mſchi pak dže nowozdrasczena novicka, wjedžena wot propsta a noviciatsky a ſcžehowana wot swojeje družki ſchtyri króz wokolo woltarja, hdež na stronje epiftle najprjedy pjerſchę, potom wěncz, na to družu pyczu a

skončjuje tu swoetu wopruje. Po swoim woprawjenju woprawa měštnik (prälat) tule nowu novicku kaž tež nowu profesku. Bieżymzo so novicka na wocji lehnje, swieczi prälat jeje drastu a potom wottsihnje jej wón a tež abtysa něchto wlosow (shtož tonjura rěka) a pschitomne kniežny sletu ju niewieszinsku drastu a wobleczeja ju kłójthyrku; na čož tež wona kleczo wot duchownych požohnowanjo a wot sobuknjeżnow modlitwu sebi wuproşy. Něk lehnje so zashy psched wołtarjom na wocji, doniž so psalm 142. (Domine exaudi orationem meam) a druhe modlitwy njedospewaju. Potom staji so profesch kaž novicem poswyciezeny wěnczk na hłowu a to tak. Prälat sedzo a wěnczk w ruch dżerzo zanjeſe antiphonu: Veni sponsa Christi (t. r. Pój, niewieszta Chrystusowa). Majpredy pschithwat a profeska a doſtanje kleczo swój wěnczk na hłowu. Zaſy so skyski: Veni, sponsa Christi, a tež novicka doſtanje swój wěnczk. Swiatocznosć skončzi so ze Te Deum a někotrymi modlitwami. Kaž hewał bě tež tón króz wjele ludu pschi thymie swiedżenju, hačzrunje běſke dżelaw dżen.

Z Pirny. Srjedu 16. oktobra zapoczą so twarba naschoho nowoho schulſkoſtwa twarjenja, kajež je dla pschibjerania schulerjskich džeczi nětko hižo jara trěbne. Biez tym zo běſke w lěće 1860 jenož 18 džeczi, manuž jich nětko 46, mjenujich 24 hólcow a 22 holcow. Cyrkwinſka twarba je nětko w zwonkownym hotowa a poſkieža nětko cyrkje ze swojej rjanej gothickej wěžu (torm) kaž z faru kraſny napohlad. Bóh i zbožownomu dokonjenju thchle twarjenjow žohnowanjo daj!

C.

Naležnosće towarzstwa.

Sobustawy na l. 1867 (tij su zapřacjili): 1. 252. Miklawš Matijeschk ze Serbskich Pazlic; 253. Jurij Großmann z Euha; 254. kubler Jakub Schokta z Khróſczej; 255. Jakub Nowak ze Staréje Cyhelnicy; 256. kandidat duchownstwa M. Kola w Kölnej; 257. kubler M. Wagner ze Smolic.

Na lěto 1865 a l. 1866: kubler M. Wagner ze Smolic.

Cyrkwinſki powěſnik ze ſerbskich wosadów.

Z Budyschina. Kſchczeny. Jakub Michał, s. kublerja Michała Welsa z Něwsec. — Žemrjetaj: Jan Ernst, s. K. E. Trägera z Hrubějčic, 23 dnjow; Miklawš Kucjanek na Židovje, 60 l.

Z Radwora, w septembru a oktobru. Kſchczeni: Marija, dž. Pétra Schramy we Radworju; Ida Lina, dž. Marije W. Bernhardtee z Jakobsthala; Ernst August, s. Ernst Aug. Hempla we Khejnje; Marija Madlena, dž. Jurija Schramy we Radworju; Marija Martha, dž. Handrija Mitscha we Kamjenej; Khatka, dž. Michała Čejmery we Radworju; Marija Theresia, dž. Jakuba Gruberta we Radworju; Michał, s. Pétra Měšcherja we Měrkowje; Hana Marija, dž. Pétra Krala we Bronju. — Žemrjeczi: Michał, s. Miklawša Bawrika z Radworja, 1 l. 4 měs.; Michał, s. Pétra Bjeraby z Khelna, 9 dn.; Marija, mandž. Jana Kubascha ze Zdjerje, 34 l. 8 m.; Hana, mandž. Karla Jánchena z Khelna, 50 l. 5 m. —

Katholicki Posol

Wukhadźa prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyholétna płacična na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Chrkwiński r̄zasopis,

wudawany wot towarzystwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórník.

Číslo 22.

16. novembra 1867.

Létnik 5.

Moje pucjowanjo do Roma.

(Potracjowanjo.)

Pſched woprowanjom (offertorium) pſchinjeſu tjo kardinalowje a oratorowje woporne dary, kaſkež ſo hižo dawno pſchi ſwiatoprajenju wot pſcheczelow abo rjadow tých ſwiatych dawaja, injenujey: wulke wóſkowe ſwéch ze wobrazom ſwiatych, rjenje wupłyſhene khléby, dwé ſudobiczež z winom, dwé tuiarach we pozkočzanej kletach a nekotre druhe ptaczki, kotrež na wiſchelake poccziwoſeže tých ſwiatych dopomuňeja, w piſanej kletach. Wsché tele dary ſu ſymboliſte. Wóſkowe ſwéch pokazuju na tu radoſež, kotruž Khriftus, te ſwétko ſveta, we tym ma, zo ſo we tých ſwiatych nowe ſwétko wobdžiwanja a powučenja čłowieſtviu pſchedſtajcia; tež je wóſk znamjo njezranneneje czijoſtoh a žive plomjo woznamienja ſwiaty woheň křeſtejanſkeje luboſeže a wobſtajneje kędzboſeže pſchi woczaſowanju njebeſkoho nawoženje. Khléb a wino trjeba ſo k ſwiatomu woporej, kotryž chrkje pſchi teſle pſchiležnoſci wopruje k džakowanju za doſtačo nowych dobyčerjow a zaſitarjow. Tuiawka abo hoſkik woznamienja potoč tých zbožnych a je ſobu znamjo křeſtejanſkeje bjeſtaſtnoſeže a na božneje ſamitkoſeže. Te wiſchelake ptaczki pozoſthuju ſo na ſwojich křehidleſtchach pſchech do wyſtoſeže, kaž duſch a zbožnyh k njebeſam! Bez tými, kžiž tón kroč te ſymboliſte (wuznamne) dary njeſehu, běchu woſobni ſwétni ludžo z pſcheczelſtwa nekotrych ſwiatoprajenych a potom ſtavh jich rjadow. Tole wobhlađujo mójeſh ſo najlepje do prěnich čjaſow křeſtejanſtwa w duchu pſcheczelic, hdžež wérini pſchi ſwiatocžnej Božej ſlužbje plodh ſwojeje piſloſeže a Božoho žohnowanja na woſtar kladzechu!

Hdyž ſo offertorium džeržeſhe, bu mórem kacjanſki ſpěv wuwieđzený wot 500 ſpěwarjow, kžiž běchu do týjoch chorow dželeni. Prěni chor běſche na eſtradje (ponvýſhenju) z boka woſtarja, druhí pſchi hkovnych dirjach a třeći (hoſcata) w

kupoli horjeka. Spěv běsche wulkotna kompozicija skowow ſ. pisma: *Thy sy Pētr a na tule ſtalu natwarju ſwoju církvi a porty helle ju njeſchewinu. A tebi dam klicze njeſhes.*“ Chorj ſo wotměnijowachu, pak ſpěwaſche jedyn a pak wjedite hromadže; ſchtož bě pſchi jich zdaļenoſci woprawdžith kumſcht, na kotryj ſu ſo ſpěwarjo a rektorojo derje pſchihotowac̄ dyrbjeli. Kak ſo nam wutroba pozbehowaſche, hdyz pſchi zhrromadžizuje najwyskſchoho wuczeſtiwa, měſchniſtwa a předkſtejceſtiwa katholſkeje církvi tej wažnej ſlowje „*non praevalebunt*“ (njeſchewinu) ſpěwachu, a to tenorijo ſak po ſlovenju ſvijatohu piſma, baſifijo ſlovenju tomu ſcžehowaceje tradicie (japoſcholſkeje podawizny) a ſopranojo (hólcžata) we mjenje k tomu ſo pſchizantowaceje ſo zradomaceje církvi. Wysko nad rowom ſ. Pētra dozynkowachu wuznamniſho hdži hdže druhđe počnomocne ſłowa: *Et tibi dabo claves regni coelorum* (A tebi dam klicze njeſhes)!

Pſchi pokračowanju Božeje mſche ſpěwaſche potom zaſy jenož jedyn chor. Po dokoneženju teje ſameje bu bamž zaſy po církvi njeſenih (wojach ſcžinichu haſku), hdžej wón ujedaloko hłownych duri protestaciju cítaſche njeſprawnoſci, kotraž ſo wot njeſcheczelow církvi ſtawa; a potom wotpoloži w přenjej po boczej klapali na prawich ſemſchacu draſtu a bu wottam do vatikana dovjedženij.

Njeſmérny lud ſo nětko won waleſche. Polednjo bě dawno nimo. My pak phtachym něk te wotželenjo wobſchěneje ſakristije, hdžez mějſche kódy biskop ſvoje ſemſchace draſtu ſo ſle a te zaſy doſtač, kotrež běſche pſched ſemſchemi horjeca we ſala regia wotpoložit a k khowanju pſchepodaſ. Hdžz ſkončenje won pſchidžechmy, běchu drje kardinalſke wozy, kž ſu církvi najblíže, hiž wotjèle, ale tých druhich bě tu hiſcheze wjach ſtow na torhochę, za koſomadami a zadý wokolo církvi. Onž njeſbě to ani mala ani krótka próca ſwoj wóz namakač, dokež běchu wozy pſchi taſke muhoſczi ſo wjehelaſo rjadowac̄ a pſchejězdžowac̄ dyrbjate. Čyle pſche pocženi a wuſpróčenjeni pſchijedžechmy wokolo $\frac{1}{2}2$ domoj.

Wjecžor džehmy na torhochę piazza del popolo a wobhladačmy ſebi wulkotnu wohnjohrn (Feuerwerk), kotruž na pſchiléhovacej hórcy monte Pincio pſchez hodžinu doſlo wotpalowachu pſchi njeſmérni muhoſczi luda. Francózſen duchowni nam powiadaču, zo ani w Parizu, hdžez je woſebita ſchula za wohnjohr (pyrotechniſka ſchula), tak woſobnic wěch z wohnjom ujedokonieja. Tónle ſwětly wjecžor bě krajne wobzamknjenjo tohole zbožownoho dnia!

Swjedženj ſvijatohu Pawoła ſwjeſci ſo w Domje kaž w církwinjskim officiju woſebje 30. jutlija a wězo běſche tónkroč ſež tónle dženjara ſwijatocžny. Voſtajene bě, zo ſwijath wótc ze ſwojim diworom a klapaku do církvi ſ. Pawoła za městom (S. Paolo fuori le mura) k aſſiſtench pojedže. Dokež běſche woſiewene, zo wot 9. hodž. na tej droſy, kotraž tam won wjedže, nictó jěč njeſmě, donž ſwijath wótc nimo njebudže, dha wujedžechmy my hiž do woſmich, zo pſchi muhoſczi tehdom tam jědžachych woſow njebychmy zadžeržowani byli. Církvi ſ. Pawoła z benediktinskim klóſchtrrom leži po kódžinu pueča k poſlani wot města a jědže ſo tam nimo klapalki na tym měſeče, hdžez ſtaj ſo ſ. Pētr a Pawoł poſleni kroč widžaloj. Pſchi církvi praschachmy ſo najprjedy, z kotrymi durjemi ma naſch hnadny k. biskop ſ. ſwojomu ſyden ſo podač. Církwinſte woblekano tudh trébne njeſbě; dokež ſme-

dżachu biskopja w chorścich drastach, w tak mienowanej „łappie” (nie Merich) abo „mantellece” assistowac. Nett pśichelhodżowach so sam po khódbach kłóshtra, hdżę běchu wýchelake starožitne węch (każ kamjentne taſle na rowy atd.) każ też knihi wustajene. Hdżż so potom wojska na straži stejacoho praschach, hdże je pśchistup do chrkwe za duchownych, wotmolkwi wón so jmějo: „Njehodźeje tola híscze do chrkwe, je híscze pśchecara zahe, džieje radſcho tamle a pojęcze nějšto.” Tak pokaza mi te dolke blida, na fotryħi čokolada, zmjerzlinia (lód), wýchelake sorbetty (zmjerzlinia ze sadom) z pśchikuſkami pśchihotowane ſtejachn. Tajke śnedańczo na khósty swjatohó wótcia dawa to tudy kózde lěto; do kemschi zeshdaja so tam zwjetſcha duchowni a po kemschach bamž sam z biskopami. Po mienowanym wotkřenjenju džeh do chrkwe a doſtach město z boka woltarja, kaž zo móžach derje k woltarce widzecz a tež zadý woltarja, hdžę mějachu swjath wótc a z wobejú stronow kardinalowje a biskopja swoje sydla. Blízko mje běſche powyschene město (estrada) za neapelsku kralovsku ſamiliu, fotruž sny ſebi tež derje wobhladacz moħl. Swjath wótc zaſtupi wokoło 10. hodžin a potom zapocja so bórzj Boža mīcha, fotruž patriarch z Aleksandrije džeržesche a pśchi fotrejż bamžowi ſpěwarjo kraſnje ſpěvachu. Wobicherna chrkę běſche połna ludzi pśchi thymle ſwiedzenju k cęſcji s. Pawoła. Wona běſche tež bohacze wojswetlena; zymış a druhe rune linije běchu runje tak połne ſwěcow kaž w Pětrowej chrkwi a kuloje tam so namakace wobraz⁹ bamžow ze ſchleierčanhmi lustrami wobdate. Po kemschach, fotrejż běchu po 12. hodžinje ſkónczene, rozyhōjowaſche so bamž w kłóſtrje ze wýchelakimi biskopami nimale hodžinu. A hdžż bě wón wotjēl, wotkřelenjo wojskow na předu a k wobzanfnienu czaha mějich, pśchizantyku ſo kardinaliske wožy a tež my phtachny ſwoj. To bě zaſy jedny kraſny džen, fotruž z pomjatka njeviuňdze čas živjenja.

Ale na tym njeje doſci, moji c̄ſtarjo! wóh chceče wjedzieć, kaſta tale Pawołowa chrkę, fotruž sny dwójcy wophtali, tola je. Duž poſtukhajeće! Wona je jena najstarších a po Pětrowej tu najwjetſha; jeje dohoſcji minoſcha 386 stopow. Hac̄-runje je wona pſchez wohei w lěce 1823 (jedny klemptar bě miedzenciu ze žehliwym wuhloム tehdrom na třeſčeho wostajil) wjèle drohotnoſczej zhniſila, ſu ju bamžojo Leo XII., Hrjehoř XVI. a Pius IX. z nowa wudebili. W lěce 1854 je ju nětčijschi bamž zaſy poſwjećil. Wona ma pječ ſodži, patajkim ſchthri rynki ſtolpow. Pječ wrotow (durje dla wulkosče njemőjſich prajic̄), bjez nini zamurjowana porta santa, wotewrja c̄si pſchistup do ſwiatních a pſchede wýchim pſchewozmje cze poſihad na tónle lěs (t. r. wóſomdžesat) kamjentnych polirowaných granitowych ſtolpow. Wjeřich wobſteji ze kumſtutuje wuržanoho a połocžanoho drjewa. Po ſeženach widzijich wjèle mozaikowych wobrazow a freſkow; wosebje zajimaja wulke medaillowe (t. r. kuloje) wobraz⁹ wóſitkach dotalutych bamžow kolowokolo ſodži a w transſeptu. Konfeſſija wobſteji z marmorowych ſtolpow a woltar, bohacze pſchenn, wopſchija row s. Pawoła a joho wučownika Timotheja. Wofna maja molowane ſchleicžane wobraz⁹ wýchelakich ſwjathych. Z boka konfeſſije, hdžę ſo k přečneſt ſodži pſchistupi, ſtejitaſ ſolossalnej figurje s. Pětra a s. Pawoła. Bjez pobocznymi woltarjemi, fotrej maja tež rjane ſwjećata, sny so najdlęje zadžeržał we khapecz del Crocifisso (kſchijomanohho); pod zaſtarſkim wobrazom Božej marty je mozaikowe ſwjećo s. Marije, pſched fotryħi je 22. hapryla 1541 ſwjath Ignac z Loyole, zakročer jeſuitow, ze ſwojimi towarzſhem

slubu wotpołożili. Pódla chrkwie je zajimawa fíchijowa khódba ze zaftarísmi rówo-wymi napisami z nětko njepřistupných blízkich katakombów.

Hdjz smy runje pola s. Pawoła, pojedzemy poł hodžinu na wopomnienja hódné město k abtowskiwe (abbadia) delle tre fontane (t. r. k třímu žórkam) w nizkoleżacej a njestrowej krajinie. Chrlwicžka s. Paolo steji na tym samym městnie, hdzej bu swjatomu Pawolej hlowa wotrubana. Wotczata hlowa swjatoho japoščtoła poskočzi pał tsi krócz wot zemje a na tjsich punktach, hdzej dele padže, wozjemichu so tsi žórla, kotrež dotal mocne čerža a nad kotrymž fíchesczenjo pozdžischo chrkwicžu natwarichu. Hacž runje su žórla blízko hromadze (někotre krózle), ma tola kózde trochu hinaſhi ſlód a hinaſhi grad čzoploň. Mnich, kij naš tu wodžesche, poda nam ſchleincu a my piſachmy, kaž to tudi waſčnjo je, z ſózdoho žórla k čeſečzi s. Pawoła. Nětko su žórla wobtwarzene kaž woltarie porno ſebi po dothoſci chrkwie. Wopravdžitaj woltarie pał ſtaſ tam dwaj; na jenym je fíchijowanjo s. Větra a na druhim wopravjenjo s. Pawola wotznamjenjene. Tež ſteji tam za ſtezonym gitrom ſamjeńtny ſtołp, na kotryž bu s. Pawoł pſchi wopravjenju pſchivajazany. Pódla Pawołowej chrkwicžki je druha futočeje twarjena chrkwi S. Maria Scala coeli (t. r. Marija k njebeſtomu rěble), taſ mjenowana wot widženja, kij je tudi s. Bernard měl, hdzej swjath wopor za wotemrjetných wopravnashe a rěbl wi-džesche, na kotrymž jandželojo dele a horje khodžachu, zo hychu wumojene dushe z čiſečza do njebeſ wjedli. Pſchi woltariju dže ſo do podzemiskohu wuzkoho ruma, hdzej je s. Pawoł krótko pſched wopravjenjom pobyl. W pôdlanſkej krypcie ſu češela s. marträra tribuna Zeno a 10,000 wojaſow pohrebane. Čeſcja chrkwi w tych stronach je wjetſcha a zaftarska S. Vicenzo ed Anastasio. S. Vincenc bu pod khězorom Dioſlečianom martrowany a s. Anafasius, kotrohož reliquije buchu do Roma pſchewjezene, pał w Perſiſtej.

(Pſchichodenje dale.)

Chrkwinſke nowinki a powieſcze.

Z Wrót ſka w y. Wjerichbiſkop je zaúdženu njeboh ſiſt wozjemicz dał, w kotrymž k modlitwam a woporam za swjatoho wółca napomina. Ze ſłowami swjatoho wółca ſpomina wón na pſchesczehanja, kotrež nělk chrkwi wobſeſje w Italſkej a Rusowſkej čerpí.

Z Barlinia. We Barlinje hromadža dary k wopomnikej ze njeboh minifterialnoho direktora Dr. Matija Ulſite, kotryž je ſebi wo wubudženjo a zriadowanjo katholſkoho žiwjenja we Barlinje wulſe zaſlužby pſchilhotował. K joho wopomnijecžu chcedža we pſchedměſchežu „pſched Potsdamísmi wrotami“ we Barlinje chrkwicžku za tamnih katholikow natwaricž.

Z Münſtera. Tudy bu lěſa ze ſobuſtukowanjom biskopa Wooda z Philadelphije a biskopa Junkera z Altona ſeminar założeny, w kotrymž ſo młodžencojo na missionſtwo za Ameriku pſchilhotuja. Woni ſtudiruju na tudomnej theologiskej akademii a wudofonjeja ſo wobſeſje w jendželskej ryczi, kotrež je w Americh najbole rozsřerjena. W tu khwilu je tu 10 młodžencow ze wſchelakich diöceſow.

P r u ſ k a. Limburgski biſkop Dr. Blum ſwyczeſte 2. oktobra ſwoj piecza-
dwudziestoletnich biſkopſki jubilej. Pruska kralowna Augusta poſta jomu drohotnu Božu
martru, duchownſtwo pſchepoda rjane pektorale (t. j. na wutrobnih kſchijz) a wſchelake
towarſiwa a města joho diöceſy druhe darh. Deputacie bědu tam z někotrych drugich
diöceſow. Wjedzor běſche město woſwětlene a pſched biſkopſki hród pſchiindje czah
z faklemi. Wokolo 100 duchownych běſche na tymle ſwiedzenju.

B a j e r ſ k a. Biſkopja ſu kralej protest pſcheczivo nowomu ſchulſtomu zaſonej
pſchepodali, dokelž tón samy kſcheczanſkim ſchulam ſchodus pſchinjese.

R a k u ſ k a. We winſkej krajnej radze ſežini němſka a židowſka ſtrona, kiz
naſſerje wjele do Boha njedžerji, wulku haru dla konkordata t. j. wujednanja, kiz
je we ſwojim času khežor ze ſwiatym wótcem wo naležnoſćach katholſkeje cyrkwe
ſežinił. Woni thcedža khežora k zlamanju ſłowa pſchivjescz. Echtò won ſežini,
njehodži ſo hiſchče prajicz, tola ſo joho wotmołwjenjo na pſchipiſmo 25 rakuſkich
biſkopow tym ſpodobało njeje, kofijz z cyrkwiſu sprawne měnja. — Tež na to
ſo we Winje jara hörſcha, zo ſu we Galicie někotre Židowki do kloſchtra cęſtnyke,
zo bydu ſo na kſcheczanu pſchihotowale. Na preni poſlad ſo tajſe cęſtnjenjo wo-
pacne ſda, ale pſchi ſprawnym roſjudzenju njemóžeja wonie hinač cžinicz, jeli zo
njehadža ſurowu zaſakloſci Židow nažhonicz. Tak bē jena z tuthy cęſtnjenych,
19 lětna Chaja Sarah Radamſſa we Lembergu hizon dleſchi čas wot ſwojoho
nana wjele cęſtpiecž mělu, dokelž bē jomu ſwoje myſle woſjewika: jumu bē z nožom
do njeje ſkol a njedawno z mothku za njei nijetał. Tohoſla njehaſche wona z
nim hinač hacj we pſchitomnoſci zaſtojnika ryciež. „Gazeta narodowa“ powjeda,
zo ſu pſched dwémaj lětomaj Židowku, kiz běſche ſo kſcheciez daſa, popadnyli a po-
tom ſkradžu zadajili. Tehdom nětčiſhi hawtowarjo ani njerypnichu, a něk je tajſale
hara. Hdyž we tamnej radze něchtó (kaž wónandanjo wotpoſlanej Pintar a Greuter)
za katholſku cyrkę ryciež, — ſo druzi ſměja a woſchcerjeja. Czlonjek, kofromuž
žana wera wjach ſwjata njeje a kiz che eyle bije kafiejeſkuli wěry bycz, — nje-
zaſluži mjeno — czlonjek. To je zawěrno hańba z tajſimi radnikami we Ra-
kuſkej! Móžno paſ hiſchče je, zo cykli wérjach rakuſki lud ſwoj hlos pozběhnje
za prawo cyrkwe, za prawo wěry. Wjele duchownych a wjele měſcheczanſkich a
wjeſných woſadow je biſkopam adresy pſchipoźnacža poſlalo.

P ſ ch i ſ p o m i n j e n j e. Pſchi ſ rozwiedanju mučenjow we Rakuſkej praji „Kath.
Kirchenblatt čiſko 20 ſtr. 157“: Woſebje paſ dyrbjaka kožda diöceſa (t. j. biſkopſka
woſoda) tak daloko pſchimjescz, zo by ſwoj ſamotn katholſki cyrkwinſki čjasopis měſka.
Zeno tajſi čjasopis, njech tež mały we woſjahu a dželbračo wobmjezowane, zameži,
pomaku hukbie do jednoliwych woſadow ſo pſchetkbeziež a dželbračo tež na powschit-
lennym cyrkwinſkim ſiwojenju wubudziež. Ćzim mjenje ſo wo cyrkwi we bližkoſci
a dalekoſci wě, ćzim mjenje ſo tež wo nju ſtar; ćzim wjach ſo mo jeje podenje-
nach, ſiwojenju a ſlukowanju zboni, ćzim wjach dželbrača a luboſeže ſo k njei ma.
Tohoſla jeno započeć, tola nic z dobem wulke dželbračo weczakowacž, kofrež ma
ſo haſle pomaku wubudziež — a potom w utracž. — Tak piſche Lipſeczanſki kath.
čjasopis. Móžemy ſebi z tuteho mučebu a napominanju wacz. My Serbja manny
hizem nimale pječ ſet tajſi čjasopis, kofrž we serbſkej ryci cyrkwinſte powjeſcie z
daleka a z bližka pſchinoſhuje a cyrkwinſke naležnoſće zaſimpuje. A kofry wotpoſlad
ma „Kath. Poſol“? Won che, zo bydu ſo serbſke katholſke woſady bōle a lepje zegnate,

I t a l i ħ a. Hdyż bęsze poła Subiaco bitwicžta bjez hamżowymi wojałami a garibaldistami, bu tam biskop Manetti w swoim hrodzie zajath a wot syndymioch garibaldistow tam wobstrażowanij. Ale pozdzijszo dobychhu hamżowi. Z bojoſcze pśched smjerczu proſchachu zběžkarjo biskopa na kolenach, zo by jim wobhnadżenjo wot wojałow wuprosył; woni wotpoložichu brónia wusležechu ſo swoje čerwjenie garibaldiske koſkile. Něk pschiidżechu hamżowi do biskopowoho hrodu a tač njeſmiedjeſche jich biskop dale wobkhomacż. Woni wulżechu ze swojego ſhowa, hdyż bu jim ſlubjene, zo ſo jim ničo njeſtanje. Z radoſcju džehu potom ſobu haſko zejczi do Roma na jandželski hród.

Z R o m a. Džen 7. novembra ſu hamżowi a francózſych wojałach wot Monte Rotondo a Mentana pschiidżejo ſwiedżeńſci do Roma pschięzahli. Francózſki generali du Haillu a hamżowy general Kanzler z druhimi generałami a ſtabom dachu wojałow na torhoſczeju San Bernardo deſilirowacż.

Z R o m a. Kanonik Cerniežič wjedże w mjenje „Propagandy“ nowe wudacjo chrkwiſtich kniſhow w Słowjanſkej ryczi z glagoliſkim piſmom, kaſkej ſo poła katholiskich Khrowatow w Dalmatiſkej nałožuňa.

F r a n c ó ſ k a. Składowanja k džerženju hamżowoho wójſka ſpēchują ſo tudy woſebje piſhez nowinu. Tač je čaſopis Univers k tomu kóneč w krótkim hýž 75,000 frankow nahromadžiš, Union 37,000, a Le monde po swoim ſedmym zapíſku 40,000 frankow. Bjez dawaczeremi ſu wſchitke powołania zaſtupjene a kózda staroba; wſchelacy woprija po 10,000 frankach, ſamo čeſladnički haſ po 40 frankach. W najnowiſchim čaſu je ze Francózſkeje kaž tež z Jendželskej a Belgiskej jaſy tójsiſto młodžencow k hamžowomu wójſku woteschko, ſamo z najwoſobniſich ſwójbow.

J e n d ž e l ſ k a. Po zapíſku w nowinach „Times“ je w Jendželskej nimale ſto wſchelakich protestantſkich ſektom. Węzo je wjèle ſektor wot ludzi zatoženych, kiž w wójſkach węcach ani ſchitudovali njeſju. Węži pschi tym z radoſcju wuznamawaj: Za wérjn jenu ſwiatu katholisku cyrkę!

J e n d ž e l ſ k a. We Haverſtock-Hill, Londoniſkim pſchedniſcze, bu nowy do- minikanski klojſthyr z chrkwiſu piſhez biskopa z Northamptona poſwieczenij. Twarba je hýž 20,000 puntow žadała. K tomu bę jena knieni 9000 puntow (60,000 tol.) darika.

Z I e r u z a l e m a. Nowa kupola nad chrkwiſu Božoho rona ſo pílmje dale twari. Francózſka najwjaczych ſredkow k tomu dawa. Tola ſo tam grichiszej kſcheſczenjo jara ſcheroch činjna a wſchoho mocuja. Sklabi turka pač tym najwjaczych dowoli, kózhdž ſo najbóle boji.

N a r a n i ſ c h a I n d i ſ k a. Hollandskie kolonije w Indiſkej džela ſo někto do tſjoch vikariatow. Na Batavii je 23,000 katholikow ze 16 duchownymi bjez 280,000 mohamedanſkich. Na Surinamje je 12,000 katholikow bjez 52,000 wobhylſeremi; ſchule ſteja pod redemtoristami a mikroſciwymi ſotrami. Curaçao ma 24,000 katholikow bjez 33,000 wobhylſeremi. K posleniſhomu vikariatej ſtuſha tež kupu Bonaria, hdyż je ſo katholiska wéra na ſpodžiwnie waſchnjo zdjeržala. W leczje 1780 mjenujec bę tam poſleni katholiski duchowni zemrię. Džesacż let pozdzijszo pschiidże Indian z Bonarije haſko njevoſlnit (ſſlava) na kupu Curaçao,

so pschechy kružjisho mjez sobu zjenosježile a pschech tule pschezzenoſcjo wo počazale hačo hodnij wobrazj teje cyrkwe, kotaž je pschezzena. Pohlad na cyrkwinſke naležnoſce ze we druhich, tež dalokich krajacach ma na to dopomijec, zo ſuny ſtawu teje cyrkwe, kotaž je katholſka (t. r. pschezeylna), po wſchitich krajacach zemje rezſchērjena. Tele ipo-zeicho dyrbi wubudzeči wntrobne dželbračež na podeñdenjach kózdroho ſtauežka tutoho wulkohe, katholſkoho ežeka Khriftuſoweho, a ma napſchečež džekacž tamnemu malicjalſkomu zwyslenju, kiz praji: „jenio zo ja za ejoptyni khadlemi ſedžu, potom uječi cykly ſwēt zmierzne.“ — Nasch „Poſet“ bude ſwoj dobry, kſhezjanſki, katholſki we pohlad ežim lepje a wěſežiſho ſpêchowacž mœ, hdyž zmjeje hiſcheče wjac̄h pedpjery a džel- bračja. Echtōž je mjez Serbami wuczenym, njech něšto ežasa a pręcy a něšto ſwo- jeje wědomoſce ſaſhomu „Poſet“ wepruje a ſobadželi — ſwojej deſtejnoscji z tym wěječe njezeidkodži. Nasch „Poſet“ ſtujsza k najtmuſkim cyrkwinſkim ežajepiſiam a tež khudſhomu ežlowjeſej je možno, za lěto pek tolerja na debiu wěc wuzbytkowacž. Ze zjenosježenymi mocami a z luboſežu k dobrę wěcy wjele dekonjanym. Echtōž pak chyč ſo některych piſnikow nabječi, tón zawěrno njeje „krobyl Šerb.“

D.

Rakuſka. Pschekupe Debelsjak w Triestu je 70,000 ſchěnaſow južno- ſłowiańskiſkim wuczenym towarzſtwam wotkaſal, bjez druhim tež 15,000 ſchěnaſow ſłowienſkomu towarzſtwu ſ. Hermagorj k wudawanju katholſkich knihow.

Morawſka. Wot wotkresiho ſuda buſhtaj na wóſom dnow do jaſtwa wotkudzenaj kaplani Jan P. we Jamnach a farař S. we Haſu, dokelž běſhtaj (wězo ze chrkwinſkoho ſtejſičeža) w naležnoſci konfordata předowatou. Pscheziwicich konfordata pak ſmědža pod ministerſtvom k. z Beuſta wſchu možnu haru ežiniež a djerža ludowe zhromadžizny, w kotrychž na pohnuwanjo z wyjſoka zaſtojnicu na konfordat a chrlej ſwarja. To ſu mi ſchwarne kis̄ w kraju, kiz ma konſtituciſu!

Wuherſka. Towarſtvo ſ. Schezepana k wudawanju knihow za lud w ma- džarskej ryči podpjeraſi wſchitich wuherſich biſkopojo a druži wyjſoch duchowni.

Italſka. Napoleon je ſo tola ſtoucižije bojak, Italſkich ze ſwojeje ſchule eyle puſtcheziež a dokelž ſo jomu eži hólež za republiku zrawi zdaču, je hiſcheze tónkróč jím napſchečež ſtukowaſ. Kralowſen italſey wojach dyrbjachu wſchě bam- žove města a městacžka, kotrež běchu wobſadžili a hdyž běchu za ſo wothkoſowacž dali, zaſh wopuſtcheziež. Hdyž běchu Francozowje Rom kruče doſez wobſadžili, mőzeſte nimale eyle bamžove wójsko na Garibaldia wuczahntę, kiz bě ſo Romej hac̄ na něhdze 4 hodziny pschibliził a ſej wot Napoleona ryčeſz njeſdaſe. Garibaldi mějeſte wſchoho wofolo 10,000 muži a 8 kanónow a bamžowi běchu 9000 ſylni z wjac̄h kanónami a bjez nimi běſhe 2000 z francózſkoho wójſta. Pola městacžka Mentana (3 mile wot Roma) pschiidže k horcej bitwje a Garibaldi dyr- bjeſte cofacž. Hijo we kralowſkim kraju bu wón na poruczenoſc zajath, hac̄ runje protestirowaſche, a do Varignano dowjedzeny. Italſke knižežerſtvo nět žada, zo býchu Francozowje zaſh domoj czahnyli, dokelž dje kral po woli Napoleona ežini. Napoleon pak praji, zo maja tam wotlač. Duž ſo ſnabž hiſcheze doſho wójna na papjerje dale powyjeđe. Wězo Garibaldieſ ſo ničjo njeſtanje; wón dyrbi z nowa jenož khviliu ežakacž, hac̄ ſo zaſh něſto zapleče. Kralowſch toho runja nadžiſu na bamžowym kraju njeſpuſtcheža. Duž mőžent ſo drje nad pobiežom Garibaldia powjeſelicž, ale nowych nadpadow na bamžowym kraju dyrbinym ſo boječ.

kotraž tehdom Schpaniškim skuschesche. Tam dosta wón dobre woczehnienjo. A hdyž jo po tijoch létach na Bonariju wróci, hdyž žadny nowy duchowny pchihol njebe, zhromadzowasche wón sam katholickich wobydlerjow kóždý wicejor k spěvanju rózarijow a kóždu njedželu k kenišhacym modlitwam, na kotrež kruch z wułożenja kcheczanskeje wéry sczehowasche. Wón wuczesche tež džeczi a kcheczijesche wschitkich, kij věchu w smiertnej straschnoſezi. Hdyž w lécze 1827 nowy biskop z missio- narami pchindže, bě wschitko w rjedże a derje pchihotowane k dalischomu missionstwu.

Za pa n ſka. Z města Nangasaki pchindzechu zrudne powjeſeze. Nětotsji francózſey missionarowje běchu tam nimale tyjac (tawzint) wobydlerjow k naszej wéry wobrocíli; katholickich duchowni w japońskich draſtach k nim khodzachu, jich wuczachu a sakramenty jim wudželachu. Nětko jo japaniske knježestwo tomu pcheczim. W noch 14. julija buchu we wsi Drakami 60 zajeczi a do města wlezeni. W sczehowacej noch bu jich zaſy pchez 100 pchimyjedžených. Missionarowje buchu zaſy puſtezeni, ale jich dalische missionstwo so jim zaſaza. Razajtra zhromadži so wjele stow Japaneſow pched hród najwyšeho zaſtojnika a žadachu hnadu za zajatych; tež katholicki biskop Petit-jean zjenoči z nimi swoje proſtiw. Alle najsterje pchelije so tam z nowa marträfka frej, dokež pcheczupjenje kcheczanstwu khostia jo po starých zaſonach ze smjercu, kaž pched 230 létami.

Z Lužicu a Sakskeje.

Z Budžinu. Zaúdženu njedželu je so tudh towarzstwo rjemjeñiſkich (Gefellenverein) pod pchedýdštomu knjeza dopoldniſehoho prédaria J. Herrmanna začaložilo. Rozprawu wo tym dostanjenym za pchichodne cíjlo.

Z Drežjan. Zaúdženu pónedželu doſta k. Richard Halm z Drežjan tudh měchniſku swojecizmu pchez naſchoho hnadnoho knjeza biskopa. Nowoſwieczeny duchowny pchindže za kaplana do Chemnitz.

Z Schönberg a pola Lubanja. Za tudomiu missionsku staciju bu njedawno nowa gothicla cyrkej, kij je towarzstwo s. Bonifacijs twariež dalo, wot propsta Antera poſwieczena. Prédowanjo džeržesche farač Hnizdil z Pfaffendorfa.

Naležnosće towarzstwa.

Sobustawu na l. 1867 (kij su płačzili): l. 258. pjetar Józef Libšč z Różanta.

Cyrkiwski powěstnik ze serbſkich wosadów.

Z Budýſhina. Školeni a j: Jan Jurij, s. časnikarja Jana Schneidera; Klara Franciska, dž. khějerja H. Milkawſcha Rjehorka. — Weronanaj: Berthold Józef Nether, měschejan a barbar, a Augusta Helena Hanskec z Budýſhina. — Ze- mirejetaj: Hanža rodz. Jurshec, mandž. Michala Scholty pod hrodom, 44 lét; Guſtav H., s. Milkawſcha Schramma, 1 l. 3 m.

Rāthołiski Mośc

Wukhadźa prēnju a třeću
sobotu w mésacu.

Cyločetna płacična na pósce
a w knihařni 15 nsl.

Cyrkwiński časopis.

wudawany wot towarzstwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Číslo 23.

7. decembra 1867.

Létnik 5.

Moje pucjowanjo do Roma.

(Pokucažowanjo.)

Po wopisanymaj swjedzēstlimaj dñiomaj s. Pētra a s. Pawoła bě hisheče
cyh thdzeń swjedzenjam postajenj, kotryž pak my taž drugi czowonich njejšim
dočzatali, dočelž běchym te cyrkwi (wścze na lěwym brož Tibern leżace), hdzej te
same so wotdzeržachu, hžo předy wophtali. Póndželu na to bě swjatocžnosć w
cyrkwi s. Pudentiany, w kotrychž stronach je s. Pētr najpriehy bydlík; wutoru we
Maria in Via Lata, w kotrejž wokolnosći je khęja stača, hdzej je s. Pawoł ze
s. Lukaschom halo jath, z rječazom į ruchy jenoho wojska pschilowanų pschebhywak;
srjedu we S. Pietro in Vincoli, hdzej so rječazaj s. Pētra khowataj (z kotry-
majž duchownych wophtowarjow z požohnowanjom so dótka); schtwórik pola S. Pietro
in carcere, pschi hľubokim mamertinskim jaſtwie, w kotrymž je s. Pētr jath se-
dzak, a hdzej je te spodžiwné tehdom nastate žörlo, z kotrohož smy tež my į czeſci
s. Pētra pili; pjatk pola Pietro in Montorio na hórcy Janikulus zwonka
města į połdnju wot vatikana na prawym brož Tibern, hdzej je s. Pētr kichijo-
waný byk a pschi kotrejž cyrkwi je w khabalek te město z džeru woznamjenjene, hdzej
je kichiz s. Pētra stač; sobotu na ołtavu abo 8. džen w lateranskej cyrkwi halo
prēnje biskopskej cyrkwi w Romje. Tónle džen je tež zbožnoprajenjo pola s. Pētra
we vatikanje byko, kotrež pak dolho tak swjatocžne njeje taž wot nas wopisane
swjatoprajenjo. Wysche cyrkwińskich swjedzenjow bu tehdom tež khudym wjeselo
pschihotowane; tak zekachym džen psched s. Pētrom črōdy khudych z jaſnym wo-
bliczom, kotrež běchu we vatikanje wobdželene byk a njedželu po ołtavje je swjaty
wótc, taž to hžo předy w romskich nowinach czitachym, 100 khudym njejšim
po 120 lirach abo frankach (kotrež tam nětk jenak wjele płacza, mjenujec 8 nsl.)
wudželač.

Na prawym broz̄ Tiberia njecham̄ so wjach zadżerżowac̄. Wyjsche s. Pētra in Vaticano a in Moutorio je drje hiszceje wjese chrfwi; ale my spomnijmy jenož na S. Maria in Trastevere, schtož bēsche prēnja zjawnia křesćjanska chrfkej pod křežorom Alexandrom Severom, a na chrfkej S. Cecilia. Tuta steji na tym samym mēscie, hđez křiežniška mandželska s. Cäcilia z Valerianom bydlesčje. Tež połazuje so w poboc̄nej křapali staroromiska křipielna swia, hđez chchdu tu swjatu z wohenjom sfoncowac̄ a hđez jej potom tji króz schiju jenož narubnichu (wjach króz rubac̄ romski začon njebowolesčje), zo wona na tseči dzeń hafle wudhcha. Wona bu potom we katakombach Kallista pohrębana a 821 bu jeje čjelo tam wuzběhnjene a pod woktař tejle chrfwje zapołozene. Před woltarjom połazuje ležaca statua, w taikim położenju je s. Cäcilia wumrieła a pozdžišcho w katakombach a w lēcje 1599 při píchetvarjenju woltarja z nowa z njezranjenym čjelom namačana byla.

Wyjsche hđo mjenowanich móžu z tych 400 romskich chrfwów jenož te wažniſche wopisac̄. K tym skuscheja wosobje te pječ patriarchaliske chrfwje, kij wotpowieduja tym 5 patriarchatam (najwoſobnišim biskopstwam) naſcheje chrfwje, kij su Rom, Antiochia, Alexandria, Konstantinopol a Jeruzalem. Tele patriarchaliske chrfwje w Romie, po kotrychž kóždej ma jedyn kardinal swój titul, su: s. Jana in Laterano, s. Pētra in Vaticano, s. Maria Maggiore, s. Pawoła za městem a s. Lorenzo fuori le mura. Te same wuc̄inieja ze chrfwjomaj S. Croce in Gerusalemme a S. Sebastiano fuori le mura tak mjenowane sydom hčowne chrfwje w Romie, kotrež kóždh puc̄owař wophtuje. Husto namačajch w drugich chrfwach w Romie nad woltarjemi napis: unum ex septem (jedyn ze sydymjoch) t. r. na tón samy titul (swjatoho) swjeczenih kaž jena tychle chrfwów. Tele chrfwje z wuwzaczom s. Pētra a s. Pawoła dýrbim̄ sebi tež my hiszceje trochu wobhlaďac̄.

Do chrfwje s. Jana in Laterano (rěta tež Basilika Constantiana abo Salvatoris) jědžechm̄ po staroromskim torhoſčju (Forum Romanum), hđez su hiszceje wschelake murje a stolpy z čjasa křežorow, nimo Kolosseja (staroho amphitheatra), kotrež chcu wam poždžišco něhdh nadrobnije wopisac̄, a nimo zaſtarškej chrfwje s. Klimanta; schtož je doſč dołhi puc̄. Při tejle chrfwi bydlachu bamžojo wot čjajow křežora Konstantina Wulkoho w tak mjenowanym lateranskim pałastu, hac̄ bu po wróczienju z Avignona sydlo do vatikana píchepołozene. Tale chrfkej je wopravdžita katedrala romského biskopa, kotryž hako tajfina stole s. Pētra sedzi. Wona měri z wuwzaczom hale 384 stopow dolhoſcje a 164 scheroſcje a ma pječ kóždi. Najwažniſche drohotnoſcje khowa tudi woltar; wyjsche drugich reliquijow staj tu hčownje ſj. Japoſchtołom Pētra a Pawoła. Woltarne blido, pozdžišco z marmorom wobdate, je drjenjane; na tym samym su s. Pētr a bamžowje prēnich lētstotkow Božu mřchu džerželi; jenož bamž džerži tu Božu mřchu abo tón, kotromuž wón z wosobitnym listom dowolnoſcž da. Kraſne rěbařſke džela namakaja so we poboc̄nych křapałach. — Podla chrfwje steji najstaršha dupnica, abo křežjanska křapala, w kotrejž je so křežor Konstantin křežieſ daf. — Druha křapala rěta Sancta Sanctorum abo Scala Santa; tam je tón wopravdžith

swjath shód z Pilatusowoho hrodu, t. r. tamne 28 shodženikow z schéroho a z módrojimi pruhami pschezhenjenoho marmora, kotrež su nětko z drjewom wobdate, ale tak zo jedyn kruch kózdoho shodženka widji a najwyschchi je chle wotewrjen; na tymle je nasch Zbóžnik hafo Ecce Homo stał. — We lateranskim pschitwrenym pałasze je gregorianske museum z wosobnymi kschesčanskimi a pořanskimi starožitnoščemi; tudy wobžesche nas jedyn sakſki krajan, čeſcowny nětko romski rězbar Petrich; z kotrymž hym potom hischče wjac̄ króz hromadže był, tež w jeho dželařni, a jeho hafo čeſcze a luboſcze hódnoho muža pónzał.

Maria Maggiore (Maria wjetšha) reša tež **Basilika Liberiana** abo **Maria ad nives** (t. sněhu), dokelž bu přeni króz pod bamžom Liberiom po jenym džeczu, kiz mějeſche wón z wosobnymi měſčjanom Janom, na tym samym měſče natwarjena, hdzej potom rano (5. augusta) spodzivnje sněh namakach. Dolha je 132 krocželi a ma tsi šodže. W jenej z khabalow (Capella del Presepe) khowa so pječ desfow ze žlobja Ježus-džecžatka; wone so hody wustajeja. W tutej chrkvi smy my wjac̄ króz byli a so pschi processiji na Božoho Čečka dohovorjana wobdželi. Psched chrkvi steji na rjanym wysokim stokpje s. Marija. Na druhej stronje kaž na wjele druhich romskich torhoschczach je wysoki obelisk.

S. Lorenzo fuori le mura (s. Kawrjence za murjemi) leži na droži do Tivoli, nimale poš hodžin za wrotami. Tudy bu čjelo s. marträra pohřebane. Tale chrkvi je wot něčischiho bamža rjenje ponowjenia. Za gitrami (lěshcam) khowa so tu bjez druhim marmorowa taſla (kamien), na kotrymž je s. Kawrjencowý róžen ſtał; krame a wořenjowe blaki su hischče wibžec̄. Pôdla su katakomby a tež nowe wobſcherne pohřebniſčzo za cyklo město. Chrkvi wobstaraja kapucinarjo.

Croce in Gerusalemme, ſchesta tych ſhdyňich chrkvi, leži njedaloko s. Jana Konstantin Wulki ju najprjedy natwari, zo by jow reliquiju s. kſchiza zapoložil. W jenej loži abo hódbje poſožuja so tute reliquije: wjetšhi kruch kſchiza, dwaj černejie z króny Zbóžnika, jedyn hódz̄ z kſchiza, kózce z porsta s. Domäsha a kruch taſliczki z kſchiza z hebrejskim, grichisskim a kacjanskim piſmom (poſleniſčej po hebrejskim waſhñju tež wot prawich t lěwic̄ piſanej). Tele reliquije su za ſchlečeniu zaſadžene a dawaja so wot duchownoho t wokoschenju. Z tym kſchizom, w kotrymž je s. kſchizowý kruch, požohnowa nas nowy tehdom wuzwoleny kardinal ze Schpaniſſeje, kiz tam runje z nami a dwěmaj ſchpaniſčinaj biskopomaj a z čjordku duchownych běſče.

Štöncznie **S. Sebastiano** je nimale hodžinu za městom t poſdnu na appijskej droži z rowom s. Bořčana a z katakombami. Na puču zaſtachym w khabalch z mjenom: **Domine quo vadis** (Kneže, hdzej džesch). Wona je tam natwarjena, hdzej křiſtus ze kſchizom s. Petrej so zjewi, hdjž wón na žadoſč kſhesčianow z Roma čjelaſche. **S. Petr** so praſchesche: Kneže, hdzej džesch? a tón wotwołwi: Pschindžech, zo bých so z nowa kſchizowac̄ dak (Veni iterum crucifigi). Zapoſchtol zrozymi tele milé napominanjo a wróci so do Roma, hdzej bu jath a kſchizowaný. W khabalch je na jenym boču křiſtus a na dru-

him s. Pětr wotznámenjeny. Wot chrlwie s. Bořečana jědžechmý híšeče dale, zo býchmý krajinu poznali a tež powoſtanti starých wodowodów.

(Přichodnje dale.)

Katholske towarzstwo rjemieſniſkich w Budyschinje.

Wo duchowne a z tym tež wo materialne pozběhnjenjo rjemieſniſkich a druhich džekawych ludi ji ſu jo hido wſchelach mužojo starali, najbožowniſcho pak tola w naſchim Pöſtu tež hido mjenovaný domvikar Adolph Kolping, kotrýž je 4. decembra 1865 halo generalny präſes (předſtyda) wſchitlich towarzſtvo rjemieſniſkich w Kölne zemřel. Přchi wſchelakej přchiležnoſci běſche wón živjenjo rjemieſniſto derje požnał. Wosebje dopomha ſ tomu, zo bě ſam w mlodoſći rjemieſniſk býk; přchetož wón běſche 10 let haco do ſwojoho 23. řeta ſchewſki, haco ſo jomu radži, do ſtudijow přchelupicž a ſo na duchownſtwo přchihotowacž. We wſchelakich měſtach a we wobhlađenju z druhimi rjemieſniſkimi běſche wón hubjenſtwo towarischkoho živjenja derje požnał a žórla tamnoho nježboža widžal, kotrež mlodoſci zajeđoječa a potom hubjene elementy kraje a měſchczanstwu podawa. Hkonu winu tutoho poznawaj o we w njedostatku dalischkoho zdželania (Bildung) a moraliſkoho zabawjenja (čiſtoho zavjeſelenja), potom w tej wobſtejnnoſci, zo ſo ničto z lepſich ſtarow wo zbožo khuboho rjemieſniſkoho njeſtara, ſphyta wón hido w ſeče 1845 halo kaplan w Elberfeldze towarzſtvo rjemieſniſkich ſ dalischomu zdželaniu a zabawjenju zaſožicž. Hdyž běſche ſo to tſi řeta halo dobre wupolazko, widžeske Kolping, zo ſo tajke zarjadowanjo hodži halo ſredk přchecziwo ſkaženju ſvěta we wulſim trjebacž. Tohola žadaſche wón duchownſte město w Kölne, zo by tu ſamu mlodoſnu roſtlinu do přchihodniſcheje zemje přchecadžil. Wězo ſtajaču ſo jomu wſchelake zadžewki napřeczo, kaž to we ſpočatku najbóle přchi kóždej dobrej wěch býwa. Ale Kolping, zahorjeny za ſwoju myſlīciku wježejſche přchi ſwobodnym čaſu, kotrýž we ſwojim nowym zaſtojnſtve mějeſche, wſcho derje přchewinheč. Hdyž bě ſ ſwojmu wotpohlađanju wosebitu khežu (prjedawſhu ložu ſwobodnych murjerow) ſupík a přchihodne wuporjedzecž dał, poſkiceſche wón tam rjemieſniſkim, kotrýž ſo přchec wjach přchinamaſa, tak prajo wóteny dom. Twarzſtvo rjemieſniſkich towarischow (Verein der Handwerksgesellen) w Kölne bě nětk tak mjenowane zanknjene towarzſtvo z wježornymi zhromadžiznami. Najprjedy zhromadžowachu ſo njedželu a tež pónidželu, na kotrejž ſo zahé džekacž přchecianje. Pozdžiſho buchn ſ wucženju we wſchelakich wědomnoſćzech híšeče druhé dny poſtajene. Najtrebnishe bě wobnowjenjo ſchulſteje wucženj, wosebje we čítanju, piſanju a liczenju. Potom přcheinidže ſo ſ rysowanju (cejchowanju) a druhomu potřebnomu. Pozdžiſho wucžejſche ſo ſpěwanjo za Bože ſlužby a tež ſ towarischnomu zavjeſelenju. Tež deklamacije a male džimadlowe kruchi z wuzanknjenjom wſchoho poſtorčnoho a přchhnatoho poſzaču ſo halo přchihodne.

Hdyž běſche ſebi Kolping w Kölne doſez nažhonjenjow wo tajkim towarzſtve nahromadžil, ſtarasche ſo wo roſkherjenjo toho ſamoſho a wobhlađovacše to halo miſſionſtwo ſwojoho živjenja. Tale staroſči přchi dobrej wěch ſamej běſche tak

żohnowana, zo pschi simjercji Kolpinga 60,000 rjemiesnijskich w 420 towarzistwach jeho jako swojego „wotca” czesczachu a za njoho so modlachu.

Też w Sakſkej mjeſcie tónle wulki schtom někotre haſzki we najwojetſkich tſjoch měſtach, w Dreždanzach, Lipſku a Chemnitzu. Husto bě so wo tym ryczalo, haſz so njeby tež w Budyschinje tajke towarzisto założic hodžilo; ale tomu so napsche-czimiescie, zo we wjèle mjeſtſkim Budyschinje njeby wulka mniohoſc ſobuſtarow so nadeschla, tak zo by so z tym zjenočzena proča placzila. Tola w běhu lětuschoho lečza běchu so wjac̄ frócz mloždi ludžo z rjemiesniſta na podpiſanohu z proſtu wobroczi, zo by so z wotmyſlenym towarzistwom z najmjeſtſcha ſphtalo. Tohodla pscheprony tón samy z dowolnoſcju chrkwinſkeje wyſchnoſcze z kletki a w nowinach mjeſtſkich tych, kotſiž býchu čechli jako ſobuſtaroh abo podpijerarjo k tajkomu towarzistwu pschitupic̄. Na to zhromadžizu so njedzeliu 10. novembra w prěnjej klaffi tachantskeje ſchule 39 towarzischtow a 11 samostatni rjemiesniſtch. Dokelž běſche podpiſany hido dleſhi čas so w towarzischtowch naležnoſczech rozhlaſował a tež psche-čja někotrých tudomných w tym naſtupanju žhonil, mózeſche won žromadženym wobſcherne wuſtanek abo statutu pschedpoložic̄. Te same buchu haſz na někotre móliczkoſcze njeſchéměnjenę za dobre ſpóznate a pschijate. Dokelž so jenož mało wot žromadžnych wuſtanek za tajke towarzista rozběleja, njeſriebam je hakle ſobu-želici. Pschi tutej prěnjej zhromadžiznje bu podpiſany z afflamaciju (z pschiwo-ſanjom) jenohłosnje za präſesa (pschedsydu) towarzista wuzwoſeny.

Hodž běchim so někotre razy w ſpomnijenej ſchuli žromadžili a njeſchihobnoſc ſutoho ſokala phtnyli, poſtaji so zańdzeniu njedzeliu (ſthadžujem) so někro wot 5 hodžiu do 8) ſal w hoſćencu k złotomu jehnječju k naſchim žromadžiznam. Slubjo z časami rozprawu podac̄, porucžam towarzisto k podpijeranju tym, kotrychž je Boh z bohathmi čaſnymi ſubkami žohnował.

Boh pač žohnui tón ſtuk, kiz ſmy k jeho čeſcji zapoczel, zo by kraſtevo wěrnoſcze a pōcežiwoſcze k nam pschischko a w domjachym a ziaňnym žiwenju pschech hóle ſo roſchēriko.

P. Jakub Herrmann.

Chrkwinſke nowinki a powjescze.

N ě m ſ k a. W Mainzu bě 20. novembra wulka žromadžizna katholikow Němſkeje w naležnoſczech chrkwiſe a woſehje chrkwinſtoho ſtata (kraja). Maj-wubjerniſchu rycz džerjeſche tamniſchi biſkop z Ketteler. Pschedsyda běſche advokat Lingens z Aachen. Reſolucije abo wobzanknenja wopſchijachu njedotknitoſc̄ bam-žowho ſtata a ſwobodnoſc̄ chrkwiſe. Tež we Francijskej a w druhich krajach ſo podobne žromadžizny džerja a regentam ſo žadofez wupraja, zo býchu ſwjatoho wotca zakitali. Z konferencj, na kotriž bě Napoleon wſchelaſich wjerchow bamžo-woho kraja dla pscheprony, naſſkerje ničjo njebudže.

W ü r t t e m b e r g. Wójwoda Wilhelm z Uracha, hrabja z Württembergu, doholtetny kommandant w Ulmje, je w oktobru do katholiskeje chrkwiſe pschitupiſ. W ſriebdziznje swojeje katholiskeje familije (won ma z prěnjoho mandzelswa z džowki a z druhoho dwieju synow) pōzna won pschech hóle rozběl býz katholiskej a Lutheriskej

wuc̄bu, a to wosebje ps̄chęz rozentajenjo swojeje mandžuskeje pr̄hnceſn̄ z Monaco, wjedžesche joho k habsb̄omu rozm̄slenju. Zařdzenu zhm̄u ps̄chęb̄ywaſche wón w Romje a woposaza tež swiatomu wótcę swoju poddatosęz. Čejka khorosč, kótraž joho w lécze trjechi, ps̄chęwiedze joho k skončnomu wotm̄slenju, zo so k chrf̄wi wobroči. Wézo je tale kroc̄el po chl̄ym kraſteſtwe wjele wo ſebi rhčęc̄ daka.

Morawſka. Z naſchoho kraja je pod wjedženjom wječha Salma a hrabje Velcerdi deputacija z peticiju, kij mějeſche ps̄chęz 217,000 podpiſmow, k hčorej ſchla a žada wobſtačo konfordata a chrf̄winskiho zamōjenja, wobſtačo zwiaſka bjez ſchulu a chrf̄wu, kaž tež chrf̄winskiho wérowanja. To ſo kanclerzej lubiež njebudze!

Rakuſka. Wojowano ps̄chęzivo konfordatej a ſobu tež ps̄chęzivo chrf̄wi dže dale. W Čeſkej a Morawſkej je wjele duchownych w ps̄chęptomu bylo, totiž ſu adreſſy ps̄chęloſowanja biskopam ſp̄chowali abo w předowaniach na podobne věch ſpominali. Ps̄chęzivnich chrf̄wje ſmědza pač tam čzinic̄, ſhtož ſo jim lubi; na tych žane ps̄chęptanjo njeſchiidze, wjele mjenje wotsudzenjo. Wóndanjo ſu bjez druhimi zaſh jenoho duchowneho wotsudzili, dokež je fararjow k adreſſam za konfordat napominal.

Italſka. Garibaldi bu wóndanjo z Varignano (ſhtož je twjerdžizna ps̄chi mějeſche Spezia) na parolobži pěknje zaſh ſwobodny na ſwoju kúpu Kapraru dowiezeny. Z joho processa najſterje ničjo njebudze, a hd̄y by bylo, joho ps̄chęz elkal wobhnadži; tež ps̄chęz Napoleon ničjo pſ̄chęzivo tomu njezm̄je.

Z Roma. Ps̄ched týdženjom ſu wſchitých francózſch wojach ſo zaſh z Roma zesczahowali; tola ſteji hiſhče ſylne wotdželenjo w ps̄chimórkim mějeſche Civitavecchia.

Z Roma. Do bamžoweho wójska je tež tójskto francózſkých lekarjow ps̄chi ſchlo. Tohorunja ſu ſo ſem francózſke mikroſciwe ſotry k mothladanju ranjených podale. W mějeſche ſamym namakaja hiſhče husto tſelv a pólver, kij je zbezkarjſta ſtrona ſem nanosyla. Wjach króč ſu tež na miny t. r. podzemiske lhódky z pólverom k roztſelenju trjechili. Wójska pač tu někto tak wjele je, zo w mějeſche ſamym ničjo njewudyri. Tež ſo město bôle wobtwjerduje.

Francózſka. Bjez zemjanſtewom a mlodoſczu je wjele horliwych, kij ſu do bamžoweho wójska zaſtupili, hd̄z revolucion a italske knježec̄tvo bamžowemu kraſteſtwe hrožesche. Bohath wójtowa z Luynes wopuſchęzi ſwoj wóteny kraj, zo by w ſwojim ſhēſčđesathym lécze haſo zuava (pěſch) po boku ſwojeho wnuka (Enkel) wójwody ze Chevreuse za bamža wojoval. Bjez wulfę mnohoſczu francózſkých dobrowólnikow namakaja ſo zapoſklane Keller z Elſaffa, doktor a professor Dzanam, ſyn redaktora Uniona Emanuel de Kianec̄ atd.

Francózſka. Za ſwiatoho wótcę je ſo w chl̄ym khežorſtwe dvaſ milijonaj a 404,900 frankow nawdalo.

Zendželska. Tež tudy běchu wſchudžom Bože ſlužb̄ za bamžowych wojakow, kij ſu w bitwje padnuli. W Londonje mějeſche archibíkop ſam ps̄chi tajſej ſwiatoc̄noſci předowanjo.

Połnocna Amerika. Najwjetſche poхrjebnishežo w unionſkých ſtatach je te we Brooklyne; wone méri 80 jutrow (morgenow).

3 Lusat a Sakskeje.

3 Budyschia. 3 naftadom naschoho towarzstwa a pod naschim dohledom je wuscha: Katholicka protyla za Horniu Lusiciu na leto 1868. Ta sama woschija wysche prothczeno dżela, w kotrymž je na kózdym dniu wjach Swjathch zapisanych, hischceje wschelake druhe wusitne wéch. Najprjedj namakasch tam pschewlad europyjskich kraju a jich wjerchow; wohchernoscž kózdoho kraja we schyri-rožkych milach a mnohošči wobydlesťwa, taž tež wulkoscž wójska je po najnowszych žórlach zestajana. Na to szczególuje zapis duchownych nascheje lusiskeje diöcesej. Najdlejša stavizna je zajimave porwiedancžo ze žiwienja swjatceje Konfortije, tiz je w nětčiszej Francózskej žiwa byla, pod imenom: Liliia bjez czernjemi. Horliwoſči jenoho duchownego w času francózskej revolucije budže so tež lubicž. Druhe zwjeticha historiske naftawki su: Zbożownia rejsarka, Sphytowanje, Směra, Khostane phcharstwo, Žentwy lóscithy muž, Rukajca hrabiny Richardis atd. Skonczenje so tam wopisuje założenjo a žiwienjo Klóschthyrskoho rjada Trappistow. Wschitko wéch, kotrež su katholickim cítarjam wéjce lube. Dokelž je so na hłownej zhromadzisnej naschoho towarzstwa wučiniło, zo ma so lětšim sobustawami hischceje jedyni zechiwo kňihom „Žiwienja Swjathch“ podacž, njeje móžno, tule protylu hako dar towarzstwa rozdželicž. Ta sama ma so po 3 nowych slěbornych pschedawacž a je za to pschez tych, tiz dobrocžitne Posok rozdanaja, t dostacžu. Wo rozhřejeno tuteje protylu prothymh naležnje, dokelž dybri so z tym lětsa dopofazacž, zo je wosebita protyla za katholickich Serbow požadana a tež móžna wéč t. r. zo z tym towarzstwo na pjeniežn pschinibž. Tež budže, jeli so pschichodnje protyla dale wudawa, tónle přeni lětnik žadny za toho, tiz by chy běh (rjad) tych samych potom měcz chyč. Pósla druhich njech tež tale katholicka protyla swój nutskhod do katholickich serbskich domow dostanie. Da-li Boh, t pschichodnomu lětej chcemž ju potom pomjeteschicž a porjenshiež a kózdy wustojny je proscheny, zo by nam t lětu z časom swoje pschecza w nastupanju tuteje protylu prajík a tež z časom po swoich mocach na tym sobu džekat.

3 Budyschia. Nasch hnadny t. biskop je nětko w Dreždzanach na sejmje (Landtag).

3 Budyschia. Tidnijowske modlitwy, za nětčisiche potrébnosće cerkwi wot swjatoho wótcia w poslenjej enchylicz wupisane, budža tudž tseču njedželu adventa a pschedkhadžacaj dnaj.

3 Pisano ho Doła. Za tudomne katholickie džeczi je nětko na wschitke waschnjo wot duchowneje wyschnosće postarane.

3 Kulow. Na 14. novembra t. l. su „katholisch hchesczenjo kulowstaje wosady“ tule proštewu na kralowske statne ministerstwo we Varzinje wotpóstali: „My so pschiblizujemž we najklubsczej ponížnosći a prothym najpodwołnišcho: wysole kralowske statne ministerstwo chyko prawizny, swobodnosće a wobsedzeństwa swjatoho wótcia bamž Piusa IX. we Romje wobwarnowacž a zakitacž pomhač. Pschetoz čjasne kubka, kotrež regirowach bamž wobstara, njeprjedkisjuej jomu samomu, ale wschitkim katholickim hchesczanam na zemi, tohoda tež katholickim hchesczanam

naschoho pruskoho wótnoho kraja. Hało poddanojo pruskoho kraja mamy pak po zakonjach te prawo, proshcz a žadacz, zo swětna, wot Boha postajena wyschonoſcę nas we naschim sprawnym wobſedzenſtwie zaliuje. Wutrobite politiske zarjadowanjo, kotrež, schtož prawiznū, swobodnoſcę a wobſedzenſtwa swjatoho wóta naſtupe, po węcznych laznjach sprawnoscę ſtutkuje, změje nic jeno kwalbu wschitkich katholickich kſcheszjanow a wschitkich pscheczelow prawa we naſchini kraju, ale bōle hischeze kwalbu Boha toho ſenjeza a joho swjate žohnowanjo."

Z K u l o w a. Wěža (torm) pschi naſchej farſkej chr̄ki je nětk potrěbny nowy kryw dostača. Drjewove dželo wuzinjescé 250 tolerjow, křežo ze ſchiferom tež 250 tolerjow, murjetſce dželo 110 tolerjow, vſcho hromadze 610 tolerjow. Tele pjenjez̄ buchu po tseczinje nawdate wot chr̄kwiſteje patronki, hnudneje knjenje we Klöſchtrje Marijneje Hwězdy, wot kuloskeje měſchczanskeje pokladnic̄ a wot zaſarowaných wjesnych wosadnych. Naſch rjanz dom boži ma tak pschez woporne darh kſheszanskeje miloſcę nowe trajace debjenſtvo. Dalshe wuporjedzenjo naſchej wěže ſo z božej pomoci i lētu wuwiedze.

Z Annaberga. Džen 21. oktobra ſwječeſche tudomnī ū. farař Schäfer (Wozczerf), ſwoj 25lētni duchownstvi jubilej. Rano bu mórt ze zaſtanic̄kom wot wuzerjow a potom ze wſchelakimi hortními a piſowymi pscheczem̄ poczeſczenym̄. Schulfje džeczi, wiedzene wot swojoho wuzerja, pschepodachu jomu ſlěborny wěncz̄, wosada hało dar rjanz ſtok z wopomnjenjskej taſli. W chr̄ki bě ſpěvana Boža mſcha z instrumentalnej muſiku, ſkócnjne Te Deum a požohnowanjo. Bez čestných darami ma ſo wosebje wuzběhnyc̄ drohotna ſchalka z poczeſczenowymi pscheczem̄ wot naſhnadniſchoho ū. biskopa.

Z Hubertusburga. Podobnje ſwječeſche na tym samym diju te ſame jubileum ū. farař Järsch, hdež ſo bjez druhim tež wſchē tamniſche ſwětne zaſtojnſtwa wobdzeliſhu. Ad multos annos!

Naležnoſcę towarſtwa.

Sobustaw na l. 1867 (tij ſu zaplaćſil): 11. 259. Michał Hascha z Matajce; 260. Petr Bjarsch z Čzemjerie; 261. Michał Kjella z Koſlowa; 262. Jakub Čornak z Koſlowa; 263. Michał Krawcik z Koſlowa; 264. Jan Grunert z Radworja; 265. Marija Ledžborowa z Nadwerja.

Chr̄kwiſki powěſtnik ze ſerbskich wosadów.

W Budyschinje. Kſcheczeni: Benno Bernhard, ſ. rězbarja Jana Pětški z B.; Jurij Arno, ſ. wojnarſtvo miſchtra J. P. Hasche z B.; Gustav Adolf, ſ. krawca Jana Albinusa z B.; Jakub Reinhold, ſ. wojnarſtvo miſchtra N. Bachmanna z B.; Max A., ſ. K. F. Popa z B.; Jan Franc, ſ. Jana Barjenka z Dježnilec. — Žemrjecz̄: Jan Barjenk, wobydler w Dježnilecach, 32 l. 2 m.; Jan Michał, ſ. ſubleſrja Michała Nowotnoho ze Škoneje Borscze, 9 n.; Ambros, ſ. njeboh J. Scherala z B., 2 l.

Katholicki Posol

Wukhadža prěnju a třeću
soboto w měsacu.

Cykolētna płacična na pósće
a w knihařni 15 nsl.

Cyrkwiński časopis,

wudawaný wot towarzstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cislo 24.

21. decembra 1867.

Létnik 5.

Moje pucjowanjo do Roma.

(Skončenje.)

Rom je za wschitke ludh; wschitke katholikojo džē mjenuja jón swój. Toho-dla su tam wustawu a chrkwe za wschelake narodh. Chrkij za Němcow rěka Maria dell' Anima (Marija wot dusche), dokelž nad portalom je s. Marija, wot dweju duschow w císczu wo zaſtupjenjo proſchena. W tutej chrkwi su w zyme němſke předowanja abo, hdjž so tam wosobny němſki předar posliczji. Psihi chrkwi je němſki hospic, hdjž móža němſch biskopja, duchowni a tež swětni ludži pschi-pucjowach vydlicz, taž daloko město dosaha. W tymle domje smy wjele krócz pobylí, dokelž tam někotsi znaczi vydslachu. Francózojo su sebi rjanu chrkj S. Luigi de' Francesi (s. Ludwika) natwarili a wupryſhili. Wuherjo wobsedža tež institut a Schrowatojo maja tež jedyn, a to z chrkwju S. Girolamo degli Schiavoni (t. r. Hieronyma Skowjanow). W tymle khrowatskim wustawuje smy z někotrymi duchownymi znajomstwo szinič. Tohorunja wopytach wustaw za Polakow z chrkwju S. Stanislao de' Polacchi. A tomu píšišidu hospich Fran-cózow, Španiſkých, Portugalskich a druhich.

Wobhladanja hódne su tež széhovace chrkwe, kotrež smy tež my wopytali: Maria ad martyres (t martrarjam), schtož je něhdjuſhi pohanjski templ (twarjent 27 píshed Kryjtom), kotrež je bamž Bonifac IV. w l. 610 do chrkwe píshewobrocíz; krajna Maria sopra Minerva (dokelž je nad něhdjuſhim templom bohowki Minerwy twarjena) z rovom s. Katharinę ze Sieny, hdjž smy my halo w susodstwie jara husto píshewimali; S. Agnese na torhosczu Navona, twarjena nad podzemskim městniſcze, hdjž chychu s. knježnu wohatibicž a hdjž bu wona píshez džiw wumogjena (jeje cízlo je pod hównym woltarjom w druhzej chrkwi s. Gañje daloko píshed wrotami); S. Agostino z wubjernymi freskami; S. Andrea

delle Fratte, w kotrejż bu w I. 1842 žid Ratisbonne (někto minch w Jeruzalemie) pschez wozjewienjo s. Marije i kħeċċanistwu wobrocżenju; S. Andrea della Valle z někotrymi najwubjernijsich freskow wot Domenichino; S. Apostoli z reliquijemi ss. Japojschtolow Filipa a Jakuba; s. Bartromja na jenej kipje w Ħiberje, twarjena wot kħejra Ota III. i cjezċi s. Adalberta z Prahi, kotorhoż reliquije z thmi s. Bartromja pod woktarjom wotpoċċu; S. Bernardo alle Terme z klojčstrom cistercianarjow, w kotrejñi tehdhom i. probst Dr. Eißelt a mój něħdušchi professor P. Salesius pschebjavwa schtaj; S. Bonaventura z cęlom swajatoprajenoho Leonardo da Porto Maurizio, kotrāż ħirkieġ z klojčstrom mi toħodla njez-pomniha wostanje, dekeliż jism so tam z něħduškim protestantiskim danskimi molerjom a někto minnix K. pōznat; ħirkieġ kapucinarjow S. Maria della Concezione, w kotrejż krypcja (gruft) je pjez komorow spodžiwinie zestajentħi kofċi tam zemrijetħi minnix; S. Carlo; S. Clemente ze zajimawhmi starožitnościami, natwarjena nad starej jaġħpanej a někto zaqżi wulopanej ħirkiju; S. Francesca Romana; krajsna ħirkieġ del Gesu (Jezusa) z cęlom s. Ignaca; S. Giovanni e Paolo, twarjena nad wobħdienjom wosobneju swjateju bratrow Jana a Pawoķa, hōżej busħtaj też z mjezżom wotprawjenaj (tam bēg ja na jeju wopominnejniż skim dnju 26. junija t-ekċi); S. Gregorio, wot Gregora Wulkoħo twarjena, ze wischelakini reliquijemi; S. Ignazio we kollegium romanum z reliquijemi s. Aloisa; S. Lorenzo in Paneperna na mēsċe, hōżej bu s. Latorjene martrowanu (joho cęllo pañ namaka so we S. Lorenzo fuori le mura); S. Marco z reliquijemi scjenista Marka, bamja Marka, marträjarjow Abdona a Sennena; S. Maria degli Angeli z klojčstrom Kartusianow; S. Maria in Ara Coeli na mēsċe staroħo templa pschibba Jupitera z wulikiem klojčstrom; S. Maria in Campitelli z hnadhym swjeċċatkom a z wustożiñym wopomnikom kardinala Pacca wot Pettricha; S. Maria in Cosmedin ze starožitnościami; S. Maria Maddalena; S. Maria della Pace; S. Martino ai Monti; S. Nicola in Carcere; S. Onofrio z krajiżnum poħladdom na mēsto; S. Prassede z wjele reliquijemi; S. Pudentiana, pödla kotrejż je s. Pētr bħidli; S. Susanna we wokolnoścji bħoljenja tejje ġewże; S. Trinita de' Monti na horje Monte Pincio a S. Trinita de' Peregrini z hospicom ja pschibpużżawachha atd. atd.

Wyshe ħirkwjiż zajimaja kōzdoħo kħeċċanata katakomby abo podzemiske po-hrjebnisħeja prēnix kħeċċanistħi l-istiqtak. Thix samih je wokolo Roma ta' wjele, ze bħixu po pschiblizżiñnum wumērjenju wischitte te podzemiske kħobbi w jenej liniji dwiex sej̊ mil wuċċinile. Snadż pjez milijonow je tam rowow! Pschisstupne za cuznikow fu jenoż někotre katakomby; my wophażiha tam katakomby s. Għannej psched wrotami Pia, Kallista u s. Bożejana pschi appiżej drożi. Tola wopisanju katakombow wostaju sej̊ za pschibħodniż l-ekċi Pōsa.

Rom wobħedzi też wjele wopomnikow staroħo poħanskohu cċasa, wulkotne twarjenja z časow kħejr, temple w rozzadanek abo pschetwarjene do ħirkwi, wulkotne thermy (kupjele), cještne wruta dobheżjerjam stajene a wischelakib druhijek swiedek staroħo cċasa. Wopominnejha hōdnaj staj też stolk Trajana na torħoġiċċu toħole minnha a stolp Marka Aurela na torħoġiċċu Colonna, wobaj z-wurċa-

nymi wobrazami z wójnow tejuje khézorow. Prénischi je z podstawkom 149 stow pow wójski a horjeka 5 kochezi w pschemerje; znutska wjedze skhód hacž na wjerisch, hdzej figura s. Pětra steji. Poslenišchu, podobnje twarjenu, debi něč poſtawa s. Pawoła. Na schpaniſkim torhoſezechu psched kollegiom di Propaganda pozběhuje ſo ſtołp njenoblaſkowaneje kniežny, kotryž je Pins IX. t wopominječju ſtajicž dał.

Węzo, zo ma Rom hiſchče wjele toſkoho, ſhtož by ſo khwalbu ſpominacž dyrbjalo, kaž wſchelake muſtawh, ſchule, hrody a muſeje; ale ja praju: Wzmicze z tym podathym za lubo, dokelž je čas domoj!

III.

Z džakapołnej wutrobu podachmy ſo ſredu 3. juliya na dompuč. Nimo wulkotneje fontanu Trevi t dwórníſchezechy jědžo dopomnich ſo na to, zo t žortej z tejeli ſtudnie piňa abo pjeniez do njeje cijim, kotrij ſheda Rom hiſchče zaſy wo-hladacž. My njepijachmy a nječiſiňchmy; hacž z nowa do Roma pschiidžemy, njemóžem ſebi ſami wucžinicz. Čzah z dwórníſchecha drje poſkra hodžimy pozdjiſho wotjedze hacž herwak, dokelž czuñich z hromadami domoj khwatachu, hdzej ſo pschibera-nja horcoth a njeſtrowoth (cholera tam hižo bě) bojachu.

Pucž po bamžowym kraju traje pschez dwě hodžinje a wjedze po hórkatej kra-jinje pschi Tiberje. Historiſch ſlawna budže wot něčko ſtacija Monte Rotondo a poč hodžimy wotležana Vlentana, hdzej buchu w oktobru Garibaldiori zbicži. Na mjezach we ſtacji Orte, wot kotrej ſo potom bôle t ranju džeržachmy, buchmy prěni krócz z chlorkalkom wukurjeni, prjedy hacž kralomych ekonich naſche wěch pschehladaču; ſhtož ſo pozdjiſho wjach krócz ſta, prjedy hacž by jedyn do resta-uracijow ſo pschecžiſchezač. Tež wižachmy wotjow male wotbželenja kralovſkich wojałow, kij dyrbjachu zbežkarjam do bamžowoho kraja wobaracz a woſebje moſty psched roztſelenjom zakitowacž. Něčko wěmý, kaž ſu czi ludžicžko w septembru a oktobru wobarali! W zelenych ſabinſkich horach ſpodobachu ſo nam města Narni, Terni, Spoleto (z 11,500 wobhulerjemi). We Foligno, hdzej po poſkdu dojedžechmy, běchmy na koncu teje linije, kotruž běchmy na pucžu do Roma hižo raz ale w noch pschijeli. Tele město (z 13,000 wobhulerjemi) leži w rjanej plé-dnej krajinje.

Tudh zavostají hnadtň t. biskop ſwojohho ſlužownika a mój jěd'ehmoj ſamaj dwě ſtaciji dale do městačka Assisi. Tudh je ſo, kaž wěſcze, s. Franc Serafiſki narodžil a w l. 1208 ſlawny ſriad franciſfanow założil a 1226 wumřel. Wój wophtačmoj tón wulki klóſchtyr, tej dwě cirkwi, kij ſtej jena na druhu twarjenej, a kryptu z ſamjerňnym kaſhezem ſwiatoho, kotryž bu tam w l. 1818 zaſy nama-kanh. Herwak bě tudh najbôle 50 mnichow, ale něčko je jich jenož 8, a naſchej pschewodžerzej mnichaj ſo tež hižo wótehnacža bojeſchtaj. Wonaj poſkazaschtaj ſamaj tež někotre wěch, kotrej je s. Franc trjebal a joho rukopis. Potom wophtačmoj hiſchče cirkve s. Alary, kotrej z wóſkom pschecženjene cíelo je tam za gitrami wustajene. Dokelž nónch čzah w Assisi njezaſtawa, dyrbjachmoj wokoło počnoč z wozom do Foligno jěč, kotryž pucž nimale dwě hodžinje trajesche a pschez krajinu wjedžejše, hdzej ſo po ſwědeženju nowinow zbežkarjo ſamakachu.

Zbožownje zaſy do ſoligno ſo wróćiwſhi jěžechm̄ ſchitwórk rano zahe dale pſchez umbriske apenniniske horj pomalu nimo Fabriano a ſeſi do Antona, hđez pſchi poldnju z woza wutupichm̄. Tele město (z 32,000 wobhderjem̄) leži kraſnje pſchi adriatskim morju z jara pſchihodnym pičiſtawom a z twjerbzizm̄, kotaž bu po pſchedobhežu bamžowých wojaſow pola bližkoho Kastelfidardo 1860 wot kralovſkih wobſadžena. Popołdnju wotjedzechm̄ po želegnich do hnadnho města Loreto a wróćichm̄ ſo wjeczor. Wobſchérne wopisanjo Loreta podam, daſi Bóh, w pſchihodnym lětniku Póſla.

Hđez běchm̄ ſebi pjatk rano hiſcheze město a woſcbe na horje ležacu kathedralu ſ. Cyriaka derje wobhladali, ſyđechm̄ ſo z nowa na želegnicu a jěžechm̄ k dołhomu wjeczoru najprjedy pſchi morju nimo Sinigaglia (z wotkelž je nětcijski bamž), Fano, Pesaro hac̄ do Rimini, hđez ſo bôle do kraja wobročichm̄, nimo Cejena, Forli, Imola do Bologna; wotjow po runinje k połnoch pſchez Ferrara a Novigo do Padua, hđez pſchenocomachm̄.

Padua je jene z najstarſkih italskih městow a ma wołko 60,000 wobhderjow. Šlawne je pſchez ſwoju wſoku ſchuln a pſchez chrkeſ ſ. Antonia (ze ſydom kupoſtemi), kotrž je tam w kamjenitnym kaſtežu pod wołtarjom pohrjebam̄. Po božni ludžo džeja wołoko tohole wołtarja a kóždž pomodli ſo tam, ruku na njón zkožo. Tež někotre druhe chrkwe ſebi wobhladachm̄. Z chka paſ ſo nam wobhderjo njeļubjachu; pſchetož wjele króč běſche z wulkim piſmom na wſchelatich najmoſobnitských khežach napiſane: „Morte ai preti (ſmjerz mětchniſam)“ abo druhd: „Morte al clero (ſmjerz duchownſtu)“! Woni njeſwedža, iſto cjinja!

Razajtra dopołdnja (ſobotu) jěžechm̄ 6 mil dale po želegnich do Benediga. Ale wopisanjo tohole města na móřskich kupaſach, hđez nimale 4 dny pſchebýwachm̄, dýrbju ſebi zaſy hac̄ na pozdjiſki čas ſkhować.

Srjedu wjeczor wopuſtečichm̄ Benedig a jěžechm̄ na wobpučju pſchez Treviso, Pordenone a Udine do khežorſta Nakufeje, kotrež přenje město je ſlowjenſka Gorica (němſch Görz). Nět pſchiblizichm̄ ſo znowa k morju a běchm̄ nehdze dwě hodžinje wot Triesta. W ſtaciji Nabrežina ſyđechm̄ ſo na ſpejchně cjah, kžiž wot Triesta k połnoch wjedże a pſchijedzechm̄ za dwě hodžinje do městačka Postojn w horach Karſi, kotruž ſu němſch do Adelsberga pſchekſicili. Tu wotſupichm̄ zaſy na poł dnja a wobhladachm̄ ſej ſwetožnatu próznejenku z kapnika (Tropfsteinhöhle) a khodzachm̄ po njej nimale 3 hodžiny. Wopisanjo tejele próznejenky ſo ſem derje njehodži.

Hđez běch ſo ze ſlowjenſkimaj tamniſkimaj duchownymaj (nětko hižo zemrjethm̄ fararjom Hicingerom a direktorom Nowotnym derje zabawił, wotjedzechm̄ wjeczor pozdje z wienskim cjahom dale. Po Krajinje (Krain) ſm̄ ſo w noč ſunyli a ja wotuečich halie w Schtajerske ſola Maribora (Marburg). Dale pſchijedzechm̄ do Graža, potom pſchez ſchtajerske Alph a po Semmeringu do Wina. Wulki Win je wot ſonſcheje wójn wſchelatim mojim cžitarjam derje znath. Schtysi dny we nim pobhywſhi do ſpěchm̄ za 22 hodžinow po Moravſkej a Čeſkej za ſobu lecjiwſhi lubu Ŝužicu a domjach — Budhjchin.

M. H o r n i t.

Chyrkwienske nowinki a powjescze.

P o m o r ſ k a. We wjesch Luisenthalu z Augustenburgom bu w zaſdzenym lęcze nowa katholska fara założena. Nuzne pjeniezhy poſliczichu ſo wot taſ mje- nowanoho Burrijowoho zjenczenja we Würzburgu, kij bě ſo tam na dniu 25. lęt- noho biſkopſkoho jubileja 1865 założko. Tež doſta tuta ſtacjia wot towařſtwia za paramenty we Würzburgu a Aschaffenburgu potrěbne chyrkwienske wěch. **K.**

N a ſ ſ a u ſ k a. Nowe prusſe kniežerſtvo je, dokelž bě zda biſkopa w Limburgu hačž dotal jara mała, tu ſamu wot 6000 ſchěnakow na 6000 toleri powyſchilo. A tež je wone poſtajilo, zo dyrbí ſo zda kanonikow powyſchic̄, taſ zo pſchichodnie njehychu wjac trjebali farſte města zaſtač, kaž ſu to tjo kanoniko dotal c̄inic̄ dyrbjeli, zo býchu wobſtač möhli. Hirschče pſchispomnic̄ hčemh, zo je prusſi král nowonastatej katholskej wosadže w Braubachu ē natwarjenju farſteje chyrkwe 300 toleri darit. **K.**

R a k u ſ k a. Po ſtatistiſkich powjesczach licži duchownſtvo w khezorſtwie 55,370 wosobow; bjez nimi ſu 4 primasojo, 11 archbiſkopow, 58 biſkopow, 24 podbiſkopow (Weiβbiſchöfe), 12,863 fararjow, 539 duchownych profesſorow. Wyšše toho wobſteji tam 720 mužſkich klóſchtrów z 339 abtami a 45 provincialemi, 6754 duchownych, 845 klérarjow, 240 novickow a 1917 fratrow. Franciſkanojo wſchitlích 3 rjadowejow maja 282 klóſchtrów, piaristowje 60, dominikanarjo 41, cíſtercienſarjo 48, benediktinojo 37, miloſezjiví bratſa 31, jesuitowje 17, prämonſtratojo 15 klóſchtrów. W 298 žónſkich klóſchtrach namakaja ſo 5198 kniežnow.

Z W i n a. Tži thysach (tarzgony) katholſkých žónſkich, bjez nimi tež naj- wosobniſche chyloho města, ſu kardinalej archbiſkopej adresſu pſchihloſowanja we za- ſtupeňanju konkordata pſchepodale.

Z I n n ſ b r u č k a. W theologiſkim wuſtawje jesuitow ſtudiuja lětsa 203, z kotrejchž 97 we jesuitſkim konviku pſchebýva; drugy ſu we wſchelakich klóſchtrach abo w privatnych wobhdenjach. Z khezorſtwia ſamoho je jich 100 a cužych po- taſim 103; swětnych je 123 z 29 diöceſow, ze wſchelakich rjadow 70 a 10 duchownych.

Z R o m a. Skoro wſchitlých garibal distojo, kotsiž ſu hafo ranjeni wumrjeli, žadachu a doſtachu ſwiate ſakramenty. Woni tamachu a wotproſychu swoje pře- dawſche njepſchczelſtvo pſchecžiwo ſwiatomu wótej a wobžarowachu, zo běchu ſo zavjeſcz daki. Dathm je bamž wjèle dobrotoſ wopokazal. Něk ſu nimale wſchitlých ječi z bamžowje a Garibaldiowje ſtrony ſo domoj wróciли. Manjentym bamžo- wym wojakam wopokazuja wobhdeſerjo w Romje wſchitku luboſc̄; najwosobniſche fnjenje wobbzela ſo na wothſadowanju we ſchpitalach.

Z R o m a. Hirschče pſchech pſchihadžea dobrowołnich do bamžowoho wójska; taſ pſchinpzechu wondy pjezdžesaczo Schotojo pod wjedzenjom předawſchoho jendzel- ſkoho majora Gordona, drugy běchu z Hollandskeje, z Belgiskeje, haj tež z Ameriki.

Z R o m a. Dokelž je francózski minister wozjewiš, zo ſu francózſych wojsach we Civitavechja (wězo na bamžowe khóſty) nic jeno ē zaſitanju ſwiatoho wótej, ale tež ē poduſtchenju kóždeje revolucije w Italſej, dha ſebi Italſej w tu khwilu ničjo njezwaga pſchecžiwo Romej. Bamž je ſo wo thmle wobſadzenju taſle wu-

prajík: „Wém derje, zo je khějor nie jenož mi, ale tež sebi samomu a Viktorej Emmanuelej službu wopokazací chchek.“ Po najnowszych powięsczach je swiaty wótc hyle strowy a jeho khorosz bywa z khwilemi jenož wot njeprzeczeskich nowinow wumysslena.

I t a l ſ a. Vjez thymi, kotsiž ſu za swiatoho wótcia wutrobiče wojovali, wuznamjenja ſo wosebje mlody francózſki hrabja Urban z Quelen. Wón bě pſched dleſchim čjazom do bamžowoho wójska stupil, ale khorowatoſcze dla zasý wustupicj dyrhjak. Hdyž Garibaldiowe čjródy bamžowym kraj nadpadowachu, dyrbjeſte ſo jeho próstwa dopjelnicz, zo wón znowa zaſtupi. Pola Monte Libretto wot 13. na 14. oktobra wojowaſche wón kaž law, hač z tſinacze ranow kramjach padn. W bitwie ſamej njedžiwaſche nichčo na njeho, jenož někotri garibaldistojo jeho hřichče wnrubichu. Tak naděidzechu jeho na ranjo, hdyž chchku z bitwiſcheſa dale čjahrhez. Prěnje prashchenjo mrějacoho běſche za wunoſckom cykle bitwy. Hdyž jomu prajachu, zo je dobra věc dobýka, rozjasni ſo jeho woblicjo a hako kſchecjanſki wojoval ſe svojemu ſtworicjerzej.

F r a n c ó ſ k a. Rhonſke missionske tonarſtvo podawa tajkuſe rozprawu. W zaſidženym leče ſe běſche (z pſchiwac̄zom předawſchoho zbytka 426,212 frankow) do khodow abo pſchiiberkow 5,571,771 frankow. K tomu je ſama Francózſka nawdaka 3,572,332 fr. Po njej pſchiindže Italska z 440,335 fr., potom Belgija z 297,343 fr., dale Němcka z 232,405 fr. Zo pak z Pólskeje a Rúſowſkeje jenož 1030 fr. pſchiindže, njemóžen ſo džiwac̄. Tež Schpaniſka je mało daka, 5640 frankow. Vjez němíſkimi diöcesami je z Kólnſkeje najwjac, mjeniuj 90,967 fr., potom z Trieru 27,064 fr. Budawkow bě 5,241,108 fr. Z toho načojo ſo na missionskwo w Europje 1,046,679 fr., w Afiji 1,917,832, w Africich 452,188, w Americku 1,051,739, w Australiji 499,038.

B e l g i ſ k a. Kardinal-arbiſkop Sterk w Mechelnje je 4. decembra, 75 let starý, zemřel. To je w běhu někotrych měſiacow ſchwartý kardinal, kij je wumřel.

Z I e r u z a l e m a. K pſchichodnym jutram budže nowa droha wot pſchimóřſkoho města Jaffa do Jeruzalema hotowa. Pſchetwarjenjo kipole nad cirkvju Božeho rova budže tehdom najſkerje tež dokončene. Njedawno pſchinjeſechu ſem 105 famjelov z Jaffa trébne železo, kij běchu tam z Francózſkeje poſkali.

A m e r i k a. W mějce Cincinnati poſwječzi arbiſkop Purcell w septembru nowe gymnaſium, kotrež ſu tam franciſtanowje założili. Woni ſu tež wobzankli w Indianje nowu cirkej natwaric̄, za kotrež je lutherſki kſchecjan Böhlinger twarne město a 3000 dollarow w pjeniezach darił. Mnohoſć katholikow w ſtacjach Wisconsin je wot l. 1857 do 1867 ze 130,000 na 300,000 dusži ſo powyſchila. W cirkej diöceſy je jenož 163 duchownych.

P o k n ó c n a A m e r i k a. Znath missional Franc Pirz, hijo 82 let starý, pisaſche lěta bisopej we St. Paul w ſtacjach Minnesota wo ſwojim ſtukowanju we Sandy Lac: Syn wulkoſtoho indianskoho wjednika bě ze ſchtyrjomi družimi džiwimi ſe mni pſchishol a mje pſcheproſyl, zo bych jeho ſplahej (ludej) wěru předowal. Duž zapſchęzch swojeho konja k ſanjam a wotjedzech z P. Tomafinom. Puc̄

trajesche 10 dñow, dokelž běsche 100 (jendželsich) mil po wulkim snězý pšchi džiwim wětrje a krutej zymje. Dyrbjachmoj ſchtyri noch w leſach a pječ w hčtach drje-worubarjow pščebhcz; poſlenju nōc běch ja ſmjerči blízko, mějach na chým cèle naſhře boleſeze a ſtrachný ſpink. Skónečnje pšchiidzechmoj do Sandy Lake a počachmoj hnydom naſhich džiwhch wuc̄ječ. Naſh mission trajesche dwě nježeli, w kotrymž cjaſu běchu w naſher hčce ſtajnje poſkuharjo. Něk mōja nimale wſchitc hžjo modlitwch a naſtrebníche wuc̄bhy wěry a někotſi tež katechismus. Dwaj wjedniſaj a někotſi druži džiwi doſtachu hščeniu a moj budžichmoj tónle chly ſplah rozwuc̄zikoj a wuſhčežikoj, hdyb Naj njeđostatk chroby njenuzovač wophtanjo pšchikrótſchic̄. Tola pšchi wotježdže dyrbjachmoj lubym Indianam ſlubic̄, zo w krótkim zaſy pšchiidzemoj a rozwuc̄zenjo dale powjedžemoj, zo býchmoj jich na ſ. hščeniu pšchihotowanjo. Puc̄zowanjo, hac̄zrunje wobčežne, njebe potakim bjez duhownoho trójčta, pšchi tym njeſměm tóni zabyc̄, kž mějach, hdyž mōjach 90 let ſtaru žonu a wjſchoho wjedniſa chlyho ſplaha, wobeju w cjeſkej khorofczi, hiſhce hščejc̄. Sym jež pſched wrotami wěčnoſeze zapſchijat a wobej ſtaj něk w njebeſach. Hdyž běch hiſhce někotre duſche dobył, kž něk ſwojoho zbožnika w joho krasnoſezi hšvala, cjujach ſo ſam na ſmjerči ſlepje pšchihotowanym.

Z Početna Amerika. Z města Spillville we ſtac̄e Iowa piſaja: Djeň 24. řekobra wophta tudomnu cjeſku woſadu biskop Hennefey z Dubuque, zo by ſ. fir-mowanjo wudželač. Tudy, hdež pſched 15 letami hiſhce Indianojo zwérinu ſójachu, witachu Čechowje prénijoſho katholíſkho biskopa ze wſchej swjatočnoſezi. Firmowaných bu 223. Tudy a we woſlovoſeze bydlí pſchez 200 cjeſkých ſwojbow.

3. Lujici a Šakſkeje.

Z Budžchin. Čidnjovska pobožnoſež, kotrūž bě ſwjah wótc w enchylic (zjawnym liſce) za cylu cirkvi wupiſal a kotrūž bě naſh hnadrn k. biskop na 13., 14. a 15. t. m. poſtajík, běſche we wſchitkých naſhich woſadach jara wophtana a wjèle ludži je ſwjataj ſakramentaj doſtalo. Kaž ſkydymy, je w Khróſcjičach 1600 ludži w tych dnjach k ſwjatej ſpomjedži pobyl.

Z Budžchin. Na koncu řeta ſměm drje dla doſpoļnoſeze naſhoho Póſla ſpomnic̄, zo sym pſched někotrymi měſacami liſt z Roma doſtač, w kotrymž ſo mi ſwjath wótc pſchez jenož ſwojich ſekretarjow džakuje, zo sym jomu horňočužiſti ſerbſki pſcheložk bulle Ineffabilis (hl. cjeſlo 11. t. l.) pſchepodač. Moj pſcheložk běſche z ſac̄janſkoſerbſkim piſmom rjenje cjeſhčanů z ſac̄janſkим titlom (Bulla Ineffabilis S. P. Pii P. IX. In lingua Soraborum Lusatiae Superioris vertit M. H. presbyter dioecesis Budissinensis) a do běleje židu zwjazanů. Tež podach po exemplaru do vatikanskeje knihownje a do knihownje Propagandy, zo by tam něchtio w naſher ſubej ſerbſkej rječi cjeſhčiane ſo namakač.

Z Kulowá. W noch wot 11. na 12. decembra je rujach vichor we naſhim měſac̄ku a we naſher ſoſlovoſezi wulku ſchodus načinil. Kruch cirkvi ſakſkeje třchi bu wotkryt a budže na wuporjedzenjo ſchody nimale 100 tolerjow

trjeba. Cyrkwinſte nowe wołna a nowy ſchiferowý kryw pschi węži ſu we tym žadkawym njewjedrje derje wutrake. — Na 16. decembra dopołdnja padże we preñej mješčjanskej ſchuli kruch wjeřha dele, ale Bohu dżakowane, hdyž žane džeczi we ſchuli wjach njebečhu. Swjath jandžel pěſton je tak na wiđowne waschnjo ſchulerjow hnadnje wobwarnowať.

S.

Z Dreždān. Dotalny pomocny duchowny za město Plauen, t. Blewka, je jako kaplan pschi dwórſkej cyrkwi a wucjet na proghminaſiju ſem pschiſtch. Joho naſtupniſt w Plauenje je t. Zózef Müller z kólniskej diöceſy.

Z Dreždān. Ěudomne towarzſtvo ſ. Vincenca mjeſečne po ſwojej rozprawie wob lěto 3002 tolery pschiſtch; z toho ſeňdžechu ſo 721 tol. pschez wiſofowanju, 361 tol. z jenoho koncerta, 981 tol. wot jednotliwych dobročerjow; t tomu pschiſtch 53 tol. za wobradženju t Božomu džecžu, 344 tol. za hólci aſyl (t. j. zastarach dom) a 372 tol. za hólci aſyl. Wudawkow bě 2842 tolery; z toho pschiſtch 123 tol. za khleb, 70 tol. na tepienjo, 67 tol. za khorph, 824 tol. za hólci a 795 tol. za hólci aſyl, 388 tol. haſt pschiſtch ſ. vocižnjeniju khudých džecži, dalishe za drasty ſpomjednych džecži, pschiſtch ſtota wotnajenſtcho pjenjeza (Mietzhins) atd.

Z Lipſta. Ěudomne katoliske žóniſte towarzſtvo (tž ſo za hólci ſtara) mjeſečne wob lěto 214 tol. dohodow a 203 tol. wudawkow. Hilžbeczine towarzſtvo (za khude a khore ſlužowne holeh ſo starace) dosta 531 tolery a wuda 576 tolery.

Naležnoſcje towarzſtwa.

Sobu ſtaw ſu l. 1867 (tž ſu zaplaćili): 1. 266. Jan Wels z Hrubjelczie; 267. Jan Pětr Měrcjink z Hrubjelczie; 268. Miklawſch Libich z Radworja; 269. Pětr Kral z Bronja; 270. Wörfchla Krawcikowa z Bronja; 271. Jakub Žur z Voranec; 272. Miklawſch Schmarander z Radworja; 273. Miklawſch Hicla z Radworja; 274. Madlena Thomasowa z Radworja.

Dobrovolne darž: J. Wels z Hrubjelczie 5 nsl.; D. z Radworja 1 tolér.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich wosadów.

Z Radworja, w novembru. Řečenij: Jakub, ſ. Miklawſcha Lorenca w Radworju; Jan Bjerich, ſ. Marije Kaplerjec z Kheyna; Miklawſch, ſ. Jana Böhmalu w Radworſkim Haju; Handrij, ſ. Handrija Hensela w Lutowcu; Miklawſch, ſ. Hanže Bischic z Radworja; Jan August, ſ. Jana Kroſčka we Lupoji. — Žemirjecz: Madlena, m. Jakuba Wjeraba we Kheynje, 78 l. 1 m.; Hana, dž. Jana Kubascha ze Ždžerje, 7 m. 4 dn.; Handrij, ſ. Handrija Hensela z Lutowca, 7 dn.; Jakub, ſ. Michała Kubascha z Khasowa, 4 m.

Z nakkadem naſcheho towarzſtwa je wusčka a móže ſo za tsi nowe ſlěborne w expedicijach Rath. Poſta dostacj:

Ratholſka protyka za Hornju Lužicu na lěto 1868.

Etiſtečaſt L. A. Donnerhaſ w Budyschinje.